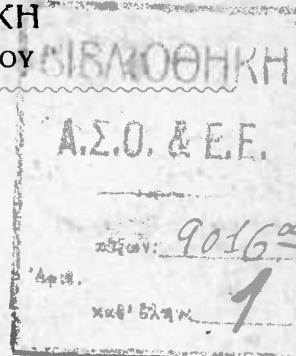

(8)

ΜΑΝΩΛΗ Χ. ΠΑΠΑΔΑΚΗ
Τ.Τ.Τ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ - ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

ΑΤΟΜΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΙΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

Α Θ Η Ν Α Ι
1951

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Α.Σ.Ο. & Ε.Ε.

Αριθμ.: 9016

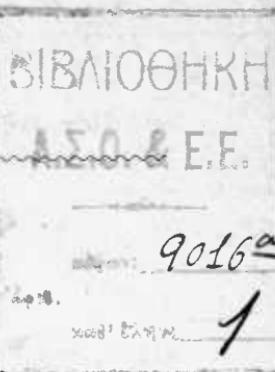
Αριθ.

Μελλυγίας

(8)

ΜΑΝΩΛΗ Χ. ΠΑΠΑΔΑΚΗ
Τ.Τ.Τ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ - ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

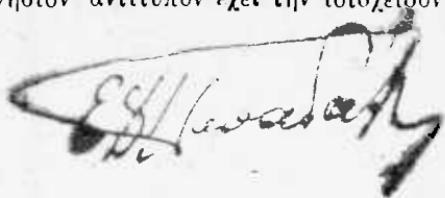
ΑΤΟΜΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΙΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

Α Θ Η Ν Α Ι
1951

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον ἔχει τὴν ἰδιόχειρον ὑπογραφὴν μου

ΑΤΩΜΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ
ΣΙΖΥΓΙΑΤΟΠΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΟΙΚΟΝ. & ΕΜΙΤΟΡ. ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Αφιέρωσις

Στή μνήμη τ' ἀδελφοῦ μου ποὺ ἄνανδρα συλλάβανε οἱ Ἰταλοὶ καὶ ἀπάνθρωπα σκοτώσανε οἱ Γερμανοί.

Τὸ Βιβλίο αὐτὸ διφερόνεται στὴν ἀγγελικὴ ψυχὴ τοῦ ἀγαπημένου μου ἀδελφοῦ Γιάννη Παπαδάκη Συμβολαιογράφου Ἰεραπέτρας Κρήτης τοῦ Ἰδεολόγου καὶ Ἀγνοῦ ἐκείνου Πατριώτη, τοῦ Καλοῦ Ἀνθρώπου, τοῦ Εύσεβοῦς Χριστιανοῦ, τοῦ Τιμίου καὶ Ἀνιδιοτελοῦς Ἐπιστήμονος καὶ τοῦ Στοργικοῦ Συζύγου καὶ Πατρός.

Ο μακαρίτης ἀδελφός μου λόγω τῶν ἐθνικιστικῶν του φρονημάτων καὶ τῆς πατριωτικῆς του δράσεως, προδοθεὶς ὑπὸ ἀναξίων Ἑλλήνων, συνελήφθη ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν τὸν Ἰούνιον τοῦ 1943 καὶ παραδοθεὶς εἰς τὸν Γερμανοὺς μετήχθη εἰς τὸ ἐν Μιχάουζεν τῆς Γερμανίας στρατόπεδον ὁμήρων μαζὶ μὲ 120 ἄλλους Κρητικούς. Ἐκεῖ εἰργάζετο νυχθμερόν ἐντὸς σήραγγος. Λόγω δὲ τῆς σκληρᾶς καὶ πολυώδου ἐργασίας, τοῦ ὑποσιτισμοῦ του καὶ τῶν μαρτυρικῶν βασανιστηρίων στὰ δποῖα ὑπεβλήθη ἔπαθε οἴδημα στὸ πόδι καὶ εἰσήχθη στὸ νοσοκομεῖο. Ἐπειδὴ δμῶς παρετείνετο ἡ πάθησίς του καὶ οἱ Γερμανοὶ δὲν ἦδύναντο νὰ τὸν χρησιμοποιήσουν πλέον πρὸς ἐργασίαν γι' αὐτὸ τὸν ἔκαψαν ζωντανὸ τὸ τρίτο δεκαήμερο τοῦ Μαρτίου τοῦ 1944.

Ἐτσι δὲ ἀγαπημένος μου ἀδελφὸς προσέφερεν ἔαυτὸν ὅλοκαύτωμα στὸ βωμὸ τῆς φιλιάτης Ἑλληνικῆς Πατρίδος.

Οπως λοιπὸν ὁ ἀδελφός μου μὲ τὴ δράση καὶ τῇ θυσίᾳ του συνέβαλε στὴ νίκη τῶν συμμάχων καὶ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἑλλάδος ἔισι ἐλπίζω νὰ συμβάλλω καὶ ἔγω, ἔτσι καὶ ἐπ' ἐλάχιστον, διὰ τοῦ ἀνὰ χεῖρας ἐργούν, στὴ Νίκη τῆς Ελεήνης, τὴν ἀνόρθωση τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας, ἡ δποῖα παραλληλα μὲ τὰς πιστώσεις τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ όταν συντελέσῃ στὴν ἀνασυγκρότηση τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴ βελτίωση τῶν συνθηκῶν διαβιωσεῶς τῶν Ἑλλήνων. Ἐπιβάλλεται δὲ ἡ ἀνόρθωσις τῆς Ἑλλη-

κής οίκονομίας διότι ή 'Αμερικανική βοήθεια ή όποια έμειωθη
ήδη κατά 60 έκατ. δολλάρια, θά σταματήση τὸν Ιούνιο τοῦ
1952. Ανάγκη συνεπῶς ἐπιτακτικὴ νάχη κατὰ μέγιστον μέρος
ἀνορθωθῆ ώς τότε ή οίκονομία μας, μὲ καινὲς προσπάθειες καὶ
θυσίες ὅλων τῶν Ἑλλήνων, κυβερνώντων καὶ κυβερνωμένων
ώστε νὰ δυνηθῇ μὲ τοὺς δικούς της πόρους νὰ συνεχίσῃ, ἔστω
καὶ σὲ μειωμένη ἔκταση τὴν ἀνασυγκρότηση τῆς χώρας καὶ τὴν
ἀξιοποίηση τοῦ φυσικοῦ πλούτου της. Ή ἔστω καὶ μικρὰ λοι-
πὸν αὐτὴ συμβολὴ τοῦ βιβλίου μου στὴ τόσο ἀναγκαῖα ἀνόρ-
θωση τῆς Ἑλληνικῆς οίκονομίας θὰ ἀποτελέση μεγάλη ἀνακού-
φιση καὶ ἴνανοποίηση στὴ ψυχὴ τοῦ μακαρίου ἀδελφοῦ μου δ
ὅποῖς ὠνειρεύετο πάντα μία καινούργια Ἑλλάδα στὴν δύο
νὰ ἐπικρατῇ ή 'Ισοπολιτεία, ή Δικαιοσύνη καὶ ή Χριστιανικὴ
'Αγάπη καὶ 'Ἀλληλεγγύη. Στὴν δύο νὰ βραβεύεται η 'Ηθικὴ
'Αξία καὶ η 'Ἄρετὴ Καὶ στὴν δύο νὰ ὑφίσταται δικαιωτέρα
κατανομὴ τοῦ Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος μεταξὺ ὅλων τῶν πολιτῶν
ώστε νάνε εἰρηνικὴ η μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων συμβίωσις.

'Αλήθεια πόσον δμορφα εἶνε νὰ ἀγωνίζεται κανεὶς δχι μόνο
γιὰ τὴν 'Ανεξαρτησία καὶ τὴν ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα τῆς Πατρι-
δος του ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῶν ὑψηλῶν καὶ χριστια-
νικῶν αὐτῶν ἀρχῶν χάριν τῶν δοπίων κάθε θυσία αἷματος δὲν
πάει χαμένη δπότε μετριάζεται κι' δ πόνος τῶν οἰκείων τοῦ θυ-
σιασθέντος 'Αγωνιστοῦ.

Μὲ τὶς σκέψεις αὐτὲς στὸ νοῦ καὶ μὲ πλημμυρισμένους τοὺς
δρυμαλμοὺς ἀπὸ δάκρυα γιὰ τὸν ἄδικο σκότωμό σου, ἀγαπημένε
καὶ ἀλησμόνητε ἀδελφὲ εὔχομαι νάνε Άιωνία η Μνήμη σου γιὰ
νὰ συμβολίζῃ στοὺς ἐπιγενομένους τὸν ὑψηλὸ Πατριωτισμό, τὴν
ἀπέραντη Καλωσύνη τῆς ψυχῆς καὶ τὸν ἀνώτερο Ἀνθρωπισμό.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Προλεγόμενα

1

Ἡ κατὰ τὴν ἐπάρσατο ἔνεικη κατοχὴ λόγω τοῦ ὑπεροπληθωρισμοῦ, ἐκμηδένισις τῆς ἀξίας τῆς δραχμῆς, ἐκλόνισε ἀνεπανόρθωτα τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν πολιτῶν πρὸς τὸ Ἑθνικὸ νόμισμα καὶ ἐπληξεῖ θανάσιμα τὸ ἀποταμιευτικὸ πνεῦμα τῶν πελατῶν τοῦ Ταχυδρομικοῦ Ταμιευτηρίου καὶ τῶν Τραπέζων.

Παρὰ ταῦτα ἐὰν ἄμα τῇ ἀπελευθερώσει τῆς χώρας ἐλαμβάνοντο μέτρα ὑπὸ τῆς πολιτείας ὑπὲρ τῶν Καταθετῶν, ἀναμφισβητήτως δὲν θὰ ἐφθάναμε στὸ σημερινὸ θλιβερὸ ἀποτέλεσμα ἀπὸ ἀπόψεως ἀποταμιευτικῆς κινήσεως.

Ἄλλ· ἐνῶ δὲν ἐλήφθησαν ἔστω καὶ στοιχειώδη μέτρα οὐδὲ δι' αὐτοὺς τοὺς μικροκαταδέτας (ὑπηρετοίας, ἐργάτας, Δημοσίους καὶ ἴδιωτικοὺς ὑπαλλήλους καὶ ἐν γένει τοὺς μισθοσυντηρήτους) τούναντίον ἡ Πολιτεία διὰ τοῦ Νόμου 18 τοῦ 1944 «περὶ νομισματικῆς διαρρούμισεως» κατήργησε τὰς πάσης φύσεως ὄφειλὰς εἰς δραχμὰς καὶ ἔδωκε τὴν χαριστικὴ βολὴ εἰς τὴν ἀποταμίευση, εἰς τὰ ὅργανα δι' ὃν ἐξυπηρετεῖται αὕτη (Ταχ. Ταμιευτηρίου καὶ Τραπέζας) καὶ γενικῶς εἰς τὴν Δημοσίαν καὶ Ἰδιωτικὴν πίστιν.

Ἐκτοτε τὸ Κοινὸν ἀπεμπολήσαν τὸ ἀποταμιευτικὸν πνεῦμα τὸ ὁποῖον προπολεμικῶς ἦτο λίαν ἀνεπτυγμένον, εἴτε ἐξοδεύει τὰ χρήματά του εἰς περιττὰς καὶ μὴ ἀναγκαίας δαπάνας, εἴτε ἐπενδύει τὰς οἰκονομίας του εἰς ἔνον συνάλλαγμα ἢ εἰς λίρας χρυσᾶς. Καὶ εἰς τὴν μίαν ὅμως καὶ εἰς τὴν ἄλλην περίπτωσιν ζημιοῦται ἡ Ἑθνικὴ Οἰκονομία. Διότι εἰς μὲν τὴν πρώτην σπαταλάται ἀσκόπως νὸν Ἑθνικὸν Εἰσόδημα ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ κατόχου του, εἰς δὲ τὴν δευτέραν διότι ὁ ἀποθησαυρίζων χρυσᾶς λίρας ἔξασφαλίζει μὲν τὸ μέσον πρὸς ὑεραπείαν μελλοντικῶν ἀναγκῶν του, δὲν ἔνισχύει ὅμως τὴν παραγωγὴν δραστηριότητα τῆς Χώρας, ἐφ' ὅσον τὰ κεφάλαια παραμένουσι νεκρὰ καὶ δὲν διατίθενται διὰ τὴν παραγωγὴν.

Καὶ μέχοι σήμερον μὲν ἡ παράλειψις τῆς πολιτείας νὰ λάβῃ μέτρα ἐνισχυτικὰ τῆς φύινούσης Ἀποταμιεύσεως ἀποδοτέα εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ δραστηριότης τοῦ "Εὐνους ἡναλίσκετο εἰς πολεμικὰ" Ἐργα. Ἡδη δῆμως ὥποτε ἡ ἀσφάλεια παγιοῦται συνεχῶς καὶ δημιουργοῦνται βαθμηδὸν προϋποθέσεις ἐπιτρέπουσαι τὴν λῆψιν μέτρων ὑπὲρ τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας, ἐπιβάλλεται καὶ ἡ λῆψις τῶν ἐνδεικνυομένων μέτρων πρὸς τόνωσιν τῆς πίστεως, πρὸς ἀναζωγόννησιν τοῦ ἀποταμιευτικοῦ πνεύματος καὶ πρὸς στροφὴν ἐκ νέου τῶν ἀποταμιευτικῶν κεφαλαίων πρὸς τὸ Ταμευτήριον καὶ τὰς Τραπέζας.

Τὸ σπουδαιότερον ἐκ τῶν ληπτέων διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον μέτρων εἶναι ἡ ἀναβίωσις τῶν προπολεμικῶν καταθέσεων. "Οσον ταχύτερον καὶ ίκανοποιητικώτερον ρυθμισθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο τόσον γρηγορώτερον ότι τὸ Κράτος διότι θὰ ἀντιληφθῇ ὅτι ἔὰν ἡ Πολιτεία εἰς τὸ ἐγγὺς παρελθὸν εὑρέθη εἰς τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην νὰ πλήξῃ τὴν Ἀποταμίευση σπεύδει ἥδη νὰ τὴν ἀποκαταστήσῃ.

"Ἀλλως τε ἡ τοιαύτη ἀναβίωσις ἐπιβάλλεται καὶ ἐκ λόγων στοιχειώδους δικαιοσύνης καὶ ἡθικῆς ὑποχρεώσεως τοῦ Κράτους πρὸς προστασίαν τῶν προπολεμικῶν Καταθετῶν μὲ τὰ κεφάλαια τῶν ὁποίων κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ ἐπὶ κατοχῆς Πιωληταὶ ἀκινήτων ἀπέκτησαν τὰ ἀκίνητα διὰ τὰ ὅποια ἡ Πολιτεία διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1323/1949 Ἀναγκαστικοῦ Νόμου «Περὶ τῶν ἐπὶ κατοχῆς ἀγοραπωλησιῶν», ἔλαβε μέριμναν εἴτε κηρύξεως διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως ἀκύρου τῆς πωλήσεως τῶν ἐπὶ κατοχῆς πωληθέντων ἀκινήτων καὶ ἐπιστροφῆς κατόπιν ἀναπροσαρμογῆς τῶν καταβληθέντων ὑπὸ τῶν ἀγοραστῶν ποσῶν, εἴτε συμπληρώσεως τοῦ τιμήματος, ἐφ' ὃσον πρόκειται περὶ ἀκινήτων τὰ ὅποια δὲν χαρακτηρίζονται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Νόμου ὃς μικροϊδιοκτησίαι.

Εὗλογον συνεπῶς καὶ δίκαιον εἶναι νὰ ληφθῇ ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἀνάλογος μέριμνα καὶ διὰ τοὺς προπολεμικοὺς Καταθέτας τοῦ Ταχ. Ταμευτηρίου καὶ τῶν Τραπέζων, εἰς βάρος τῶν ἐκ τοῦ Νόμου 18 ὡφεληθέντων Ὁφειλετῶν.

'Αναμφισβήτητος ἡ τοιαύτη λύσις δὲν ἐπανορθώνει μὲν

πᾶσαν ἐπιβληθεῖσαν ἐκ τῆς καταστάσεως εἰς τοὺς Καταθέτας ἄδικον ξημίαν, δημιουργεῖ ὅμως τὸ συναίσθημα τῆς προσπάθειας τοῦ Κράτους πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς Κοινωνικῆς Δικαιοσύνης ἀφοῦ ἡ μερικὴ ἔστω ἀποκατάστασις τῆς γενομένης ξημίας εἰς τοὺς προπολεμικοὺς Καταθέτας γίνεται εἰς βάρος τῶν ώφεληθέντων ἐκ τοῦ Νόμου 18 οἱ ὁποῖοι εὕλογον καὶ δικαιοιν εἴνε νὰ ὑποχρεωθοῦν ύπὸ τοῦ Κράτους ν' ἀποξημιώσουν τοὺς ξημιωθέντας ἐκ τοῦ ἀνωτέρῳ Νόμου Καταθέτας.

3

'Αλλὰ καὶ ἡ ἀναβίωσις τῶν προπολεμικῶν καταθέσεων δὲν θὰ εἴνε ίκανὴ ν' ἀποκαταστήσῃ πλήρως καὶ συντόμως τὴν προπολεμικὴν ἀποταμιευτικὴν δραστηριότητα τῆς χώρας καὶ τοῦτο διότι τὸ ύπὸ τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου καὶ τῶν Τραπεζῶν δημιουργηθὲν προπολεμικῶς Ἀποταμιευτικὸν Οίκοδόμημα τὸ ὁποῖον ἀπετέλει τὴν Ἀστείρευτο Πηγὴ ἐκ τῆς ὁποίας ἡ Ἐθνικὴ καὶ Δημοσία Οίκονομία ἥντλει τοὺς πόρους πρὸς δημιουργίαν παραγωγικῶν ἔργων καὶ ἐπιχειρήσεων, τὸ Οίκοδόμημα τοῦτο ἐπαναλαμβάνω κατεστράφη ἐκ θεμελίων κατὰ τὴν κατοχικὴν καὶ μετακατοχικὴν περίοδον διὸ ἀπαιτοῦνται ἡδη συνεχεῖς καὶ ἔντονοι προσπάθειαι διὰ τὴν ἐκ νέου ἀνοικοδόμησίν του. Αἱ προσπάθειαι δὲ αὗται θὰ πρέπει νὰ καταβληθῶσιν οὐ μόνον παρὰ τῶν ἀρμοδίων Κυβερνητικῶν παραγόντων ἀλλ' ἵδια παρὰ τῶν Ὁργάνων τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου καὶ τῶν Τραπεζῶν. "Ηδη τὰ Ὁργανα ταῦτα εἴναι ἀνάγκη ν' ἀναλάβωσιν ἀληθῆ σταυροφορίαν διαφωτίσεως τοῦ Κοινοῦ ύπερ τῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς Ἀποταμιεύσεως ὥστε σὺν τῷ χρόνῳ ἀποκαθισταμένης, ἐὰν ἐννοεῖται ἀναβίωσον αἱ προπολεμικαὶ Καταθέσεις, τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν Ἀποταμιευτῶν πρὸς τὸ Κράτος καὶ πρὸς τὰ Ὁργανα τῆς Ἀποταμιεύσεως, πραγματοποιηθῆ ἐκ παραλλήλου ἡ ἀναβίωσις τοῦ ἀποταμιευτικοῦ πνεύματος καὶ ἡ στροφὴ τῶν Ἀποταμιευτῶν πρὸς τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον καὶ τὰς Τραπεζας. Ἀποτελεσματικῶτερον δὲ μέσον τῆς σταυροφορίας τῶν Ταμιευτηριακῶν καὶ τῶν Τραπεζιτικῶν Ὁργάνων θὰ πρέπει νὰ εἴνε ἡ προπαγάνδα ἡ ὁποία πρέπει νὰ αρνύεται τὰ ἐπιχειρήματά της, ἀπὸ τὰ ἐπιστημονικὰ ἐκεῖνα δεδομένα

έπι τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ ἀποταμίευσις καὶ δημιουργεῖται τὸ ἀποταμιευτικὸ πνεῦμα.

4

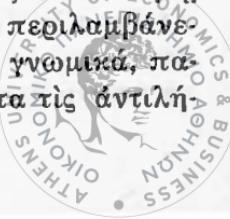
Ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ μου συνεπῶς ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ ἔξυπηρετήσω τὰ "Οργανα ταῦτα διὰ τοῦ ἐφοδιασμοῦ των μὲ εἰδικὸν περὶ Ἀποταμιεύσεως Βιβλίον ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ συμβάλλω καὶ ἐγὼ μὲ τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀποταμιευτικοῦ πνεύματος, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὁποίου προπολεμικῶς, ὡς διαχειριστὴς τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου εἰς διάφορα Ταχυδρομεῖα τοῦ Κράτους συνέβαλον ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἀρμοδιότητός μου, ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐπιθυμίᾳ μου ἐπαναλαμβάνω προέβην εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀνὰ χεῖρας Μελέτης ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀτομικὴ Πρόνοια – Ἀποταμίευσις».

Ἡ Μελέτη μου αὐτὴ γραφεῖσα κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1940 καὶ ἔχουσα σκοπὸν τότε νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν εύρυτέραν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀποταμιευτικοῦ πνεύματος, δὲν ἔξεδόθη μέχρι σήμερον λόγῳ τῶν μεσολαβησάντων γεγονότων (Κατοχή, Νόμος 18), ἄτινα ἀπεμάκρυναν πᾶσαν περὶ Ἀποταμιεύσεως σκέψιν καὶ καθίστων ἀνεδαφικὴν τὴν ἔκδοσιν τῆς Μελέτης μου.

Λόγω συνεπῶς τῆς ἐν πολλοῖς προπολεμικῶς συγγραφῆς τοῦ ἀνὰ χεῖρας "Εργου, ὁ φίλος Ἀναγνώστης δὲν πρέπει νὰ θεωρήσῃ αὐτὸς ὡς ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου ὅταν μελετῶν τοῦτο διαπιστώσῃ νὰ μηνονεύωνται ἐν αὐτῷ συνυθῆκαι καὶ ὅροι τῆς οἰκονομικῆς καὶ Κοινωνικῆς ζωῆς ὑφιστάμενοι κατὰ τὴν προπολεμικὴν περίοδον.

5

"Ηδη ὅμως δημιουργηθεισῶν ὄπωσδήποτε εύνοϊκωτέρων συνυθηκῶν ἀπεφάσισα νὰ προβῶ εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς Μελέτης μου ταύτης τὴν ὁποίαν ἐννοεῖται ἐν πολλοῖς ἐτροποποίησα καὶ συνεπλήρωσα ἐν τῷ μεταξύ. Συγχρόνως κατέβαλον πᾶσαν προσπάθειαν ἵνα ἡ διατύπωσις τῶν διαφόρων ἐννοιῶν εἶνε σαφῆς καὶ πλήρης ὥστε νὰ δύναται πᾶς τις νὰ ἐννοήσῃ εὐχερῶς τὸ περιεχόμενο τοῦ "Εργου στὸ ὅποιο περιλαμβάνεται ἀρκετὸ καὶ διαλεκτὸ λαογραφικὸ ὑλικό, σὲ γνωμικά, παροιμίες καὶ σὲ Δίστιχα ἀποφθέγματα δεικνύοντα τὶς ἀντιλή-

ψεις τοῦ λαοῦ μας γιὰ τὸ ἀντικείμενο τῆς Μελέτης μου τὴν Πρόνοια τὴν Οἰκονομία καὶ τὴν Ἀποταμίευση.

Εἰς τὸ Πρώτον μέρος τῆς Συγγραφῆς μου αὐτῆς περιέλαβον εἰσαγωγικῶς τὰ σπουδαιότερα θέματα τῆς πολιτικῆς Οἰκονομίας, τὰ ὅποια ἀφορῶσι τὴν οἰκονομικὴν προσπάθειαν τοῦ Ἀνθρώπου πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν τῆς Ζωῆς, τὰ χρησιμοποιούμενα πρὸς τοῦτο μέσα καὶ τοὺς Συντελεστὰς παραγωγῆς αὐτῶν.

Εἰς τὸ Δεύτερον μέρος ἀναπτύσσω τὰ τῆς Ἀποταμιεύσεως ἡ ὅποια ἀποτελεῖ τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ θεσμοῦ τῶν Ταμιευτηρίων.

Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος τούτου ἐπεξετάζην ἐπιθυμῶν νὰ διαφωτίσω ἐν λεπτομερείᾳ τὸν Ἀναγνώστην περὶ τῆς μεγάλης ἀρχῆς τῆς Ἀποταμιεύσεως ἡ ὅποια ὁδηγεῖ τὸν Ἀνθρώπον εἰς τὴν εὐημερίαν. Τοῦτο δὲ ἵνα προκαλέσω τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἀποταμίευσιν ὥστε ν' ἀποβῇ οὗτος ὀπαδός της καὶ ἔνθερμος προπαγανδιστὴς αὐτῆς. Γι' αὐτὸ τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι χρήσιμο ὅχι μόνον εἰς τοὺς Ταμιευτηριακοὺς καὶ Τραπεζιτικοὺς ὑπαλλήλους ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς Ἑκπαιδευτικοὺς ἐν γένει λειτουργούς, τοὺς Δημοσίους καὶ Ἰδιωτικοὺς Ὑπαλλήλους, τοὺς Ἐργάτας, τοὺς Ἐπαγγελματίας, τοὺς Προοδευτικοὺς Γεωργούς καὶ γενικῶς εἰς πάντα οἰκογενειάρχην διὰ τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ὄποίου θὰ εἶναι πολύτιμον ἀπόκτημα.

Εἰς τὸ Τρίτον μέρος τῆς Μελέτης ἀσχολοῦμαι ἐν ὀλίγοις μὲ τὰ ὄργανα τῆς Ἀποταμιεύσεως, τὰ Ταμιευτήρια.

Ἡ παρὰ τῶν ἀγαπητῶν συναδέλφων πρόσθυμος ὑποστήριξις τοῦ Πρώτου ἔργου μου «Κώδιξ Ταχυδρομικῆς καὶ Τηλεγραφικῆς Διανομῆς» ἐδημιούργησε δι' ἐμὲ μείζονας ὑποχρεώσεις διὰ τὸ παρόν.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀκριβῶς δὲν ἐφείσθην κόπων καὶ δαπανῶν διὰ νὰ παρουσιάσω τοῦτο ὅσον τὸ δυνατὸν πλῆρες καὶ ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἐμφανίσεως. Τὰς προσπαθείας μου δὲ αὐτὰς ἐλπίζω ὅτι θέλουσι ἐκτιμήσει δεόντως οἱ φίλοι Ἀναγνώσται τοῦ παρόντος πονήματός μου κρίνοντες τοῦτο Ἐπιεικῶς διὰ τὰς τυχὸν ἀτέλειας τοῦ.

Έλπιζω άκομη ότι άποτέλεσμα της έκτιμήσεως των προσπαθειών μου έκ μέρους των άγαπητών Αναγνωστών μου θα είνε ή διάδοση του βιβλίου μου μεταξύ των Γνωστών των ώστε να τύχη όσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέρας ύποστηρίξεως.

Αθῆναι Ν/βριος 1950

ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

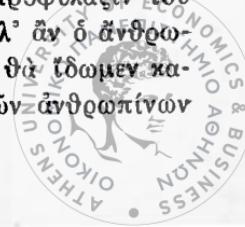
Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΠΡΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΝ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ. ΠΟΙΑ ΤΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕΝΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΤΟ ΜΕΣΑ. ΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΥΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΤΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

§ 1. Γενεσιουργὸς αἰτία καὶ ὁρισμὸς τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου.—Ἄι Ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ αἰτία τῆς οἰκονομικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας. Πράγματι πᾶσα ὑπαρξίας ἵνα ζήσῃ, ἀναπτυχθῇ καὶ ἐπιτύχῃ τὸν προορισμὸν αὐτῆς, ἔχει ἀνάγκην νὰ δανεισθῇ ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου στοιχεῖα τινά. Ἀπὸ τοῦ φυτοῦ μέχοι τοῦ ἀνθρώπου ἐφόσον ἡ ἀτομικότης αὐξάνεται ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ἀνάγκη αὐτῇ βαίνει αὐξανομένη. Τουτέστι πᾶσα χρεία διεγείρει εἰς πᾶσαν ζῶσαν ὑπαρξίαν πόθον τινα καὶ συνεπῶς προσπάθειαν ὅπως προσπορισθῇ τὰ ἔξωτερικὰ αὐτὰ ἀντικείμενα, διότι ἡ κατοχὴ τούτων παρέχει αὐτῇ ἴκανοποίησιν ἡ ἀπόλαυσιν. Ἄλλος αἱ λέξεις χρεία καὶ πόθος δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται. Ἡ χρεία συνίσταται εἰς τὸ συναίσθημα ὃτι λείπει τι ἐκ τοῦ ὅργανισμοῦ καὶ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πληρώσεως τοῦ ἔλλείποντος τούτου. Ἄλλος ἀγνοεῖ ἀκόμη τὸ ἀντικείμενον τὸ ὅποιον θὰ πληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν. Μόνον ὅταν τὸ ἔνστικτον ἡ ἡ ἐφεύρεσις ἡ ἡ τύχη ἀποκαλύψῃ ἥμιν τὸ ἀντικείμενον τοῦτο τότε γίνεται ποθητὸν καὶ ἐμμέσως ποθητὰ τὰ πρὸς ἴκανοποίησιν αὐτοῦ ἀναγκαῖα.

Ο ἀνθρώπος ὡς ξῶν ὅργανισμὸς ἔχει ἀνάγκην κυρίως τροφῆς πρὸς συντήρησίν του καὶ ἐνδυμασίας καὶ στέγης πρὸς προφύλαξίν του ἀπὸ τὸ ψῦχος καὶ τὰς ἄλλας δυνάμεις τῆς φύσεως. Ἄλλος ὅτις ἀνθρώπος εἴχε αὐτὰς τὰς ἀνάγκας μόνον, τὰς καλούμενας ὡς θὰ ἔδωμεν κατωτέρῳ βιοτικάς, θὰ ἐπρεπε νὰ δοθῇ ὁ ἔξης ὁρισμὸς τῶν ἀνθρωπίνων

άναγκῶν « οἰκονομικαὶ ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρώπου καλοῦνται ἐκεῖναι τῶν ὅποιων ἡ ἔκπλήρωσις θεωρεῖται ἀποραίτητος διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξίαν ». Ὁ ἀνθρωπός ὅμως πλὴν τῶν βιοτικῶν ἔχει καὶ ἄλλας ἀνάγκας καθόσον ὅπως λέγει καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς¹⁾ « οὐκ ἐν ἀρτφυμόνω ζῆσται ἀνθρωπός ». Αἱ ἀνάγκαι αὗται χωρὶς νὰ θεωρῶνται ἀποραίτητοι διὰ τὴν ὑπαρξίαν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὸν ψυχικὸν καὶ διανοητικόν του κόσμον καὶ διὰ τὴν ἐν τῇ Κοινωνίᾳ συμβίωσιν αὐτοῦ μετὰ τῶν ὅμοίων του. Τοιαῦται εἶναι αἱ Κοινωνικαὶ καὶ πνευματικαὶ ἀνάγκαι. Κατὰ συνέπειαν θὰ πρέπει νὰ δοθῇ ὁ ἀκόλουθος εὐδύτερος ὁρισμὸς τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν. « Οἰκονομικαὶ ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρώπου καλοῦνται ἐκεῖναι εἰς τὰς ὅποιας οὗτος οὔτος ὑπόκειται ἀφ’ ἐνὸς μὲν ὡς βιολογικὴ ὑπαρξίας ἀφ’ ἐτέρου δὲ ὡς διανοητικὸν ὃν διαβιοῦν ἐν Κοινωνίᾳ ».

§ 2. Διαφορὰ τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν. — Αἱ ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρώπου αἱ ὅποιαι γεννῶνται ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς γεννήσεώς του (τροφὴ ἐνδυμασία), καὶ δὲν παύουσι οὐδὲ μετὰ τὸν θάνατόν του (ἔξοδα κηδείας, συντήρησις τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀποθανότος), εἶναι διάφοροι. Διαφέρουσι δὲ οὐ μόνον ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀνάγκας ἐτέρων ἀνθρώπων ἀλλὰ καὶ ἐν σχέσει μὲ τὰς ἀνάγκας ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου. Η διαφορὰ αὕτη ἀπορρέει ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι αἱ ἀνθρώπινοι ἀνάγκαι αἱ ὅποιαι εἶναι πολλαί, ποικίλαι καὶ ἀτελεύτητοι, δὲν εἶναι πάντοτε αἱ αὗται ἀλλὰ μεταβάλλονται ἀναλόγως τοῦ χρόνου, τοῦ τόπου, καὶ τῶν ἔκαστοτε συνθηκῶν γενικῶν τε καὶ ἀτομικῶν ὑφ’ ἃς ὁ ἀνθρωπός διατελεῖ. Αλλας ἀνάγκας φέρει εἰπεῖν ἔχει ὁ ἀνθρωπός τὸν χειμῶνα καὶ ἄλλας τὸ θέρος. Επίσης ἄλλας ἀνάγκας ἔχει ὁ ἀνθρωπός ὅταν κατοικῇ εἰς τὴν πόλιν καὶ ἄλλας ὅταν κατοικῇ εἰς τὸ χωρίόν. Όμοίως ἄλλας ἀνάγκας ἔχει ὁ ἀπλοῦς ἐργάτης καὶ ἄλλας διανοούμενος.

§ 3. Διάκρισις τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν. — Αἱ ἀνθρώπινοι ἀνάγκαι διακρίνονται εἰς Βιοτικάς, Κοινωνικάς καὶ Πνευματικάς ἢ ψυχικάς. Βιοτικαὶ ἀνάγκαι καλοῦνται ἐκεῖναι αἱ ὅποιαι ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἡ ἀνάγκη τῆς διατροφῆς, ἐνδυμασίας, στεγάσεως κ.λ.π. Ἐκ τῆς ἐννοίας τῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν, ὡς τῶν σπουδαιοτέρων ἀναγκῶν, ἐδημιουργήθη καὶ ἡ κατηγορία τῶν εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης.

1) Ματθαίου κεφ. 4 παραγρ. 4.

Κοινωνικαὶ ἀνάγκαι καλοῦνται ἔκεῖναι αἱ δποῖαι γεννῶνται ἐκ τῆς ἀναγκαστικῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ συμβιώσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῶν δμοίων του ¹⁾). Τοιαύτῃ κοινωνικῇ ἀνάγκῃ εἶνε ἐπὶ παραδείγματι ἡ ἀνάγκη τῆς ἀξιοπρεποῦς παραστάσεως ἥτις εἶναι ἀνόλογος μὲ τὴν κοινωνικὴν θέσιν ἑκάστου.

Πνευματικαὶ τέλος ἡ ψυχικαὶ ἀνάγκαι καλοῦνται ἔκεῖναι αἱ δποῖαι εἰνε ἀπότοκοι τῆς διανοήσεως καὶ τῶν ψυχικῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἀνθρώπου τὰς δποίας καὶ ἴκανοποιοῦν.

Ο ἀνθρωπος δῆλον ὅτι ἔκτὸς τῆς ἀνάγκης τῆς ἴκανοποιήσεως τοῦ στομάχου ἔχει ἀνάγκην ἴκανοποιήσεως καὶ πνευματικῶν ἀπαιτήσεων αἱ δποῖαι εἰνε ἀπότελεσμα αὐτῆς ταύτης τῆς διανοήσεώς του ἥτοι τῆς πνευματικῆς του ἐνεργείας. Κατὰ τοῦτο δὲ καὶ διαφέρει δ ἀνθρωπος τῶν ἄλλων ζώων.

§ 4. Αἱ χρεῖαι τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀόριστοι τὸν ἀριθμόν.— Αἱ χρεῖαι τοῦ ἀνθρώπου αὐξάνονται ἐπ’ ἀπειρον τοσούτῳ περισσότερονδσω δ ἀνθρωπος ἀνέρχεται εἰς ἀνωτέραν βαθμίδα πολιτισμοῦ. Ή διαρκής αὐξήσις πασῶν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου αἰτίαν ἔχει ἀφ’ ἐνὸς μὲν τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου ἔκζητοῦντος τὴν σωματικὴν ἀνεσιν, τὴν πνευματικὴν καὶ ψυχικὴν εὑφροσύνην ἀλλ’ οὐδέποτε ἀναπανομένου ἐπὶ τοῖς κεκτημένοις. Ἀφ’ ἔτέρου δὲ τὸ τῆς ἀπομιμήσεως καὶ φιλοδοξίας αἰσθημα ἔνεκα τοῦ δποίου θέλει νὰ πράττη ὃς οἱ ἄλλοι καὶ ἐπιδιώκει νὰ διακρίνηται ἐν τοῖς δμοίοις.

Ο ἀνθρωπος κατὰ τὴν γέννησίν του δὲν ἔχει ἄλλας ἀνάγκας πλὴν δλίγου γάλακτος καὶ περικαλύμματος θερμοῦ. Ἀλλ’ δλίγον κατ’ δλίγον τροφαὶ ποικιλώτεραι ἐνδύματα πολυμερέστερα καθίστανται αὐτῷ ἀναγκαῖα. Ἐκαστον δ’ ἔτος διεγείρει ποιάν τινα χρείαν, ἐπιθυμίαν τινὰ νέαν. Εἰς τὰς ἀρχεγόνους κοινωνίας δ ἀνθρωπος ἔχει σχεδὸν μόνον τὰς νηπιακὰς οὔτως εἰπεῖν ἀνάγκας ἥτοι τὰς φυσιολογικάς. Αἱ ἄλλαι ἀγνοοῦνται ἀχόμη. Ἀλλ’ δσον βλέπομεν τόσον μανθάνομεν. Οσφ δὲ ἡ περιέργεια ἡμῶν διεγείρεται τάσῳ αἱ ἐπιθυμίαι ἡμῶν αὐξάνονται καὶ πολλαπλασιάζονται. Τοιουτορόπως στήμερον μυρίας χρείας αἰσθανόμεθα, ἀνέσεως, ὑγιεινῆς, καθαριότητος, ἐκπαιδεύσεως κ.λ.π. ἀγνώστους εἰς τοὺς προγόνους ἡμῶν.

1) Ο ἀνθρωπος φύσει πολιτικὸν (κοινωνικὸν) ζῶον ἔστι ἔλεγεν δ Ἀριστοτέλης. Δηλαδὴ ξῆ μέσα εἰς ὁργανωμένας κοινωνίας. Οι Ροβινσῶνες ποτὲ δὲν ὑπῆρξαν εἰς τὴν ιστορίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀλλ’ εἰνε πλάσματα τῆς φαντασίας τῶν μυθιστοριογράφων.

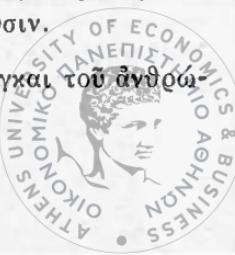
‘Ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ ἀνθρωπος ἐφευρίσκει τὰς ἀνάγκας του. Κατὰ τοὺς Ἰνδοὺς δὲ φιλοσόφους μεταξὺ τῶν ὅποιων ὁ Γκάντι καὶ ὁ Κρισναμοῦρτι ἡ ὑποδούλωσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς διαρκῶς αὐξανομένας ἀνάγκας περιορίζει καθημερινῶς τὴν εὐτυχίαν του εἰς τὸ ἐλάχιστον, διότι ὅταν μὲν τὰς ἴκανοποιῇ καὶ εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὰς ἴκανοποιήσῃ ὅλας, ἀμέσως αἰσθάνεται μίαν νέαν ἔλλειψιν ποὺ μεταβάλλεται εἰς ἀνάγκην. ‘Οταν δὲ δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὰς ἴκανοποιῇ ὅλας αἰσθάνεται τὴν δυστυχίαν του ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἴκανοποιήσεως. Ἐρωτώμενοι οἱ Ἰνδοὶ φιλόσοφοι ποὺ εὑρίσκουν τὴν εὐτυχίαν των ἀπαντοῦν μόνον μὲ τρεῖς λέξεις εἰς τὴν λιτότητα.

‘Αλλ’ ἀσχέτως πρὸς τὰς ἀντιλήψεις αὐτὰς τῶν Ἰνδῶν φιλοσόφων, ὁ ἐπάπειρον πολλαπλασιασμὸς τῶν χρειῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐδημιούργησε τὸν νεώτερον πολιτισμὸν καὶ ὅ,τι καλεῖται πρόοδος. Συμπερα-·σματικῶς λοιπὸν πρὸς τὸ ἀνωτέρω δυνάμεθα νὰ σημειώσωμεν ὅτι αἱ χρεῖαι τοῦ ἀνθρώπου αὐξάνονται αὐξανομένης τῆς προόδου καὶ τῆς Κοινωνικῆς ἔξελίξεως τῆς Χώρας εἰς τὴν ὅποιαν οὔτος κατοικεῖ.

‘Οσον ἀναπτύσσεται ὁ πολιτισμὸς τόσον αἱ ἀνάγκαι πολλαπλασιάζονται καὶ ὅσον πολλαπλασιάζονται αἱ ἀνάγκαι τόσον ἀναπτύσσεται ὁ πολιτισμὸς ἐξ οὗ καὶ τὸ δόγμα (πολιτισμὸς ἵσον αὐξησις ἀναγκῶν).

§ 5. Τακτικαὶ καὶ “Εκτακτοι Ἀνάγκαι. — “Αλλη διάκρισις τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν εἶναι εἰς τακτικὰς ὡς αἱ ἀνάγκαι ἐνδύσεως, διατροφῆς, στεγάσεως, καὶ ἐκτάκτους ὡς αἱ προκύπτουσαι ἐκ τυχαίων καὶ μὴ προβλεπομένων γεγονότων π. χ. ἀσθενείας, διαφόρων ἀτυχημάτων κ.λ.π. Κυρίως δὲ διὰ τὰς ἐκτάκτους ταύτας ἀνάγκας ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι ὁ ἀνθρωπος προνοητικὸς ἀσκῶν ἀποταμίευσιν πρὸς ἀντιμετώπισιν αὐτῶν. ‘Ο συνετὸς ἀνθρωπος δὲν ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν παροῦσαν ἴκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν του ὅλλα προνοεῖ καὶ περὶ τῆς μελλοντικῆς. ‘Η προνοητικότης αὕτη ἐκδηλοῦται κυρίως διὰ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ ἀνθρωπος ἀν καὶ εὑρίσκεται πρὸ ἀνεπαρκείας τῶν παραγωγικῶν μέσων ἔναντι τοῦ ἀνεξαντλήτου τῶν ἀναγκῶν δὲν χρησιμοποιεῖ πάντα τὰ μέσα ταῦτα πρὸς ἀμεσον θεραπείαν των ἀλλὰ περιορίζει τὴν ἴκανοποίησιν αὐτῶν χάριν τῆς διατηρήσεως καὶ βελτιώσεως τῶν ἀναγκῶν εἰς τὸ μέλλον. ‘Η τοιαύτη ἐπιφυλακτικὴ στάσις τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς προνοητικότητος τῶν ἀναγκῶν ἥτις ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἀποταμίευσιν.

§ 6. Ἀνάγκαι ἀπαραίτητοι καὶ μή. — Αἱ ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρώ-

που δὲν είνε πᾶσι τῆς αὐτῆς σημασίας. Ἀλλαι εἴνε ἐπιτακτικαὶ καὶ ἄλλαι μὴ ἀπαραίτητοι.

Ἐξετάζοντες τὴν προσπάθειαν τὴν ὅποιαν καταβάλλει ὁ ἀνθρωπός πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν βλέπομεν ὅτι μέγιστον μέρος τῆς προσπαθείας ταύτης κατευθύνεται εἰς τὴν πλήρωσιν ἀναγκῶν οὐχὶ ἐπιτακτικῶν ἢ ἀπεραριθμητῶν ἀλλ' ἀναγκῶν περιττῶν τῶν ὅποιων ἡ πλήρωσις κατ' οὐδὲν συμβάλλει εἰς τὴν πρόοδον καὶ τὴν ἔξυψωσιν τοῦ ἀνθρώπου.

Δύο ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ποικιλίας καὶ ἐπιδείξεως ἀποτελοῦσιν ἵσχυρὸν ἐλατήριον τῆς οἰκονομικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας. Οὗτῳ φερόμενον πρὸς ἴκανοποίησιν τῆς ἀνάγκης τῆς διατροφῆς ἢ Φυσιολογίᾳ διδάσκει ὅτι ὁ ἀνθρωπός πρὸς συντήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν αὐτοῦ χρειάζεται ἐν ὀρισμένον ποσὸν θερμαντικῶν μονάδων ἡμερησίως, τὸ δρόποιον ἀποκτᾶται διὰ τῆς καταναλώσεως ποσοῦ τινὸς ὀρισμένων οὐσιῶν, ἀμύλου, λίπους, ζαχαρίων κ.λ.π., ἐν τούτοις βλέπομεν τὸν ἀνθρωπὸν νὰ καταβάλῃ μεγίστην προσπάθειαν διὰ τὴν παραθέσιν γεύματος πολυτελοῦς. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὴν προσπάθειαν ταύτην ἐπιβάλλει οὐχὶ ἡ φυσικὴ ἀνάγκη τῆς διατροφῆς ἀλλ' ἡ ἀνάγκη τῆς ποικιλίας ἡ ἐπιδείξεως.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐνδύσεως. Ἐνῶ διὰ νὰ ἐνδυθῇ ὁ ἀνθρωπός δπως καλύψῃ τὴν γυμνότητά του καὶ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὸ ψῦχος, ἔχει ἀνάγκην μιᾶς ἀπλῆς ἐνδυμασίας ἐν τούτοις βλέπομεν πολλάκις αὐτὸν νὰ ἐξοδεύῃ μεγάλα ποσὰ διὰ νὰ κατασκευάσῃ μίαν πολυτελῆ ἐνδυμασίαν σύμφωνον μὲ τὴν τελευταίαν λέξιν τῆς μόδας¹⁾ ἐνῶ συγχρόνως ἐγκαταλείπει τὸ παλαιόν του ἐνδύμα διότι δὲν

1) Ἡ μόδα είνε φαινόμενον κοινωνικὸν τὸ ὅποιον ἔχει τὰ αἰτιά του. Τὰ ἐλατήρια τῆς μόδας είναι διάφορα μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Οὗτῳ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐγκαινιαζούσης τὴν μόδαν ἀνωτέρας τάξεως τὸ κινοῦν τὴν μόδαν ἐλατήριον είνε ἡ ἀνάγκη τῆς διακρίσεως. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως δὲ τῆς παραλαμβανούσης καὶ ἀπομιμούμενῆς τὴν μόδαν κατωτέρας ἡ ἔστω καὶ ἀπλῶς μεσαίας τάξεως, τὸ κινοῦν τὴν μόδαν ἐλατήριον είνε ἡ ἀνάγκη δπως δμοιάσῃ, τούλαχιστον ἔξωτερικῶς εἰς τὴν ἐμφάνισιν τὴν ἀνωτέραν τάξιν.

Ἀμφότερα τὰ ἐλατήρια ταῦτα (τὰ ὅποια δὲν είνε καν ἀνάγκη νὰ δρῶσι συνειδητῶς) είνε ἔξισου ἀναγκαῖα διὰ τὴν μπαρξιν τῆς μόδας. Ἐπειδὴ δὲ ἀκριβῶς ἡ μόδα τυγχάνουσα ἀπομιμήσεως ἔχει μέρους τῶν κατωτέρων τάξεων τείνει εἰς τὴν ἔξαλεψιν τῶν διακρίσεων, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἡ ἀπομένουσα εἰς τὴν διάχρισιν ἀνωτέρα τάξις μεταβάλλει διαρκῶς τὰ διακρίνοντα

ἀνταποκρίνεται πλέον πρὸς αὐτήν: Τοῦτο δὲ πράττει διὰ νὰ διακρίνεται εὔκολώτερον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ἡ πρὸς ἐπίδειξιν ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἔνστικτος παρατηρουμένη καὶ εἰς τοὺς ἀγρίους. Ἡ ἐπιδεικτικὴ ἀνάγκη εἶναι τὸν ἄνδρα εἶνε μικροτέρα ἢ εἰς τὴν γυναικά, λόγῳ τῆς ἀνωτέρας αὐτοῦ κοινωνικῆς θέσεως ἀπέναντι τῆς γυναικὸς ἢ ὅποια τὴν ἐπίδειξιν αὐτῆς ἐκδηλοῖ μόνον εἰς τὴν ἀμφίεσίν της, ἐνῷ ὁ ἀνὴρ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἔχει πλεῖστα στάδια ἵνα δράσῃ καὶ ἐπιδειχθῇ.

Κατὰ τὸ ἀνωτέρω λοιπὸν δὲ ἀνθρώπος ὑπόκειται ἐν παντὶ καὶ πάντοτε εἰς ἀνάγκας αἱ ὅποιαι χορήζουσι ἵκανοποιήσεως. Πῶς δὲ πραγματοποιεῖται ἢ τοιαύτη ἵκανοποιήσις θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον Κεφάλαιον.

ταύτην σημεία τῆς ἔξωτερηκῆς περιβολῆς της, οὗτως ὥστε αἱ κατώτεραι τάξεις νὰ μὴ προλαμβάνουν νὰ ἐμφανισθοῦν ταυτοχρόνως κατὰ τρόπον ὁμοιόμορφον πρὸς τὴν ἀνωτέραν τάξιν.

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ μόδα γεννᾶται ἐκ τῆς ἀνάγκης τῆς διακρίσεως καὶ ἔξυπηρετεῖ τὴν διάκρισιν τῶν τάξεων ἀπ' ἄλλήλων ἀν καὶ προκαλεῖ ἀπομίμησιν ἐπιδιώκουσαν τὴν ὁμοιομορφίαν καὶ τὴν ἄρσιν πάσης ἔξωτερηκῆς τούλαχιστον διακρίσεως. Ἐν συμπεράσματι τὴν μόδαν γεννοῦν καὶ συντηροῦν δύο παράγοντες ἀνταγωνιζόμενοι ἀλλήλους. Ἡ τάσις τῆς διακρίσεως καὶ ἡ τάσις πρὸς διμοιμορφίαν καὶ ἄρσιν πάσης διακρίσεως, (βλέπε πλείονα περὶ μόδας Π. Κανελλοπούλου ἢ «Κοινωνία τῆς ἐποχῆς μας»).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΜΕΣΑ ΠΡΟΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΝ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΚΤΗΣΙΣ ΑΥΤΩΝ

§ 7. Ἀγαθά. — Ἀγαθὰ ἐν τῇ πολιτικῇ οἰκονομίᾳ καλοῦνται τὰ ἀντικείμενα ἐκεῖνα τὰ ὅποια χρησιμεύουσι πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ταῦτα διακρίνονται εἰς φυσικὰ καὶ οἰκονομικὰ ἀγαθά.

§ 8. Φυσικὰ ἢ ἐλεύθερα Ἀγαθά. — Οὕτω δονομάζονται ἐκεῖνα ἐκ τῶν ἀγαθῶν τὰ ὅποια εὑρίσκονται εἰς τὴν φύσιν εἰς τοιαύτην ἀπεριόριστον ποσότητα (ἐν σχέσει μὲ τὰς ἀνάγκας μας) ὥστε ἢ ἀποκτηθεῖσις αὐτῶν δὲν εἶνε ἀντικείμενον τῆς προσπαθείας τοῦ ἀνθρώπου. Δυ-

ναται δηλονότι πᾶς τις ν' ἀποκτήσῃ ταῦτα ἄνευ ἴδιαιτέρας φροντίδος. Τοιαῦτα ἀγαθὰ εἶνε π.χ. ὁ ἀήρ, τὸ φῶς ὁ ἥλιος κ.λ.π.

§ 9. Οἰκονομικὰ Ἀγαθά.—Οὗτω δύνομάζονται ἐκεῖνα ἐκ τῶν ἀγαθῶν τὰ ὅποια εὑρίσκονται εἰς περιωρισμένην ποσότητα, ἐν σχέσει μὲ τὸ μέγεθος τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ ν' ἀποκτήσῃ δὲ αὐτὰ δὲ ἀνθρώπος ἀπαιτεῖται νὰ καταβάλῃ προσπάθειαν.

'Αντικείμενον τοῦ Οἰκονομικοῦ βίου καὶ κατ' ἀκολουθίαν αἵτιον τῆς γενέσεως τῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων ἀποτελοῦν μόνον τὰ οἰκονομικὰ ἀγαθά. Βάσις δὲ ἐπὶ τῆς ὅποιας στηρίζεται ἡ οἰκονομικὴ δραστηριότης εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς στενότητος, τῆς ἀνεπαρκείας, τῆς σπάνιος τῶν ἀγαθῶν.

§ 10. Ἡ ἰδιότης τῶν Ἀγαθῶν εἶνε μεταβλητή.—Ἡ ἰδιότης τῶν ἀγαθῶν τοῦ νὰ εἶνε ἔλειθερα ἡ οἰκονομικὰ δὲν εἶνε ἔμφυτος διότι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἀγαθὸν τὸ ὅποιον εἶνε φυσικὸν καὶ ἔλειθερον δύναται μεταγενεστέρως νὰ καταστῇ οἰκονομικόν. Τοῦτο ἔξαρταται ἐκ τῶν ἑκάστοτε περιστάσεων. Τὸ ἔδαφος φερ' εἰπεῖν καὶ ἀρχὰς ὅτε δὲ πληθυσμὸς ἦτο πολὺ ἀραιὸς ἦτο ἀγαθὸν ἔλειθερον ¹⁾). Κατόπιν ὅμως, αὐξηθέντος τοῦ πληθυσμοῦ αἱ διαθέσιμοι ἔκτασεις τοῦ ἔδαφους κατέστησαν ἀνεπαρκεῖς διὰ τὸν ἔφοδοιασμὸν ἀπάντων τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο πρὸς κατάληψιν τεμαχίου ἔδαφους ἀπητεῖτο καταβολὴ προσπαθείας καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ ἔδαφος ἀπὸ ἔλειθερον ἀγαθὸν κατέστη οἰκονομικὸν τοιοῦτον.

§ 11. Υλικὰ καὶ Ἄυλα Ἀγαθά.—Τὰ οἰκονομικὰ ἀγαθὰ διακρίνονται εἰς ὑλικὰ ἢτοι ἐνσώματα (π.χ. ἐμπορεύματα) καὶ ἄυλα ἢτοι ἀσώματα (ὡς αἱ προσωπικαὶ ὑπηρεσίαι αἱ παρεχόμεναι ὑπό τινος χάριν ἄλλον).

§ 12. Διαρκῆ καὶ καταναλωτικὰ Ἀγαθά.—Ἄλλη διάκρισις τῶν ἀγαθῶν εἶνε εἰς διαρκῆ ἢ κεφαλαιουχικὰ καὶ καταναλωτικά.

Διαρκῆ ἢ κεφαλαιουχικὰ ἀγαθὰ εἶνε τὰ μὴ χρησιμεύοντα αὐτού· σίως διὰ τὴν ἀμεσον ἢ ἔμμεσον ἴκανοποίησιν ἀναγκῶν ἀλλὰ διὰ τῆς παροχῆς διαδοχικῶν ὑπηρεσιῶν. Διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀγαθῶν δὲν

1) Αἱ ιστορικαὶ ἔρευναι ἀπέδειξαν ὅτι εἰς πλείστας χώρας ἡ πρώτη μορφὴ ὑφ' ἣν ἔχονται ποιήθη τὸ ἔδαφος ἢ τῆς κοινοκτημοσύνης. Τὸ ἔδαφος δηλονότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς νομαδικῆς ζωῆς ἀνήκε εἰς τὴν ὁλότητα.

χρησιμεύουν αὐτὰ ταῦτα τὰ διαρκῆ ἀγαθὰ ἀλλ' αἱ διαδοχικαὶ αὐτῶν ὑπηρεσίαι (π.χ. αὐτοκίνητον, οἰκία ἔδαφος).

Καταναλωτικὰ ἀγαθὰ εἰνε τὰ χρησιμεύοντα αὐτουσίως διὰ τὴν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον ἴκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τὰ δόποια καταναλίσκονται διὰ μιᾶς χρήσεως, (τρόφιμα, πρῶται ὕλαι, προσωπικαὶ ὑπηρεσίαι). Ὡς ὑπηρεσίαι οἰκονομικῶς δέον νὰ χαρακτηρισθοῦν, πᾶσαι αἱ ἀνθρώπινοι ἐνέργειαι αἱ ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν θεραπείαν ἀναγκῶν μὴ συμπίπτουσαι δῆμος μὲ αὐτὴν τὴν ἴκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν, ὡς π.χ. ἡ ὑπηρεσία τοῦ λιτροῦ ἢ τοῦ ἔργατου εἰνε οἰκονομικὸν ἀγαθόν, ἢ βρῶσις δῆμος καὶ ἡ πόσις ἢ ἡ γυμναστικὴ δὲν εἰνε.

Ὦς κριτήριον διὰ τὴν προσωπικὴν ὑπηρεσίαν κατὰ πόσον εἰνε ἀγαθὸν ἢ μὴ δύναται νὰ θεωρηθῇ ἢ τιμῇ. Ἐὰν ἡ προσωπικὴ ὑπηρεσία ἔχει μίαν τιμὴν εἰνε οἰκονομικὸν ἀγαθὸν ἐὰν δχι δὲν εἰνε, ἐκτὸς ἐὰν αἱ ὑδηρεσίαι παρέχονται ὑπὸ δργάνων τοῦ Κράτους δπότε ἡ τιμὴ δὲν καταβάλλεται ἀμέσως ἀλλ' ἔμμεσως διὰ τῶν φόρων.

§ 13. Πῶς ὁ ἀνθρωπος πορίζεται τὰ οἰκονομικὰ Ἀγαθά.—

Εἰς πιλὺ παλαιοτέραν ἐποχὴν ἐκάστη υἱογένεια ἔδει νὰ παράγῃ τὰ δι' αὐτὴν ἀναγκαιοῦντα ἀγαθά. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δπότε ἔχομεν τὴν λεγομένην αὐτάρκη ἢ κλειστὴν οἰκονομίαν¹⁾ ἡ κτῆσις οἰκονομικοῦ ἀγαθοῦ ἥτο δυνατὴ μόνον διὰ τῆς παραγωγῆς.

Σήμερον δὲν συμβαίνει οὕτω. Σήμερον ίσχύει τὸ σύστημα τὸ λεγόμενον κοινωνικὸς καταμερισμὸς τῶν "Ἐργων. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἔκαστος παράγει οὐχὶ πάντα τὰ πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν του οἰκονομικὰ ἀγαθά, ἀλλ' ὧρισμένα μόνον μὲ τὸν σκοπὸν ν' ἀνταλλάξῃ ταῦτα πρὸς ἄλλα. Ἐνῶ λοιπὸν εἰς τὴν αὐτάρκη οἰκιακὴν οἰκονομίαν πᾶν δτι παράγεται εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς δραστηριότητος τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας καὶ καταναλίσκεται ἀποκλειστικῶς ὑπ' αὐτῶν, σήμερον πᾶν δτι παράγομεν δὲν τὸ παράγομεν μόνον διὰ τὰς ἰδίας ἀνάγκας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἄλλων. Πᾶν δὲ δτι καταναλίσκομεν δὲν εἰνε μόνον ἰδίας παραγωγῆς ἀλλὰ καὶ ἔνης.

"Ο Κοινωνικὸς καταμερισμὸς τῆς ἔργασίας συμπίπτων μὲ τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν διαιρέσιν τῶν διαφόρων ἐπαγγελμάτων ἐνεφάνισε τὰ διάφορα Κοινωνικοοικονομικὰ Προβλήματα.

§ 14. Ο δρος Παραγωγὴ καὶ Κτῆσις οἰκονομικῶν ἀγαθῶν.

—Παραγωγὴ εἰνε ἡ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου καταβολὴ ἔργασίας δπως

1) Κλειστὴ οἰκονομία καλεῖται ἡ μικρὰ ἔκείνη οἰκονομία ἡ δποία δὲν ἔχει συναλλαγὰς μετ' ἄλλης οἰκονομίας.

καταστήση τὰ ἐν τῇ φύσει ὑλικὰ ἀγαθὰ χρήσιμα πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ. Διὰ τῆς παραγωγῆς δὲν δημιουργοῦμεν ὑλικὰ ἀγαθὰ ἐκ τοῦ μηδενός, δὲν δημιουργοῦμεν ὑλην, ἀλλὰ καθιστῶμεν χρήσιμα, τὰ ὑπὸ τῆς φύσεως παρεχόμενα τοιαῦτα ἢ αὐξάνομεν τὴν χρησιμότητα αὐτῶν. Γενικῶς εἰς πᾶσαν περίπτωσιν καθ' ἣν ἔχομεν δημιουργίαν χρησίμου ἀγαθοῦ, ἔχομεν τὴν ἔννοιαν τῆς παραγωγῆς ἢ ὅποια ἀποβλέπει τελικῶς εἰς τὴν δημιουργίαν μέσων πρὸς ἐφοδιασμὸν τῆς καταταλώσεως.

‘Η ἀνωτέρῳ ἔννοια τῆς παραγωγῆς τυγχάνει ἔξεταστέα ἀπὸ δύο ἀπόψεις. Ἀπὸ ἀπόψεως τεχνικῆς καὶ ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς. Η παραγωγὴ ἔξεταζομένη ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως ἥτοι, ὑπὸ τὴν μορφὴν ὑπὸ τὴν ὅποιαν ἀνθρωπος κατεβάλλει τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἵνα δημιουργήσῃ χρήσιμα ἀγαθὰ διακρίνεται εἰς τὰς ἔξης κατηγορίας.

1ον) Πρωτόγονος παραγωγὴ ἥτις πάλιν διακρίνεται :

α') Εἰς συλλεκτικὴν παραγωγὴν ἥτοι τὴν ἀπόκτησιν ἀγαθῶν παραχθέντων ἀνευ τῆς συνεργασίας τοῦ ἀνθρώπου (ἀπόκτησις μεταλλευτικοῦ πλούτου, θήρα, ἀλιεία).

β') Τὴν ὑποβοήθησιν τῆς φύσεως πρὸς παρασκευὴν χρησίμων διὰ τὸν ἀνθρωπὸν ἀγαθῶν. (Γεωργία, Δασοκομία, Κτηνοτροφία).

2ον) Βιομηχανικὴ παραγωγὴ ἥτις διακρίνεται :

α') Εἰς τὴν κατεργασίαν πρώτων ὑλῶν (βιομηχανία, βιοτεχνία).

β') Εἰς τὴν μετατροπὴν φυσικῶν δυνάμεων (μετατροπὴ πτώσεως θέστιος εἰς ἡλεκτρικὴν δύναμιν).

3ον) Μεταφορὰ ἀγαθῶν, ‘Ανθρώπων ἢ Εἰδήσεων.

‘Εξετάζοντες νῦν τὴν παραγωγὴν ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως παρατηροῦμεν δτι ἵνα ἔχωμεν οἰκονομικὴν παραγωγὴν δέον ἢ ὡφέλεια τὴν ὅποιαν προσδοκῶμεν ἐκ τοῦ παραγομένου προϊόντος νὰ εἴνε ἀνωτέρα τῆς θυσίας τῆς κατιβαλλομένης πρὸς παραγωγὴν αὐτοῦ. Τότε μόνον παράγει τις δταν ἢ ἀξία τὴν ὅποιαν θὰ δημιουργήσῃ θὰ εἴνε ἀνωτέρα ἐκείνης τὴν ὅποιαν θὰ καναναλώσῃ. Ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως δὲν ἔνδιαφρει δ τεχνικῶς τελειότερος συνδυασμὸς τῶν συντελεστῶν παραγωγῆς (ἐργασίας, ἐδάφους, κεφαλαίου) ἀλλ ὁ ἐφιηνότερος. Εἰς τὸν συνδυασμὸν τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς πρέπει νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπὸ δψιν τὴν οἰκονομικὴν ἀρχὴν τὴν ἐπιτυχίαν δηλαδὴ τοῦ μεγαλυτέρου ἀποτελέσματος διὰ τῶν μικροτέρων θυσίων (ἔξόδων).

‘Η παραγωγὴ ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως ὑφ ἢν διεξάγεται διακρί-

νεται α) εις οίκοτεχνίαν ἥτοι παραγωγὴν διὰ τὴν Ἰδίαν κατανάλωσιν,
β) εις μικρὰν παραγωγὴν ἥτοι παραγωγὴν διὰ μικρὰν πελατείαν καὶ
γ) εις μεγάλην παραγωγὴν διὰ μεγάλην πελατείαν.

Ἐπίσης ἡ παραγωγὴ καὶ εἰδικῶς ἡ Γεωργικὴ διακρίνεται εἰς ἐν-
τατικὴν καὶ ἔκτατικήν. Ἐντατικὴ ὀνομάζεται ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ¹
ὅταν διὰ τὴν καλλιέργειαν ὠρισμένης ἔκτασεως γῆς πρὸς αὐξῆσιν τῆς
παραγωγῆς χρησιμοποιοῦμεν πολλοὺς ἐργάτας, γεωργικὰς μηχανάς,
χημικὰ καὶ φυσικὰ λιπάσματα. Κατ' ἔκτασιν γεωργικὴ παραγωγὴ κα-
λεῖται ἔκεινη καθ' ἥν διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς αὐτῆς ἔκτασεως τοῦ
ἔδαφους χρησιμοποιοῦμεν μικρὰ παραγωγικὰ μέσα ἀτινα εἶνε καὶ ὀλι-
γώτερον δαπανηρά, λ.χ. χρησιμοποιοῦμεν ἀτελῆ μέσα καλλιέργειας ἀφί-
νοντες τὸ ἔδαφος νὰ ἀνακτήσῃ τὴν παραγωγικήν του δύναμιν μόνον
τῇ βιοηθείᾳ τῆς φύσεως καὶ οὐχὶ διὰ τῆς παροχῆς λιπάσματος ἀντὶ
τοῦ ὅποιου προτιμῶμεν ἀγρανάπαυσιν.

Αὔξησις τῆς παραγωγῆς πραγματοποιεῖται ἡ διὰ τῆς αὐξῆσεως
τῆς καταβαλλομένης ἐργασίας ἡ διὰ τῆς αὐξῆσεως τῶν καταβαλλομένων
διὰ τὴν παραγωγὴν κεφαλαίων ἡ τέλος διὰ τῆς βελτιώσεως τῆς ὁργα-
νώσεως τῶν παραγωγικῶν ἔγκαταστάσεων. Ἡ τοιαύτη αὔξησις διὰ τὴν
γεωργικὴν παραγωγὴν, ὡς θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον, δὲν
ἰσχύει ἐπ' ἄπειρον ἀλλὰ μέχρις ἐνὸς ὠρισμένου σημείου.

Ἡ ἀνωτέρῳ ἔξετασθεῖσα ἔννοια τῆς παραγωγῆς διαφέρει τῆς
κτήσεως τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν ἥτις ὑπὸ τὸ σημερινὸν σύστημα
τοῦ κοινωνικοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἐργῶν καὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν οἰ-
κονομικῶν ἀγαθῶν δύναται νὰ γίνῃ ὅχι μόνον διὰ τῆς ἀμέσου παρα-
γωγῆς ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς.

Σήμερον δηλονότι ὁ ἔχων ἀνάγκην οἰκονομικοῦ τινος ἀγαθοῦ δὲν
ἔχει ἀνάγκην νὰ παραγάγῃ αὐτὸς τοῦτο ἀλλὰ δύναται νὰ τὸ ἀποκτήσῃ
διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς⁽¹⁾.

Ἡ οἰκονομικὴ δύναμις προσπάθεια τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀπόκτησιν
τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, λόγῳ τῆς σπάνιος αὐτῶν, εἶναι συγδεδεμένη
μὲ ἀγώνας τοῦ ἀτόμου. Κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἀνωτέρῳ σημειοῦμεν
ὅτι λέγοντες οἰκονομικὸν βίον ἔννοοῦμεν τὸ σύνολον τῶν ἐνέργειῶν
τῶν ἀτόμων τῶν ἀναπτυσσομένων ἐντὸς τοῦ κρατικοῦ πλαισίου καὶ
τῶν ἀποβλεπούσων εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν ἀναγκαιούντων εἰς αὐτὸν
ἀγαθῶν πρὸς ἴκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν.

1) Ἡ τοιαύτη οἰκονομία καλεῖται συναλλακτική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

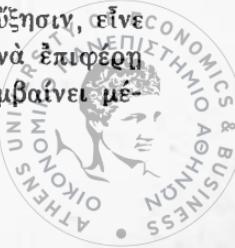
§ 15. Συντελεσταὶ παραγωγῆς —Πρῶτος δὲ διάσημος Ἀγγλος οἰκονομολόγος Ἐδαμ Σμίθ καθώρισε διὰ συντελεστὴν τῆς παραγωγῆς, ἥτοι στοιχεῖα ἀπαραίτητα διὰ τὴν παραγωγὴν τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν τῶν ἔξυπηρετούντων τὰς χρείας τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τρεῖς. Ἡ Φύσις, ἡ Ἐργασία καὶ τὸ Κεφαλαιόν.

Παρακολουθῶν τις τὴν ἔξελιξιν τῆς οἰκονομίας βλέπει διὰ κατὰ πρῶτον ὡς κύριος παραγωγικὸς συντελεστὴς ἐμφανίζεται ἡ Φύσις, ἐπειδὴ ἡ πρώτη ἐνέργεια τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἥτο ἀσφαλῶς συλλεκτικὴ. Εἰς τὴν Φύσιν ταχέως προσετέθη ἡ Ἐργασία καὶ μόνον μετὰ μακρὰν σχετικῶς ἔξελιξιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς ἔχομεν καὶ τὸ Κεφαλαιόν ὡς τρίτον συντελεστὴν τῆς παραγωγῆς.

Εἰς τὴν προηγμένην οἰκονομικὴν ζωὴν ἡ παραγωγὴ εἶνε ἀποτέλεσμα συνδυασμοῦ τῶν τριῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν.

§ 16. Φύσις.—“Οταν λέγομεν Φύσιν ὡς συντελεστὴν τῆς παραγωγῆς ἐννοοῦμεν τὸ ἔδαφος, τὰ πλούτη τῆς γῆς καὶ τὰς φυσικὰς δυνάμεις. Πάντα δὲ ταῦτα ἐφ' ὅσον εὐρίσκονται διαθέσιμα εἰς περιωρισμένην ποσότητα. Χαρακτηριστικὸν τοῦ ἔδαφους εἶνε διὰ εἰνες ὠρισμένον ἐκ τῆς φύσεως μὴ ἀποδεχόμενον αὐξῆσιν.³ Αποτελεῖ δὲ τὸν πάγιον συντελεστὴν τῆς παραγωγῆς. Τούναντίον οἱ δυὸς ἄλλοι συντελεσταὶ δὲν εἶνε πάγιοι ἀλλὰ κατὰ βούλησιν αὐξητοί.

Οἱ ἀνθρώποι διὰ τῆς ἐργασίας του καὶ τοῦ κεφαλαίου δχι μόνον ἀποκτῶ ἀπὸ τὸ ἔδαφος τὰ ἀγαθὰ τὰ δποῖα παρέχει τοῦτο (πρῶται ὕλαι), ἀτινα διαμορφώνει κατόπιν ἀναλόγως τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν, ἀλλὰ καὶ συντελεῖ εἰς τὴν αὐξῆσιν τῆς παραγωγικότητος αὐτοῦ, καθόσον τοῦτο ἀνευ τῆς συμπράξεως τῆς Ἐργασίας καὶ τοῦ Κεφαλαίου ἔλαχιστα παράγει. “Οσον μεγαλυτέραν ἐνέργειαν καὶ κεφάλαιον καταβάλλει ὁ ἀνθρωπός ἐπὶ τοσοῦτον αὐξάνει τὴν παραγωγικότητα τοῦ ἔδαφους. Τὸ τοιοῦτον δμως δὲν συμβαίνει ἐπ' ἄπειρον. Ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος εἶναι ὠρισμένον ἐκ τῆς φύσεως μὴ ἐπιδεχόμενον αὐξῆσιν, εἶνες επιστήμης οἰκονομικής & βιονομικής συμβαίνει μὲν δυνατὸν ἡ αὐξῆσις τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας νὰ ἐπιφέρει αὐξῆσιν τῆς παραγωγικότητος τοῦ ἔδαφους, ἀλλὰ τοῦτο συμβαίνει μέ-

χρις ἐνὸς δρίου πέραν τοῦ δποίου ἢ ἀπόδοσις ἢ παραμένει ἀναλλοίωτος ἢ ἀρχεται ἐλαττουμένη ἀνεξαρτήτως τῶν χρησιμοποιουμένων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μηχανικῶν καὶ χημικῶν μέσων (λιπάσματα). Φθάνομεν δηλονότι εἰς ἐν σημεῖον μετὰ τὸ δποῖον αὐξανομένων τῶν κεφαλαίων καὶ τῆς καταβαλλομένης ἐργασίας θὰ ἐπέρχηται μὲν αὔξησις τῆς παραγωγῆς οὐχὶ ὅμως ἀνάλογος πρὸς τὴν αὔξησιν τῶν δαπανῶν. Τοιουτορόπως δὲ ἡ παραγωγὴ θὰ καθίσταται δαπανηροτέρᾳ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο καλεῖται νόμος τῆς ἐλαττουμένης ἢ μὴ ἀναλόγου ἀπόδοσεως τοῦ ἐδάφους.

§ 17. Ἐργασία.— "Ἴνα πραγματοποιήσῃ τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ καὶ πρωτίστως ἵνα ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ὑπάρξεως πᾶν ὅτι ζῇ εἶνε ἡ ναγκασμένον νὰ ἐπιτελέσῃ ἐργον τι." Επὶ παραδείγματι ὁ κόκκος τοῦ σίτου καταβάλλει προσπάθειαν ἵνα ὑπεγείρῃ τὸν φλοιὸν τῆς γῆς ὅπως ἔλθῃ καὶ ἀναπνεύσῃ τὸν ἀέρα καὶ τὸ φῶς. Τὸ δστρεον προσκεκολλημένον εἰς τὴν ὑφαλὸν ἀνοίγει καὶ κλείει τὰ δστρακα αὐτοῦ ἵνα ἀντλήσῃ ἐκ τοῦ περιβρέχοντος αὐτὸν ὑγροῦ τὰ θρεπτικὰ στοιχεῖα. Ἡ ἀράχνη ὑφαίνει τὸν ἰστὸν αὐτῆς. Ἡ ἀλώπηξ καὶ ὁ λύκος ἔξερχονται πρὸς θήραν. Ὁ ἄνθρωπος δὲν διαφεύγει τὸν κοινὸν νόμον. Καὶ αὐτὸς δφείλει νὰ καταβάλῃ ἐπιμόνους προσπαθείας ὅπως ἐπαρκῇ εἰς τὰς ἀνάγκας του.

"Ἡ προσπάθεια αὕτη ἀσυνείδητος εἰς τὸ φυτὸν ἐνοικεῖτος εἰς τὸ ζῶον ἀποβιάνει εἰς τὸν ἄνθρωπον πρᾶξις περιεσκεμένη καὶ καλεῖται Ἐργασία. Κατὰ τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν Ἐργασία (κοινῶς δουλειὰ) καλεῖται ἡ καταβολὴ ἀνθρωπίνων δυνάμεων εἴτε σωματικῶν εἴτε πνευματικῶν πρὸς τὸν σκοπὸν παραγωγῆς καὶ κτήσεως τῶν Οἰκονομικῶν ἀγαθῶν. Λέγοντες δηλονότι ἐργασίαν νοοῦμεν τὴν καταβολὴν ὀρισμένων πνευματικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ παραγάγωμεν κάτι χρήσιμον. Ἄρα ὅταν ἐργάζεται κανεὶς ἔξεοδεύει φυσικὰς ἢ πνευματικὰς δυνάμεις αἵτινες ἐνυπάρχουν εἰς τὸ σῶμα του καὶ τὰς δποίας θέτει εἰς κίνησιν ὅταν πρόκηται νὰ παραγάγῃ ἀντικείμενα χρήσιμα. Ἡ μὴ παραγωγικὴ ἐνέργεια δὲν είνε ἐργασία ὡς π. χ. ἡ Γιμναστική.

Χαρακτηριστικὸν στοιχεῖον τῆς παραγωγικῆς ἐργασίας είνε ὁ μόχθος. Ἐκ τούτου δὲ προηλθον καὶ τὰ γνωμικὰ (τὰ καλὰ κόποις κτῶνται), «Ποὺ δὲν κονδάση γόνατα κοιλιὰ δὲν θεραπεύει», «Τῆς προκομένης πλύστρας πουκάμισο δὲ λείπει», «Τῶν πόνων πλούσιν, ήμιν πάντα τὰ ἀγαθὰ οἱ θεοὶ» ἔλεγε ὁ Ξενοφῶν. «Πόνου τοι χωρίς οὐδέν

εὐτυχεῖ» ἦτοι τίποτε δὲν ἐπιτυγχάνεται ἄνευ κόπου. Σοφοκλέους Ἡλέκτρα.

‘Ως ἐν ἀρχῇ εἴπομεν ἡ Ἐργασία εἶνε εἰς ἔκ τῶν τριῶν Συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς καὶ μάλιστα ὁ σπουδαιότερος ὁ ὅποιος χρησιμοποιεῖ τοὺς δύο ἄλλους. Εἶγε δὲ ἀπαραίτητος πρὸς μεταμόρφωσιν καὶ ἐν γένει χρησιμοποίησιν τῶν πρώτων ὑλῶν τὰς ὅποις παρέχει τὸ ἔδαφος. ‘Ο ἄνθρωπος ὁ στερούμενος κεφαλαίων εἶνε ὑποχρεωμένος νὰ ἐργασθῇ διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς πολλαπλὰς ἀνάγκας του. Συνίσταται δὲ ἡ ἐργασία εἰς μυϊκὴν ἐνέργειαν ἀφ' ἐνὸς καὶ ἀφ' ἐνέργου εἰς ταυτόχρονον συνδρομὴν τῆς διανοίας.’ Ήτοι δύο εἶνε τὰ στοιχεῖα ἐξ ὧν συνίσταται ἡ ἐργασία τὸ σωματικὸν καὶ τὸ πνευματικόν. ‘Η συμβολὴ τοῦ σωματικοῦ καὶ τοῦ διανοητικοῦ στοιχείου δὲν εἶνε πάντοτε ἡ αὐτὴ εἰς τὰς διαφόρους ἐργασίας. Ἀλλοῦ ὑπερέχει τὸ σωματικὸν στοιχεῖον καὶ ἄλλον τὸ πνευματικόν. Καὶ πνευματικὴ μὲν καλεῖται ἡ ἐργασία ἀν τὸ πρωτεῦον στοιχεῖον εἶνε ἡ καταβολὴ πνευματικῶν δυνάμεων. Σωματικὴ δὲ ἀν τὸ πρωτεῦον στοιχεῖον εἶνε ἡ καταβολὴ σωματικῶν δυνάμεων.

§ 10. Διάκρισις τῆς ἐργασίας.—‘Αναλόγως μὲ τὴν μορφὴν ὑπὸ τὴν ὅποιαν καταβάλλονται αἱ ἀνθρώπινοι δυνάμεις ἡ ἐργασία διαχρίνεται ἐπίσης: 1ον) Εἰς ἐργασίαν δργανωτικήν. Τοιαύτη εἶνε ἡ ἐργασία τὴν ὅποιαν καταβάλλει ὁ ἐπιχειρηματίας πρὸς κατάστρωσιν τοῦ γενικοῦ σχεδίου καὶ δργάνωσιν τῆς ἐπιχειρήσεως. 2ον) Εἰς ἐργασίαν τεχνικήν. Ταύτην καταβάλλονται οἱ τεχνικῶς μαρφωμένοι ὑπάλληλοι τῆς Ἐπιχειρήσεως.

καὶ 3ον) Εἰς ἐργασίαν τοῦ ἐργάτου δηλονότι τοῦ ἐκτελεστοῦ, ὃστις καταβάλλει κυρίως σωματικὰς δυνάμεις οὐδεμίαν ἔχων πρωτοβουλίαν. ‘Οτιαν ὅμως λέγομεν ἐργασίαν καὶ ἐργάτην ἐννοοῦμεν κυρίως τὴν τρίτην ταύτην μορφὴν τῆς ἐργασίας, οὐχὶ διότι αἱ δύο ἄλλαι δὲν εἶνε παραγωγικαὶ ἀλλὰ κυρίως διότι οἱ ἐργάται ἀποτελοῦσιν Ἰδιαιτέραν κοινωνικὴν τάξιν τὴν τάξιν τῶν ἀκτημόνων φί δόποιοι ὡς μόνον πόρον ζωῆς ἔχουσι τὴν διάθεσιν τῶν Ἰδίων δυνάμεων ὑπὲρ τοίτου, τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἀντὶ τῆς ὅποιας λαμβάνουσι μισθόν. Πᾶσα ὅμως ἐργασία εἶνε ἀξιέπαινος καὶ μόνον ἡ ἀργία εἶνε ἀξιόμερτος. «Ἐργασία οὐδὲν τ' ὄνειδος ἀεργίη δὲ τ' ὄνειδος» ἔλεγε ὁ Ἡσίοδος. «Ἀργία μήτηρ πάσης κακίας» λέγουσι οἱ νεώτεροι. Ἐπίσης «μάθε τέχνη κι' ἀστηνε κι' ἄν πεινάσῃς πιάστηνε». «Ἡ μεγαλυτέρα πηγὴ τῶν κακῶν εἶνε ἡ ἀργία διότι αὐτὴ γεννᾷ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀργοῦ τὴν ὀλέθρῳν

ἐπιθυμούμεναν νὰ ζῆ ἀπὸ τοὺς κόπους τῶν ἐργαζογένων καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην γεννῶνται οἱ κόλακες, οἱ συκοφάντες, οἱ καταδόται, οἱ κλέπται, οἱ λησταί, οἱ φονεῖς καὶ οἱ προδόται τῆς Πατρίδος» Κοραῆς. «Ἐν ἴδρωτι τοῦ προσώπου σου φαγεῖν τὸν ἄρτον σου» λέγει ἡ Γραφή. «Εἴ τις οὐθέλει ἐργάζεσθαι μηδὲ ἐσθιέτω» γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (¹), εἰς τὴν Β' πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὴν του.

Καὶ περαιτέρῳ ἀναφέρων ἔαυτὸν ὡς παράδειγμα λέγει :

«οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ημέραν ἐργαζόμενοι».

Εἰδικώτερον δὲ διὰ τοὺς γεωργοὺς ὑπόσχεται ὅτι :

«ὅ ἐργαζόμενος τὴν ἔαυτοῦ γῆν ἐμπλησθήσεται ἄρτων».

Τέλος ὁ ποιητὴς τῶν νεωτέρων χρόνων ἐξυμνῶν τὴν ἥθικὴν ἀξίαν τῆς ἐργασίας λέγει :

«εἶνε στὸν πλάστη μιὰ βρισιὰ
κάθε ἀπραγή μας μέρα»

Ἡ ἐργασία καὶ τὸ ἐργον εἶνε αἱ μόναι ἐκδηλώσεις μέσα εἰς τὰς δοπίας καὶ διὰ μέσου τῶν δποίων δ ἀνθρωπος λαμβάνει ὑπερήφανον συνείδησιν τῆς ἀξίας του, ἐπανέρχεται καὶ ἐπανευρίσκει τὴν ἀληθινὴν του πηγὴν τὸν θεόν, γενόμενος δ ἕδιος δημιουργὸς καὶ συνεχιστὴς τῆς θείας δημιουργίας.

Ἡ ἐργασία τέλος εἶνε εὐλογημένη ἀπὸ αὐτὸν τὸν Χριστὸν τὸν Μεγάλον Ἐκεῖνον Διδάσκαλον τῆς Ἀγάπης, τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς ἀφθάστου μεγαλείου ἐντολῆς «ὅ σὺ μισεῖς ἐτέρῳ μὴ ποιήσῃς» ἡ δοπία ἀποτελεῖ τὸ θυμέλιο τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τὸν Μεγάλον Ἀλτρουϊστὴν δ ὅποιος ἐσταυρώθη προσενεγκὼν ἔαυτὸν ὡς λύτρον χάριν τῆς ἀνθρωπότητος. Είνε δὲ εὐλογημένη ἡ ἐργασία ἀπὸ τὸν Χριστὸν διότι οὗτος εἶνε δ Πρῶτος Ἐργάτης τῆς Χριστιανικῆς Ἀνθρωπότητος.

Κατὰ τὴν Γραφὴν δ Ἡριστὸς εἰδογάζετο ὡς μαραγκὸς βοηθῶν τὸν Ἰωσὴφ δστις διὰ νὰ ἔξικονομῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἔυλουργοῦ. «Τέχνην δὲ ἥσκει τὴν τοῦ τέκτονος ἦν ἔμαθε παρὰ τῷ Ἰωσὴφ» Ματθ. ΙΓ 55, «οὐχ οὗτος ἐστιν δ τέκτων;» Μαροκ στ. 3.

Ταῦτα γενικῶς περὶ ἐργασίας. Ἡδη θὰ ἐκθέσωμεν κατωτέρῳ τὰ περὶ τοῦ ἐργατικοῦ Δικαίου, περὶ τῶν νομικῶν δηλονότι κανόνων

(1) Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἥτο σκηνοποιός. Καὶ τὴν μὲν ημέραν ἐδίδασκε τὴν δὲ νύκτα κατεσκεύαζε σκηνὰς διὰ νὰ ἔξικονομῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἔαυτοῦ καὶ τῶν συνεργατῶν του διότι δὲν ἥθελε νὰ ἐπιβαρύνῃ τοὺς χριστιανούς.

τοὺς δόποίους ἐθέσπισε ἡ Πολιτεία. ἡ ὁργανωμένη δηλαδὴ Κοινωνία, ὑπὲρ τῆς ἐργατικῆς τάξεως κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους τῆς ἴστορίας τῆς ἀνθρωπότητος.

§ 19. Προστασία τῆς ἐργασίας. Ἐργατικὸν Δίκαιον. —

Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα κατὰ τὴν παλαιὰν περίοδον, δόποτε ἡ Κοινωνία ἦτο ὡργανωμένη εἰς γένη, φατρίας καὶ φυλᾶς καὶ κατὰ τὴν δοποίαν ὁ θεσμὸς τοῦ Κράτους ἦτο ἄγνωστος ἡ ἐργασία ἦτο ἀναγκαῖα ἀπασχόλησις ὅλων τῶν μελῶν τοῦ γένους μηδὲ καὶ τῶν ἀρχηγῶν ἔξαιρουμένων. Ὁ πολυμήχανος Ὀδυσσεὺς ἀν καὶ Βασιλεύς, τακτοπόλει μόνος τὸ κρεββάτι του. Ἡ κόρη τοῦ Βασιλέως τῶν Φαιάκων Ναυσικᾶ πλύνει ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὰς ὑπηρετίας της εἰς τὸν ποταμὸν τὰ ἐνδύματά της. Κατὰ τὴν περίοδον δηλαδὴ αὐτὴν ὅλοι ἐργάζονται καὶ μόνον μικρὸς δμιλος εἰς κάθε φυλὴν εἶνε ἀπηλλαγμένος τῆς παραγωγῆς ἐργασίας. Ἡ διὰς αὕτη ἐτρέφετο ἀπὸ τὸ γένος ἢ τὴν φυλὴν καὶ δι' αὐτὸ τὰ μέλη τῆς ἐλέγοντο παράσιτοι. Οὗτοι ἡσαν οἱ ἱερεῖς οἱ μάντεις κ. λ. π. οἱ δοποίοι ἀπετέλουν οἷονεὶ τὸ Συμβούλιον τῶν ἀρχηγῶν.

Εἰς τὴν περίοδον αὐτὴν δὲν ὑπάρχουν ἐργάζόμενοι οἱ δοποίοι ἀντὶ ἀμοιβῆς νὰ ἔκμισθώνουν τὴν ἐργατικήν των δύναμιν εἰς ἄλλους. Ἀργότερον δομως ὅταν ἐδημιουργήθησαν αἱ κοινωνικαὶ τάξεις καὶ ἔγεννήθη ὁ θεσμὸς τοῦ Κράτους, ἡ ἐργασία δὲν ἦτο εἰς ὅλα τὰ μέλη τῆς Κοινωνίας ὑποχρεωτική. Ἀπὸ τοὺς μηδικοὺς δὲ πολέμους καὶ ἔντεῦθεν ἔγενικενθη ὁ θεσμὸς τῆς δουλείας ὡς βάσις τῆς παραγωγῆς.

Ἡ εἰσαγωγὴ τῶν δούλων καὶ ἡ διὰ τῶν δούλων παραγωγὴ ἦτο ἔπομενον νὰ δημιουργήσῃ τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἡ ἐργασία εἶνε ἀτιμωτικὴ ἀπασχόλησις προσιδιάζουσα μόνον εἰς τοὺς δούλους καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς ἔλευθέρους. Οἱ ἐργάζόμενοι εἰς χειρονακτικὴς ἐργασίας ἐκαλοῦντο βάναυσοι καὶ δὲν ἔθεωροῦντο ἄξιοι οὐδεμιᾶς ὑπολήψεως. Οἱ δοῦλοι τῶν Λασκεδαιμόνων ἐκαλοῦντο εἴλωτες. Ἄλλα καὶ εἰς τὴν Ρώμην εὑθὺνς ὡς εἰσήχθη ὁ θεσμὸς τῆς διὰ τῶν δούλων ἐργασίας ἐπεκράτησεν ἢ ἀντίληψις ὅτι ἡ ἐργασία φέρει ὄνειδος.

Εἰς τὸ Ρωμαϊκὸν Κράτος οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων ἡσαν δοῦλοι (1) οἱ δοποίοι ἔξειτέλουν τὰ ἔργα τοῦ σημερινοῦ ἐργάτων, οἱ δὲ ἔλευθεροι ἀπέζων ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν δούλων. Κατὰ τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον ὁ δοῦλος δὲν εἶχε προσωπικότητα ἥτοι δὲν ἦτο ὑποκείμενον

(1) Σήμερον ἡ δουλεία ἔχει καταργηθῆναι εἰς ὅλα τὰ πεπολιτισμένα Κατατη τη τοῦ κόσμου.

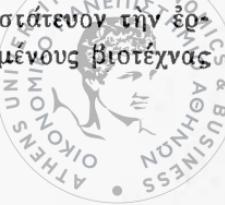

άλλ' ἀντικείμενον δικαιωμάτων ἔξομοιούμενος πρὸς τὰ πράγματα (τες). Ό κύριος τοὺς δούλους ὅχι μόνον ἡδύνατο νὰ ἐκποιήσῃ αὐτὸν ὡς πᾶν ἄλλο πρᾶγμα ἀλλ' ἡδύνατο καὶ νὰ τὸν φονεύσῃ ἀκόμη. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ δοῦλος, δικαιώς ἐργαζόμενος, δὲν εἶχε νομικὴν προσωπικότητα καὶ τὸ Δίκαιον γενικῶς δὲν ἀνεγνώριζε τὴν ἐργασίαν ὡς ἀξίαν προστασίας. Δι' αὐτὸν δὲ καὶ ἡ ἐκμίσθωσις ὑπηρεσιῶν ἐν τῷ Ρωμαϊκῷ Δικαίῳ καταλαμβάνει ἐντελῶς δευτερεύουσαν θέσιν, ἢ δὲ Ιουστινιάνειος νομοθεσία οὐδόλως ἀσχολεῖται περὶ τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας, τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς προστασίας αὐτῆς καὶ γενικῶς καθόλου δὲν ἀναγνωρίζει τὴν οἰκονομικὴν σπουδαιότητα τῆς ἐργασίας. Ἡ οὕτω δημιουργηθεῖσα ἀνθρωπίνη τάξις τῶν δούλων ἀποτελεῖ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ διαφορισμοῦ τῶν κοινωνικῶν τάξεων.

Ἐπίσης κατὰ τὴν μεσαιωνικὴν ἐποχὴν οἱ ἐργαζόμενοι δὲν ἔτυχον νομοθετικῆς προστασίας.

Ο μεσαίων ἀποτελῶν ὀπισθοδόμησιν τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ρωμαϊκῆς ἀρχαιότητος δὲν παρέιχεν εἰς τοὺς ἐργαζομένους καμμίαν ἐλπίδα καλλιτερεύσεως τῆς θέσεως των, οὕτε ἀνεγνώριζεν εἰς τὴν ἐργασίαν τὴν θέσιν ἥτις τῆς ἀνήκει μέσα εἰς τὴν Κοινωνίαν. Ὡς ἐκ τούτου ἐσυνεχίσθη ἡ παραδοσιαὶ τῆς ἀρχαιότητος ὅτι ἡ ἐργασία είναι ἀποκλειστικὸν ἔργον τῶν Κοινωνικῶν ἀποκλήρων καὶ τῶν Δούλων καὶ ὅτι οὐδεμιᾶς προστασίας δέοντον ν' ἀπολαμβάνῃ ἐκ μέρους τοῦ Κράτους. Ἐφ' ὅσον οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ οἱ χειροτέχναι τῶν πόλεων εἴτε δουλοπάροικοι ἥσαν εἴτε μέλη τῶν συντεχνιῶν, πάντοτε ἥσαν ὑποτεταγμένοι εἰς τὸν κύριόν των καὶ τὰ δικαιώματά των ἔησαν τοῦ Προϊσταμένου τῆς ἐργασίας.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὅταν μετὰ τὸν I καὶ IA αἰῶνα ἤρχισε τὸ ἐμπόριον καὶ αἱ τέχναι ν' ἀναπτύσσωνται οἱ φεουδάρχαι οἱ δρόποι προσεπάθησαν νὰ σφετερισθῶσι τοὺς καρποὺς τῶν κόπων τῶν ἐμπόρων καὶ βιοτεχνῶν δηλαδὴ τῆς νέας σχηματισθείσης τάξεως (ἀστικῆς) ἀντέδρασαν ποικιλοτρόπως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς νέας ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας. Πρὸς ἄμυναν τῆς φεουδαρχικῆς ἀντιδράσεως, οἱ βιοτέχναι (μαστόροι) καὶ οἱ ἐμπόροι ὠργανώθησαν καὶ οὕτω συνεστήθησαν εἰς τὰς πόλεις αἱ συντεχνίαι, αἱ δρόπαι σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέκτησαν μεγάλην οἰκονομικὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν δύναμιν. Ἀλλὰ τὰ προνόμια καὶ ἡ προστασία τὰ δρόπαι ἐπέτυχον αἱ συντεχνίαι δὲν ἐπροστάτευον τὴν ἐργασίαν αὐτὴν καθ' ἕαυτήν, ἀλλὰ κυρίως τοὺς ὠργανωμένους βιοτέχνας

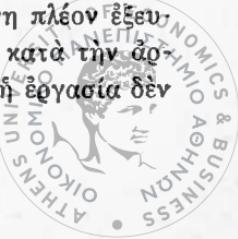
(μαστόρους) καὶ οὐχὶ τοὺς καλφάδες καὶ μαθητευομένους (τσιράκια).

Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς μεταμεσαιωνικῆς ἐποχῆς διαν ἥρχισε νὰ ἀνδροῦνται ἡ ἀστικὴ οἰκονομία καὶ νὰ ἔξελισσεται πρὸς τὸν κεφαλαιοκρατισμὸν αἱ σχέσεις ἐργασίας καὶ κεφαλαίου παρουσιάζουν σχετικὴν διμαλότητα. Δεδομένου διτὶ τὸ κεφαλαιον ἦτο ἀκόμη ἀνοργάνωτον, τὰ πολιτικὰ του προνόμια ἡσαν ἀσήμαντα ἐν σχέσει μὲ τὴν παντοκρατορίαν τῆς φεουδαρχίας. Δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους δ ἐκμεταλλευτικὸς ὁρόλος τοῦ κεφαλαίου ἐπὶ τῆς ἐργασίας ἦτο ἥπιος. Οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τὰ νέα βιομηχανικὰ ἐργοστάσια εἶχον σχετικὰς ἀνέσεις καὶ εἰργάζοντο δλιγωτέρας ὁρας τὴν ἑβδομάδα ἐν συγκρίσει μὲ τοὺς ἐργάτας τῆς κατόπιν ἐποχῆς. Μὲ τὸν καιρὸν δὲ μᾶς τὰ πράγματα ἥλλαξαν τὸ κεφαλαιον κατέκτησεν ὅλην τὴν οἰκονομίαν, ἐνῶ παραλλήλως αἱ ἀγροτικαὶ περιφέρειαι περιῆλθον εἰς παρακμὴν καὶ οὕτω ἡ ἐργατικὴ τάξις μὲ τὴν μεγάλην προσφορὰν ἐργασίας καὶ τὴν ἐπακολούθησασαν ἀπερίγραπτον δυστυχίαν τῆς, περιέπεσεν ἥθικῶς καὶ φυσικῶς εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ ἐκφυλισμοῦ καὶ τῆς ἔξαθλιώσεως. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἥρχισε νὰ παρατηρῆται εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ ΙΙ αἰῶνος καὶ νὰ ἐμβάλῃ εἰς ἀνησυχίαν πολλοὺς Πολιτικοὺς καὶ Διανοούμενούς. Πρὸ τοῦ φαινομένου τούτου, τοῦ μαρασμοῦ δηλαδὴ τῆς ζωῆς τῶν Ἀγγλων ἐργατῶν ἥρχισεν εἰς τὴν Βουλὴν νὰ κρούεται δ κώδων τοῦ κινδύνου. "Ἐτσι ἐλήφθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ νομοθετικὰ μέτρα προστασίας τῆς ἐργασίας διότι ἀνεγνωρίσθη διτὶ ἀποτελεῖ μεγάλην ἐθνικὴν πηγὴν πλούτου.

'Η νομοθετικὴ αὐτὴ πρόνοια ἔξεδηλώθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἐλάττωσίν τῶν ὁρῶν ἐργασίας, εἰς τὴν προστασίαν τῶν ἀνηλίκων καὶ τὴν ἐπιβολὴν ἀνθρωπινωτέρων ὁρῶν ἐργασίας εἰς τὰ ἐργοστάσια. 'Η Ἀγγλία λοιπὸν ὑπῆρξεν ἡ πρωτοπόρος χώρα εἰς τὴν καθιέρωσιν τῆς κοινωνικῆς νομοθεσίας ὡς ἀνάγκης δημοσίας τάξεως. Τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας ἐμιμήθησαν καὶ αἱ ἄλλαι χῶραι.

Κατὰ τοὺς νεωτέρους λοιπὸν χρόνους καθ' οὓς ἐθεσπίσθη ἡ μίσθωσις τῆς ἐργασίας, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Κοινωνίας πορίζεται τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα, μισθοῦν τὴν ἐργατικὴν αὐτοῦ δύναμιν, εἰς τὸν κάτοχον τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς (τὸν ἐργοδότην) καὶ λαμβάνει οὕτῳ τὰ προῖόντα τῆς ἐργασίας του, ἀλλ' ὡρισμένην ἀμοιβὴν εἰς χοῆμα (ἡμερομίσθιον — μισθόν).

Σήμερον ἡ ἐργασία ἔξευψωθεῖσα καὶ μὴ θεωρουμένη πλέον ἔξευτελιστικὴ καὶ ταπεινωτικὴ ἀπασχόλησις, δπως ἐθεωρεῖτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, ἀπέκτησε σπουδαιοτάτην σημασίαν. Σήμερον ἡ ἐργασία δὲν

είναι οὕτε δουλεία, οὕτε ὅνειδος, οὕτε ἄτιμον βάρος ἀλλὰ τιμή, δόξα καὶ δύναμις. Τιμὴ καὶ δόξα διὰ τὸν φορέα της καὶ δύναμις διὰ τὸ Σύνολον,

Τὸ σημερινὸν Κράτος τοῦ ὁποίου ὡς ἀποστολὴ τίθεται ἡ ἐπιδίωξις τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας ἐμερίμνησεν ἵδιαιτέρως ὑπὲρ τῆς ἔργασίας θεοπίσαν διαφόρους Κανόνας Δικαίου, οἱ ὁποῖοι ωυθμίζουσι τὰς σχέσεις ἔργατου καὶ ἔργοδότου καὶ οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσι τὸ καλούμενον Ἐργατικὸν Δίκαιον.

Ἡ Ἐργατικὴ νομοθεσία ἐν Ἑλλάδι δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τὰς ἔξης τέσσαρας περιόδους. Ἡτοι :

1ον. Τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1861 μέχρι τοῦ 1910, 2ον. Τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1910 μέχρι τοῦ 1932. 3ον. Τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1933 μέχρι τοῦ 1940 καὶ 4ον τὴν περίοδον ἀπὸ τοῦ 1941 μέχρι σήμερον.

Ἡ πρώτη περίοδος τῆς Ἐργατικῆς ἐν Ἑλλάδι Νομοθεσίας ἀρχεται ἀπὸ τοῦ 1861 διότι πρὸ τούτου οὐδὲν σχεδὸν σοβαρὸν μέτρον ἐλήφθη ὑπὲρ τῶν ἔργατῶν. Ἀπὸ τοῦ ἕτους τούτου αἱ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἔκεινης ἀγνοούμενοι πρόοδοι τῆς Οἰκονομικῆς Ζωῆς τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἥρχισαν νὰ διαδίδωνται καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Φορεῖς δὲ τῆς τοιαύτης καταστάσεως ὑπῆρξαν, ἐκτὸς τοῦ Βασιλέως Ὅθωνος καὶ τῆς Αὐλῆς του καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταναστεύσαντες Βαυαροί, ὡς καὶ διάφοροι ὅμογενεῖς μεταναστεύσαντες εἰς τὴν πάτριον γῆν.

Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον ἡ χώρα παρουσίαζε καθαρῶς ἀγροτικὸν χαρακτῆρα αἱ δὲ βιομηχανίαι ἀπησχόλουν μικρὸν ἀφιθμὸν ἔργατῶν.

Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον δὸνομοθέτης κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν στρέφεται κυρίως εἰς τὴν προστασίαν τοῦ γήρατος καὶ τῆς ἀναπτηρίας εἰδίκῶν τινῶν κλάδων ἔργασίας εἰς οὓς παρουσιάζεται μόνιμος ἀπασχόλησις τῶν μισθωτῶν.

Κατὰ τὸ 1861 ἰδρύθησαν διὰ Νόμου τρία ταμεῖα ἀσφαλίσεως καὶ περιθάλψεως μισθωτῶν. Τὸ Ναυτικὸν Ἀπομαχικὸν Ταμεῖον, τὸ Ταμεῖον Μεταλλουργῶν καὶ τὸ Μετοχικὸν Πολιτικῶν Ὑπαλλήλων.

Ταῦτα ἐπηκολούθησαν τὰ Ταμεῖα Ἀσφαλίσεως τῶν Ἀξιωματικῶν ἔηρᾶς καὶ θαλάσσης καὶ τῶν Ὑπαλλήλων τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης.

Κατὰ τὸ 1882 οἱ Μεταλλορύχοι τυγχάνουν περιθάλψεως διὰ τὰ ἐν τῇ ἔργασίᾳ ἐπισυμβάντα ἀτυχήματα τὸ δὲ 1901 διὰ τοῦ Νόμου Β. Ω. Μ. Α. Τὸ Ταμεῖον τοῦτο μετονομάζεται εἰς Ταμεῖον Μεταλλευ-

τῶν καὶ ἔκτείνεται ἐφ' ὅλων τῶν ἐργαζομένων εἰς μεταλλεῖα, ὁρυχεῖα, μεταλλουργεῖα καὶ λατόμεια.

Τὸ 1907 ἰδρύεται Κλαδικὰ Ταμεῖα Συντάξεως, Περιθάλψεως καὶ Ἀλληλοβισθείας διὰ τοὺς σιδηροδρομικούς, Τροχιοδρομικούς καὶ Ἡλεκτροτεχνίτας.

"Αλλ' ἡ νομοθετικὴ προστασία τῆς ἐργασίας εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀρχίζει κυρίως ἀπὸ τοῦ 1910. "Ηδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1909, ἀρχεται διὰ τὴν χώραν μία νέα ἐποχή, ἡ ὁποία δὲν ἀφησεν ἀνεπηρέαστον τὸν Νομοθέτην." Η Βιομηχανία, τὸ Ἐμπόριον, τὰ μεταφορικὰ μέσα αὐξάνονται ἀλματωδῶς, εἰς δὲ τὰς μεγάλας πόλεις ἀρχίζει νὰ σχηματίζεται μία τάξις ἀποχειροβιώτων ἡ ὁποία μονίμως πλέον εἶναι ἀποξενωμένη ἀπὸ τὴν γῆν. Φυσικὴ συνέπεια ὡς ἐκ τούτου ήτο νὰ ληφθοῦν ὑπὸ τοῦ Κράτους Νομοθετικὰ μέτρα διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἐργατικῆς τάξεως.

Μέχρι τοῦ ἔτους 1913 ἐψηφίσθησαν οἱ κάτωθι Νόμοι οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὰς βάσεις τοῦ οἰκοδομήματος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐργατικῆς Νομοθεσίας.

α') 'Ο Νόμος ΓΥΝΕ (3455) διὰ πρώτην φορὰν ἐπιβάλλει τὴν Κυριακὴν ἀργίαν ἐν Ἑλλάδι. 'Ο Νομοθέτης εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν ἔμφορεῖται ἐκ λόγων ψηφισμένων μόνον, ἀλλ' ἀποβλέπει ἐπίσης εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν δρων τῆς ζωῆς τῶν ἐργαζομένων.

β') 'Ο Νόμος ΓΤΜΒ (3342) ἀπαγορεύει τὴν κατάσχεσιν τοῦ ἐργατικοῦ ἡμερομήσθιου ἐπιτρέπει δὲ ταύτην μόνον διὰ λόγους διατροφῆς τῆς συζύγου.

γ') 'Ο Νόμος ΔΚΘ' (4029) τοῦ 1912 προβλέπει διὰ τὴν προστασίαν τῶν γυναικῶν καὶ ἀνηλίκων. Δι' αὐτοῦ ἀπαγορεύεται ἡ νυκτερινὴ ἐργασία τῶν γυναικῶν καὶ ἀνηλίκων, ωρθμίζονται οἱ ὅροι ἐργασίας τούτων, τίθενται περιοριστικὰ διατάξεις ὅσον ἀφορᾶ τὰς ἀνθυγειεινὰς καὶ ἐπικινδύνους ἐργασίας λαμβάνονται μέτρα προστασίας τῶν γυναικῶν πρὸ καὶ μετὰ τὸν τοκετὸν καὶ τέλος προβλέπεται ἡ σύστασις «Σώματος Ἐπιθεωρήσεως ἐργασίας» διὰ τὴν παρακολούθησιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν ἐργατικῶν Νόμων.

δ') 'Ο Νόμος ΓΠΛΔ (3934) 1911 «περὶ ὑγιεινῆς καὶ ἀσφαλείας τῶν ἐργατῶν καὶ περὶ ὁρῶν ἐργασίους» ὁρίζει ὅτι δέον νὰ τηρῶνται εἰς πάντα τόπον ἐργασίας οἱ ἀπαραίτητοι ὅροι διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ὑγείας καὶ σωματικῆς ἀκεραιότητος τῶν ἐργαζομένων. 'Ἐπίσης προβλέπει ὅτι διὰ Διαταγμάτων ἐκδιδομένων μετὰ Προδιάσιν τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου τῆς ἐργασίας θὰ ὁρίζωνται ἐκάστοτε αἱ

ώραι εργασίας δι' έκάστην βιομηχανικήν έπιχείρησιν.

ε') Τέλος δ Νόμος ΓΠΟΔ (1974) 1912 «περὶ ἐκδικάσεως τῶν μεταξὺ ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν διαφορῶν» προβλέπει διὰ τὴν ταχείαν καὶ ἀνέξοδον ἐκδίκασιν τῶν ἐργατικῶν διαφορῶν.

'Η περίοδος τῶν Βαλκανικῶν Πολέμων 1912—1913 δὲν ἔπειτεψεν εἰς ὀλοκλήρωσιν τῶν ἐργατικῶν Νόμων, ἡ ἐπακολουθήσασα δὲ περίοδος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ἔδυσχέρανε τὰ μέγιστα τὸ ἐργον τοῦ Νομοθέτου. Οὐχ ἡττον δύμως μέχρι τοῦ 1920 θεσπίζονται οἱ ἔξῆς Νόμοι οἵτινες εἴναι ἔξι ἵστορι σπουδαῖοι ὅπως καὶ οἱ προηγούμενοι,

α') 'Ο Νόμος 271/1914 «περὶ κανονισμοῦ τῶν χρεονικῶν ὁρίων ἐργασίας εἰς τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα καὶ πρατήρια».

β') 'Ο Νόμος 281/1914 «περὶ Σωματείων».

γ') 'Ο Νόμος 551/1915 «περὶ εὐθύνης πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν ἔξι ἀτυχήματος ἐν τῇ ἐργασίᾳ παθόντων ἐργατῶν ἢ ὑπαλλήλων». Οὗτος προβλέπει διὰ τὴν ἀποζημίωσιν τῶν παθόντων ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἀτύχημα ἐκ βιαίου συμβάντος ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ ἀνικανότητος. 'Ο Νόμος οὗτος ὅστις ἐκαθιέρωσε τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κινδύνου καὶ παρ' ἡμῖν, ἡρμηνεύθη ἀπὸ τὰ 'Ἐλληνικὰ Δικαστήρια μὲ εὐρύτατον ἀνθρωπιστικὸν πνεῦμα καὶ ἐγένετο ὡς ἐκ τούτου τὸ κύριον μέσον Προστασίας τῶν ἀτυχησάντων ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἐργατῶν,

δ') 'Ο Νόμος 1234/1918 «περὶ τῆς θέσεως τῶν ἰδιωτικῶν 'Υπαλλήλων ἐν περιπτώσει στρατεύσεως». Διὰ τοῦ Νόμου τούτου παρέχεται προστασία εἰς τὸν στρατεύσεως, καθ' ὅσον οὗτος μετὰ τὴν ὄποιστράτευσίν του, ἐπαναπροσλαμβάνεται ὑποχρεωτικῶς εἰς τὴν θέσιν ἣν κατεῖχεν πρὸ τῆς στρατεύσεώς του.

'Απὸ τοῦ ἔτους 1920 ἀρχεται τὸ τελευταῖον τμῆμα τῆς Δευτέρας Περιόδου. Τὴν Νομοθετικὴν παραγωγὴν ἐφεξῆς χαρακτηρίζει ἀπὸ Νομοθετικῆς ἀπόψεως ἡ ἐπιφροὴ τῆς Διεθνοῦς 'Οργανώσεως 'Ἐργασίας ἐπὶ τῆς μορφῆς καὶ τοῦ περιεχομένου τῶν θεσπισθέντων Νόμων τοὺς ὄποιούς παρακατιόντες θὰ μηνονεύσωμεν.

'Η Κοινωνία τῶν 'Ἐθνῶν διὰ δύο ὅργανων τῆς τῆς Διεθνοῦς Συνδιασκέψεως καὶ τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου 'Ἐργασίας προσπαθεῖ νὰ καταστήσῃ δμοιόμορφο τὸ 'Ἐργατικὸν Δίκαιον ὅλων τῶν χωρῶν, λαμβανομένων ὅλων ἔκείνων τῶν προστατευτικῶν μέτρων διὰ τῶν ὄποιων θὰ ἐπιτευχθῇ ἡ βελτίωσις τῆς θέσεως τῆς Διεθνοῦς 'Ἐργατικῆς Τάξεως.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐψηφίσθησαν οἱ κάτωθι Νόμοι.

1ον. 'Ο Νόμος 2112/1920 «περὶ καταγγελίας τῆς συμβάσεως ἔργασίας».

'Ο Νόμος οὗτος ἀποτελεῖ σπουδαῖον σημεῖον τῆς Ἐργατικῆς Νομοθεσίας.

'Η σημασία του ἔγκειται εἰς τὴν θέσπισιν τοῦ μέτρου τῆς ὑποχρεωτικῆς ὑπὸ τοῦ ἐργοδότου προειδοποιήσεως τοῦ ἀπολυθέντος 'Υπαλλήλου, ἀναλόγως τοῦ χρόνου τῆς συμβάσεως καὶ τῆς καταβολῆς ἀντιστοίχου ἀποζημιώσεως, ἐφ' ὅσον δὲν τηρηθοῦν αἱ διατάξεις τοῦ Νόμου.

'Ο Νόμος οὗτος ἐπεξετάθη διὰ τοῦ ἀπὸ 16/7]1920 Β. Δ]τος καὶ ἐπὶ ἔργατῶν.

2ον. 'Ο Νόμος 3459 «περὶ ουθμίσεως φορτοεκφορτωτικῶν ἔργασιῶν εἰς τοὺς λιμένας τοῦ Κράτους.

3ον. 'Ο Νόμος 2868 «περὶ ὑποχρεωτικῆς ἀσφαλίσεως τῶν ἔργατῶν».

'Ο Νόμος οὗτος ἀπετέλεσεν τὴν βάσιν διὰ τὴν σύστασιν τῆς πλειονότητος τῶν σήμερον λειτουργούντων Κλαδικῶν Ταμείων. Δυνάμει τοῦ Νόμου 2868 συνεστήθησαν μέχρι τοῦ 1936, 90) Ταμεῖα Ἀσφαλίσεως.

Ἐκ τούτων τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ Ταμεῖα Καπνεργατῶν, Μυλεργατῶν καὶ Ἀρτεργατῶν, ἀτινα καλύπτουν ἀπαντας τοὺς κινδύνους μὲ 41.000 ἡσφαλισμένους, 44 Ταμεῖα Συντάξεων μὲ 100.000 Συνταξιούχους καὶ 15 Ταμεῖα Ἀλληλοβοηθείας, μὲ 15.000 ἡσφαλισμένους.

Τέλος ἐψηφίσθη ὁ Νόμος 3647]1928 «περὶ ὑποχρεωτικῆς προσλήψεως Ἐφέδρων Παλαιῶν Πολεμιστῶν» καὶ ὁ Νόμος 5733]1933 «περὶ Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων». Οὐχ ἥτιον δμως ἀμφότεροι οἱ Νόμοι οὗτοι δὲν ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν πρὸ τοῦ ἔτους 1936. Πλὴν τῶν Νόμων τούτων, ἀπαντες οἱ μέχρι τοῦδε Νόμοι τροποποιοῦνται δις καὶ τρὶς τὰ δὲ εἰς ἐκτέλεσιν τούτων ἐκδοθέντα διατάγματα ὑπερβαίνουν·τὰ 200.

'Η Ἑλλὰς ἐπεκύρωσεν διὰ Νόμων τὰς ἔξῆς Διεθνεῖς Συμβάσεις Ἐργασίας.

1ον. Διὰ τοῦ Νόμου 2269 ἐκνρώθη ἡ Διεθνὴς Σύμβασις «περὶ 8ώρου ἔργασίας. 'Η σύμβασις αὗτη ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν ἀπὸ τοῦ 1924 εἰς τοὺς μεταλλοφύχους καὶ ἐφεξῆς εἰς τὰς ἄλλας κατηγορίας ἔργασίας, ὡς εἶναι αἱ μεταλλουργικαὶ χαρτοποιητικαὶ οἰκοδομικαὶ σιδηρουργικαὶ καὶ ἄλλαι.

Ούχ ήττον παρέμενον εἰσέτι πλεῦστα ἐπαγγέλματα εἰς ἀ δὲν εἶχε ἐπεκταθῆ τὸ ὅκταρδον. Τὸ ζήτημα δὲ τῆς ἐπεκτάσεώς του εἰς τὰ λοιπὰ ἐπαγγέλματα, ἵδιως εἰς τοὺς καπνέργατας, ὑποδηματεργάτας κλωστοῦ-φαντουργοὺς καὶ ἐργάτας χημικῶν βιομηχανιῶν ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον δευτάτης διαμάχης καθ' ὅλην τὴν περίοδον αὐτὴν μέχρις οὗ ἡ πολιτεία ἐπεξέτεινε τὸ 8ωρον εἰς ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα.

Σον) Διὰ τοῦ Νόμου 2270)1920 ἐκυρώθη ἡ σύμβασις περὶ ἀνεργίας.

‘Η κυριωτέρα δυμας διάταξις τοῦ Νόμου ήτις ἀφεώρα τὴν σύστασιν τῶν Γραφείων εὑρέσεως Ἐργασίας δὲν ἔτεθη εἰς ἐφαρμογὴν μέχρι τοῦ 1937 ὅπότε ἴδρυθησαν τὰ πρῶτα Γραφεῖα εὑρέσεως Ἐργασίας.

3ον) Διὰ τοῦ Νόμου 2271)1920 ἐκυρώθη ἡ Σύμβασις περὶ κατωτάτου ὅρίου ἥλικιας τῶν ἀνηλίκων τῶν ἐργαζομένων εἰς τὰς Βιομηχανίας.

4ον) Διὰ τοῦ Νόμου 2272)1920 ἐκυρώθη ἡ σύμβασις περὶ νυκτερινῆς ἐργασίας ἀνηλίκων.

5ον) Διὰ τοῦ Νόμου 2274)1920 ἐκυρώθη ἡ σύμβασις περὶ ἐργασίας γυναικῶν πρὸ τοῦ τοκετοῦ καὶ μετ' αὐτόν.

6ον) Διὰ τοῦ Νόμου 2275)1920 ἐκυρώθη ἡ σύμβασις περὶ νυκτερινῆς ἐργασίας γυναικῶν.

‘Η τρίτη περίοδος τῆς Ἑλλην. Ἐργατ. Νομοθεσίας ἀρχεται ἀπὸ τοῦ 1933 καὶ ἐντεῦθεν.

‘Η ἀλλατώδης ἀνάπτυξις τῆς Βιομηχανίας καὶ ἐν γένει αἱ δημιουργηθεῖσαι νέαι Κοινωνικαὶ καὶ οἰκονομικαὶ συνθῆκοι, εἶχον ὃς ἀποτέλεσμα, διαρκεῖς προστριβάς καὶ δεξίας κοινωνικὰς ἀντιμέσεις ἐπιβαλούσας εἰς τὸ Κράτος τὴν λῆψιν μέτρων πρὸς ἔξασφάλισιν τῆς Κοινωνικῆς εἰρήνης ἀφ' ἐνὸς καὶ ἀφ' ἐτέρου τὴν προστασίαν τοῦ γενικωτέρου Κοινωνικοῦ συμφέροντος. ‘Υπῆκον εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην τὸ Κράτος, διὰ τοῦ ἀπὸ 16)20)11)35 ἀναγκαστικοῦ Νόμου περὶ ὁνθυίσεως συλλογικῶν διαφορῶν ἐργασίας ἐπέβαλε τὴν ὑποχρεωτικὴν διαιτησίαν ἐπὶ τῶν ὅμαδικῶν διενέξεων μεταξὺ ἐργατῶν καὶ ἐργοδοτῶν. Οὕτω πᾶσα συλλογικὴ διαφορὰ ἀναφερομένη εἰς τοὺς δρους ἢ τὰς συνθήκας τῆς ἐργασίας ἐπιλύεται ὑποχρεωτικῶς τῇ ἐπεμβάσει τοῦ Κράτους, ἀπαγορευομένης ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τῆς προσφυγῆς τῶν ἐνδιαφερομένων ἐργατῶν ἢ ἐργοδοτῶν εἰς τὴν ἀπεργίαν ἢ ἀνταπογίαν (Λοκ αουτ) πρὸς ἔξαναγκασμὸν εὔνοϊκῆς ὑπὲρ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἐτέρας παρατάξεως λύσεως.

Παραλλήλως πρὸς τὸν ἀνωτέρῳ Νόμον ἐξεδόθῃ ἔτερος Ἀναγκ. Νόμος ἀπὸ 21—11—35 περὶ συλλογικῶν συμβάσεων ἐργασίας. Διὰ τοῦ Νόμου τούτου παρείχετο ἡ εὐχέρεια δπως καθορισθῶσι κατώτατα δρια μισθοῦ κατὰ ἐπαγγέλματα καὶ περιοχὰς κατόπιν συμφωνίας τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν δργανώσεων τοῦ ἐργοδοτικοῦ καὶ ἐργατικοῦ κόσμου.

Ο Νόμος περὶ ὁκταώρου ἐπεξετάθη διὰ Διαταγμάτων εἰς ἀπάσας τὰς Βιομηχανικὰς ἐργασίας τῆς Χώρας. Ἡδη δὲ δύναται βασίμως νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι διὰ τῆς πλήρους ἐφαρμογῆς τοῦ 8ώρου καὶ τοῦ Νόμου περὶ χρονικῶν δρίων εἰς τὰ Καταστήματα, οὐδεὶς ἐργάτης ἢ τεχνίτης ἐργάζεται σήμερον πέραν τῶν 8 ὥρων ἡμερησίως. Εἰς τὰς πόλεις δὲ ἄνω τῶν 10.000 κατοίκων ἀπάντες οἱ ὑπάλληλοι καταστημάτων δὲν ἀπασχολοῦνται πέραν τῶν 10 ὥρων ἡμερησίως κατὰ μέγιστον δριον. (διὰ τὴν πλειονότητα τῶν καταστημάτων ἰσχύουν αἱ 8½, δραι). Εἰς τὰς πόλεις τὰς ἔχοντας πληθυσμὸν κάτω τῶν 10.000 κατοίκων δπου καὶ ἡ κίνησις εἰς τὰ Καταστήματα εἶναι περιωρισμένη ἀπασχολοῦνται οἱ ὑπάλληλοι μέχρι 13 ὥρας ἡμερησίως,

Διὰ τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 547)1937 αἱ ὥραι ἐργασίας τῶν ὑπαλλήλων Τραπεζῶν καὶ Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν ἐν γένει περιωρίσθησαν εἰς 7 καθ' ἡμέραν.

Ἐπίσης ἀπὸ τοῦ 1936 ἥρχισαν ἐφαρμοζόμεναι καὶ αἱ συλλογικαὶ συμβάσεις. Αἱ Συλλογικαὶ συμβάσεις τοῦ 1936)1937 ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὸν Ἀναγκ.Νέμον 99)1936 καὶ τοῦ 244)1936 περὶ προστασίας τῶν ἐφ. παλ. πολεμιστῶν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ θεσμοῦ τῆς Κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως ἀπότελοῦν τὸ σημαντικώτερον Νομοθετικὸν γεγονός τῆς Κοινωνικῆς μας νομοθεσίας.

Μέχρι τῶν πρώτων μηνῶν τοῦ 1939 εἶχον ὑπογραφῇ περὶ τὰς 750 Συλλογικαὶ Συμβάσεις περιλαμβάνονται ἀπάσας σχεδὸν τὰς κατηγορίας τῶν μισθωτῶν τῆς Χώρας.

Διὰ τῶν συλλογικῶν συμβάσεων ἐπετεύχθη ἡ βελτίωσις τοῦ μισθολογίου κατὰ 20—60% καὶ εἰς τινας μάλιστα κατηγορίας ἐπαγγελμάτων ἔνθα λαμβάνονται ὑπὲρ δψιν δ χρόνος προϋπηρεσίας μέχρι 150%.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ θεσμοῦ τῶν συλλογικῶν συμβάσεων ἔγκειται ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὸ δτι ἡ ἀθέτησις δρου τινὸς αὐτῶν ἐκ μέρους τοῦ ἐργοδότου συνεπάγεται πλὴν τῆς ἀστικῆς εὐθύνης καὶ ποινικὴν τοιαύτην, ἀφ' ἔτερου δὲ εἰς τὸ δτι αἱ περισσότεραι ἐκ τῶν συμβάσεων ἀναφέρονται εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις μιᾶς μόνον πόλεως καὶ συνεπῶς ἀνταποκρίνονται καλλίτερον εἰς τὰς οἰκονομικὰς συνθήκας τοῦ τόπου που

ἰσχύον, παρ' ἐάν ἔξετείνοντο ἐφ' ὅλης τῆς χώρας.

Τὸ ζήτημα τῆς προστασίας τῶν Ἐφέδρων παλαιῶν πολεμιστῶν ἐλύθη δριστικῶς μέχρι τοῦ 1940 τοποθετηθέντων ἀπάντων τῶν ἀνέργων παλ. πολεμιστῶν εἰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις καὶ νομικὰ πρόσωπα κατ' ἀναλογίαν τοῦ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας ἀπασχολουμένου προσωπικοῦ.

Κατὰ τὸ 1937 συνεστήθησαν τὰ Γραφεῖα ενδρέσεως Ἐργασίας. Ἡ λειτουργία τῶν Γραφείων συνέβαλε μεγάλως εἰς τὴν παρακολούθησιν τῆς σημειουμένης περιοδικῆς ἀνεργίας καὶ εἰς τὴν ἔξεύρεσιν ἐργασίας διὰ τοὺς ἀνέργους.

Διὰ τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 739/1937 παρεσχέθη ἡ εὐχέρεια δπως δι' ἀποφάσεως τοῦ κ. Ὑφυπουργοῦ Ἐργασίας ἐπαγγέλματα τινά εἰς ἄπαντα τοῦ θεωρούμενου ὑπερεπαγγελματισμὸς νὰ θεωρῶνται κεκορεσμένα καὶ μὴ ἐπιτραπῇ ἡ αὐξήσης τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργαζομένων εἰς νὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα. Ὡς κεκορεσμένα ἐθεωρήθησαν τὰ ἐπαγγέλματα τοῦ Καπνοπώλου καὶ τοῦ φοροτεχτικοῦ ὑπαλλήλου.

Τέλος ἀπὸ 1 Δ/βρίου 1937 ἥρχισεν ἡ λειτουργία τοῦ ἰδρύματος Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ ἀπὸ δὲ τῆς 1/1/38 εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἀπὸ 1/6/39 Πάτρας, Βόλον, Καλάμας. Ἀπὸ τοῦ 1940 Χανιά, Ιωάννινα, Ηρακλείου, Ρέθυμνον, Δράμαν, Καβάλλαν, Αἴγιον, Νάουσαν, Ἐδεσσαν, Βέρρυσσαν. Ἀπὸ τοῦ 1946 Λαϊδιον. Ἀπὸ τοῦ 1947 Χαλκίδα, Λαμίαν, Ἐρμούπολιν, Σέρρας, Κέρκυραν. Ἀπὸ τοῦ 1948 Τρίπολιν, Ἀγρίνιον, Πύργον, Λάρισσαν, Ιεράπετρα Κρήτης. Καὶ τέλος ἀπὸ τοῦ 1949 Μυτιλήνην, Χίον, Κύρινθον, Ἀργος, Μεσολόγγιον, Τρίκαλα, Ἀλεξανδρούπολιν, Κομοτινὴν καὶ Ξάνθην. Ἡτοι μέχρι τοῦ τέλους 1949 λειτουργοῦν 36 ὑποκαταστήματα τοῦ IKA. Ἐκαστον δὲ τούτων περιλαμβάνει ὁρισμένον ἀριθμὸν ἡσφαλισμένων ἀμέσως καὶ ἐμμέσως.

Οἱ μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1949 ἀριθμὸς τῶν ἀμέσως ἡσφαλισμένων¹⁾ τοῦ Κεντρικοῦ Καταστήματος Ἀθηνῶν εἶναι 175.000 τῶν δὲ ἐμμέσως ἡσφαλισμένων εἶναι 210.000. Τοῦ Πειραιῶς 70.000 καὶ 84.000. Τῆς Θεσσαλονίκης 40.000 καὶ 48.000. Ηρακλείου 5.800 καὶ 6.960, Ρεθύμνον 1.300 καὶ 1.560, Χανίων 4.000 καὶ 4.800, Ιεράπετρας 600 καὶ 720 κ.λ.π.

Τὸ σύνολον τῶν ἀμέσως ἡσφαλισμένων ἀπάντων τῶν ὑποκατα-

1) Ἀμέσως ἡσφαλισμένοι εἶναι οἱ ἐργαζόμενοι ἀνδρες καὶ γυναῖκες ἐμμέσως δὲ ἡσφαλισμένοι εἶναι τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας των.

στημάτων IKA άνερχεται εις 377.932 πρόσωπα. Τὸ δὲ τῶν ἐμμέσως ἄσφαλισμένων εἶναι 460.519.

Σημειοῦμεν διτὶ λειτουργοῦσι καὶ εἰδικὰ ταμεῖα Ἀσφαλίσεως Ἐμπόρων καὶ Βιομηχάνων. Ἐπίσης Ἐπαγγελματιῶν καὶ Βιοτεχνῶν ὡς καὶ ἑτέρων Κλάδων.

Τὰ σπουδαιότερα νομοθετήματα τῆς τειάρτης περιόδου εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

1) Ὁ Νόμος 28/1944 περὶ ἔξουσιοδοτήσεως τῶν Ὑπουργῶν ἐπὶ τῆς Ἐργασίας καὶ Οἰκονομικῶν ὅπως προβαίνουν εἰς καθορισμὸν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων.

‘Ο νόμος οὗτος συνεπληρώθη καὶ ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ Νόμου 690/1945.

2) Ὁ Ἀναγκ. Νόμος 539/1945 περὶ χορηγήσεως κατ’ ἔτος εἰς τοὺς μισθωτοὺς ἀδειῶν μετ’ ἀποδοχῶν.

3) Ὁ Νόμος 519/1948 περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῆς περὶ τῶν στρατευομένων ἴδιωτικῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν Νομοθεσίας.

4) Ὁ Νόμος 751/1948 περὶ προστασίας ἀπολυμένων ἐκ τῶν ὑπηρετούντων ἢ ὑπηρετησάντων εἰς τὰς τάξεις τοῦ Στρατοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατὰ τοῦ Ἐθνους συμμοριακῆς δράσεως.

καὶ 5ον) Τὸ Νομοθετικὸν διάταγμα 1255/1049 περὶ τροποποιήσεως ἐνίων διατάξεων τοῦ N. 118/1945 Περὶ ἀσφαλίσεως τῶν μισθωτῶν τῶν Βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ N. Δ. νῆς 8 Μαΐου 1946.

Διὰ τοῦ Καταστατικοῦ χάροτου τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν ἡ Διεύθυνης Ὁργάνωσις Ἐργασίας ἀπετέλεσε παράρτημα τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἡνωμένων Ἐθνῶν.

‘Η συνελθοῦσα δὲ τὸν Μάϊον τοῦ 1944 ἐν Φιλαδελφείᾳ εἰς τὴν 26ην αὐτῆς Σύνοδον Γενικὴ Συνδιάσκεψις τῆς Διεθνοῦς Ὁργανώσεως Ἐργασίας ἀπεδέχθη διακήρυξιν τῶν σκοπῶν καὶ ἐπιδιώξεων αὐτῆς ὡς καὶ τῶν ἀρχῶν αἵτινες δέον νὰ ἐμπνέουν τὴν πολιτικὴν τῶν μελῶν αὐτῆς.

Αἱ ἀρχαὶ δὲ αὗται εἶναι : α) ἡ Ἐργασία δὲν εἶναι ἐμπόρευμα. β) ἡ Ἐλευθερία τοῦ λόγου καὶ τοῦ Συννεταιρίζεσθαι εἶναι ἀπαραίτητος ὅρος σταθερᾶς προοόδου. γ) ἡ πενία ὅπουδήποτε καὶ ἀν ὑπάρχη ἀποτελεῖ κίνδυνον διὰ τὴν ἐνημερίαν πάντων. δ) ὁ ἀγὼν κατὰ τῆς ἀνάγκης δέον νὰ διεξαγγίγηται μετ’ ἀκάμπτου σθένους εἰς ἔκαστον Ἐθνος καὶ διὰ τῆς συνεχοῦς συλλογικῆς προσπαθείας εἰς τὴν δροῖαν οἱ

ἀντιπρόποιοι τῶν ἐργαζομένων καὶ τῶν Ἐργοδοτῶν συνεργάζομενοι ίσοτίμως μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν κυβερνήσεων συμμετέχοντες εἰς ἐλευθέρας συζητήσεις καὶ εἰς ἀποφάσεις δημοκρατικοῦ χαρακτῆρος πρὸς προαγωγὴν τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ.

Ἡ Συνδιάσκεψις τῆς Φιλαδελφείας διεκήρυξε ἐπίσης ὅτι «πάντα τὰ ἀνθρώπινα ὅντα ἀνεξαρτήτως φυλῆς, θρησκεύματος ἢ γένους ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιδιώκουν τὴν ὑλικήν των πρόοδον καὶ τὴν πνευματικήν των ἀνάπτυξιν, ἐν ἐλευθερίᾳ καὶ ἀξιοπρεπείᾳ, ἐν οἰκονομικῇ ἀσφαλείᾳ καὶ μὲ ίσας δυνατότητας ἐπιτυχίας.

Ἡ ίδια Συνδιάσκεψις ἀνεγνώρισε τὴν ἐπίσημον ὑποχρέωσιν τῆς Διεθνοῦς Ὁργανώσεως Ἐργασίας νὰ προαγάγῃ εἰς τὰ διάφορα Ἐθνη τοῦ Κόσμου τὴν ἐφαρμογὴν προγραμμάτων ἵκανῶν νὰ ἐπιτύχουν α) τὴν πλήρη ἀπασχόλησιν καὶ ἔξυψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου. β) τὴν ἀπασχόλησιν τῶν ἐργαζομένων εἰς ἔργα, εἰς τὰ δποῖα νὰ ἔχουν τὴν ἵκανοποίησιν ὅτι θὰ δώσουν ὅλον τὸ μέτρον τῆς ἵκανότητος καὶ τῶν γνώσεων αὐτῶν καὶ θὰ συμβάλουν οὕτω καλύτερον εἰς τὴν κοινὴν εὐημερίαν, γ) τὴν παροχὴν διὰ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου εὐκαιλιῶν τεχνικῆς ἔκπαιδεύσεως καὶ μεταναστεύσεως τῶν ἐργαζομένων συμπεριλαμβανομένης τῆς μεταναστεύσεως πρὸς ἔνδρεσιν ἐργασίος καὶ πρὸς ἐποικισμόν. δ) τὴν ἐφαρμογὴν πολιτικῆς ἐν σχέσει πρὸς τοὺς μισθοὺς καὶ τὰ εἰσοδήματα, τὴν διάρκειαν καὶ τὰς συνθήκας ἐργασίας, ἀποσκοπούσης νὰ ἔξασφαλίσῃ τὴν δικαίαν συμμετοχὴν πάντων εἰς τοὺς καρποὺς τῆς προόδου καὶ ἐν ἐλάχιστον ὅριον μισθοῦ συντηρήσεως δι’ ὅλους τοὺς ἐργαζομένους καὶ ἔχοντας ἀνάγκην τοιαύτης προστασίας, ε) Τὴν πραγματικὴν ἀναγνώρισιν τοῦ δικαιώματος τῶν συλλογικῶν διαπραγματεύσεων, τὴν σύμπραξιν Ἐργοδοτῶν καὶ Ἐργαζομένων διὰ τὴν συνεχῆ βελτίωσιν τῆς ὁργανώσεως τῆς παραγωγῆς, καθὼς καὶ τὴν συνεργασίαν Ἐργοδοτῶν καὶ Ἐργαζομένων διὰ τὴν κατάρτισιν καὶ ἐφαρμογὴν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν μέτρων. στ) τὴν ἐπέκτασιν τῶν μέτρων Κοινωνικῆς Ἀσφαλείας, δπως ἔξασφαλισμῇ βασικὸν εἰσόδημα εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην τοιαύτης προστασίας ὡς καὶ πλήρη ἴατρικὴν περίθαλψιν, ζ) τὴν πρόσφορον προστασίαν τῆς ζωῆς καὶ ὑγείας τῶν Ἐργαζομένων εἰς ὅλας τὰς ἀπασχολήσεις. η) τὴν προστασίαν τῆς παιδικῆς ἥλικιας καὶ τῆς μητρότητος, θ) τὴν παροχὴν ἵκανοποιητικῶν ὅρων διατροφῆς, κατοικίας καὶ μέσων ψυχαγωγίας καὶ μορφώσεως, ι) τὴν ἔξασφάλισιν ίσων δυνατότητων ἐπιτυχίας ἐν τῷ μορφωτικῷ καὶ ἐπαγγελματικῷ πεδίῳ. Τὸν Σεπτέμβριον

τοῦ 1946 συγκληθεῖσα ἐν Μόντρεαλ ὅπου καὶ ἡ ἔδρα τοῦ Διεθνοῦς Γραφείου Ἐργασίας, εἰς τὴν 29ην αὐτῆς σύνοδον ἡ Συνδιάσκεψις τῆς Διεθνοῦς Ὀργανώσεως τῆς Ἐργασίας προσήχθησε τὸν καταστατικὸν αὐτῆς χάρτην πρὸς τὰς ἀρχὰς ταύτας. Τοῦτον δὲ ἐπεκύρωσεν ἡ Ἑλλὰς διὰ τοῦ Νομοθετικοῦ Δ)τος 399 τῆς 18/23 Αὐγούστου 1947.

§ 20. Κεφάλαιον.

Τοίτος Συντελεστὴς τῆς παραγωγῆς τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν εἶνε τὸ Κεφάλαιον. Οὗτος Κεφάλαιον ἐν τῇ οἰκονομικῇ ἐπιστήμῃ ἔξετάζεται διττῶς. ἦτοι: Πρῶτον ἀπὸ ἀπόψεως Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ Δεύτερον ἀπὸ ἀπόψεως Ἰδιωτικῆς Οἰκονομίας.

Κεφάλαιον ἀπὸ ἀπόψεως Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καλεῖται τὸ σύνολον τῶν παραγμένων ἥδη οἰκονομικῶν ἀγαθῶν τὰ δποῖα εἶνε πρωρισμένα διὰ παραγωγὴν καὶ οὐχὶ δι’ ἴκανοποίησιν ἀμέσων ἀπολαυστικῶν ἀναγκῶν.

Υπὸ τὴν ἐννοιαν ταύτην Κεφάλαιον φερόμενον ἐν τῇ γεωργικῇ παραγωγῇ, θεωροῦμεν τὸν σπόρον, τὰ χημικὰ λιπάσματα, τὰ ἐργαλεῖα, τὰς ἀποθήκας εἰς ἃς φύλασσεται τὸ παραγόμενον προϊόν. Ἐν τῇ Βιομηχανικῇ παραγωγῇ κεφάλαιον εἶναι αἱ μηχανικαὶ ἐγκάταστάσεις, τὰ οἰκήματα τῶν ἐργοστασίων, ὁ γαιάνθραξ τὸν δποῖον καίμεν κ.λ.π. Ἐν τῇ Ἐθνικῇ Οἰκονομίᾳ, δύσον περισσότερα ἀγαθὰ προορίζονται ὑπὸ τῶν κυρίων αὐτῶν πρὸς παραγωγὴν πραγματικοῦ Κεφαλαίου, τόσον ἡ Ἐθνικὴ πρόσοδος ἀποβαίνει μεγαλυτέρα.

Ἀπὸ ἀπόψεως Ἰδιωτικῆς οἰκονομίας Κεφάλαιον εἶναι τὸ τμῆμα ἔκεινο τῆς περιουσίας διὰ τοῦ δποίου δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ πρόσοδον. Περιουσία δὲ ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως εἶναι τὸ σύνολον τῶν δικαιωμάτων ἀτινα ἀνήκουσιν εἰς ὧδισμένον πρόσωπον.

Κατὰ δύο τρόπους ἀποκτᾶται τις πρόσοδον ἐκ τῆς ἰδίας του περιουσίας. ἡ α') στοιχεῖα τῆς περιουσίας συνιστάμενα ἐξ ὧδισμένων ὑλικῶν πραγμάτων χρησιμοποιεῖ. πρὸς παραγωγὴν καὶ κτάται ἐκ ταύτης πρόσοδον (εἰσόδημα) ἡ β') στοιχεῖα τῆς περιουσίας του θέτει εἰς τὴν διάθεσιν τρίτου λ.χ. τὰ δανείζει, λαμβάνων τόκον δστις ἀποτελεῖ πρόσοδον. Καὶ τοῦ Κεφαλαίου τούτου αἱ μορφαὶ εἶναι ποικίλαι. Δύναται δηλονότι νὰ συνίσταται εἰς ἐνσώματα πράγματα, εἰς ἀπαιτήσεις καὶ τέλος εἰς χρῆμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ
ΠΕΡΙ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

§ 21. Τὸ χρῆμα ὡς ἀνταλλακτικὸν μέσον.—Τὸ χρῆμα¹⁾ εἶνε ἀπαραίτητος ὅρος ταχείας καὶ εὐχεροῦς κυκλοφορίας τῶν παραγομένων ἄγαθῶν.

”Ἄν τοῦτο δὲν ὑπῆρχεν ἢ ἀνταλλαγὴ τῶν ὑφ²⁾ ἐκάστου παραγομένων ἄγαθῶν θὰ ἦτο δυσχερής. Τοῦτο δὲ διότι ὑπὸ τὸ κρατοῦν σύστημα τῆς παραγωγῆς τοῦ κοινωνικοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων, σπανίως θὰ συνέπιπτεν, ὥστε ὁ Α. λ. χ. παράγων σίτον καὶ ἔχων ἀνάγκην ὑποδημάτων νὰ εὔρισκε τὸν Β. θέλοντα νὰ προσφέρῃ ὑποδήματα καὶ νὰ λάβῃ σίτον. Καὶ σπανιώτερον ἀκόμη ὁ Α. θὰ εἴχεν ἀνάγκην τόσων ὑποδημάτων ὅσου σίτου θὰ εἴχεν ἀνάγκην ὁ Β. “Οταν δὲ θὰ ἐπρόκειτο περὶ ἐμπορεύματος ἀδιαιρέτου, θὰ ἦτο παντελῶς ἀδύνατος ἢ ἀνταλλαγῆ. Φέρ³⁾ εἰπεῖν ὅταν ὁ μὲν Α. εἴχε πρὸς ἀνταλλαγματικὸν καὶ ἔχοιειάζετο ἀπὸ τὸν Β. μόνον ὀλίγον σίτον τοῦ δροῦ οὐδὲν οὐδὲν εἴναι πολὺ μικροτέρα τῆς τοῦ ἵππου.

Πρὸς ἀρσιν τῶν δυσχερειῶν τούτων πάντες σχεδὸν οἱ λαοί, διὰ σιωπηρᾶς συμφωνίας προελθούσης ἐκ τῆς εὐχερείας τῶν συναλλαγῶν, ἔξελεξαν ἐκ τῶν οἰκονομικῶν ἄγαθῶν ἐν,—τὸ χρῆμα—τὸ δροῦν κατέστησαν γενικὸν ἀνταλλακτικὸν μέσον.

Διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ χρήματος ἢ ἀνταλλαγὴ ἀνελύθη εἰς δύο ἀνταλλακτικὰς πράξεις. Μίαν ἀγορὰν καὶ μίαν πώλησιν. Ωὗτως ἔχομεν τὸν ἀνταλλαγὴν τοῦ πράγματος τὸ δροῦν διασθέτομεν πρὸς τὸ χρῆμα καὶ τὸν ἀνταλλαγὴν τοῦ χρήματος πρὸς τὸ ἀγαθὸν τὸ δροῦν χρειαζόμενα. Φέρ⁴⁾ εἰπεῖν ὅταν θέλει τις νὰ ἀγοράσῃ ἐνα ἵππον καὶ νὰ πωλήσῃ ἐνα ἡμίονον, πωλεῖ πρῶτον τὸν ἡμίονον, λαμβάνει τὰ χρήματα καὶ δι⁵⁾ αὐτῶν ἀγοράζει τὸν ἵππον. Συνεπῶς τὸ χρῆμα είναι τὸ μόνον ἄγαθὸν τὸ δροῦν ἔχει τὴν ἴδιότητα νὰ ἀνταποκρίνεται οὐχὶ εἰς ὕρισμένην ἀνάγκην ἀλλὰ εἰς δῆλας τὰς δυνατὰς χρείας.

§ 22. Τὸ χρῆμα ὡς κοινὸν μέτρον τῶν ἀξιῶν.—Τὸ χρῆμα δὲν εἶναι μόνον κοινὸν ἀνταλλακτικὸν μέσον, ἀλλὰ εἶναι καὶ κοινὸν μέτρον τῶν ἀξιῶν. Ἐχει δηλαδὴ τὴν ἴδιότητα νὰ χρη-

1) Χρῆμα: ἐκ τοῦ χράματος—χρῶματος=μεταχειρίζομαι.

σιμεύη ὡς μέτρον συγκρίσεως τῆς ἀξίας πάντων τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν. Ἐκ τοῦ ποσοῦ δηλονότι τοῦ χρήματος τὸ δποῖον θὰ δώσωμεν, διὰ νὰ ἀγοράσωμεν διάφορα ἀντικείμενα, κρίνομεν ποῖον ἐκ τῶν ἀντικειμένων τούτων εἶναι μεγαλυτέρας ἀξίας.

§ 23. Νόμιμον χρῆμα. Τὸ χρῆμα ὅμως ἔχει καὶ τρίτην ἰδιότητα τὴν δποίαν προσδίδει εἰς αὐτὸν ἡ πολιτεία, νὰ χρησιμεύῃ ὡς μέσον καταβολῆς καὶ ἔξοφλήσεως, πάσης ὑποχρεώσεως.

Τὸ χρῆμα ὑπὸ τὴν τοιαύτην του ἰδιότητα ὡς μέσον πληρωμῆς, καλεῖται νόμιμον.

§ 24. Μεταλλικὸν χρῆμα. Ἐρευνῶντες τὴν μορφὴν ἦν ἔλαβε τὸ χρῆμα κατὰ διαφόρους χρόνους καὶ τόπους, παρατηροῦμεν δτι ποικίλα ἐμπορεύματα ἐχρησιμοποιήθηκαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὡς οἱ ἴχθεῖς, οἱ βόες, τὰ δέρματα, οἱ κογχίλαι κ.λ.π. Λίαν ἐνωρίς ὅμως ἐπροτιμήθησαν ὡς χρῆμα τὰ πολύτιμα μέταλλα χρυσὸς καὶ ἀργυρος διὰ τὰ πλεονεκτήματα αὐτῶν.

§ 25. Περὶ νομίσματος. Ὄτε οἱ ἀνθρώποι ἤρξαντο χρησιμοποιοῦντες ὡς χρῆμα τὰ μέταλλα, μετεχειρίζοντο πρὸς τοῦτο, ἀκατέργαστα τεμάχια χουσοῦ καὶ ἀργύρου. Συνεπῶς παρίστατο ἀνάγκη ἐκάστοτε νὰ ἔξελέγηται τὸ βάρος καὶ ἡ γνησιότης τοῦ μετάλλου, πρᾶγμα τὸ δποῖον παρεῖχε μεγάλας δυσχερείας εἰς τὰς συναλλαγάς.

Πρὸς ἄρσιν τῶν δυσχερειῶν τούτων ἐπενέβη τὸ Κράτος τὸ δποῖον ὥρισε τὴν μορφὴν αὐτοῦ καὶ οὕτω φθάνομεν εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ νομίσματος. Νόμισμα δθεν καλεῖται τεμάχιον πολυτίμου μετάλλου, τοῦ δποίου τὸ βάρος καὶ τὴν γνησιότητα πιστοποιεῖ τὸ Κράτος διὰ τῆς σφραγίδος αὐτοῦ ἢτις καλύπτει τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ μετάλλου.

Ἐπὶ τῆς ἐτέρας ὅψεως τῆς ἐπιφανείας τοῦ μετάλλου ἀναγράφεται ἡ ἀξία τοῦ νομίσματος λ. χ. δραχ. 20, ἢτις καλεῖται ὀνομαστικὴ ἀξία τοῦ νομίσματος. ὡς διδομένη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Κράτους, Τὸ μέτρον δὲ τὸ δποῖον λαμβάνει τὸ Κράτος ὡς βάσιν, ἵνα κανονίσῃ τὴν ὀνομαστικὴν ταύτην ἀξίαν τοῦ νομίσματος καλεῖται νομισματικὴ μονάς.

Ἐν Ἑλλάδι ὡς νομισματικὴ μονάς εἶναι ἡ δραχμή. Τὰ μικρότερα τῆς νομισματικῆς μονάδος νομίσματα καλοῦνται κέρματα.

§ 26. Χαρτονομίσματα. Πλὴν τῶν μεταλλικῶν νομισμάτων, κυκλοφοροῦσιν ὡς τοιαῦτα καὶ τεμάχια χάρτου ἐφ' ὧν εἶναι ἀναγεγραμμένη ἡ ὀνομαστικὴ αὐτῶν ἀξία.

Τὰ χάρτινα ταῦτα νομίσματα (χαρτονομίσματα) ἔκδιδονται εἴτε ἀπὸ εὐθείας ὑπὸ τοῦ Κράτους, εἴτε μέσω Τραπέζης, ἔκδοτικῆς καλουμένης¹⁾ εἰς τὴν διοίαν τὸ Κράτος παρεχώρησεν τὸ τοιοῦτον δικαίωμα διπότε διμιλοῦμεν περὶ τραπεζογραμματίων. Τὰ γραμμάτια ταῦτα φέροντα τὴν ὑπογραφὴν τοῦ δεσμεύοντος τὸ Κράτος ἢ τὴν Τράπεζαν ὑπαλλήλου, περιέχουσιν ὑπόσχεσιν τοῦ ἔκδότου διτὶ θὰ καταβάλῃ εἰς τὸν ἔκαστοτε κομιστὴν αὐτῶν τὸ ἀναγραφόμενον ποσὸν εἰς νόμιμον μεταλλικὸν χρῆμα.

§ 27. Διάφοροι τρόποι κυκλοφορίας τῶν τραπεζογραμμάτιων.—Η κυκλοφορία τῶν Τραπεζογραμματίων δύγαται νὰ εἶναι εἴτε ἀπλῆ, εἴτε νόμιμος, εἴτε ἀναγκαστική.

‘Απλῆ κυκλοφορία εἶναι ἐκείνη κατὰ τὴν διοίαν τὰ ἔκδιδόμενα γραμμάτια γίνονται δεκτὰ μόνον ὑπὸ ἐκείνων οἱ διοῖοι δέχονται αὐτά.

Δὲν ὑπάρχει δηλαδὴ ὑποχρέωσις ἐκ τοῦ Νόμου πρὸς ἀποδοχὴν αὐτῶν δι’ ἔξοφλησιν ἀπαιτήσεων.

‘Η Τράπεζα ὅμως ὑποχρεοῦται νὰ ἔξαργυρώνῃ τὰ παρουσιαζόμενα Τραπεζογραμμάτια.

Νόμιμος κυκλοφορία εἶναι ἐκείνη κατὰ τὴν διοίαν ἀφ’ ἐνὸς μὲν δὲ Νόμος ἐπιβάλλει τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀποδοχὴν τῶν χαρτονομισμάτων ἀντὶ τοῦ μεταλλικοῦ νομίσματος πρὸς ἔξοφλησιν ὑποχρεώσεως, ἀφ’ ἐπέρου δὲ διαφυλάσσεται εἰς τὸν κάτοχον αὐτῶν τὸ δικαίωμα νὰ ζητῇ ση παρὰ τῆς Τραπέζης τὴν ἀνταλλαγὴν αὐτῶν διὰ μεταλλικοῦ νομίσματος.

Συνεπῶς τόσον ὑπὸ τὴν ἀπλῆν ὅσον καὶ ὑπὸ τὴν νόμιμον κυκλοφορίαν, τὰ τραπεζογραμμάτια ἀντιπροσωπεύουσιν μεταλλικὸν νόμισμα.

‘Αναγκαστικὴ τέλος κυκλοφορία εἶναι ἐκείνη κατὰ τὴν διοίαν αἰρεται ὑπὸ τοῦ Κράτους ἢ ὑποχρέωσις τῆς ἔκδοτρίας Τραπέζης, νὰ ἔξαργυρώνῃ τὰ προσκομιζόμενα Τραπεζογραμμάτια.

Διὰ τῆς θεσπίσεως τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας δημιουργεῖται νέον εἶδος νομίσματος ἀνεξάρτητον τοῦ μεταλλικοῦ, τὸ κυρίως χαρτονόμισμα.

‘Η ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία ἐμφανίζεται ὅταν τὸ Δημόσιον ἔχον ἀνάγκην διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ εἰς τὸ ἔξωτερικὸν χρυσοῦ, θέση χειρία

1) ‘Ἐν Ἑλλάδι σήμερον τὸ δικαίωμα τῆς ἔκδόσεως τῶν Τραπεζογραμμάτων ἔχει ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος.

νπὸ μορφὴν δανείου εἰς τὸ μεταλλικὸν ἀπόθεμα (κάλυμμα) τῆς Ἐκδοτικῆς Τραπέζης τὸ δόπιον εἶναι προωρισμένον πρὸς κάλυψιν τῆς κυκλοφορίας. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν αἱ τιμαὶ τῶν ἀγαθῶν αὐξάνουν, διότι ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν πολιτῶν πρὸς τὰ Τραπεζογραμμάτια κλονίζεται, διὸ καὶ σπεύδουν οὗτοι νὰ ἐπενδύσουν τὰ χρήματά των εἰς ἀγαθά. Ἐκ παραλλήλου ἄλλοι ἀποκρούούν τὸ χρῆμα ὡς μέσον πληρωμῆς δεχόμενοι μόνον ἀνταλλαγὴν εἰς εἰδος.

Λόγῳ τῆς αὐξήσεως τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν, τὸ κυκλοφοροῦν χαρτονόμισμα δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς καταναλώσεως καὶ τούτου ἔνεκεν ἡ Τράπεζα προβαίνει εἰς ἔκδοσιν νέου χρήματος, διότι ἐπιφέρει νέαν αὐξήσιν τῶν τιμῶν, ἥτις συνεπάγεται νέαν ἔκδοσιν χρήματος. Ἡ αὐξήσις τῆς προσφορᾶς τοῦ χρήματος συνεπαγομένη ἀφ' ἐνὸς μὲν μείωσιν τῆς ὀξείας του, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὑψώσιν τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν, δημιουργεῖ τὸ φαινόμενον τοῦ πληθωρισμοῦ. Ἀντιθέτως τὸ φαινόμενον τῆς πτώσεως τῶν τιμῶν ἥτις ἐπέρχεται διὰ τῆς μειώσεως τῆς προσφορᾶς τοῦ χρήματος, τῆς συνεπαγομένης αὐξήσιν τῆς ὀξείας αὐτοῦ, καλεῖται ἀντιπληθωρισμός.

Ο πληθωρισμὸς εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἔχθρος τῆς ἀποταμεύσεως, ἐνῷ ὁ ἀντιπληθωρισμός τούναντίον εἶναι ὁ σπουδαιότερος ἐνισχυτὴς αὐτῆς.

§ 28. Λογιστικὸν χρῆμα.—Ἐκτὸς τοῦ μετρητοῦ χρήματος περὶ οὗ ὅμιλήσαμεν ἀνωτέρῳ ὑφίσταται καὶ μία ἄλλη μορφὴ χρήματος, τὸ Λογιστικὸν χρῆμα, τὸ δόπιον εἶναι ἰσοδύναμον πρὸς τὸ πρῶτον.

Τὸ Λογιστικὸν χρῆμα δὲν εἶναι συγκεκριμένον χρῆμα, ἀλλὰ ἀπλαὶ ἐγγραφαὶ εἰς λογιστικὰ βιβλία. Ἡ πληρωμὴ διενεργεῖται δι' ἀπλῆς μεταγραφῆς τοῦ ποσοῦ ἀπὸ Λ)σμοῦ εἰς Λ)σμόν.

Διὰ ὃ γίνη λόγος περὶ Λογιστικοῦ χρήματος, πρέπει νὰ ὑφίστανται αἱ ἔξης δύο προϋποθέσεις.

Πρῶτον. Πρέπει τόσον ὁ διενεργῶν τὴν πληρωμὴν ὅσον καὶ ὁ δεχόμενος αὐτὴν, νὰ ἔχουν ὁ καθεὶς ἴδιαίτερον λογαριασμὸν εἰς μίαν Τράπεζαν. Ἐξ ἀλλού πρέπει ὁ δεχόμενος τὴν πληρωμὴν νὰ μὴ θελήσῃ τὴν καταβολὴν μετρητοῦ χρήματος, ἀλλὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐγγραφὴν τοῦ ποσοῦ εἰς τὸν λόγμον του. Τοῦτο εἶναι οὖσιῶδες καθ' ὅσον αἱ «λογιστικαὶ πληρωμαὶ» διενεργοῦνται συνήθως δι' ἐπιταγῶν, δόποτε ἐὰν ὁ λαμβάνων τὴν ἐπιταγὴν ζητήσῃ τὴν ἐξαργύρωσίν της εἰς μετρητὸν χρῆμα ἢ συναλλαγὴ γίνεται οὖσιστικῶς, διὰ μετρητοῦ καὶ οὐχὶ διὰ λογιστικοῦ χρήματος.

Περὶ λογιστικοῦ χρήματος γίνεται λόγος ὅταν ἡ μεταβίβασις τοῦ ποσοῦ συντελεῖται δι᾽ ἀπλῶν λογιστικῶν ἔγγραφῶν εἰς τὰ βιβλία τῆς Τραπέζης ἢ τῶν Τραπέζων. Καὶ ὅταν μὲν πρόκειται περὶ Λ)σμῶν εὐρισκομένων εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν Τράπεζαν, εἶναι εὐνόητον ὅτι ἡ μεταβίβασις τοῦ ποσοῦ θὰ γίνῃ λογιστικῶς. Ὅταν δὲ μως οἱ λογαριασμοὶ τῶν συναλλασσομένων εὐρίσκονται εἰς δύο διαφέρους Τραπέζας, θὰ ἡτο δυνατὸν νὰ νομισθῇ ὅτι τελικῶς δὲν ἀποφεύγεται ἡ μεσολάβησις μετρητοῦ χρήματος, δεδομένου ὅτι διὰ νὰ πιστώσῃ ἡ δευτέρᾳ Τράπεζα τὸν λογαριασμὸν τοῦ λαμβάνοντος τὴν πληρωμὴν δέον νὰ δεχθῇ ἡ ἴδια ταύτην. Τοῦτο δὲ μᾶλλον προφεύγεται διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ, δεδομένου ὅτι εἰς τὰς Τραπέζας αἱ κινήσεις τῶν λ)ομῶν τῶν Πελατῶν των δημιουργοῦν πιστωτικὰς ἢ χρεωστικὰς διαφορὰς ἀλληλοσυμψηφιτζομένας.

Δεύτερον. Πρέπει εἰς ἀντίχρυσμα τοῦ λογιστικοῦ χρήματος νὰ μὴ κρατῆται ὑπὸ τῶν Τραπέζων ἀντίστοιχον μετρητὸν χρῆμα διαθέσιμον εἰς τὰ ταμεῖα των. Τοῦτο δὲ διότι ἐὰν παραλλήλως πρὸς τὸ λογιστικὸν χρῆμα κρατῆται νεκρὸν εἰς τὰ Ταμεῖα τῶν Τραπέζων ἵσοποσον μετρητὸν χρῆμα ὃς ἀντίχρυσμα, τότε τὸ λογιστικὸν χρῆμα παύει νὰ εἴναι πραγματικὸν χρῆμα καὶ μεταβάλλεται ἀπλῶς εἰς χρηματικὸν ἀναπλήρωμα. Εἰς τὴν πραγματικότητα δὲ μως αἱ Τράπεζαι βασιζόμεναι εἰς τὴν πεῖραν των κρατοῦν ἔναντι τῶν ὑποχρεώσεών των ὄψεως, ταμιακὸν ἀπόθεμα, κυμαινόμενον συνήθως περὶ τὰ 10% τοῦ ποσοῦ αὐτῶν, ποσοστὸν τὸ διποίον συνήθως ἐπαρχεῖ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν καθημερινῶν αἰτήσεων ἀναλήψεως μετρητοῦ χρήματος. Τὸ ἐπὶ πλέον εἰς τὰ Ταμεῖα των εὑρισκόμενον μετρητὸν χρῆμα αἱ Τράπεζαι τὸ χρησιμοποιοῦν δι᾽ ἀνοιγμα νέων πιστώσεων, μέχρις ὅτου κατέλθῃ τὸ εἰς μερητὸν χρῆμα ἀντίχρυσμα, εἰς τὸ δριον περίπου τῶν 10%.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι τὸ λογιστικὸν χρῆμα δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς χρηματικὸν ἀναπλήρωμα ἀλλ᾽ εἴναι πραγματικὸν χρῆμα, τὸ διποίον προστιθέμενον εἰς τὸ μετρητὸν χρῆμα συντελεῖ εἰς τὴν αὐξησιν τοῦ κυκλοφοροῦντος χρήματος.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΣ

§ 29. Δικαιολογητικὸς λόγος τῆς Ἀποταμιεύσεως.—Εἰς τὰ προηγούμενα Κεφάλαια ὡμιλήσαμεν περὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν τῶν ἀποτελούντων τὰ μέσα διὰ τῶν δποίων ἴκανοποιοῦνται αἱ ἀνθρώπινοι ἀνάγκαι. Ἐσημειώσαμε ἀκόμη ὅτι αἱ ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρώπου εἰναι τακτικαὶ καὶ ἔκτακτοι. Ἐτι δὲ ὅτι τὰ οἰκονομικὰ ἀγαθὰ ἀποκτᾶ τις εἴτε διὰ τῆς ἀμέσου παραγωγῆς εἴτε διὰ τῆς ἀνταλλαγῆς διὰ χρήματος.

‘Ο παραγωγὸς δηλονότι ἐν μέρος τῶν παραγομένων ὑπ’ αὐτοῦ ἀγαθῶν διαθέτει διὰ τὰς ἰδίας ἀνάγκας τὸ δὲ ὑπόλοιπον πωλεῖ καὶ λαμβάνει χρῆμα μὲ τὸ δποῖον προμηθεύεται τὰ ὑπόλοιπα ἀγαθὰ διὰ τῶν δποίων ἴκανοποιεῖ καὶ τὰς ἄλλας ἀνάγκας του. Ἐπίσης ὁ ἔργατης, λέγοντες δὲ ἔργατην ἐννοοῦμεν τὸν καταβάλλοντα εἴτε σωματικὴν εἴτε πνευματικὴν ἔργασίαν, ὡς ἀμοιβὴν τῆς ἔργασίας του λαμβάνει χρήματα μὲ τὰ δποῖα προμηθεύετοι τὰ οἰκονομικὰ ἀγαθά, διὰ τῶν δποίων ἴκανοποιεῖ τὰς ἀνάγκας του.

‘Υποθέσωμεν ἥδη ὅτι ὁ παραγωγὸς Α παράγει μεγάλην ποσότητα οἰκονομικῶν ἀγαθῶν ὥστε τὸ χρῆμα τὸ δποῖον πορίζεται ἐκ τῆς πωλήσεως αὐτῶν ἐπαρκεῖ πλήρως διὰ νὰ ἴκανοποιῇ τὰς τακτικὰς ἀνάγκας του. ‘Υποθέσωμεν ἀκόμη ὅτι καὶ ὁ ἔργατης Β ἀμείβεται ἴκανοποιητικῶς ὥστε ἡ ἀμοιβὴ του ἐπαρκεῖ ἐπίσης πρὸς κάλυψιν τῶν τακτικῶν ἀναγκῶν του. Ἐρωτᾶται εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν κατὰ τὴν δποίαν ἡ πρόσοδος τοῦ παραγωγοῦ Α καὶ τοῦ ἔργατον Β ὑπερβαίνει τὰς ἀνάγκας των εἰναι σκόπιμος ἡ ἀποταμίευσις ἡ εἶναι περιττή;

‘Αναντιρρήτως καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν εἶναι σκόπιμος· ἡ ἀποταμίευσις ἐν οὐδεμιᾷ δὲ περιπτώσει εἶναι περιττή. ’Ισως νὰ μὴ ἡτο τόσον ἀναγκαία εἰς τὴν ρηθεῖσαν περίπτωσιν ἀλλ’ ὑπὸ δύο προϋποθέσεις.

α’) ‘Εὰν ὑπῆρχε καὶ βεβαιότης ὅτι ὁ Α καὶ ὁ Β μέχρι τοῦ θανάτου των θὰ ἔξακολουθήσωσι νὰ ἀπολαμβάνωσιν δμοίως τῶν αὐτῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν καὶ θὰ ἔχωσι τὰς αὐτὰς ἀνάγκας. β) ’Εὰν εἴχον μόνον τακτικὰς ἀνάγκας δὲν ὑπέκειντο δὲ καὶ εἰς ἐκτάκτους τοιαύτας. Πλὴν δμως οὔτε ὁ παραγωγὸς Α οὔτε ὁ ἐργάτης Β εἶναι βέβαιοι ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ ἔξακολουθήσωσι νὰ ἴκανοποιῶσι τὰς τακτικὰς ἀνάγκας των διὰ τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας των, διότι πολλοὶ παράγοντες συντελοῦσιν εἰς τὴν τοιαύτην ἀβεβαιότητα, ὃς φερεῖ εἰπεῖν ἡ ἀσθένεια, τὰ διάφορα ἀτυχήματα, ἡ ἀνεργία, ἡ ἀζητησία τῶν ἀγαθῶν κ.λ.π. Οὕτε ἐπίσης μόνον τακτικὰς ἀνάγκας ἔχουν οὗτοι ἀλλ’ ὑπόκεινται καὶ εἰς ἀποριθλέπτους τοιαύτας.

Διὰ τοὺς λόγους λοιπὸν αὐτούς καὶ ὁ παραγωγὸς καὶ ὁ ἐργάτης εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἔξασφαλίσωσι ἐγκαίρως τὰ ἀπαιτηθόσμενα χούματα ἵνα δι’ αὐτῶν ἀντιμετωπίσωσι τὰς ἀνάγκας των ὅταν εὑρεθῶσι ὑπὸ τὰς δυσμενεῖς σύνθήκας τὰς δοποίας ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν ἐνδεικτικῶς. Τὴν τοιαύτην δὲ ἔξασφάλισιν θὰ ἐπιτύχωσι ἀναμφιβόλως ἀποταμιεύοντες ἐν μέρος τοῦ διὰ τῆς ἐργασίας των κτηθέντος χρήματος.

Συνεπῶς ἡ χρησιμότης τῆς ἀποταμιεύσεως εἶναι πρόδηλος ἡ δὲ ἔνασκησις αὐτῆς ἐπιβεβλημένη.

§ 30. Προϋποθέσεις τῆς Ἀποταμιεύσεως. — ’Απαραίτητοι προϋποθέσεις τῆς Ἀποταμιεύσεως εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

α) Ἐπικράτησις παρὰ τοῖς ἀτόμοις τοῦ πνεύματος τῆς προνοίας (προνοητικότητος) καὶ β) πλεόνασμα τι τῶν παραγομένων ἀγαθῶν ἔναντι τῶν ἀναγκῶν ἡ ἐὰν τοῦτο δὲν ὑπάρχῃ περιορισμὸς τῆς κατανάλωσεως τῶν ἀγαθῶν πρὸς πλήρωσιν τῶν μᾶλλον ἀπαραιτήτων ἀναγκῶν διὰ νὰ ὑπάρξῃ τοιοῦτον πλεόνασμα.

‘Η πρώτη προϋπόθεσις ἔξαρταται ἀπὸ τὴν θέληση τοῦ ἀτόμου ν’ ἀποταμιεύῃ ἐνῷ ἡ δευτέρᾳ ἔξαρταται ἀπὸ τὴν ἴκανότητά του.

Πρὸς ἀσκησιν δηλονότι ἀποταμιεύσεως παρά τινος ἀπαιτεῖται ἀφ’ ἐνὸς μὲν νὰ θέλῃ οὗτος ν’ ἀποταμιεύῃ. «Βούλησις». Ἄφετέρου δὲ νὰ ἔχῃ τὴν δυνατότητα νὰ δύναται, ν’ ἀποταμιεύῃ ἴκανότης». Ἄμφοτεραι πρέπει νὰ συνυπάρχουν καθόσον οὗτε ἡ βούλησις ἀνευ τῆς

ίκανότητος ούτε ή ίκανότης ἀρχεῖ ἄνευ τῆς βουλήσεως.

Περὶ τῶν προϋποθέσεων τούτων τῆς Ἀποταμιεύσεως θὰ διιλήσωμεν εἰδικώτερον εἰς τὰ ἐπόμενα. Πρὸ τούτου ὅμως θὰ κάμωμεν σύντομον ἔρευναν τῆς ἐλελίξεως τῆς Ἀποταμιεύσεως ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΣ

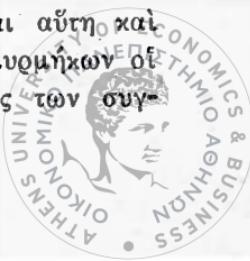
§ 31. Ἀποταμίευσις τροφῶν.— Εὐλόγως δύναται νὰ γεννηθῇ εἰς τὸν Ἀναγνώστην ἡ ἀπορία, πῶς ἀραγε προεκλήθῃ τὸ πρῶτον εἰς τὸν Ἀνθρωπὸν ἡ ἵδεα τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ ποία ἦτο ἡ πρώτη μορφὴ αὐτῆς; Τοῦτο δὲ διότι εἶναι προφανὲς ὅτι αὕτη διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν σημερινήν της ἔξελιξιν διῆλθε προηγουμένως ἀπὸ διάφορα στάδια.

Τὴν ἀπορίαν αὐτὴν τοῦ Ἀναγνώστου θὰ προσπαθήσωμεν νὰ λύσωμεν ἐκθέτοντες ἐν δλίγοις, τὰ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου πορίσματα, εἰς τὰ δποῖα κατόπιν σχετικῶν ἐπιστημονικῶν ἔρευνῶν κατέληξαν ἡ τε Κοινωνιολογία καὶ ἡ Οἰκονομικὴ Ἐπιστήμη.

Ἀναντιρρήτως ὁ πρωτόγονος ἀνθρώπος ἀπὸ τὸν δποῖον ἔλειπε πᾶν ἔχνος διανοητικῆς ίκανότητος δὲν ἦτο δινατὸν ν' ἀντιληφθῇ τὴν ἀνάγκην τῆς διαφυλάξεως ἀγαθῶν διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ μέλλοντος. Ἐφ' ὅσον ὁ πρωτόγονος ἀνθρώπος δέν ἔγνωριζεν ὅτι ὑπάρχει ἡ αὔριον δὲν ἥσθιάνετο καὶ τὴν ἀνάγκην διαφυλάξεως μέρους τῶν ἀγαθῶν δι' αὐτήν.

Ὑπάρχουν καὶ σήμερον ἀκόμη φυλαὶ λαῶν μεταξὺ τῶν μαύρων τῆς Αὔστραλίας, τῶν κατοίκων τῆς γῆς τοῦ πυρὸς καὶ τῶν πυγμαίων οἱ δποῖοι οὗτε τῶν ἀριθμῶν, οὗτε τοῦ χρόνου τὴν ἔννοιαν γνωρίζουν. Ἐπομένως περὶ τῆς αὐριανῆς ἡμέρας οὐδεμίαν ἔχουν παράστασιν καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἔχουν καὶ καμμίαν ἀνάγκην πρὸς περισυλλογὴν ἀγαθῶν διὰ τὸ παρ' αὐτῶν οὐδόλως ἔννοούμενον μέλλον.

Ἀρχικῶς ὁ ἀνθρώπος οὐχὶ συνειδητῶς ἀλλ' ἐξ ἐνστίκτου ὠθήθη πρὸς τὴν ἀποταμίευσιν. Ὡς ἐνστίκτον ἀλλωστε ἐμφανίζεται αὐτῷ καὶ μεταξὺ πολλῶν ζώων, ὅπως π.: χ. τῶν μελισσῶν, τῶν μυομῆκων οἱ δποῖοι ἀποθηκεύονται τὸ πλεόνασμα τῆς κοπιώδους θερινῆς τῶν συγ-

κομιδῆς πρὸς ἔξασφάλισιν τῆς χειμερινῆς τῶν διαβιώσεως¹⁾). Τὸ ἔνστι-
κτον λοιπὸν τῆς αὐτοσυντηρήσεως εἶναι τὸ ἐλατήριον τὸ ὅποιον ὥθησε
τὸν πρωτόγονον ἀνθρωπὸν πρὸς ἀποταμίευσιν.

Ἡ ὑπαρξίς τοῦ μέλλοντος ἐγένετο νοητὴ καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ
ἀνάγκη τῆς ἀποταμιεύσεως ἀγαθῶν ἐγένετο αἰσθητὴ τὸ πρῶτον ἀπὸ
τοὺς λαοὺς τοὺς κατοικοῦντας εἰς τὰς ψυχροτέρας περιοχὰς τοῦ γηνὸν
πλανήτου, εἴτα δὲ καὶ ἀπὸ τοὺς ζώντας στὰ τροπικὰ κλίματα. Εἰς τὰ
τελευταῖα ταῦτα ἡ ἀποθησαύρησις ἀγαθῶν ἦτο ἀφ' ἐνὸς μὲν περιττὴ
ἀφ' ἐτέρου δὲ ἀδύνατος. Περιττὴ διὰ τὸν λόγον διτὶ ἡ φύσις εἰς τὰς τρο-
πικὰς ζώνας, εἰς τὰς δοποίας δὲ πρωτογενῆς ἀνθρωπὸς πρὸ τῆς ἐφευρέ-
σεως τοῦ πυρὸς ἔζησε παρεῖχε εἰς αὐτὸν εἰς φίζας, χόρτα, γλυκεῖς καρ-
ποὺς δένδρων καὶ κατώτερα ζῶα, τόσον ἀφθονον τροφὴν ὥστε οὐδόλως
ἦτο ἀναγκαῖον νὰ γεννηθῇ εἰς αὐτὸν ἡ σκέψις τῆς ἐναποθηκεύσεως
ἀγαθῶν διὰ τὸ μέλλον. Ἀδύνατος δὲ ἦτο ἡ ἀποταμίευσις καθόσον ὁ
πρωτόγονος ἀνθρωπὸς δὲν εἶχεν ἀκόμη οὐδεμίαν σταυρῷ τατοικίαν
κανένα τόπον διαμονῆς, ἐπομένως καὶ καμμίαν θέσιν πρὸς ἔξασφάλι-
σιν ἀγαθῶν.

Οὐ περιπλεονασμὸς οὗτος εἰς εὐαπόκτητα θρεπτικὰ μέσα ὑπῆρξε
·αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐμπόδιον ἀνωτέρας ἔξελίξεως τῶν ἀνθρώπων τῶν κα-
τοικούντων εἰς τὰ τροπικὰ κλίματα.

Ἐφόσον ἡ Φύσις παρεῖχε ἄφθονα τὰ μέσα διατροφῆς ἦτο δύσκο-
λον νὰ γεννηθῇ εἰς τὸν πρωτόγονον ἀνθρωπὸν τῶν τροπικῶν κλιμά-
των σκέψις περὶ Ἀποταμιεύσεως. Αὕτη ἐγεννήθη βραδύτερον εὐθὺς
·ώς παρουσιάσθη ἐσωτερικὴ τις ἀνάγκη.

Ο σπουδαιότερος ψυχολογικὸς παράγων δὲ ὅποιος κατ' ἀρχὴν
προεκάλεσε εἰς τὸν ἀνθρωπὸν τὴν παράστασιν τοῦ μέλλοντος κατόπιν
δὲ ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐναποθήκευσιν ἀγαθῶν ἦτο ἡ ἀνάγκη. Ἡ
ἐσωτερικὴ αὕτη ἀνάγκη ἐνεφανίσθη καθ' ἣν ἐποχὴν ἐσχηματίσθησαν
μᾶλλον εὐνοϊκοὶ δορι ἀναπαραγωγῆς, συνεπείᾳ τῶν ὅποιων ἐπῆλθε καὶ
αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ ἦτις προσελάμβανεν διοὲν ἀπειλητικωτέρας
μορφάς.

1) "Υπαγε πρὸς τὸν μύρμηχα, ὃ ὀκνηρὸν παρατήρησον τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ
καὶ γίνου σοφός." Οστις μὴ ἔχων ἀρχοντα, ἐπιστάτην, ἡ Κυβερνήτην ἐτοιμά-
ζει τὴν τροφὴν αὐτοῦ τὸ θέρος, συνάζει τὰς τροφὰς αὐτοῦ ἐν τῷ θερισμῷ.
"Εώς πότε θέλει κοιμᾶσθαι ὀκνηρόε; πότε θέλεις σηκωθῆ ἐκ τοῦ ὑπνου σου;

"Ολίγος ὑπνος ὀλίγος νυσταγμὸς ὀλίγη συμπλοκὴ τῶν χειρῶν εἰς τὸν ὑπνον.

"Ἐπειτα ἡ πτωχεία σου ἔρχεται ὡς ταχυδρόμος καὶ ἡ ἔνδεια σοὶ μόνος
·ἀνὴρ ἔνοπλος. « Παροιμία Σολομῶντος κεφ. 5 ».

Μετὰ τὴν αὐξήσιν ταύτην τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνθρώπων ἥρχισαν τὰ ἀκόπως ἀποκτώμενα θρεπτικὰ μέσα νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐπαρκέσουν πρὸς συντήρησιν αὐτῶν. Τότε ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀνάγκης ταύτης ὠθήθη τὸ πρῶτον ὁ ἀνθρώπωπος τῶν τροπικῶν κλιμάτων ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν ἔργασίαν πρὸς παραγωγὴν ἀγαθῶν ἀφ' ἐτέρου δὲ πρὸς ἐναποθήκευσιν τῶν πλεονασμάτων.

Ἐνῶ λοιπὸν ἡ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ ἐπροκάλεσε ἀρχικῶς εἰς τὰ τρόπικὰ κλίματα τὴν σκέψιν τῆς ἀποταμιεύσεως, τούναντίον αὕτη εἰς τοὺς κατοίκους τῶν ψυχροτέρων περιοχῶν προεκλήθη πολὺ ἐνωρίτερον τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἕξ ἄλλων αἰτίων.

Εἰς τὰς ψυχροτέρας περιοχὰς αἱ ὅποιαι λόγῳ τῆς μακρᾶς διαρκείας τοῦ χειμῶνος ἀπέκλειον πᾶν ἐνδεχόμενον ἀμέσου ἀποκτήσεως τροφῶν, ἡ Ἀποταμίευσις ἀγαθῶν διὰ τὸ μέλλον ἦτο ὁ μόνος τρόπος πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἀπειλουμένου ἐκ πείνης θανάτου.

Εἰς τὸν σκληρὸν τοῦτον περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα εἰς τὸν ὅποιον ἐνδέχεται ἀναρίθμητοι κατὰ, ἀρχὰς γενεαὶ νὰ ἀπωλέσθησαν. πρὸιν ἡ γεννηθῆ εἰς τινα ἡ ἵδεα βοηθητικοῦ τινὸς μέσου πρὸς καταπολέμησιν τῶν σκληρῶν δυνάμεων τῆς φύσεως, διεμορφώθη βεβαίως τὸ πρῶτον ἡ παράστασις ἐνὸς ἐπερχομένου χρόνου, ἐνὸς μέλλοντος ἀκριβῶς ὡς εἰς τὰ ἀποδημητικὰ πτηνά¹⁾). Μικρὸν δὲ κατὰ μικρὸν ἡ παράστασις αὕτη διευχρινίσθη τελείως.

Ἐκεῖνοι λοιπὸν ἐκ τῶν ἀνθρώπων εἰς τοὺς ὅποιους ἐσχηματίσθη τὸ πρῶτον ἡ ποράστασις τοῦ χρόνου αὐτοὶ εἶναι καὶ οἱ πρῶτοι οἱ ὅποιοι ἥσκησαν Ἀποταμίευσιν.

Ἐφ' ὅσον εἶχε τις τὴν παράστασιν ἐνὸς χειμερινοῦ μέλλοντος ἡ συγκέντρωσις ἀγαθῶν διὰ τὸ ἀπειλητικὸν τοῦτο μέλλον ἀπετέλει τὸ ἀμεσώτερον καταφύγιον πρὸς ἀποσόβησιν τοῦ ἀπειλουμένου ἐκ πείνης θανάτου, ὅστις ἀπειλητικὸς ἔμελλε νὰ ἐνσκήψῃ.

§ 32. Ἀποθησαύρισις Νομισμάτων.— Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ ἀρχεγόνου πολιτισμοῦ ἐγένετο Ἀποταμίευσις τροφῶν προσέκοπτε δὲ αὕτη εἰς μεγάλα ἐμπόδια.

Οτε βραδύτερον ἀνεκαλύφθη τὸ νόμισμα τοῦ ὅποιον ἡ διαφύλα-

1); Τὰ ἀποδημητικὰ πτηνὰ προαισθανόμενα ἐνστίκτως τὴν ἔλευσιν τοῦ χειμῶνος ἀπέρχονται κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μήνας κατὰ μεγάλας ἀγέλας εἰς θερμοτέρας χώρας. Ἐπανακάμπτουσι δὲ κατὰ τὴν ἄνοιξιν εἰς τοὺς τόπους ἀπὸ τοὺς ὅποιους ἀνεχώρησαν, προαισθανόμενα ἐπίσης τὴν ἔλευσιν τοῦ θέρος.

Ἔις ἡτο εὐχερεστέρα ἡ ἀποταμίευσις διηγοκολύνθη μὲν μεγάλως ἡ ἀνάπτυξις ὅμως αὐτῆς ἡτο περιωρισμένη.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ ἀποταμίευσις δὲν εἶχε τὴν ἡθικὴν καὶ Κοινωνικὴν σημασίαν τὴν ὅποιαν ἔχει σήμερον. Τότε ἐνηργεῖτο κυρίως ἀποθησαύρισις. Ἐκρύπτοντο δηλονότι εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς ἡ κατεύθεντο εἰς ἀσφαλὲς μέρος τὰ νομίσματα χωρὶς νὰ χρησιμοποιοῦνται¹⁾.

Ἄσφαλῃ μέρη πρὸς κατάθεσιν νομισμάτων ἐθεωροῦντο οἱ ναοί, διότι εἰς τούτους τὰ παρακατατιθέμενα χρήματα ἔξησφάλιζε ὁ φόβος τῆς ποινῆς δι² λεροσυλίαν.

Καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἐγίνετο τοιαύτη ἀποθησαύρισις. Τὰ παρακατατιθέμενα ὅμως εἰς τοὺς ναοὺς χρήματα ἀνήκον κυρίως εἰς τὸ Κράτος τὸ ὅποιον ἀπεθησαύριζε διὰ τὰς ἀνάγκας ἐνδεχομένου πολέμου. Ἡ τοιαύτη ἀποθησαύρισις ἐν Ἑλλάδι ἡτο περιωρισμένη διότι δπως ἀναφέρῃ ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀνδρεάδης, εἰς τὴν ἴστορίαν τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας τῶν Ἑλληνίδων Πόλεων, τὰ ἀγαθὰ σπανίως τότε ἐπλεόναζον, διότι (ιῇ Ἑλλάδι πενίη ἀείποτε σύντροφος). Προσέτι δὲ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πλούτου ἐκώλυν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὸ σμικρὸν τῶν πολιτειῶν ὡς καὶ οἱ Διεθνεῖς ἢ ἐμφύλιοι πόλεμοι ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ παρακωλύουσα τὴν παραγωγὴν καὶ τὸ πνεῦμα τῆς Ἀποταμιεύσεως ἀβεβαιότης περὶ τῆς διατηρήσεως τῶν ἀγαθῶν.

Καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν λοιπὸν ταύτην δὲν ἔχομεν ἀποταμίευσιν ὑπὸ τὴν σημερινήν της μορφὴν ἀλλ³ ἀποθησαύρησιν.

Ἡ κοινωνία δὲν εἶχε τιποτε νὰ κερδίσῃ ἀπὸ τὴν συσσώρευσιν ταύτην τῶν θησαυρῶν. Ὁ ἀποθησαυρίζων ἔξασφαλίζει ἵσως τὸν ἑαυτόν του κατὰ τῆς ἐνδεχομένης ἀνάγκης δὲν ἐκπληροῖ ὅμως κανένα εὐρύτερον Κοινωνικὸν σκοπόν.

§ 33. Ἐξελιγμένη μορφὴ τῆς Ἀποταμιεύσεως. — Ἡ Ἀποταμίευσις ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τὴν ὅποιαν τὴν ἐννοοῦμεν σήμερον εἰναι κυρίως ἔργον τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ὃ ἕποιος διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς πίστεως ἐνίσχυσε αὐτήν.

1) Ἐν τῷ Ἀστικῷ Δικαίῳ Θησαυρὸς καλεῖται πρᾶγμα κινητόν, τὸ ὅποιον ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἐν ἐτέρῳ πράγματι [κινητῷ ἢ ἀκινήτῳ] εἰναι κεκρυμμένον ὥστε νὰ μὴ εἰναι γνωστὸς ὁ Κύριος αὐτοῦ.

Ο Θησαυρὸς ἀνήκει εἰς τὸν εὐρετήν. Ἐν περιπτώσει ὅμως οὗτος ἀγένερες τὸν θησαυρὸν εἰς ξένον κτῆμα τότε τὸ ἡμισυ αὐτοῦ ἀνήκει εἰς τὸν Κύριον τὸν κτήματος.

‘Ο νεώτερος πολιτισμὸς πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Ἀποταμιεύσεως ἐπενόησε καὶ ὡρισμένα Ἰδρύματα προωρισμένα νὰ δέχωνται τὰς λαϊκὰς ἀποταμιεύσεις. Τοιαῦτα Ἰδρύματα εἶναι τὰ Ταμιευτήρια, περὶ ὧν εἰς τὸ τοίτον μέρος τῆς παρούσης Μελέτης.

Κατὰ τὸν νεωτέρους λοιπὸν χρόνους ὁ Συνετὸς ἀνθρωπος τὰς οἰκονομίας των δὲν τὰς ἀποκρύπτει πλέον εἰς τὴν γῆν ἀλλὰ τοποθετεῖ αὐτὰς εἰς τὰ Ταμιευτήρια. Οὗτω δὲ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πλέον ἔξελιγμένην μορφὴν τῆς Ἀποταμιεύσεως.

§ 34. Ἀνακεφαλαίωσις Ἰστορικῆς ἐπισκοπήσεως.—³ Ανακεφαλαιοῦντες ἥδη τὴν Ἰστορικὴν ἐπισκόπησιν τῆς Ἀποταμιεύσεως σημειοῦμεν ὅτι ἡ ἔξελιξις αὐτῆς διῆλθε τρεῖς κυρίως σταθμοὺς ἢ περιόδους. Πρώτη περίοδος εἶναι ἡ περίοδος τῆς ἀρχεγόνου Ἀποταμιεύσεως ἥτοι τῆς ἀποθηκεύσεως τροφῶν καὶ ἐν γένει ἀγαθῶν. Δευτέρα περίοδος εἶναι ἡ περίοδος τῆς Ἀποθησαυρίσεως ἥτοι τῆς ἀποκρύψεως τῶν νομισμάτων. Τοίτη τέλος περίοδος εἶναι ἡ περίοδος τῆς σημερινῆς μορφῆς τῆς Ἀποταμιεύσεως κατὰ τὴν δοκίαν τὰ ἀποταμιεύόμενα χρήματα κατατίθενται εἰς τὰ Ταμιευτήρια, τὰ Ἀσφαλιστικὰ Ἰδρύματα, τὰ διάφορα Ταμεῖα Προνοίας κ.λ.π.

Συνεπέιδη δὲ τῆς τοιαύτης παρακαταθέσεως τοῦ χρήματος τοῦτο δὲν μένει νεκρὸν ὅπως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἀποθησαυρίσεως, ἀλλὰ χρησιμοποιεῖται. Καὶ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀποδίδει εἰς τὸν Καταθέτην εἰσόδημα τὸν τόκον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐνισχύει τὴν Κοινωνίαν δλόκληδον διὰ τῶν κοινωφελῶν καὶ φιλανθρωπικῶν ἔργων τὰ δοκία ἐκτελοῦνται μὲ τὰ μεγάλα κεφάλαια τὰ δοκία συγχεντροῦνται διὰ τῆς Ἀποταμιεύσεως.

Ατυχῶς ἀπὸ τῆς κατηραμένης ἑενικῆς κατοχῆς καὶ ἐντεῦθεν λόγῳ τῆς μεγάλης ὑποτιμήσεως τῆς ἀξίας τῆς δραχμῆς, ἐνεκεν τοῦ ὑπεροπληθωρισμοῦ καὶ λόγῳ τῶν ληφθέντων μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀντιοικονομικῶν μέτρων (Νόμος 18]1944) τὸ Κοινὸν δὲν ἔχει πλέον ἐμπιστοσύνην οὔτε εἰς τὴν δραχμὴν οὔτε εἰς τὰ Ταμιευτήρια οὔτε εἰς τὸ Κράτος. Διὰ τοῦτο σήμερον τὰς οἰκονομίας του αἴτινες δὲν εἶνε μὲν ἄξιαι λόγου, λόγῳ χαλαρώσεως τοῦ ἀποταμιευτικοῦ πνεύματος, ἐνεκεν τῶν ἀνωτέρω λόγων, δὲν καταθέτει οὔτε εἰς τὸ ταχ. Ταμιευτήριον οὔτε εἰς τὰς Τραπέζας ἀλλ' ἐπενδύει εἰς χρυσᾶς λίρας ἢ εἰς ἔνα ἰσχυρὰ συναλλάγματα καὶ οὕτω ἐπανήλθομεν εἰς τὴν ἀποθησαυρίσιν, (τὸ κοινῶς κομπόδεμα τοῦ λαοῦ) μὲ δλα της τὰ ἐπιξήμια διὰ τὴν οἰκονομίαν ἐπακόλουθα.

Τὰ ἀποθησαυρισμένα σήμερον κεφάλαια εἰς λίρας κατὰ τοὺς εἰδήμονας ὑπολογίζονται εἰς 8—10 ἑκατομμύρια. Οἱ λίρες αὐτὲς ἡρχισαν ἀπὸ τοῦ 1949 νὰ ἔξερχωνται τῶν κχυπτῶν εἰς τὰς δοποίας εἶνε κχυμμέναι διὰ νὰ ἐπενδυθοῦν εἰς πολυτελεῖς πολυκατοικίας αἵ δοποίας στολίζουν μὲν τὰς Ἀθήνας καὶ, ἀποφέρουν ἵσως ἴκανοποιητικωτέραν πρόσοδον εἰς τοὺς κυρίους των δὲν ἔξυπηρετοῦν δμως εὑρύτερον παραγωγικὸν καὶ κοινωνικὸν σκοπόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

ΠΕΡΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

§ 35. Πρόνοια τοῦ μέλλοντος. (Κοινὴ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον).— Εἴδομεν εἰς τὰ προηγούμενα ὅτι πρώτη προϋπόθεσις τῆς Ἀποταμιεύσεως εἶναι ἡ ἐπικράτησις παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τοῦ πνεύματος τῆς Προνοίας, προνοητικότητος, ἥτοι τῆς ἰδιαιτέρας ἔκεινης δυνάμεως ἥτις συνίσταται εἰς τὸ συναισθάνεσθαι τὴν μέλλουσαν χρείαν ὡς ἐὰν ἥτο παροῦσα. Περὶ τῆς προϋποθέσεως δὲ αὐτῆς θὰ διμιλήσωμεν κατωτέρω ἵνα καταδείξωμεν τὴν σπουδαιότητά της διὰ τὴν Ἀποταμίευσιν.

Κατὰ τὴν περὶ ἡθικῆς θεωρίαν τοῦ Πλάτωνος τέσσαρες εἶναι αἱ κύριαι ἀρεταὶ τοῦ ἀνθρώπου. 'Ἡ Σοφία, ἡ Ἄνδρεία, ἡ Σωφροσύνη¹⁾ καὶ ἡ Δικαιοσύνη. «Σωφροσύνη δὲ εἶναι οὐ μένον τὸ κρατεῖν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ἀλλ᾽ ἡ τήρησις τοῦ λογικοῦ μέτρου ἐν πάσῃ βίοτικῇ ἐκδηλώσει, ἡ ἀρμονία συμπάσης τῆς ψυχῆς,¹⁾ δὲ λογισμὸς ὁρθῆς δόξης μετὰ νοῦ».

"Άλλοι σοφοὶ τῆς Ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος ἔξαιροντες τὴν ἀρχὴν

1) Ἡ ὀκνηρὰ χεὶρ πτωγείαν φέρει. Πλουτίζει δὲ ἡ χεὶρ τοῦ ἐπιμελοῦς. Ο συνάγων ἐν τῷ θέρει εἶναι υἱὸς συνέσεως δὲ δὲ κοιμώμενος ἐν τῷ θερισμῷ υἱὸς αἰσχύνης. Ἡ ψυχὴ τοῦ ὀκνηροῦ ἐπιθυμεῖ καὶ δὲν ἔχει· ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ ἐπιμελοῦς θέλει χορτασθῆ.

Οἱ ὅφρονες κληρονομοῦσι μιωρίαν οἱ δὲ φρόνιμοι στεφανοῦνται σύνεσιν.

Ἡ σύνεσις εἶναι πηγὴ ζωῆς εἰς τὸν ἔχοντα αὐτήν. Ὁ ὀκνηρὸς δὲν θέλει νὰ ἀρτοριᾶ ἐξ αἰτίας τοῦ χειμῶνος διὰ τοῦτο θέλει ζητεῖ ἐγ τῷ Θέρει καὶ δὲν θέλει λαμβάνει· δὲ φρόνιμος προβλέπει τὸ κακὸν καὶ κρύπτεται, οἱ ὄφρονες δηιῶσι ἔξακολουθοῦσι τὸν δρόμον των καὶ τιμωροῦνται «παροιμίαι Σολομῶντος».

τῆς προβλεπτικότητος, λόγω τῆς ὁμοίαστητος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἐπόνιζον.

« Κοιτὴ ἡ τίχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον»

Ισοκράτης

« Εἰ βούλει ὅλυποι βίοι ζῆν τὰ μέλλοντα συμβαίνειν, ὡς ἥδη συμβιβηκότια λογίζουν».

Ἐπίκτητος

« Οὐδὲν τὰν ἀνθρωπίνων βέβαιον ἔστιν ἀλλὰ πάντα φέρεται φορᾶ τινι παραλόγῳ».

Κλειτόμαχος

« Τί γάρ ἔστιν ἄνθρωπος; Ἀσθενείας ὑπόδειγμα, καὶ ροῦ λάφυρος, τύχης πιέζυντος, μεταπτώσεως εἰκάστη, φθόνου καὶ συμφορᾶς πλάστιγξ. Τὸ δὲ λοιπὸν φίλεγμα καὶ χολή».

Ἀριστοτέλης

« Μηδέτα πρὸ τοῦ τέλοις μακάριζε»

Σόλων

« Τὸ μέλλον ἀδηλον πᾶσιν ἀνθρώποις καὶ μικροῖ καὶ ροῖ μεγάλων πραγμάτων αἴτιοι γίνονται».

Δημοσθένης

« Όμοιον τὸ γνωμικὸν τῶν νεωτέρων χρόνων.

« δσα φέρει ἡ ὥρα δὲν τὰ φέρει δ χρόνος».

Ἐπίσης

« Ο κόσμος εἶναι σφαῖρα καὶ γυρίζει».

« Ήτοι οὐδὲν εἶναι διαρκὲς οὔτε ἡ εὐτυχία οὔτε ἡ δυστυχία.

« Όμοίως σήμερον δ λαός, τοῦ δποίου τὰ ἀποφθέγματα, βγαλμένα μετὰ μακρὰν πείραν καὶ παρατηρητικότητα ἐπὶ τῶν κοινωνικῶν φαινομένων ἀποτελοῦν πραγματικὰ ἀξιώματα, ἔξυμνεῖ ἐπίσης τὴν προβλεπτικότητα τοῦ Συνετοῦ ἀνθρώπου λόγω τῆς ὁμοίαστητος τοῦ μέλλοντος καὶ τονίζει τὰς ὀλεθρίας συνεπείσες τῶν πράξεων τοῦ μὴ Συνετοῦ.

« Ιδοὺ μερικὰ τοιαῦτα ἀποφθέγματα συντεταγμένα σὲ ποιητικὰ δίστιχα τὰ δποία τραγουδιῶνται στὴ Κρήτη κατὰ τὰς διαφόρους οἰκογενειακὰς συγκεντρώσεις.

» *Tῆς τύχης τὰ γραφόμενα κατεῖς δὲν τὰ γιωρίζει μόνο δ παντοδύταμος π' ἀστράφτει καὶ χιονίζει* »

» *Τοῦτο τὸ χρόνο χαίρομαι τὸν ἄλλο ποιὸς ἡξεύρει ἢ θὰ πεθάνω ἢ θὰ ζῶ ἢ θάμε σ' ἄλλα μέρη* »

» Τοῦτος δ κόσμος ἐν³ βαθὺς κάνεις δὲν τόνε βγάιει
ὅποιος τὰ ὑστερα μετρᾶ, κερδίζει μὰ δὲ χάνει »
» Τοῦτος δ κόσμος ἐν³ βαθὺς κάνεις δὲν τόνε βγάνει
κι⁴ ὅποιος τὰ νιφέτα¹) περπατεῖ κερδίζει μὰ δὲ χάνει
» ‘Ο ἄνθρωπος στὶς νεότερες του κάνει μὰ δὲ λογιάζει
σὰν ἔρθει δ νοῦς στὴ κεφαλὴ δῆλα τὰ λογαριάζει »
» ‘Ο ὑστερος μετατιωμὸς τὸν ἄνθρωπο νταλτίζει²⁾
γιατ⁵ ἀμα πέση στὸ πηλὸ τὰ φοῖχα του νὰ γράῃ
μηδὲ σαπούνι μήδε νερὸ ὑστερα δὲν τὸν βγάτει
» ‘Οποιος τὰ ὑστερῶν μετρᾶ πρὶν πιὸ κοντὰ σιμώσει⁶⁾
αὐτὸς δὲν ἡμπορεῖ ποτὲ νὰ ὑστερομετατιωσῃ.
» Παραγγελλιὰ σ’ ἀφήνω γιὲ πάντα τὰ πίσω μέτρα
μὴ δείρεις τὸ κορμάκι σου ὑστερα μὲ τὴ πέιρα.

‘Εκαστος λοιπὸν Σώφρων ἄνθρωπος ἔχων ὑπ⁷ δψιν του ὅτι δὲν δύναται νὰ γνωρίζῃ ἐκ τῶν προτέρων τί τῷ ἐπιφυλάσσει τὸ μέλλον « κοινῇ γάρ ή τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀδρατον », θὰ πρέπει προνοῶν διὰ τὰ ἀπρόσοπα νὰ εἶναι προπαρασκευασμένος ν⁸ ἀντιμετωπίση σύντα.

Συνεπῶς τὸ αἰσθῆμα τῆς ἀβεβαιότητος τοῦ μέλλοντος εἶναι ή γενεσιονοργός αἰτία τῆς Ἀποταμιεύεως. ‘Η ἀβεβαιότης τοῦ μέλλοντος γεννᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀνησυχίαν.. ‘Η ἀνησυχία δὲ αὕτη γίνεται αἰτία ἵνα δ προνοητικὸς ἄνθρωπος λάβῃ τὰ ἀπαρσίτητα μέτρα ἀμύνης διὰ νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ τὰς συνεπείας τῆς ἀβεβαιότητος τοῦ μέλλοντος. Τοιουτορόπως εἰς τὸν προνοητικὸν ἄνθρωπον τὸ αἰσθῆμα αὐτὸς τῆς ἀνησυχίας ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ αἰσθήματος τῆς ἀσφαλείας δημοργείται ὅταν ὑπάρχῃ ή συνείδησις τῆς κατοχῆς ἀποταμιευμάτων. ‘Ο Anatole Veber ἔδωκε τὸν ἔξης δρισμὸν τῆς Προνοίας. «Πρόνοια εἶναι πᾶσα παρὰ τοῦ ἄνθρωπου συντελουμένη πρᾶξις σκοποῦσα τὴν ἀπὸ τῆς ἀβεβαιότητος τοῦ μέλλοντος προφύλαξιν».

Κατὰ ταῦτα δ ἄνθρωπος εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Ζωῆς δὲν πρέπει νὰ εἶναι Ἐπιμηθεὺς ἀλλὰ Προμήθευς. Νὰ προνοῇ δὲ διηγεῶς πρὸς ἔξαστα σφάλισιν τῶν οἰκονομικῶν μέσων διὰ τῶν δποίων θὰ ἀντιμετωπίζῃ ἔκαστοτε τάς ἀνάγκας του.

‘Ο προνοητικὸς ἄνθρωπος οὔτε εἰς τὸν ἔξ ‘Αμερικῆς θεῖον βασίζεται οὔτε εἰς τὴν εὔνοιαν τῆς τύχης μοιρολατρικῶς ἐπαφίεται. ‘Αλ-

1) Ἰσια 2) καταστενοχωρεῖ 3) πρὶν 4) λάσπη 5) σκέπτεται 6) πλησιάζει

λως τε « Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει » ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι ἡμῶν πρόγονοι.

« Ἄι Νικόλα βοήθα - Κούρα καὶ οὐ τὸ χέρι σου » λέγουν οἱ νεώτεροι.

Ἐπίσης ἀποφαίνονται.

« Ποὺ περιμένει ἀπ' ἄλλον πολὺ ἀργά δειπνάει ».

Ἄλλα στηριζόμενος οὗτος εἰς τὰ Ἰδικά του μέσα ἀγωνίζεται νὰ καταστήσῃ αὐτὰ ἵκανα ἵνα ἀντεπεξέλθωσιν εἰς τὰς μελλοντικάς του ἀνάγκας.

Τὴν ἵκανότητα δὲ αὐτὴν ἐπιτυγχάνει ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τῆς Ἐργασίας ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς Φειδοῦς καὶ τῆς Ἀποταμιεύσεως.

Εὐλόγως δὲ ἐπιβάλλεται ἡ τοιαύτη Πρόνοια διότι τὸ ἀτομον γενικῶς καὶ ἡ περιουσία αὐτοῦ εἶναι ἔκτεθειμένα εἰς ποικίλους κινδύνους, ὡς φερότελεν ἀσθενείας, αἰφνίδια ἀτυχήματα, ἀνικανότητα πρὸς ἐργασίαν, πυρκαϊάς, χαλάζις κ.λ.π. Εἰδικώτερον τὸ ἀτομον τὸ ἀποζῶν ἐκ τῆς ἐργασίας του εἶναι ἔκτεθειμένον συνεχῶς εἰς διαφόρους κινδύνους ὃν ἔνεκα κινδυνεύει ἀθελήτως νὰ παύσῃ ν' ἀπολαμβάνῃ τοῦ μοναδικοῦ πόρου ζωῆς του ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει.

« Τοῦ ἐργάτη τὸ χέρι εἶναι τὸ βίος του » λέγει ὁ λαός.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῶν κινδύνων τῶν ἀπειλούντων τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀτόμου, ἔνεκεν τῶν δύοιών πρέπει τοῦτο νὰ εἶναι εἰς θέσιν ν' ἀντιμετωπίσῃ αὐτούς, σκόπιμον εἶναι νὰ προνοοῇ τις πρὸς δημιουργίαν Κεφολαίου μέλλοντος· ν' ἀποτελέσῃ προῖκα ἢ νὰ ὑποβοηθήσῃ εἰδικωτέροις σπουδαῖς τῶν τέκνων, ἢ νὰ ἐπεκτείνῃ τὸν κύκλον τῆς δράσεως τοῦ ἀσκούμενου ἐπιτηδεύματος, ἢ ν' ἀνακουφίσῃ τὸ ἀτομον κατὰ τὸ γῆρας κ.λ.π.

Ἡ Πρόνοια διὰ τὸ μέλλον δὲν ἀρκεῖ νὰ λαμβάνηται διὰ τὸ προσχές μέλλον ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πολὺ ἀπώτερον. Διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς ἡλικίας αὐξάνουν ἀλλὰ χρεῖαι καὶ ἡ ἵκανοποίησις αὐτῶν καθίσταται ἐπιτακτικωτέρα.

Ἡ ἔλλειψις πνεύματος προνοίας καθιστᾶ τραγικωτέραν τὴν θέσιν οἵουδήποτε μικροβιοπαλαιστοῦ.

Πινεῖμα Προνοίας ἀνεπιύχθη εἰς τοὺς ἀνθρώπους κατὰ τοὺς νεωτέρους ἰδίως χρόνους διότι μὲ τὴν ἔξελιξιν τοῦ πολιτισμοῦ ἔξελιχθη καὶ ἡ προβλεπτικότης τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν τῆς Ζωῆς οἱ δύοιαι αὐξάνουν ἐπίσης σὺν τῇ προόδῳ τοῦ πολιτισμοῦ.

‘Η Πρόνοια διακρίνεται εἰς Ἀτομικὴν καὶ Κοινωνικὴν ἢ Κοινωνικήν.

‘Ατομικὴ Πρόνοια περὶ ἡς ἡ παροῦσα Μελέτη εἶναι ἔκείνη τὴν ὅποιαν λαμβάνει κάθε ἄνθρωπος διὰ τὸ μέλλον ἑαυτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του. Κοινωνικὴ δὲ ἡ Κοινωνικὴ εἶναι ἔκείνη τὴν ὅποιαν τὸ Κράτος ἢ ἡ Κοινωνία λαμβάνουσι διὰ τὸν πολίτας των. (Κοινωνικαὶ Ἀσφαλίσεις, Φιλόπτωχα Ταμεῖα, Γηροκομεῖα, Ταμεῖα Προνοίας Δημοσίων ‘Υπαλλήλων κ.λ.π.).

‘Οταν εἰς τὸ παρελθόν δὲ Ἐγγάτης ἐπλήσσετο ἀπὸ ἀσθένειαν, ἀνεργίαν, ¹⁾ ἀνικανότητα πρὸς ἐργασίαν, λόγῳ γήρατος, ἢ μόνῃ ἐλπίς του ἦτο νὰ καταστῇ ἀντικείμενον τῆς φιλανθρωπίας Ἰδιωτικῆς ἢ Δημοσίου.

‘Απὸ τοῦ 19ου ὅμως αἰῶνος ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν Κοινωνικῶν ζευμάτων καὶ κυρίως μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς μηχανῆς ἥρχισαν τὰ Κράτη λαμβάνοντα Πρόνοιαν διὰ τὴν ἔξασφάλισιν τοῦ ἐργαζομένου κατὰ τῶν κινδύνων τούτων. Οὗτω δὲ ἐδημιουργήθη ὁ θεσμὸς τῶν Κοινωνικῶν ‘Ασφαλίσεων,

Αἱ σημεριναὶ διεθνεῖς ροπαὶ ἀποκρυσταλλώνονται, εἰς τὸ ἀρχόντο 25 τῆς διακηρύξεως τῶν δικαιωμάτων τρῦ ἀνθρώπου τῶν ‘Ηνωμένων ‘Εθνῶν 10 Δεκεμβρίου 1948 ἢ ὅποια προβλέπει δι, πᾶν ἀτομον ἔχει δικαίωμα νὰ εἴναι ἡσφαλισμένον διὰ περιπτώσεις ἀνεργίας, ἀσθενείας, ὀναπηρίας, γήρατος καὶ διὰ πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν στερήσεως τῶν μέσων τῆς Ζωῆς συνεπείᾳ γεγονότων ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως του.

‘Ο θεσμὸς τῶν Κοινωνικῶν ‘Ασφαλίσεων ἐθεσπίσθη ἐν ‘Εὐλάδῃ διὰ τοῦ Νόμου 6298 τοῦ 1934 ὅστις ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν ἀπὸ 1]12]37.

Κατὰ τὴν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν τοῦ Νόμου τούτου ἡ Κοινωνικὴ ‘Ασφάλισις ἀποτελεῖ κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἀντίληψιν, ὑναγκαστικὴν ‘Αποταμίευσιν εἰς τὴν ὅποιαν συνδυάζεται ἡ ‘Ατομικὴ Πρόνοια μετὰ τῆς Κοινωνικῆς τοιαύτης πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς συμπληρωσεως τοῦ ἐργατικοῦ εἰσοδήμου τος πρὸς ἀντιμετώπισιν ἐκτάκτων καὶ ἀτροπτων κινδύνων.

§ 36. Κανονισμὸς ‘Ιδρυματος Κοινωνικῶν ‘Ασφαλίσεων (IKA). — Λόγῳ τῆς ἐξαιρετικῆς σημασίας διὰ τοὺς ‘Εργαζομένους, τοῦ θεσμοῦ τῶν Κοινωνικῶν ‘Ασφαλίσεων, δ Γράφων ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ περιλάβῃ περιληπτικῶς; ἐν τῇ παρούσῃ συναφῇ Μελέτῃ του καὶ τὰς

1) Ἀνεργία δέον νὰ νοηθῇ ἡ κατάστασις τοῦ ἴκανον ἀνθρώπου τοῦ ἀποζῶντος ἐκ τῆς ἐργασίας του ὅστις διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς βασικήσεως του παραμένει ἀργός. ‘Εν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ὀκνηρὸν τὸν ἀλητὴν οἰτινές παραμένουν ἀεργοι ὑπαιτιότητι των.

σπουδαιοτέρας διάταξεις τοῦ ὁργανισμοῦ τοῦ IKA.

Εἰς τὸ "Ιδρυμα Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων κατὰ τὸν Νόμον 6298 ἀσφαλίζονται ὑποχρεωτικῶς ὅλοι ὅσοι δὲν ἔχουν δική τους ἀνεξάρτητη Ἐργασία, ἀλλ' εἶναι μισθωτοί, ἐργάζονται δηλαδὴ σὲ Ἐργοδότη εἴτε ὡς Ἐργάτες εἴτε ὡς Ὑπάλληλοι. Ἐπίσης ἀσφαλίζονται ὑποχρεωτικὰ καὶ οἱ μαθητεύομενοι ἔστιν καὶ ἂν δὲν παίρουν μισθὸν ἢ ἡμερομίσθιο. Ἐκαστος ἐργοδότης ἔχει τὰς ἑξῆς ὑποχρεώσεις.

1) Νὰ φροντίζῃ γιὰ τὴν ἀπογραφὴ τοῦ μισθωτοῦ καὶ γιὰ τὸν ἔφοδοισμό του μὲ ἀσφαλιστικὸ βιβλιάριο.

2) Νὰ τηρῇ εἰδικὸ μισθολόγιο τοῦ ἰδρύματος στὸ δποῖο ν^o ἀναγράφῃ τὰς πραγματικὰς ἀποδοχὰς ἔκαστου ἡσφαλισμένου.

καὶ 3) Νὰ προμηθεύεται τ' ἀπαιτούμενα ἔνσημα.

"Ἡ καθυστερόησις τῆς καταβολῆς τῶν εἰσφορῶν ἔκ μέρους τῶν Ἐργοδοτῶν ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ τοὺς ἐπιβάλῃ τὸ IKA πρόσθετα τέλη καὶ τόκους. 'Ο A.N. 1373]1944 δίδει τὸ δικαίωμα στὸ IKA νὰ μηνύῃ τὸν καθυστεροῦντα τὴν καταβολὴν τῶν εἰσφορῶν Ἐργοδότην.

"Ἐπίσης δὲν δίδει τὸ δικαίωμα στὸ IKA νὰ καταγγέλῃ στὴ Δικαστικὴ Ἀρχὴ τὸν Ἐργοδότην ἔχεινον δὲν δικαιούμενον τὸν εἰσφοράς δὲν τὰς κατέβαλε εἰς τὸ ίδρυμα.

"Ἡ ἀσφαλιστικὴ εἰσφορὰ ἔχει δρισθῆ ἀπὸ 1 Ιανουαρίου 1949 διὰ τὰ Ἐπαρχιακὰ Κέντρα Ἀσφαλίσεως ὡς ἑξῆς.

Ἀσφάλισις συντάξεως	Ἀσφάλισις ἀσθενείας	Σύνολον
Ἡσφαλισμένοι	1,75%	1,75%
Ἐργοδότης	3,25%	6,25%
Σύνολον	5%	7,50%
		12,50%

Τὰ ποσοστὰ αὗτα ἀντιπροσωπεύουν. τὴν καθημερινὴ κράτηση ὑπὲρ τοῦ ἰδρύματος ποὺ ἀναλογεῖ στὸ ἡμερομίσθιο ἢ τὸ μισθὸ τοῦ ἡσφαλισμένου.

Παράδειγμα	ἡμερομίσθιο	20 000	δοχ.
Εἰσφορὰ ἡσφαλισμένου		600	»
»	ἐργοδότου	1.900	»
Σύνολον		2.500	»

"Ἐκ τοῦ ἡμερομίσθιου συνεπῶς τῶν 20.000 δρ. δὲν Ἐργοδότης θὰ κρατήσῃ ἀπὸ τὸν ἡσφαλισμένον μόνον 600 δρ. καὶ θὰ τοῦ πληρώσῃ 19.400. Τὰς ὑπολοίπους 1900 δρ. δὲν Ἐργοδότης ὑποχρεεῖται. νὰ κα-

ταβάλῃ ἀπὸ τὸ ἀτομικό του ταμεῖο.

Τὸ ΙΚΑ ἀσφαλίζει :

- 1) Τὴν ἀσθένειαν 2ον) τὴν ἀναπηρίαν (ἀνικανότητα γιὰ ἐργασία)
- 3) τὸν θάνατον 4ον) τὸ γῆρας καὶ 5ον) τὸν τοκετό.

Δικαιώματα Ἡσφαλισμένων

Τὸ ΙΚΑ ἔχει χωρίσει τὴν ἀσφάλιση του εἰς δύο κλάδους. Τὸν κλάδο Ἀσθενείας καὶ τὸν κλάδο Συντάξεως.

Ἄπο τὸν κλάδον ἀσθενείας οἱ ἡσφαλισμένοι ἔχουν δικαίωμα σὲ δύο εἶδη παροχῶν.

1ον) Παροχὲς σὲ εἶδος καὶ 2ον παροχὲς σὲ χρῆμα.

Εἰς τὰς παροχὰς σὲ εἶδος περιλαμβάνονται :

α) Ἡ ἰατρικὴ περίθαλψις ¹⁾ β) ἡ φαρμακευτικὴ περίθαλψις. Ο ἡσφαλισμένος καταβάλλει 10% ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν φαρμάκων τὸ ὑπόλοιπον τῆς δποίας καταβάλλει τὸ Ἱδρυμα. γ) Ἡ Νοσοκομειακὴ περίθαλψις καὶ δ) Ἡ πρόσθετος περίθαλψις ἡτοι περιλαμβάνει τὰς ἀκτινοθεραπείας τὰς ἡλεκτροθεραπείας κ.λ.π. Εἰς τὴν πρόσθετον περίθαλψιν ὁ ἡσφαλισμένος συμμετέχει μὲ ποσοστὰ ἀπὸ 5—25%.

Παροχὲς σὲ χρῆμα

Αἱ εἰς χρῆμα παροχὲς συνίστανται :

1) Εἰς ἡμερήσιο ἐπίδομα ἀσθενείας. Τὸ ἐπίδομα τοῦτο καταβάλλεται διὰ 180 ἡμέρας ἐκτὸς α) ἀν ἡ ἀνικανότης πρὸς ἐργασίαν ὀφείλεται σὲ ἐργατικὸ ἀτύχημα δπότε ἡ καταβιλὴ παρατείνεται σὲ 750 ἡμέρας.

β) Ἀν πρόκηται γιὰ φυματίωση δπότε ἡ διάρκεια τῆς καταβολῆς εἶναι 360 ἡμέρες.

2ον) Ἡμερήσιο ἐπίδομα μητρότητος (ἐγχυμοσύνη, λοχεία θηλασμός).

3ον) Ἔξοδα κηδείας καταβαλλόμενα εἰς ἐκείνους οἱ δποῖοι ἐκήδευσαν τὸν ἡσφαλισμένον.

Προϋποδέσεις χορηγήσεως τῶν παροχῶν

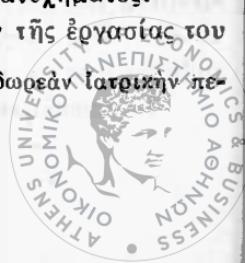
“Ινα ὁ ἡσφαλισμένος ἔχει δικαίωμα ἀπολήψεως τῶν ἀνωτέρω παροχῶν πρέπει νὰ συντρέχουν αἱ ἄκολουθοι προϋποιθέσεις.

1) Νὰ ἔχῃ συμπληρώση ἐξ μῆνες ἀφ' ἧς ἔλαβε τὸ ἀσφαλιστικὸ του βιβλιάριο.

2ον) Νὰ ἔχῃ πραγματοποιήση 50 τοῦλάχιστον ἡμερομίσθια στοὺς δώδεκα τελευταίους μῆνες πρὸ τῆς ἀσθενείας ἢ τοῦ ἀτυχήματος.

“Ἀν ὅμως τὸ ἀτύχημα συμβῇ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας του

1) Τὸ ΙΚΑ εἰς τὰ κατὰ τόπους ἰατρεῖα του παρέχει δωρεάν ἰατρικὴν περίθαλψιν καὶ εἰς τοὺς Δημοσίους ὑπαλλήλους.

ἢ ἐξ αἰτίας ταύτης δὲν χρειάζεται καμία ἀπὸ τὰς ἀνωτέρω προϋποθέσεις. Εἰς τὰς κάτωθι παροχὰς ἡτοι ἵατρικὴν περίθαλψιν, βοήθημα τοκετοῦ (150 χιλ. δρ.) καὶ Φαρμακευτικὴν περίθαλψιν ἔχουσι δικαίωμα καὶ τὰ ἑξῆς πρόσωπα τοῦ ἡσφαλισμένου.

1) Ἡ γυναῖκα τον 2) δ ἀνάπηρος καὶ ἀπορος αὔξυγος τῆς ἡσφαλισμένης 3) τὰ ἄγαμα τέκνα ἔως ὅτου συμπληρώσουν τὸ 16ον ἔτος τῆς ἥλικίας των. 4ον) Ἡ χήρα μήτηρ 5) δ ἀνάπηρος καὶ ἀπορος πατήρ 6) τὰ ἀδέλφια καὶ τὰ ἔγγονα ἔως ὅτου συμπληρώσουν τὸ 16ον ἔτος τῆς ἥλικίας των ἀν εἶναι ὁρφανά.

Οἱ παροχὲς εἰς τοὺς ἡσφαλισμένους καὶ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείος των χορηγοῦνται βάσει βιβλιαρίου ἀσθενείας τὸ δποίον ἐκδίδεται ιῇ αἰτήσει τοῦ ἡσφαλισμένου.

Σύνταξις

Τὸ IKA δίδει σύνταξιν εἰς τὰς ἑξῆς περιπτώσεις,

1ον) Στὸν ἀνάπηρο ἔκεινον δηλαδὴ ποὺ ἐπαθε καὶ δὲν δύναται νὰ ἐργασθῇ. (Σύνταξις ἀναπηρίας).

2ον) Στὸν ἡσφαλισμένο ὅταν συμπληρώσῃ τὰ 60 (σύνταξις γήρατος).

3ον) Σιὰ δικαιούμενα συντάξεως μέλη τῆς οἰκογενείας ὅταν ἀποθάνῃ ὁ ἡσφαλισμένος ἢ ἡ ἡσφαλισμένη (σύνταξις λόγω θανάτου).

Διὰ νὰ λάβῃ σύνταξιν ὁ ἀνάπηρος πρέπει νὰ ἔχῃ ἐργασθῆ τοῦλάχιστον 750 ἡμερομίσθια ἀπὸ τῆς ἀσφαλίσεώς του. Ἐκ τούτων δὲ τὰ 300 νὰ περιλαμβάνωνται στὰ τέσσαρα τελευταῖα ἔτη. Ἡ ἰδία προϋπόθεσις δέον νὰ ὑφίσταται καὶ διὰ τὴν σύνταξιν γήρατος ἢ θανάτου.

Εἰς ἣν περίπτωσιν ὅμως ἡ ἀναπηρία ἢ ὁ θάνατος ἔχοντιν οἰτίαν ἐργατικὸ ἀτύχημα δὲν ἀπαιτεῖται οὐδεμία προϋπόθεσις. Καὶ ἐν μόνον ἡμερομίσθιον ἀν ἔχῃ κάμη δ παθὼν θὰ πάρῃ σύνταξιν.

Εἰς περίπτωσιν θανάτου τοῦ ἡσφαλισμένου δικαίωμα συντάξεως ἔχουν:

1) Ἡ χήρα του.

2) Ὁ ἀπορος καὶ ἀνάπηρος χῆρος ἀν τὸν συντηροῦσε ἡ ἀποθανοῦσα ἡσφαλισμένη σύζυγός του.

3) Τὰ νόμιμα παιδιὰ καὶ τὰ υἱοθειηθέντα τοῦλάχιστο ἐν ἔτος προτοῦ πάρη σύνταξη ὁ πατήρ.

καὶ 4) Τὰ ὁρφανὰ ἀπὸ πατέρα καὶ μητέρα ἔγγονα.

ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΟΓΔΟΟΝ
**ΦΕΙΔΩ ΣΠΑΤΑΛΗ ΦΙΛΑΡΓΥΡΙΑ
 ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΣ
 ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ ΑΥΤΗΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΦΙΛΑΡΓΥΡΙΑΣ**

§ 37. Φειδώ.— Εἴδομεν ἐπίσης εἰς τὰ προηγούμενα διτὶ δευτέρᾳ προϋπόθεσις τῆς Ἀποταμιεύσεως εἶνε ὁ πλεονασμὸς τῶν ἀγαθῶν ἔναντι τῶν ἀναγκῶν. Ἡ περίσσεια δὲ αὕτη τῶν ἀγαθῶν ἐπιτυγχάνεται εἴτε διὰ τῆς ἀποφυγῆς ἀσκόπων δαπανῶν κατὰ τὴν παραγωγήν, εἴτε διὰ τῆς ἐντάσεως τῆς ἀτομικῆς παραγωγῆς πρὸς αὐξῆσιν τῶν παραγομένων ἀγαθῶν, εἴτε δπου δεν είναι τοῦτο ἐφικτὸν ὅπως φερούμενον εἰς τὰς αισθωτὰς ἐν γένει ὑπηρεσίας εἰς τὰς δποίας ὁ μισθὸς τοῦ ὑπαλλήλου ἢ τὸ ἡμερομίσθιον τοῦ ἐργάτου εἶνε ὠρισμένα, ἢ αὐξῆσις δὲ αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐν πολλοῖς κυρίως ἀπὸ τὴν βιούλησιν τοῦ ἐργοδότου, διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς καταναλώσεως μέχρις ἐνὸς λογικοῦ καὶ δυνατοῦ δρίου, ὅστε νὰ ὑπάρξῃ οἰονδήποτε πλεόνασμα πρὸς Ἀποταμίευσιν.

Οὕτω λοιπὸν ἐν τῇ τελευταίᾳ τούτῃ περιπτώσει γεννᾶται ἡ ἔννοια τῆς Φειδοῦς ἢ Οἰκονομίας. Φειδώ εἶνε «Ἡ μετὰ μέτρου καὶ συνέσεως δαπάνη» ἢ ἄλλως Φειδώ εἶνε «Ἡ ἀποφυγὴ περιττῆς δαπάνης χοήματος» ἢ καταναλώσεως χρησίμων πραγμάτων ἀνευ ἀποχρώσης ἀνάγκης».

«Ο Καθηγητὴς τῇ; Πολιτικῇ; Οἰκονομίᾳς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν κ. Ζολώτας δίδει τὸν ἐπιστημόν εἰς τὸ σύγγραμμά του, «Θεωρητικὴ Οἰκονομικὴ».

«Οἰκονομία εἶνε τὸ σύνολον τῶν ἐνεργειῶν αἱ δποῖαι καθιστοῦν δυνατὴν τὴν ἴκανοποίησιν ἀναγκῶν διὰ περιωρισμένων μέσων «Ἀγαθῶν».

Κατωτέρω μνημονεύομεν τὰς γνώμας τῶν κάτωθι Μεγάλων Ἀνδρῶν καὶ Οἰκονομολόγων περὶ οἰκονομίας.

«Ἡ οἰκονομία εἶνε αὐτὴ καθ' ἓαυτὴν πηγὴ μεγάλου εἰσοδήματος».

Σενέκας

«Ἐὰν γνωρίζετε νὰ δαπανᾶτε δλιγώτερα τῶν δσων κερδίζετε ἔχετε τὴν φιλοσοφικὴν λίθον».

Φραγκλίνος

«Μάθε νὰ είσαι οἰκονόμος δταν εὐημερῆς δότι δὲν διατρέχεις τῶν κίνδυνον νὰ μὴ είσαι οἰκονόμος εἰς ἡμέρας ἀντιξών περιστασεών»

Τοίμηδρα

« Κανεὶς δὲν εἶνε πλούσιος ὅταν αἱ δαπάναι του ὑπερβαίνουν τὴν ἔσοδά του καὶ κανεὶς δὲν εἶναι πτωχὸς ὅταν αἱ δαπάναι του δὲν ὑπερβαίνουν τὸ εἰσόδημά του ».

Χέλιμπονρτον

Ἐπίσης; ὁ Ζίδ εἰς τὸ περὶ πολιτικῆς Οἰκονομίας σύγγραμμά του δίδει τὸν ἔξης ὄρισμὸν τῆς οἰκονομίας. « Οἰκονομία καλεῖται ἡ τέχνη τοῦ ἴκανοποιεῖν τὰς ἡμετέρας ἀνάγκας διὰ καταναλώσεως ὅσον τὸ δυνατὸν μικροτέρας. » Ήτοι ἡ τέχνη τοῦ ὀφελεῖσθαι ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον ἐκ τῶν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν εὑρισκομένων πρώτων ὑλῶν ἡ χρημάτων ».

Κατὰ τὸ ἀνωτέρῳ λοιπὸν Κεφαλαιον δύναται νὰ παραχθῇ καὶ διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς καταναλώσεως. Εἰς τὸν οἰκονομικὸν συνεπῶς βίον δημιουργεῖται μία σύγκρουσις μεταξὺ τῶν ἀπαιτήσεων τῆς παρούσης καὶ τῆς μελλούσης καταναλώσεως. « Η Φειδὼ εἰς τὸ νῦνισμα γεννᾶ νόμισμα διότι ὁ τόκος αὐξάνει τὸ νόμισμα, ὅπως ὁ καρπὸς τῶν δένδρων ἡ ὁ κόκκος τοῦ σίτου δρεπόμενος δύναται νὰ σπαρῇ ἐκ νέου ἵνα βλαστήσῃ ἐξ αὐτῶν νέον δένδρον ἡ φυτὸν ὅπερ θὰ δώσῃ νέοντος καρπούς, ὅπως τὸ ὀδὸν τικτόμενον δύναται νὰ τεθῇ εἰς ἐπώασιν ἐξ οὗ νέα ὁδός, τοιουτορρόπως τοποθετουμένου τοῦ ἀποταμιευομένου χρήματος εἰς τὸ Ταμιευτήριον θὰ μᾶς δώσῃ τὸν τόκον ὅστις ἀνιτοχιζόμενος θὰ μᾶς δώσῃ γέον τόκον, ἢτοι γέον χρῆμα. Συνεπῶς τὸ Κεφαλαιον αὐξάνεται κατὰ τοὺς αὐτοὺς νόμους οἱ δρόποι διέπουν τὸν πολλαπλασιασμὸν τῶν εἰδῶν φυτικῶν ἡ ζωϊκῶν. »

Απὸ τὸ βιβλίον τοῦ Ἀνδρέα Λισκαράτου « Τὰ Μυστήρια τῆς Κεφαλονιᾶς »¹⁾ τὸ δρόποιον εἰς ἰδιαίτερον κεφαλαιον πραγματεύεται περὶ τῆς Οἰκονομίας σημειοῦμεν ἐνταῦθα τὸ κατωτέρῳ ἀπόσμασμα ». Οἰκονομία. « Απὸ τοῦ οἴκος καὶ νέμω. Νέμω τὰ τοῦ οἴκου. Βάνω εἰς τάξη κυβερνῶ τὰ συμφέροντα τοῦ σπιτιοῦ. » Η λέξη ἔπειτα ἔλαβε νόημα πλατύτερο. « Ακολούθως οἰκονομία εἰς τὸ νόημά της τὸ πλέον ἔχεται μένον, θὰ πῇ ἡ καλὴ μεταχειρηση τῶν μέσων διὰ ἐνάν σκοπόν. » Η οἰκογέ-

1) Ο Ἀνδρέας Λασκαράτος σατυρικὸς ποιητὴς καὶ συγγραφεὺς στὴν Κεφαλληνία ἐδημοσίευσε τῷ 1856 τὸ περίφημο σύγγραμμά του « Τὰ Μυστήρια τῆς Κεφαλονιᾶς ». Τὸ ἔψυχο του αὐτὸ περιελάμβανε σχέψεις του ἐπάνω στὴν οἰκογένεια στὴ θρησκεία καὶ στὴ πολιτική. Επειδὴ δῶς ἐκαυτηριάζε δόλας τὰς καταχρήσεις καὶ ἁδιουργίας ἱερῶμένων καὶ Πολιτικῶν καθὼς καὶ τὰς ποιολήψεις τοῦ λαοῦ γι' αὐτὸ κατηγορήθη παρὰ τῶν θιγομένων· ὡς ἄνθεος καὶ ἀφωρίσθη ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, ἐκακοποιηθῆ δὲ ὑπὸ τοῦ λαοῦ. »

νειες τῷ ὅντι δὲν ἔπρεπε νὰ ζοῦνε χωρὶς νὰ ξέρουνε γιατὶ ζοῦνε. Δὲν ἔπρεπε ν' ἀφήνουνε ν' ἄρχονται μονάχα τους τὰ συμβάντα χωρὶς νὰ τὰ προβλέπουνε, χωρὶς νὰ διοικοῦνε τὸ φυάσιμό τους, ν' ἀποφεύγουνε ἦν νὰ σημιχρίνουνε τὰ κακά, νὰ εὔκολένουνε ἥν νὰ γληγορέψουνε τὰ καλά. Νὰ ἐτοιμάζουνε καὶ νὰ πλάθουνε ἄλλα τὰ ὅποια ἀλληῶς δὲν ἔχονται. 'Η ὑπαρξὴ χωρὶς σκοπὸν εἶνε ἥν ὑπαρξὴ τοῦ χιήνους.

'Ο ἐν γένει σκοπὸς τῶν οἰκογενειαρχῶν πρέπει νὰ εἶναι τὸ πῶς γειόμενοι ὀφέλιμοι εἰς τὴν κοινωνίαν νὰ ὀφελήσουν τὴν οἰκογένειάν τους καὶ πῶς νὰ βάνουνε τὰ παιδιά τους σερνικὰ καὶ θηλυκὰ σὲ μιὰ τέτοια θέση. Κάθε φρόνιμος νοικοκύρης διαπλέει καὶ θέτει ἔνα σκοπὸν εἰς τὸν ἔαυτόν του, καὶ ὅδηγάει πρὸς τὸν ἰδιονε, ἥ πρὸς ἄλλον σκοπὸν τὰ παιδιά του. 'Η καθημερούσια διανομὴ τῶν μέσων τῆς οἰκογενείας, καὶ ἥ ἔξακολουθινὴ τάση πρὸς τὸν κύριον σκοπόν, εἶναι ἥ οἰκονομία καὶ ἥ διεύθυνσις τῆς οἰκογενείας, καὶ εἶναι ἥ ἐντολὴ τῶν δύο νυκοκυραίων.

'Η οἰκονομία εἶναι ἔνα ἀπὸ ἕκεῖνα τὰ πράγματα ποὺ περισσότερο ὑπόκεινται σὲ παρεξηγήσεις. 'Ο ἄσωτος φαντάζεται πῶς ἡ οἰκονομία εἶναι φιλαργυρία, καὶ τὴν γελάει. 'Ο φιλάργυρος δίνει τῷ ὅντι τὸ ονομά της εἰς τὴν φιλαργυρία του, καὶ τὴν ἀτιμάζει'. τὸ πλῆθος μένει ἀμφίβολο γιὰ κεῖνο ποὺ πρέπει νὰ ἔννοησῃ γιὰ οἰκονομία, καὶ ἡ οἰκονομία καταφρονητεῖ καὶ παραβλέπεται.

Εἶνε λοιπὸν χρειαζόμενο νὰ συμφωνήσωμε εἰς τὸ νὰ δώσωμε τὸν δογμὸν σὲ κάποιες διαθέσεις τῆς ψυχῆς, ἥ δοποῖες ἀγκαλὰ καὶ μοιάζουνε κατὰ τὸ φαινόμενο, οὐδιωδῶς ὅμως διαφέρουνε πολὺ μεταξύ τους.

Οἰκονομία εἶναι τὸ ἔξαγόμενον σκέψεως διὰ τῆς δοποίσς ὁ οἰκοιόμος διαχειρίζεται καλῶς τὰ μέσα τῆς οἰκογενείας του, διὰ τὸν σκοπὸν δοῦ προτίθεται. Τὸ αἰσθῆμα τοῦτο ἀρμόζει εἰς τὸν ἔξευγενισμένον καὶ νουνεχῆ ἀνθρώπον καὶ τοῦ εἶναι ἀφευκτὸ εἰς οἰονδήποτε βαθὺς πιωχίας ἥ πλούτου. Φιλαργυρία εἶναι ἥ τυφλὴ ἀγάπη τῶν ἀργυρίων. Δὲν πηγάζει ἀπὸ σκέψιν καὶ δὲν προτίθεται σκοπόν».

§ 38. Μέτρον Φειδοῦς. Πᾶν μέτρον ἀριστον.—Γενικῶς λοιπὸν ποραιηρεῖται ὅτι ἥ ἀγνθρωπότης φροντίζει διὰ τὴν μελλοντικὴν πρόοδον καὶ καταβάλλει τὴν πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένην θυσίαν. Τὰ δορια ὅμως τῆς θυσίας ταύτης δηλαδὴ τοῦ περιορισμοῦ τῆς παρούσης καταναλώσεως, χόριν τῆς αὐξήσιως τῆς μελλοντικῆς, δηλαδὴ τῆς παραγωγῆς κεφαλαίου εἶνε περιωρισμένα. Δὲν δυνάμεθα δηλούμενι τὰ πε-

ριορίσωμεν τὴν κιτανάλωτιν καὶ αὐτῶν εἰσέτι τῶν ἀπαραιτήτων ποδὸς συντήρησίν μας μέσων, διότι διατρέχει κίνδυνον ἡ ὑγεία μας. Συνεπῶς δὲ περιορισμὸς τῆς καταναλώσεως θὰ πρέπει νὰ περιορίζηται μόνον εἰς τὰς περιττὰς καὶ μὴ ἀπαραιτήτους δαπάνης.

Πλὴν τούτου ἡ Φειδὼ πρέπει νὰ εἴνει μετρία καὶ δχι ὑπερβολικὴ διότι ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ περιπτώσει δύναται νὰ γεννήσῃ κρίσιν εἰς τὴν ἔργασίαν καὶ νὰ δημιουργήσῃ ἀνεργίαν καὶ κατὰ συνέπειαν ἀνωμαλίας, καθόσον κύριον ἔλατιήριον τῆς Παραγωγῆς είνει ἡ Κατανάλωσις. Ἐάν λοιπὸν δῆλη ἡ Κοινωνία κατελαμβάνετο ὑπὸ τῆς μανίας τῆς Φειδοῦς, εἰς βαθὺδὲν προσεγγίζοντα τὸ ἀνώτατον δυνατὸν δριόν, τότε ἡ Παραγωγὴ θὰ ἡσθάνετο ἐπικίνδυνον διὰ τὴν Κοινωνίον κάμψιν ἔνεκεν τῆς κρίσεως ἡ δποία θὰ ἐπήρχετο εἰς τὰς παραγωγικὰς δυνάμεις αἱ δποῖαι τὴν Παραγωγὴν καὶ τὸ μέγεθος αὐτῆς στηρίζουν εἰς τὴν Κατανάλωσιν. Διὰ τὸν λόγον συνεπῶς τούτου θὰ πρέπει νὰ ἐφαρμόζωνται καὶ ἔνταῦθι τὰ γνωμικὰ «πᾶν μέτρον ἄριστον», «μηδὲν ἄγαν», «δποιος περπατεῖ μὲ μέτρα στέκει πάντα σὰν τὴν πέτρα», «τὸ πολὺ ταμάχι χαλάει τὸ στομάχι».

§ 39.—Σπατάλη.—^oΑντίθετος τῆς Φειδοῦς είνει ἡ Σπατάλη. «Σπατάλη καλεῖται ἡ ματαία καὶ ἀνωφελής δαπάνη ἡ ἀλογίστως γινομένη».

Ἡ ἔννοια τῆς Σπατάλης είναι σχειτικὴ ἔξαρτωμένη ἀπὸ τὸν ἐνεργοῦντα μίαν οἰνδήποτε δαπάνην. Ἐξαρτᾶται δηλονότι ἐκ τῆς κοινωνικῆς θέσεως, τῆς περιουσιακῆς καταστάσεως, τῶν οἰκογενειακῶν βαρῶν καὶ διαφόρων ἄλλων συνθηκῶν ἀτομικῶν καὶ γενικῶν τοῦ ἐνεργοῦντος; τὴν δαπάνην. Δὲν δυνάμεθα φερεῖν νὰ εἴπωμεν ὅτι πρόκειται περὶ Σπατάλης ὅταν δὲν Υπουργός διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Υπουργεῖον χρησιμοποιεῖ αὐτοκίνητον. Τούναντίον θὰ πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅτι πρόκειται περὶ Σπατάλης ὅταν δὲν κατώτερος ὑπάλληλος τοῦ Υπουργείου χρησιμοποιεῖ ίδιον αὐτοκίνητον διὰ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Γραφεῖον του ἀντὶ νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ τροχιοδρομικὸν ὅχημα.

Ἐπίσης δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι πρόκειται περὶ Σπατάλης ὅταν δὲ Α πατήρ πολυμελοῦς οἰκογενείας ἀγοράζῃ δύο δκάδες κρέατος διὰ νὰ παραακευάσῃ τὸ γεῦμα καὶ τὸ δεῖπνον αὐτῆς. Τούναντίον θὰ πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅτι πρόκειται περὶ Σπατάλης ὅταν τὴν ίδιαν ποσότητα κρέατος ἀγοράζῃ καὶ δὲ πτωχὸς οἰκογενειάργης Β δστις ἔχει δληγομελῆ οἰκογένειαν.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς Σπατάλης ίδία μάλιστα ιῆς μεγάλης καὶ συνεχοῦς εἶνε πάντοτε ὁδυνηρὰ οὐχὶ σπανίως δὲ ὁδηγοῦσι τὸν Σπάταλον φίξ τὴν καταστροφήν.

Ο "Ασωτος" (¹) ἔκεινος δηλονότι ὁ ὅποῖος σπαταλᾶ τὴν περιουσίαν του ἀφειδῶς μὴ ἔχων τὴν ἐπίγνωσιν ὅτι δύναται νὰ στερηθῇ τῶν μέσων ιῆς συντηρήσεώς του τίθεται κατόπιν δικαστικῆς ἀποφάσεως προκαλουμένης ὑπὸ τῶν οἰκείων του, ὑπὸ ἀντιλήπτορα. Οὗτος δὲ συναινεῖ εἰς τὴν παρὰ τοῦ ἀσώτου ἐπιχείρησιν ὡφισμένων ἐν τῷ Νόμῳ πράξεων. "Ανευ τῆς συναινέσεως ταύτης αἱ πράξεις αὗται εἶνε ἄκυροι. Εἰδικῶς τὸ ἀρχόν 1705 τοῦ Νέου Ἀστικοῦ Κώδικος δρίζει «ὑπὸ δικαστικὴν ἀντιλήψιν τίθεται ὅστις ἔνεκεν ἀσωτίας ἔκθετει ἔαυτὸν ἢ τὴν οἰκογένειάν του εἰς τὸν κίνδυνον τῆς στερήσεως». Ἐπίσης τὸ ἀρχόν 1845 δρίζει «εἴαν ὁ μεριδοῦχος κατιὼν διάγη βίον ἀσωτον ἢ εἶναι κατάχρεως δύναται ὁ διαθέτης εἴτε νὰ διατάξῃ ἐν τῇ διαθήκῃ ἵνα ἡ νόμιμος μοῖρα αὐτοῦ περιέλθῃ εἰς τοὺς κατιόντας τοῦ μεριδοῦχου κατ' ἀναλογίαν τῶν ἐξ ἀδιαθέτου μερίδων των εἴτε νὰ δρίσῃ ἔκτελεστὴν πρᾶξιν διοίκησιν αὐτῆς εἴτε καὶ ἀμφότερα. Ἐν τῇ διαθήκῃ δέον νὰ ἀναφέψεται ὁ λόγος καὶ νὰ λαμβάνεται πρόνοια περὶ τῆς συντηρήσεως τοῦ μεριδοῦχου».

"Αναντιρρήτως εἰς τοὺς τρίτους ὁ Σπάταλος φαίνεται συμπαθέστερος τοῦ Φειδωλοῦ, διὰ τοῦτο δὲ οὗτοι κοιλακεύοντες αὐτὸν τὸν ἀποκαλοῦν χουβαρδᾶν, ἀνοικιόκαρδον, ἀνοικοχέρην κ.λ.π. Διὰ τὸν ἔαυτόν των ὅμως ὁ μὲν πρῶτος εἶναι ἐπιζήμιος ὁ δὲ δεύτερος ὡφέλιμος.

"Απὸ τὸ φειδωλὸ ἄνθρωπο λείπει ἢ αἴγλη ποὺ περιβάλλει τὸν ἄνθρωπο ποὺ σπαταλᾶ.

"Ο Συνετὸς ποὺ βαδίζει μὲ περίσκεψι στὸ δρόμο τῆς Ζωῆς καὶ θυσιάζει πολλὲς ἀπὸ τὶς χαρές του γιὰ νὰ μὴ ταπεινώσῃ τὸν ἔαυτό του καὶ γιὰ νὰ μὴ γίνη βάρος εἰς τοὺς ὅμοίους του περνᾶ ἀπαραίητος. Είνε ἀφανῆς στρατιώτης τοῦ καθήκοντος. Στὴν ἐπιφάνεια μένει ἢ ἀσυλλόγιστος Σπατάλη. Γιὰ λόσον ὅμως καιρό. Ἀντέχει δοσο καὶ τὸ πυροτέχνημα. Θὰ λάμψῃ στὸ στεφέωμα κι ὕστερα θὰ γίνη στάχτη. Καὶ τότε ἔρπουσα μὲ ἀπλωμένη τὴ παλόμη τῆς ίκετιδος θὰ στραφῇ πρὸς τὸ φειδωλὸ ἄνθρωπο ποὺ ἀποταμιεύει.

"Ο Πυθαγόρας περὶ τῆς Σπατάλης ἔλεγε. «Οὔτε ἵππον χωρὶς χα-

1) Κατὰ τὰ Βασιλικὰ "Ασωτος" θεωρεῖται «δ μήτε μέτρου μήτε κατόργης πάνης ἐπιστάμενος».

λινοῦ, οὗτε πλοῦτον δίχως φρονήσεως δυνατὸν κρατεῖσθαι». Ὁ σοφὸς δὲ λαὸς λέγει σήμερον περὶ Σπατάλης «ὅποιος βγάνει καὶ δὲν βάνει γλῆγορα στὸν πάτο φτάνει». Ὅποιος δηλονότι δαπανᾶ χώρις νὰ εἰσοδεύῃ δὲν ἀργεῖ νὰ μείνη χωρὶς πόρους.

Ἡ Σπατάλη τῶν ἀτόμων δὲν εἶνε ἐπιζήμια μόνον δι' αὐτὰ ἄλλὰ καὶ διὰ τὰ Κράτη εἰς ἃ ἔνήκουσι ταῦτα.

Ἡ καθολικὴ Σπατάλη ἐκ μέρους τῆς πλειονότητος τοῦ λαοῦ μιᾶς χώρας ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργίαν ἐν αὐτῇ οἰκονομικῆς κρίσεως⁽¹⁾.

1) Αἱ σημειωθεῖσαι μεταπολεμικῶς μεγάλαι καταχρήσεις παρ' ὑπαλλήλων τοῦ Δημοσίου καὶ τῶν Ὀργανισμῶν Δημοσίου καὶ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου εἰνε ἀποτέλεσμα τῆς παρὰ τούτων σπατάλης ἀρχικῶς τῶν νομίμων προσόδων των ἥτοι τοῦ μισθοῦ των. Ἐπειδὴ δὲ ὁ μισθός των δὲν ἡδύνατο νὰ ἔξαρκέοῃ στὰ ὑπέρογκα ἔξοδά των γι' αὐτὸν ἡναγκάσθησαν νὰ βάλλουν χέρι καὶ στὸ χρῆμα τοῦ Δημοσίου καὶ τῶν Ὀργανισμῶν. Ἀπαξ ὅμως πῆφαν τὸν κατήρροφο δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ σταματήσουν μέχρις ὅτοι ἀνακαλυφθέντες ἐνεκλείσθησαν στὰς φυλακὰς σὰν τοὺς τελευταίους ἀλήτους.

'Αλλ' ἡ μὴ ἔντιμος διαγωγὴ εὐναργίθμων εὐτυχῶς ὑπαλλήλων εἰνε. Κληρονομία τῆς Κατοχικῆς Περιόδου.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κύριος σκοπὸς ὅλων ἦτο ἡ ἐπιβίωσις. Γι' αὐτὸ τὸ συναίσθημα τῆς εὐθύνης είχε χαλαρωθῆ. Διὰ τὸν ἴδιον δὲ λόγον ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ παρακολούθησις τῶν ὑφισταμένων ἐκ μέρους τῶν Προϊσταμένων ἦτο ἐπίσης χαλαρός. Τὴν κατάστασιν ὅμως αὐτὴν ἐξεμεταλεύθησαν οἱ μὲ ἔλαστικὴν τὴν συνείδησιν καὶ οἱ μὲ διαστρεβλωμένην τὴν νοοτροπίαν περὶ ἡθικῆς καὶ ἔντιμότητος ὑπάλληλοι.

Καὶ ἄλλοι μὲν ἔβαλαν χέρι στὸ χρῆμα τοῦ Δημοσίου καὶ τῶν Ὀργανισμῶν. Ἄλλοι δὲ ἔνήργουν εἰς βάρος τῶν συμφερόντων τοῦ Δημοσίου παρανόμους καὶ χαριστικάς πράξεις, ἐκ τῶν δοπίων ἐπορίζοντο χρήματα, τὰ δοπία ἐσπαταλοῦσαν τόσον εὐκόλως καὶ ἀφειδῶς, ὅσον εὐκόλα τὰ ἐπορίζοντο. Τὶς ἐγκληματικὲς δὲ αὐτὲς πράξεις των συνέχισαν καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Χώρας.

Ομοίως ἄλλοι ὑπάλληλοι ἐπεδόθησαν ἐπὶ Κατοχῆς καὶ σὲ ἔξωϋπηρεσιακὲς ἐργασίες, ἀπὸ τὶς δοπίες ἐκέρδιζον ἀρχετά χρήματα, τὰ δοπία ἐσπαταλοῦσαν ἀπερίσκεπτα. Μεταπολεμικῶς οἱ δουλειές αὐτὲς ἐσταμάτησαν, διότι τὸ ἐμπόριον ἐπανῆλθε πάλιν στὰ χέρια τῶν κατ' ἐπάγγελμα ἐμπόρων. Ἐπειδὴ ὅμιως οἱ ἔνεργοι στὶς δουλειές αὐτὲς είχον συνηθίση στὴ σπατάλη καὶ ἐπειδὴ ὁ μισθός των δὲν ἡδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ στὶς μεγάλες δαπάνες των. Γι' αὐτὸν ἡναγκάσθησαν νὰ προβοῦν σὲ ἐγκληματικές πράξεις ὑπεξαιρέσεων ἐδῶν τοῦ Δημοσίου καὶ τῶν Ὀργανισμῶν ἥτις ιδιοτοιχεώς χρηματικῶν ποσῶν.

Ἀνιψιότερος ἡ μεγίστη πλειονότης τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Δημοσίου καὶ τῶν Ὀργανισμῶν ἔβαστασαν τὸν Σταυρὸν τοῦ Μαρτυρίου καὶ ἀνῆλθον εἰς τὸν Γολγοθάν, ποὺ λέγεται Ἐπιβίωσις μὲ μόνον τὸν μισθόν των. Μὲ αὐτὸν ἡγανά-

§ 40. Φιλαργυρία. Διάκρισις αὐτῆς ἀπὸ τῆς Φειδοῦς καὶ Ἀποταμιεύσεως.—Διάφορος πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς Φειδοῦς καὶ τῆς Ἀποταμιεύσεως εἶναι ἡ ἔννοια τῆς Φιλαργυρίας.

Φιλαργυρία εἶνε ἡ συγκέντρωσις χορήματος διὰ τῆς παραλείψεως ἐπιβεβλημένων δαπανῶν ἡ καταναλώσεων φιλάργυρος δὲ λέγεται ἐκεῖνος ὁ ὄποιος ἀγιτᾶ πέραν τοῦ δέοντος τὰ χορήματα. Ὁ ὑπερβολικὰ ἐν ἐνὶ λόγῳ φιλοχρήματος⁽¹⁾.

Οἱ λατρὸι Ragues de Fursac εἰς τὸ περὶ Φιλαργυρίας βιβλίον του θεωρεῖ τὴν φιλαρφυρίαν ὡς νοσηρὸν κατάστασιν. Τὴν ἔξετάζει δὲ ὡς τοιαύτην καὶ τῆς δίδει τὸν ἔξη; δρισμόν:

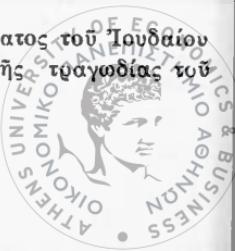
«Ἡ φιλαργυρία εἶνε νοσηρὰ κατάστασις τοῦ πνεύματος τῆς ὄποιας οὐσιῶδες στοιχεῖον εἶνε ἀγάπη τοῦ πλούτου ἀποβλέπουσα εἰς αὐτὸν

σθησαν σκληρὰ νὰ συντηρήσουν τὶς οἰκογένειές των οἱ ἀφανεῖς Ἡρωες Δημόσιοι ὅπαλληλοι οἱ ὄποιοι οὔτε κατὰ τὴν κατοχικὴν οὔτε κατὰ τὴν μετακατοχικὴν περιόδον παρεξέκλιναν τὴς εὐθείας ὄδον, παρὰ τὶς ἀντιεօτητες ποὺ περάσανε καὶ περιοῦντες. Ἡ Πολιτεία δὲ πρέπει νὰ σεμνύνεται γι' αὐτούς. Αὗτοι εἶναι ποὺ τὴν στηρίζουν. Γι' αὐτὸ δὲ Πολιτεία ἔχουσα ὑπ' ὅψιν τὰ θεῖα λόγια τῆς Γραφῆς «ὑμεῖς ἔστε τὸ ἄλας τῆς Ζωῆς, ἐάν δὲ τὸ ἄλας μωρανθῆ ἐν τίνι ἀλισθήσεται»; Θὰ πρέπει νὰ ἴκανοποιῇ ἑκάστοτε τὰ Δίκαια αἰτήματά των γενικὰ καὶ ἀτομικά. Ἐνῶ ἀφ' ἐτέχου πρέπει νὰ εἴνε ἀμείλικτος διώκεται τῶν Ἀρριβιστῶν, τῶν Ἀσυνηδήτων καὶ τῶν Καταχραστῶν ἐπιβάλλοντα εἰς αὐτούς αὐστηροτάτας κιρῷσις εἰς πειθαρχικὰς καὶ ποινικάς.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ἀβιάστω; τὸ συμπέρασμα ὅτι αἰτία τῶν καταχρήσεων δὲν ἡτο τὸ ἔνστικτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως τὸ ὄποιον καὶ μόνον θὰ ἀτετέλει ἐλαφρυντικὸν στοιχεῖον γιὰ τὸν Καταχραστὰς ἀλλ᾽ ἡ τάσις των πρὸς εὐκολὸν πλουτισμόν, ἡ σπατάλη, ὁ ἀσωτος βίος των καὶ αἱ πεπλανημέναι ἀντιλήσεις των περὶ ἡθικῆς καὶ ἐντιμότητος.

Ἄτυχῶς ἐνῶ ἀμα τῇ ἀπελευθερώσει τῆς Χώρας ἔπρεπε ἡ Πολιτεία νὰ ἐξυγιάνῃ τὰς ὑπηρεσίας τοῦ Δημοσίου καὶ τῶν διαιρόφων Ὁργανισμῶν ἀπὸ τοὺς ἐπιλήσμονας τῶν ἡθικῶν παραδόσεων τῆς Δημοσιοϋπαλληλικῆς τάξεως. Ἐπίσης ἐνῷ ἔπρεπε τὸ Κράτος νὰ λάβῃ αὐστηρὰ μέτρα παρακολουθήσεως καὶ ἐλέγχου τῶν ὑπολόγων τοῦ Δημοσίου χορήματος καὶ ὑλικοῦ, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ δράσωσι οἱ διάφοροι Σταβίνακιδες. Ἐν τούτοις οὐδὲν ἀποτελεσματικὸν καὶ πρόσφατον μέτρον ἐλήγφθη. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς παραλείψεως αὐτῆς τῆς Πολιτείας εἶναι αἱ σημειωθεῖσαι καταχρήσεις. Ἄς εὐχηθῶμεν ἡδη ὃ, τι δὲν ἔγινε μέχρι σήμερον νὰ γίνη εἰς τὸ μέλλον ἵνα μὴ εἰρηθῶμεν πρὸ νέων καταχρήσεων μεγαλυτέρας ἐκτάσεως.

1) Ὁ φιλάργυρος λέγεται γενικῶς Σαῦλων ἐκ τοῦ ὄνοματος τοῦ Ἰωνδαίου τοκογλύφου, ὁ ὄποιος ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον πρόσωπον τῆς τραγωδίας τοῦ Σαίκηρο «Ο ἐμπορος τῆς Βενετίας».

τοῦτον τὸν πλοῦτον θεωρούμενον ἀνεξαρτήτως τῶν ἀγαθῶν τὰ δόποια προσπορίζει».

‘Ο εἰδημένος Συγγραφεὺς Ἰατρὸς ἔξετάσας διαφόρους τύπους Φιλαργύρων, οὓς καὶ μνημονεύει εἰς τὸ βιβλίον του ἔχαμε ἐπ’ αὐτῶν διαφόρους παρατηρήσεις καὶ συνήγαγε τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ φιλαργυρία εἶνε μία νόσος τοῦ πνεύματος μία ψυχικὴ ἀνωμαλία.

Μετὰ τὸ ἀνωτέρῳ εἶναι πρόδηλος ἡ διαφορὰ μεταξὺ Φειδοῦς καὶ Φιλαργυρίας. Διότι ἡ μὲν Φειδὼ δύναται νὰ ἔχῃ ὁς μόνον σκοπὸν τὴν ἐν τῷ παρόντι ἐπάρκειαν, δύναται ὅμως ν' ἀποβλέπῃ καὶ εἰς τὸν σχηματισμὸν ἀποθέματος διὰ τὸ μέλλον δηλαδὴ εἰς τὴν Ἀποταμίευσιν. Η φιλαργυρία ἐξ ἄλλου δημιουργεῖ μὲν συνήθως χρηματικὸν ἀπόθεμα ἀλλ᾽ οὐχὶ πάντοτε. Η ἀναβολὴ ἐπὶ παραδείγματι ἡ ἡ παράλειψις τῆς ἀναγκαίος δαπάνης διὰ τὴν καλὴν συντήρησιν ἡ ἐκμετάλλευσιν ἐνὶς κτήματος, λόγῳ φιλαργυρίας, δύναται γὰρ ἀγάγῃ εἰς ἀντίθετον ἀποτέλεσμα συνεπάγουσα ἀντὶ ὠφελημάτων ζημίας. Εἰς πλείστους τοῦτοι περιπτώσεις ὁ φιλαργυρός προσαρμόζει κακῶς τὸ συμφέρον του διότι κακῶς τὸ ἐννοεῖ. Διὰ γὰρ κερδίσῃ τις πολὺ πρέπει νὰ γνωρίζῃ νὰ θυσιάζῃ τὸ δλίγον. Ἐνίστε δὲ πρέπει νὰ γνωρίζῃ νὰ θυσιάζῃ πολλὰ διὰ νὰ κερδίσῃ περισσότερα.

Η ἀρχὴ αὕτη ἡτοι ἔχει ἴδιαζουσαν σημασίαν εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων παραγνωρίζεται πάντοτε ὑπὸ τοῦ Φιλαργύρου. Ὁταν οὖτος πρόκηται νὰ ἔκλεξῃ μεταξὺ δύο ἐπιχειρήσεων προτιμᾶ ὅχι τὴν προσφέρουσαν τὰ μεγαλύτερα ὠφελήματα ἀλλ᾽ ἔκείνην ἡ ὅποια χρειάζεται τὰ δλιγάτερα. Ἐὰν ἐπὶ παραδείγματι εἴνε καλλιεργητὴς μένει προσοηλωμένος εἰς τὰς παλαιοτέρας μεθόδους διότι αὐταὶ εἴνε αἱ οἰκηνομικώτεραι. Ἀποκρούει δὲ τὰς μηχανὰς καὶ τὰ χημικὰ λιπάσματα διότι στοιχίζουν καὶ κατόπιν ἔκπλήσσεται διότι ἡ γῆ εἰς τὴν ὅποιαν δὲν ἐννοεῖ νὰ δώσῃ τίποτε τοῦ ἀποφέρει δλιγάτερα ἀπὸ συνεπάφερεν εἰς τὸν γείτονά του. Εὐλόγως συνεπῶς ὁ λαὸς τονίζει «δποιος λυπᾶται τὰ καρφὶ χάνει τὸ πέτυλο».

Γενικῶς ὁ Φιλάργυρος ὑφίσταται δλας τὰς στερήσεις μιᾶς ἀθλίας Ζωῆς, διότι ἡ φιλαργυρία τυφλώνει κάθε αἰσθήμα καὶ παρανοεῖ τὴν ἐννοιαν καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ πλούτου. Τὸ πάθος τοῦ φιλαργύρου φθάνει μέχρι τῆς ἀποκρυβῆς τοῦ νομίσματος καὶ συμπαραλαβῆς αὐτοῦ εἰς τὸν τάφον.

Γι’ αὐτὸ καὶ τὸ γνωμικό. «Στὸ φιλάργυρο τὰ γρόσα καθὼς στὸ νεκρὸ ἡ γλῶσσα». Ήτοι μὴ περιμένης οὔτε παρὰ γεκροῦ ὅμιλίαν οὔτε

παρὰ Φιλαργύρου χρήματα. Κατὰ ταῦτα ἡ Φιλαργυρία διαφέρει τῆς Ἀποταμιεύσεως κατὰ τοῦτο ὅτι τῆς μὲν πρώτης κύριον ἐλατήριον καὶ σκόπος εἶναι ὁ ἔρως τοῦ χρήματος καὶ ἡ συσσώρευσις αὐτοῦ ἐνῷ τῆς Ἀποταμιεύσεως κίνητρον εἶναι ἡ Πρόνοια περὶ τοῦ μέλλοντος. Τὸ δὲ χρῆμα ὅργανον μόνον εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ σκοποῦ.

‘Ο Φιλάργυρος δηλονότι μαζεύει τὸ χρῆμα ἀποβλέπων μόνον εἰς τοῦτο τὸ ὅποιον εὐχαριστεῖται νὰ τὸ κυττάζῃ καὶ νὰ τὸ μετρᾶ. ‘Αντιθέτως ὁ ἀποταμιεύων δὲν ἀποβλέπει εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀποταμιεύομένον χρῆμα ἄλλ’ εἰς ὃ, τι τὸ χρῆμα δύναται νὰ τῷ πορίσῃ. Τὸ θέλει διὰ νὰ καλλιτερεύσῃ τὴν θέσιν του καὶ νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν εὐημερίαν ὅλων τῶν περὶ αὐτόν.

§ 41. Ὁρισμὸς Ἀποταμιεύσεως.—‘Η πρακτικὴ ὅθεν ἔννοια τῆς ἀποταμιεύσεως δὲν εἶνε ἡ δημιουργία νεκροῦ ἀποθέματος πρὸς χρησιμοποίησιν αὐτοῦ τούτου καὶ μόνου ἐν δεδομένῃ στιγμῇ ἄλλ’ ἡ διαρκῆς ἐπαύξησις τοῦ ἀποταμιεύματος καὶ διὰ τοῦ ὕδιου αὐτοῦ προϊόντος. Γίνεται δὲ καρποφόρον τὸ ἀποταμίευμα καὶ διαρκοῦντος τοῦ σχηματισμοῦ του εἴτε διὰ τοῦ τοκισμοῦ εἴτε διὰ τῆς βαθμιαίας μετατροπῆς του εἰς ὅργανα, ἐργαλεῖα ἢ μέσα παραγωγῆς.

‘Η διὰ τοῦ τόκου ἐπαύξησις τῶν ἀποθεμάτων προσδίδει εἰς τὴν Ἀποταμίευσιν ἴκανον ποιητικὰ ἀποτελέσματα. Τὸ χρῆμα γεννᾷ χρῆμα. Οἰκονομία μιᾶς δραχμῆς γεννᾷ κέρδος πολλῶν δραχμῶν.

Μετὰ τὸ ἀνωτέρω δυνάμεθα νὰ δώσωμεν τὸν ἑξῆς ὁρισμὸν τῆς Ἀποταμιεύσεως. Ἀποταμίευσις εἶνε ἡ βαθμιαία δημιουργία χρηματικοῦ ἀποθέματος ἐπιτυγχανομένη εἴτε διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀτομικῆς παραγωγῆς εἴτε διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἀτομικῆς καταναλώσεως. Ἀποβλέπει δὲ εἰς τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἴκανον ποίησιν ὠρισμένης ἀνάγκης ἢ ἐτιθυμίας, εἴτε γενικώτερον εἰς τὴν ἑξασφάλισιν μεγαλυτέρας εύμαρείας, ἢ εἰς ἄμυναν κατὰ βιοτικῶν κινδύνων, (ἀσθενείας, ἀρρεγίας, γήρατος κ.λ.π.). Οἱ Οἰκονομολόγοι δίδουσι τὸν ἑξῆς ὁρισμόν: «Ἀποταμίευσις εἶνε τὸ τμῆμα τοῦ χρηματικοῦ εἰσοδήματος τὸ μὴ δαπανώμενον ἐντὸς δεδομένης περιόδου δι’ ἄμεσον κατανάλωσιν». Άλλοι οἰκονομολόγοι δίδουσι τὸν ἀκόλουθον ὁρισμόν. «Ἀποταμίευσις εἶναι τὸ περίσσευμα, τὸ ὅπριον ἐπιτελεῖ μία οἰκονομία ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἐντὸς μιᾶς δεδομένης χρονικῆς περιόδου π. χ. ἐνὸς ἔτους, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς συνολικῆς δαπάνης ἢ ὅποια ἐπραγματοποιήθη πρὸς ανηγόρευσίν της κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς περιόδου ταύτης».

§ 42. Θυσίαι τὰς ὁποίας ἡ Ἀποταμίευσις ἀπαιτεῖ.—«Σταλαματὶα σταλαματὶα γεμίζει ἡ στάμνα ἡ πλατειά». Διὰ τῆς Ἀποταμιεύσεως ἀποκιτᾶται τὸ Κεφάλαιον μὲ κόπους καὶ στερήσεις. Ο σχηματισμός του ἀπαιτεῖ ἀφ' ἐνὸς μὲν Ἐργασίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ καθημερινὴν σχεδὸν πάλην μὲ τὰ πάθη, τὰς δρέξεις καὶ ἐνίστε μὲ τὰς πλέον δεδικαιολογημένας ἀνάγκας τῆς ζωῆς.

Ἀπαιτεῖ ἐτίσης δ ἀτομικὸς προϋπολογισμὸς τῶν ἔξόδων νὰ εἰνε κιτώτερος τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων.

Ἀπαιτεῖ ὅσαντας τὴν μετὰ μαθηματικοῦ ὑπολογισμοῦ ἐνέργειαν πάσης ἀναγκαίας δαπάνης; καὶ ἀποφυγὴν πάσης περιττῆς τοιαύτης.

Γενικῶς δὲ ἀπαιτεῖ στέρησιν τοῦ παρόντος διὰ νὰ φέρῃ ἀπόλαυσιν εἰς τὸ μέλλον. Ἰνα ὅμως ἡ Ἀποταμίευσις ἀποδώσῃ τὸ εὐχάριστον τοῦτο ἀποτέλεσμα ἀπαιτεῖται ὅπως δ ἀσκῶν αὐτὴν ἔχει ἐπιμονὴν καὶ ὑπομονὴν.

Τοῦτο ὑποδεικνύει καὶ ἡ σοφὴ λαϊκὴ πεῖρα διὰ διαφόρων γνωμικῶν τῆς ὡς «φασούλι τὸ φασούλι θὰ γιομίσῃ τὸ σακούλι», Σταλαματὶα σταλαματὶα γεμίζει ἡ στάμνα ἡ πλατειά», «Ἄγάλια ἀγάλια φύτευε δ. γεωργὸς τ' ἀμπέλι κι' ἀγάλια ἀγάλια γίνεται ἡ ἀγουριδα μέλι», «Σκουλὶ σκουλὶ τὸ μάραθο γεμίζει ἡ γριὰ τὸν κάλαθο», «σταλαματὶα σταλαματὶα ὡς καὶ τὸ μάρμαρο τρυπᾶ».

Ο Ἡσίοδος ἔξαίρων τὰ ἀποτελέσματα τῆς Ἀποταμιεύσεως ἔλεγε: «Εἰ γάρ κεν σμισκόδὸν κατὰ σμικρόδὸν καταθεῖο καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις μέγα καὶ τὸ γένοιτο». Δηλαδὴ ἀν καταθέτης λίγα λίγα καὶ αὐτὸ τὸ κάμνεις διαρκῶς θὰ ἐπιτύχῃς μέγα ἔργον.

Οπως τὸ χελιδόνι συλλέγει μὲ τὸ ϕάμφος του ἐλαχίστην ποσότητα λάσπης τὴν ὅποιαν ἐναποθέτει εἰς τὴν στέγην τῆς οἰκίας μας ἐπὶ τῆς δ. ποίας μὲ τὴν προσθήκην ἐκατομμυρίων κόκκων τοιαύτης λάσπης κτίζει σιγὰ σιγὰ τὴ φωλιά του. Ἔτσι καὶ δ ἀποταμιεύων μικροβιοπαλαιιστὴς καταθέτων εἰς τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον ἡ τὰς Τραπέζας ἔστω καὶ τὰ πιὸ μικρὰ ποσὰ οἰκοδομεῖ σὺν τῷ χρόνῳ τὸ οἰκονομικόν του οἰκοδόμημα τὸ ὅποιον θὰ τὸν στεγάσῃ καὶ θὰ τὸν βοηθήσῃ ν' ἀντιμετωπίσῃ τίς διάφορες ἀναποδιές καὶ κακοτυχίες τίς ὅποιες θὰ συναντήσῃ στὸ μεγάλο ἀγῶνα ποὺ λέγεται Ζωή. Διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους τὸ ἀποταμιευτικὸν κεφάλαιον γέννημα τῆς ἐργασίας καὶ τῆς λογικῆς στερήσεως ἔχει ἥθικὴν τὴν καταγωγήν. Υπέρτατος ἥθικὸς Νόμος ἐπειβάλλει τὴν ἐργασίαν ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀποταμιεύσεως ἡ ἥθικότης εἴνε προφανῆς.

§ 43. Προαιρετική καὶ ὑποχρεωτική ἢ ἀναγκαστική 'Αποταμίευσις.—'Η 'Αποταμίευσις διαχρίνετο εἰς προαιρετικὴν καὶ ὑποχρεωτικὴν τοιαύτην.

Προαιρετικὴ 'Αποταμίευσις εἶνε ἐκείνη τὴν δποίαν ἀσκεῖ τις ἀβιάστως καὶ ἔξιδίας πρωτοβουλίας ὅπως π.χ. ὅταν καταθέτῃ χοήματα εἰς τὸ Ταχ. Ταμευτήριον, πρᾶξιν τὴν δποίαν οὐδεὶς τῷ ἐπιβάλλει νὰ κάμῃ. 'Υποχρεωτικὴ δὲ 'Αποταμίευσις εἶνε ἐκείνη τὴν δποίαν κάμνει τις διότι τὴν ἐπιβάλλει εἴτε ὁ Νόμος εἴτε ἡ σύμβασις. Φερό εἰπεῖν ἡ ἀπὸ τοὺς μισθοὺς τῶν Δημοσίων ὑπαλλήλων γενομένη κατὰ μῆνα κράτησις ὑπὲρ τῶν ταμείων συντάξεων, Προνοίας καὶ Μετοχικοῦ ἀποτελεῖ ὑποχρεωτικὴν 'Αποταμίευσιν. Ταύτην ἐπιβάλλουσι διάφοροι Νόμοι τοὺς διτοίους ἢ Πολιτεία ἀσκοῦσσα πολιτικὴν κοινωνικῆς προνοίας ὑπὲρ τῶν ὄχγάνων της ἐθέσπισε.

'Εξ ἄλλου αἱ καταβολαὶ (ἀσφαλιστρα) τὰς δποίας δ ἀσφαλιζόμενος εἰς ἀσφαλιστικὴν τινα ἐταιρείαν Ζωῆς κατοβάλλει ἀποτελοῦσι οἰονεὶ ὑποχρεωτικὴν ἀποταμίευσιν. Ταύτην ἐνταῦθα ἐπιβάλλει οὐχὶ δ νόμος ἀλλ᾽ ἡ σύμβασις τῆς 'Ασφαλίσεως τὴν δποίαν συνάπτει προαιρετικῶς πάντοτε διὰ τοῦ ἀσφαλιστηρίου δ ἀσφαλιζόμενος μετὰ τῆς 'Ασφαλιστικῆς 'Ἐταιρείας. 'Η τελευταία αὗτη ἀντὶ τῶν καταβαλλομένων ὑπὸ τοῦ ἀσφαλιζομένου ἀσφαλίσεων ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν εἴτε ἐν πριτιώσει θανάτου τοῦ ἡσφαλισμένου νὰ καταβάλῃ εἰς τοὺς κληρονόμους αὐτοῦ ἀνάλογον μὲ τὰ ἀσφάλιστρα κεφαλαίον καθωρισμένον ἐν τῷ ἀσφαλιστηρίῳ, εἴτε νὰ καταβάλῃ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον ὄρισμένον κεφαλαίον μετὰ πάροδον ὠρισμένου χρόνου.

'Ἐπίσης ὑποχρεωτικὴν 'Αποταμίευσιν ἀποτελεῖ δ σχηματίσμὸς τοῦ τακτικοῦ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου τὸν δποῖον ἐπιβάλλει δ Νόμος 2190 περὶ ἀνωνύμων 'Ἐταιρειῶν.

Κατὰ τὸν Νόμον τοῦτον ἔκάστη 'Ανώνυμος 'Ἐταιρεία ὑποχρεούται νὰ κρατῇ τοῦλάχιστον τὸ ἐν εἰκοσιὸν τῶν ἐτησίων καθηματῶν κερδῶν της διὰ τὸν σχηματισμὸν ἀποθεματικοῦ. Προκειμένου εἰδικῶς περὶ ἀνωνύμων ἐταιρειῶν αἱ δποῖαι διενέργοιν ἀσφαλιστικὰς ἐπιχειρήσεις τὸ πρὸς σχηματισμὸν ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου κρατητέον ποσοστὸν δρίζεται ὑπὸ τοῦ Νόμου εἰς τὸ 1]5 τῶν καθηματῶν κερδῶν (Νόμος 1023 ἀρθρον 17).

'Η ὑποχρέωσις αὕτη παύει δταν τὸ σχηματισθὲν ἀποθεματικὸν φθάση τὸ 1]3 τοῦ ἐταιρικοῦ κεφαλαίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ

ΠΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ
ΤΟ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΤΙΚΟΝ ΠΝΕΥΜΑ

§ 44. Ἡ Ἀποταμίευσις βασικὸς σκοπὸς τῆς οἰκογενείας.—Λόγῳ τοῦ ρόλου τὸν ὅποιον ἡ Ἀποταμίευσις παίζει εἰς τὸν βιοτικὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου βασικὸς σκολός κάθε οἰκογενείας θὰ πρέπει νὰ είνει ἡ προσπάθεια ὅπως ἐμπνεύσῃ εἰς τὰ παιδιά της τὸ πνεῦμα τῆς Φειδοῦς καὶ τῆς Ἀποταμιεύσεως. Τοῦτο δὲ ἵνα ταῦτα συνηθίζοντα σὺν τῷ χρόνῳ εἰς αὐτὰς δυνηθῶσιν ὅταν ἐνηλικιωθοῦνταν ν' ἀντιμετωπίσουν ἀποτελεσματικώτερον τὰς ἀνάγκας τοῦ βίου.

Καὶ οὐ μόνον δὲ οἱ γονεῖς τῆς μεσαίας καὶ κατωτέρους τάξεως εἰνει ἀνάγκη νὰ ἔχασκοῦν τὰ παιδιά των ἀπὸ τῆς μικρᾶς των ἡλικίας εἰς τὴν Ἀποταμίευσιν ἀλλὰ καὶ οἱ πλέον εὔποροι γονεῖς τῆς ἀνωτέρας τάξεως ἐπιβάλλεται νὰ πράττουν διότι κανεὶς δὲν ξέρει τῆς Μοίρας τὰ γραμμένα. Τὰ ἐπὶ τῆς ξενικῆς κατοχῆς καὶ τῆς ἀνταρσίας παθήματα πρέπει νὰ γίνουν μαθήματα εἰς ὅλους, ἀνεξαρτήτως τῆς οιμερινῆς καλῆς οἰκονομικῆς των καταστάσεως.

Κατὰ τὴν κατοχὴν πολλὰ χωρία ἐλεγατήθησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ ὁ κινητὸς πλοῦτος ἀφηρέθη διὰ τῆς βίας ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς πολλοὺς τῶν ὅποιων ἐγκατέλειψαν τὰ χωριά των καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸς πόλεις χωρὶς νὰ συναποκομίσωσι τίποτε ἐκ τῆς κινητῆς των περιουσίας.

Ἐπίσης κατὰ τὴν περίοδον τοῦ ἀνταρτοπολέμου πλείστων χωρίων οἱ κάτοικοι καὶ ἴδιως οἱ εὔποροι ἐκ φύσου βιαίας στρατολογίας των ὑπὸ τῶν ἀνταρτῶν ἡγανάκασθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ χωριά των ἐγκατασταθέντες εἰς τὰς πόλεις ὡς σύμμοριόπληκτοι.

Οσοι λοιπὸν ἐκ τῶν εὐπόρων χωρικῶν διῆγον εἰς τὰ χωριά των σώφρονα καὶ νοικοκυρεμένην Ζωὴν ἀντεμετώπισαν θαρραλέᾳ, ψύχραιμα καὶ φιλοσοφικὰ τὴν ἀτυχῆ περιπέτειά των.

Ἀντιθέτως δοι στὰ χωριά των διῆγον σπάταλον καὶ ἀσύνετον βίον ἀντεμετώπισαν μετὰ μεγαλυτέρας δυσχερείας τὴν νέαν κατάστασιν καὶ ἡσθάνθησαν πιὸ δύσνηρες τις δύσκολες ἡμέρες τῆς προσφυγιᾶς.

§ 45. Συνήθεια Ἀποταμιεύσεως.—Ἡ συνήθεια παίζει τὸν σπουδαιότερον ρόλον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν. Ο βίος ἐνδοξάστομος

δὲν είνε ἄλλο τίποις εἰμὴ ἀλληλουχία ἔξεων ή ὅπως ἔλεγε ὁ ἐπιφανῆς Ἀμερικανὸς φιλόσοφος καὶ ψυχολόγος Τζέιμς « εἰνε δίκτυον ἔξεων συστηματικῶς διατεταγμένων πρὸς ἡμετέραν εὑρυχίαν ή δυστυχίαν καὶ ἀγούσῶν ἡμᾶς ἀναποτρέπτιως πρὸς τὸν ἡμέτερον προορισμὸν οἵσσδήποτε καὶ ἀν εἰνε οὔτος ».

Αἱ πράξεις τὰς δοπίας ἐκτελοῦμεν καθ' ἕκάστην ἀπὸ πρωῖας μέχρις ἐσπέρας ὑπόκεινται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἔξεως. Ἡ συνήθεια ὅμως δὲν μօρφοῦται ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, ἀλλ' ἐμπεδοῦται μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου.

“Οταν ἐνεργήσωμεν μίαν πρᾶξιν διὰ τῆς συχνῆς ἐπαναλήψεως καθίσταται συνήθεια.

‘Η δύναμις τῆς ἔξεως είνε μεγάλη ἐπειδὴ πολλάκις ἄνευ σκέψεως καὶ ὅλως ἀσυνειδήτως πράττομεν τι, διότι καὶ πρότερον συχνὰ ή πάντοτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπράξαμεν.

Διὰ τοῦτο δίκαιως ή ἔξις ἐθεωρήθη ὡς δευτέρα φύσις.

‘Η προσπάθεια τῆς οἰκογενείας δπως δημιουργήσῃ εἰς τὸ παδὲ γενικῶς μὲν κάθε καλὴν ἔξιν καὶ εἰδικῶς τὴν συνήθειαν τῆς Φειδοῦς καὶ τῆς Ἀποταμιεύσεως είνε ἀνάγκη ν' ἀρχίσῃ διαν τὸ παιδὶ διέρχεται τὴν νεαράν του ἡλικίαν, διότι ἐὰν θελήσῃ νὰ πράξῃ τοῦτο βραδύτερον θὺ συναντήσῃ πολλὰς δυσχερείας καὶ δυσκόλως θὰ ἐπιτύχῃ νὰ δημιουργήσῃ εἰς τὸ παιδὶ τὴν ἔξιν τῆς Ἀποταμιεύσεως. Είνε δὲ εὐκολώτερον νὰ μεταδοθοῦν αἱ καλαὶ συνήθειαι εἰς τὰ παιδιὰ παρὰ νὰ ἐκριζωθοῦν τὰ κακὰ πάθη ἀπὸ τοὺς ἔφηβους διότι « φύσιν πονηράν μετευθαλίτην οὕ δάδιον ». Γι' αὐτὸ καὶ τὸ γνωμικὸ τῶτ νεωτέρων, « δ λύκος κι' ἀν ἐγέοασε κι' ἄλλαξε τὸ μαλλί του μήδε τὴ γυώμη ἄλλαξε μήδε τὴ κεφαλὴ του ».

‘Ο Πλούταρχος ἔλεγε « ὡς είνε ἀνάγκη εὐθὺς ἀπὸ τῆς γεννήσεως νὺ πλάττωνται τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ τέκνου ἵνα ταῦτα ἀναπτύσσωνται ὁρθὰ καὶ ἀστραβῆ, δμοῖς πρέπει ἔξ ἀρχῆς τὰ ρυθμίζωνται καὶ τὰ ἥθη αὐτοῦ ». Ὅμοιον τὸ γνωμικὸν τῶν νεωτέρων χρόνων « δπο είνε ή βέργα τρυφερὴ τὴ σάζεις δπως θέλεις ». Ἡτοι ή ἀγωγὴ τελεσφορεῖ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν.

‘Ο νεώτερος δὲ Λαΐκὸς ποιητὴς λέγει :

« Τὸ νέο τοῦ Δεντροῦ βλαστὸ εὔκολα τὸν λυγίζεις
καὶ στὸ κεφὶ τὸ μαλακὸ σχῆμα δι τὸ θέλεις δίδεις.

“Εισὶ τὸ νέο ἀνθρωπὸ ὡς θέλεις τοὺς κάνεις
μεγάλος δὲ μօρφώνεται κι' ἄδικα κόπους κάνεις».

§ 46. Μέσον δημιουργίας είς τὸ παιδὶ τῆς ἔξεως τῆς Ἀποταμιεύσεως.—'Αποτελεσματικὸν μέσον ὅπως προκληθῇ εἰς τὸ παιδὶ ἡ ἔξις τῆς Φειδοῦς καὶ τῆς Ἀποταμιεύσεως εἶνε τὸ παράδειγμα τῶν γονέων.

'Η παιδαγώγικὴ δύναμις τοῦ παραδείγματος εἶνε μεγάλη. 'Ο Ρωμαῖος φιλόσοφος Σενέκας ἔξαιρων τὴν δύναμιν τοῦ παραδείγματος ἔλεγεν. «Οἱ λόγοι κινοῦσι τὰ δὲ παραδείγματα ἔλκουσι». 'Η δύναμις τοῦ παραδείγματος εἰσδύει ἡρεμώτερον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ».

Τὸ παράδειγμα ἀνελεῖ τὴν δύναμιν του ἐξ ἴσχυροτάτου ἐντικτου, τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τῆς μιμήσεως.

'Ο Ἀριστοτέλης ἀπεκάλει τὸν ἀνθρωπὸν μιμητικῶτατον ζῶον λέγων. «Τὸ μιμεῖσθαι σύμφυτον τοῖς ἀνθρώποις ἔχ παιδῶν ἐστὶ καὶ τούτῳ διαφέρουσι τῶν ἄλλων ζῶων ὅτι μιμητικῶτατα εἰσὶ καὶ τὰς μεθόδους διὰ τῆς μιμήσεως τὰς πρώτας ποιοῦνται».

Διὰ τῆς μιμήσεως τὸ παιδὶ ἔμαθε τὰς πρώτας λέξεις ἀπὸ τὴν μητέρα του καὶ ἐμόρφωσε τὸ λεκτικόν του.

Οἱ λόγοι καὶ αἱ πράξεις τῶν γονέων ἐντυπώνονται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ καὶ γίνονται πρότυπον κατὰ τὸ δποῖον τοῦτο όνθμίζει τὸν βίον του.

'Ο Ρῶσσος φιλόσοφος Τολσιός ἔλεγε.

'Η ὑπὸ τοῦ γονέως διὰ τοῦ παραδείγματος ἐπίδρασις ἐπὶ τοῦ παιδιοῦ εἶνε ἔκαντον τάκις ἴσχυροτέρα ἀπὸ τὴν εὐγλωττοτάτην καὶ λογικωτάτην διδασκαλίαν». Τὸ ὑπόδειγμα δὲ τὸ δποῖον εὑρίσκεται διαρκῶς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ παιδιοῦ εἶνε ἡ μητέρα του. Ἀδιακόπως τὰ τέκνα τὴν μιμοῦνται. Τὸ παράδειγμά της ἔχει μεγαλυτέραν ἀξίαν ἀπὸ πᾶν μάθημα. Τωόντι ἡ μήτηρ ὁνθμίζει τὰ πρώτα βήματα τῶν τέκνων της ἐν τῇ ζωῇ καὶ καταλείπει ἀνεξιτήλους ἐντυπώσεις εἰς τὴν ψυχὴν των, ἀποδέτουσα μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν σφραγίδα τῆς ἰδιοτύπου φύσεώς της. 'Απὸ τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας δέον νὰ ἐθίζωνται τὰ τέκνα, ἰδίως δὲ τὰ θήλεα, εἰς τὴν τάξιν καὶ τὴν οἰκονομίαν καθοδηγούμενα μεθοδικῶς παρὰ τῆς μητρός των, εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν πραγμάτων των, τὸν εὐπρεπισμὸν τοῦ ἰδιαιτέρου δωματίου των καὶ σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν διευθέτησιν τῶν τοῦ οἴκου. 'Η τάξις δὲ καὶ ἡ οἰκονομία μεγάλως συμβάλλουν εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς οἰκογενείας. Διὰ τοῦτο δέον ὅπως τὸ κοράσιον ἐθίζεται εἰς τὸν ὑπολογισμὸν ἐσόδων καὶ ἔξόδων καὶ τὴν ἀνάλογον πρὸς τὰ ἔσοδα διαβίωσιν ἵνα μη ἐν-

μέλλοντι χρόνῳ δι' ἀλογίστου δαπάνης εύρεθῇ πρὸ πραγματικῶν ἐκπλήξεων.

'Η μῆτηρ διὰ τοῦ παραδείγματός της ὡς συζύγου καὶ μητρὸς τυγχάνει τὸ πρότυπον διὰ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἀσκησιν τῶν συζυγικῶν καὶ μητρικῶν καθηκόντων παρὰ τῶν θηλέων τέχνων της. Εὔνόητος ἄρα ἡ κρίσιμος ἐπίδρασις ἦν ἀσκεῖες τὴν νοοτροπίαν τῶν νεαρῶν θυγατέρων της διὰ τὴν τοιαύτην ἡ τοιαύτην ἐκπλήρωσιν τῶν παραπλησίων καὶ σημαντικωτάτων ἐν τῇ ζωῇ καθηκόντων των.

§ 47. Συμβολὴ τῆς μητρὸς εἰς τὴν καλὴν ἡ κακὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας.— 'Ἄλλ' ἐρωτᾶται ποία είνε τῇ συμβολὴ τῆς μητρὸς εἰς τὴν καλὴν ἡ κακὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας της⁽¹⁾; Τὸ ἐρώτημα δὲν χρήζει κανὸν ἀπαντήσεως καθ' ὅσον αὕτη είνε αὐτονόητος. 'Ἐν τούτοις θὰ σημειώσωμεν ὀλίγα τινὰ ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ νὰ ἔξαρωμεν τὴν συμβολὴν τῆς γυναικὸς εἰς τὴν καλὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας της, ἀφ' ἵερον δὲ ἵνα καταδείψωμεν πόσον ἀντιθέτως συντελεῖ αὕτη ἄλλοτε εἰς τὴν δυστυχίαν της. Τὸ ἀνθρόπον 1389 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος δρίζει. «'Ἡ γυνὴ διευθύνει τὰ τοῦ οἴκου. Φυλαττομένης τῆς διατάξεως τοῦ ἀψθρού 1387 καθ' ὃ ἀνήρ είνε ἡ κεφαλὴ τῆς οἰκογενείας καὶ ἀποφασίζει περὶ παντὸς ὃ, τι ἀφορᾶ τὸν συζυγικὸν βίον, ἐνόσω ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ δὲν παρίσταται

1) Αἱ σοφαὶ γυναικες οἰκοδομοῦσι τὸν οἶκον αὐτῶν. 'Ἡ δέ ἀφρων κατασκάπτει αὐτὸν διὰ τῶν χειρῶν αὐτῆς.

Γυναικα ἐνάρετον τίς θέλεις εὑρεῖ; διότι ἡ τοιαύτη είνε πολὺ τιμιωτέρα, ὑπὲρ τοὺς μαργαρίτας.

'Η καρδιὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς θαρρεῖ ἐπ' αὐτὴν καὶ δὲν θέλει στερεῖσθαι ἀφθονίας. Θέλει φέρει εἰς αὐτὸν καλὸν καὶ δχι κακὸν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῆς. Ζητεῖ μαλλίον κπὶ λινάριον καὶ ἐργάζεται εὐχαρίστως μὲ τὰς χειρας αὐτῆς. Καὶ ἐγείρεται ἐνῶ είνε ἔτι νῦν καὶ δίδει τρυφήν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς καὶ ἐργασίαν εἰς τὰς θεραπαίνας αὐτῆς. Θεωρεῖ ἀγρόν καὶ ἀγοράζει αὐτόν. 'Ἐκ τοῦ καρποῦ τῶν χειρῶν αὐτῆς φυτεύει ἀμπελόν. Βάλλει τὰς χειρας αὐτῆς εἰς τὸ ἀδράκτιον καὶ κρατεῖ ἐν χειρὶ αὐτῆς τὴν ἡλακάτην. Δὲν φοβεῖται τὴν χιόνια διὰ τὸν οἶκον τῆς διότι πᾶς ὁ οἶκος αὐτῆς είνε ἐνδεδυμένος διπλά. 'Ο ἀνήρ αὐτῆς γνωρίζεται ἐν ταῖς πύλαις, ὅταν κάθηται μεταξὺ τῶν πρεσβυτέρων. 'Ἐπαγρυπνεῖ εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ οἴκου αὐτῆς καὶ ἄρτον ὀκνηρίας δὲν τρώγει. Τὰ τέκνα αὐτῆς σηκόνονται καὶ μακαρίζουσιν αὐτήν. 'Ο ἀνήρ αὐτῆς ἐπαινεῖ αὐτήν. Ψευδής είνε ἡ χάρις καὶ μάταιον τὸ κάλλος ἡ γυνὴ ἡ φοβουμένη τὸν κύριον αὐτὴν θέλει ἐπαινεῖσθαι.

Δότε εἰς αὐτὴν ἔκ τοῦ καρποῦ τῶν χειρῶν αὐτῆς καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς ἀς ἐπαινῶσιν αὐτὴν ἐν ταῖς πύλαις. (Παροιμία Σολομῶντος Κεφ. ΛΑ).

ώς κατάχρησις δικαιώματος, ή γυνή ἔχει τὴν διεύθυνσιν τοῦ συζυγικοῦ οἴκου. Δικαιοπραξίαι τῆς γυναικὸς μετὰ τρίτων διὰ τὰς τρεχούσους ἀνάγκας τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας ὑποχρεοῦσι τὸν ἄνδρα, ἐκτὸς ἐὰν οὗτος ἀπαγόρευσῃ τὸ δικαίωμα τοῦτο εἰς τὴν γυναικαν καὶ γνωστοῖς· ηση τὴν ἀπαγόρευσιν εἰς τὸν τρίτον πρὸ τῆς δικαιοπραξίας».

Εἰς τὴν καλὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας της συντελεῖ τὰ μέγιστα ἡ γυνή.

‘Η γυναικαν ὡς οἰκονυρὰ καταλαλίσκει διαρκῶς καὶ ἴδιως μάλιστα εἰς τὰ ζητήματα τῆς τροφῆς καὶ τῆς ἐνδυμασίας. Ἐλάχιστην λοιπὸν Φειδὼ ἐὰν κάμνῃ σχηματίζει σημαντικὸν κέρδος εἰς τὸ σύνολον. Ἐπὶ παραδείγματι ἐπιτηδεία οἰκοδέσποινα κατορθώνει νὰ παρασκευάσῃ τὸ γεῦμα αὐτῆς καταναλίσκουσα δὶς ὀλιγωτερον ἀνθρακα δὶς ὀλιγωτερον βιούτυρον ἄλλης καταναλίσκουσης αὐτιά. Ἡ ἀκόμη δι’ ὀλιγωτέρου χρήματος νὰ κατασκευάσῃ γεῦμα ὅρεπτικωτερον διὰ τὸν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα της. Ἐπίσης οἰκοδέσποινα προσεκτικὴ θὰ διατηρήσῃ τὸ φόρεμά της εἰς κατάστασιν καινοτροφῆ, τρὶς περισσότερον ἑτέρας ητις θὰ τὸ φθείρῃ ἀμέσως. Εὐλόγως λοιπὸν ὁ λαος διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ἡ καλὴ νοικοκυρὰ μὲ τὴν ἐπιτηδειότητα καὶ τὴν ἵκανότητα της ἀντεπεξέρχεται εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας της ἔστω καὶ μὲ ἀτελῆ μέσα λέγει. «Ἡ κιλὴ νοικοκυρὰ μὲ τὸ κουτάλι κλώθει». Εἶνε δηλαδὴ ἵκανὴ νὰ κατασκευάζῃ νῆμα στρίβουσα τὸ μαλλὶ οὐχὶ εἰς ἀδράκτιον ἄλλ’ εἰς ἔνα κουτάλι τοῦ φαγητοῦ.

Γενικῶς ἡ οἰκοδέσποινα εἶνε ἔκείνη ἡ ὅποια καταστρέφει ἡ διατηρεῖ τὸν οἰκονομικὸν διὰ τοῦ τρόπου καθ’ ὃν τακτοποιεῖ ἡ κανονίζει πάσας τὰς λεπτομερείας τῶν οἰκιακῶν πραγμάτων. ‘Οπως δὲ ἔργον τοῦ ἄνδρος εἶνε νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς οἰκογενείας¹⁾ τοιουτοτρόπως ἔργον τῆς γυναικὸς εἶνε νὰ χρησιμοποιῇ καλῶς τὰ μέσα τὰ δποῖα τῆς παρέχει ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς ἔργασίας του, πραγματοποιοῦσα ἐξ αὐτῶν περισσότερα καὶ μεγαλύτερα ὠφελήματα.

‘Ἐν τῷ οἰκῷ συνεπῶς κατὰ τὴν κατανάλωσιν ἀναγεννᾶται ἡ ἀρετὴ τῆς οἰκονομίας (οἰκονυρωσύνης) ἡ ὅποια προϋποθέτει ἐπιμέλειαν, τάξιν, ἀπομονὴν καὶ ὑπομονὴν.

‘Ἡ οἰκονομία εἶνε ἀληθῆς τέχνη καὶ ὡς κάθε ἄλλην τέχνην πρέ-

1) «Ο ἀνὴρ φέρει τὰ βάρη τοῦ γάμου. Ἐὰν ὁ ἀνὴρ δὲν δύναται νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰ βάρη τοῦ γάμου, ἡ γυνὴ ὁφείλει νὰ συνεισφέρῃ εἰς αὐτὰ κατὰ λόγον τῆς ἰδίας της περιουσίας ἡ ἐν γένει τῶν πόρων αὐτῆς» ἀρθρο 1398 καὶ 1399 Ἀστ. Κώδικος.

πει τις νὰ τὴν ἔκμαθῃ. Ἰδιαιτέρως δὲ πρόπει νὰ τὴν ἔκμαθῃ ἡ γυναικαὶ ὅποια θὰ τὴν ἐφαρμόσῃ εἰς τὸν οἶκον τῆς. Ἐν Εὐρώπῃ ἡ οἰκονομικὴ ὥρη οἰκονομικὴ διδασκαλία λαμβάνει σύμερον μεγάλην ἐπέκτασιν. Ὑπάρχουσι δὲ σχολαὶ θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς διδασκαλίας ὅπου τὸ μαγειρεῖον ἀνεπλήρωσε τὰ χημεῖα. Εὐλόγως λοιπὸν ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἵδρυσε οἰκονομικὰς σχολὰς εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος πρὸς διαπαιδαγώγησιν τῶν Ἑλληνίδων, ζητά γίνωσι καλαὶ μητέρες καὶ καλαὶ οἰκονομιδαί.

Συνίθεις εἶνε αἱ περιπιώσεις οἰκογενειῶν αἱ ὄποιαι εὐημεροῦσιν ἐπειδὴ ἡ οἰκοδέσποινα ἐμφορεῖται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς φειδοῦς καὶ τῆς νοικοκυρωσύνης. Συμβαίνει δὲ τοῦτο διότι αὕτη διὰ τῆς συνειῆς καὶ φειδωλῆς διπχειρίσεως τῶν τοῦ οἴκου τῆς κατορθώει μὲ τὰ χρήματα τὰ ὄποια τῆς διαθέτει ὁ σύζυγος τῆς πρὸς συντήρησιν τῆς οἰκογενείος οὐδὲν τοῦτον ν' ἀνταποχρίνεται πρὸς τὰς ἀνάγκας αὐτῆς ἀλλὰ νὰ τῆς ἀπομένουν καὶ περισσεύματα τὰ ὄποια ἀποταμιεύει καὶ σχηματίζει σὺν τῷ χρόνῳ τοιουτορόπως ἔνα κεφάλαιον τὸ ὄποιον εἶναι προωρισμένον νὰ καλύψῃ μελλοντικὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας. Μία τοιαύτη συνετή οἰκοκυρὰ καὶ τὸν ἄνδρα τῆς ἀκόμη ἀν εἶναι σπατάλος κατορθώνει νὰ τὸν συγκρατῇ. Ἀντιθέτως ἀλλαι οἰκογένειαι δυστυχοῦσιν ἐξ οἰτίας τῆς οἰτιδεσποίνης δσάκι; αὕτη διπχρίνεται διὰ τὸν ὑπέροχον ἐγωϊσμόν της καὶ κατέχεται ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἐπιδείξεως. Συνέπεια ἀμφοτέρων τῶν ἐλαττωμάτων τούτων τῆς τοιαύτης γυναικὸς εἶνε ἡ πρὸς Σπατάλην διὰ περιττὰς καὶ ὅλως ἀσκόπους δαπάνας τάσις τῆς, ἦ; ἀναπόφευκτον ἀποτέλεσμα εἶνε ἡ οἰκονομικὴ καταστροφὴ τῆς οἰκογενείας τὴν ὄποιαν οὐδὲν ἀντίδος ὁ σύζυγος κατορθώνει νὰ προλάβῃ. Ἐπειδὴ καὶ οὗτος καὶ ἀν ἀκόμη εἶνε ἐκ χαρακτῆρος σώφρων καὶ συντηρητικὸς ἐν τούτοις ἐξ αἰτίας τῆς γυναικός του ὧθεῖται καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν Σπατάλην δσάκις οὗτος ἔχει ἀδυναμίαν πρὸς τὴν γυναῖκα του καὶ δὲν δύταται νὰ ἀντιτάξῃ ἀρνησιν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πλέον παραλόγοις ἀξιώσεις τῆς.

Ἐχόμεν παραδείγματι ἀτόμων τῶν ὄποιων ἡ Σπατάλη ἔφθασε μέχρι τοιούτου βαθμοῦ ὥστε διὰ νὰ ἴκανοποιήσουν μέχρι τέλους τὰς ἐγωϊστικὰς καὶ παραλόγους ἀξιώσεις τῶν συζύγων των κατεσπατάλησαν καὶ αὐτὰ τὰ κεφάλαια τῆς ἐπιχειρήσεώς των καὶ ἔκηρούθησαν εἰς τὸ τέλος εἰς πτώχευσιν ἀπὸ τοὺς πιστωτάς των. Ἐπίσης ἔτεροι σύζυγοι Δημόσιοι ὑπάλληλοι Διαχειρισταὶ τοῦ Δημοσίου χρήματος διὰ νὰ ἀνταποχριθῶσι εἰς τὰ ὑπέροχα ἔξοδα τῶν φιλαρέσκων καὶ κενοδό-

Ἐων γυναικῶν των, αἱ δποῖαι δὲν ἔστεργον νὰ στερηθῶσιν οὐδεμιᾶς κοσμικῆς ἀπολαύσεως, ἡναγκάσθησαν νὰ ἐγκληματίσωσι γενόμειοι Καταχρασταί. Ἀνακαλυφθέντες δμως κατεδικάσθησαν καὶ ἐνεκλείσθησαν εἰς τὰς φυλακάς, εἰς τὰς ὁποίας καὶ ἀπέθανον. Συγχρόνως δὲ τὰ παιδιά των μείναντα χωρὶς προσιάτας γυρνοῦσαν εἰς τοὺς δρόμους ἀλητεύοντα διὰ νὰ γίνουν κλέπται καὶ ἐγκληματίαι καὶ νὰ καταλήξουν εἰς τὸ τέλος εἰς τὰς φυλακάς.

Ἄλλοι μόνον. Πόσα τοιαῦτα κοινωνικὰ δράματα δὲν κρύπτονται μέσα εἰς τὰς λακωνικὰς εἰδήσεις. «Ο Α ηὐτοκτόνησε διὰ λόγους οἰκονομικοὺς» τὰς δποίας βλέπομε συχνότατα εἰς τὸς ἐφημερίδας. Ἐτσι στὴν προκειμένη περίπτωσι ἐπηλήθευσαν τὰ λαϊκὰ γνωμικά: «Κατὶ τὸ Μαστρογιάννη καὶ τὰ κοπέλλια του», «Κατὰ μάνα κατὰ κύρη κάνανε καὶ γιὸς Ζαφείρη», «Κατὰ μάνα κατὰ κύρη κατὰ γιὸς καὶ θυγατέρα», «Εἶνε υἱὸς τοῦ πατρός του». Τὰ τέκνα δηλονότι παρουσιάζουν τὰ ἐλαττώματα τῶν γονέων των.

Λόγω τῆς σημασίας τὴν δποίαν ἔχει ἡ ουμβολὴ τῆς γυναικὸς τις τὴν καλὴν ἥ κακὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας της εὐλόγως λέγεται περὶ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ λαοῦ (ἥ γυναικα κάμνει τὸν ἄνδρα καὶ ἡ γυναικα τὸν ἔχαμνει) ἥ ἀλλως «Ἡ γυναικα γκρεμίζει καὶ δρθῶνει τὸ σπίτι». Ἐπίσης δρθὸν είναι καὶ τὸ τοῦ Εὑρυπίδου (οὐ πάντες οὔτε δυστυχοῦσιν ἐν γάμοις οὔτε εὐτυχοῦσι· συμφορὰ δ' ὅς ἢν τύχη κακῆς γυναικός, εὐτυχεῖ δ' ἐσθλῆς τυγάνων». Ὁμοιον τὸ νεώτερον γνωμικὸν «Γυναικα καὶ χειμωνικὸ ἡ τύχη τὸ διαλέει». Ἡ ἐκλογὴ δηλονότι καλῆς συζήγου είναι ζήτημα τύχης.

§ 48. Ο κουμπαρᾶς πρακτικὸν μέσον πρὸς ἀσκησιν τοῦ παιδιοῦ εἰς τὴν Ἀποταμίευσιν.— «Οταν τὸ παιδὶ ἀπὸ μικρᾶς ἥλικίας βλέπει τὴν μητέρα του νὰ διαχειρίζηται τὸν οἰκιακὸν πλοῦτον μετὰ φειδοῦς καὶ περισκέψεως καὶ ἐν γένει σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνας τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας τότε καὶ ἔκεινο θὺ τὴν μιμηθῇ. Ἐν τῷ κύκλῳ δὲ τῆς δράσεώς του θὰ εἴνε φειδωλὸν καὶ συντηρητικὸν συνηθῆζον σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν Ἀποταμίευσιν.

Τὸ καλλίτερον μέσον ἵνα μία οἰκογένεια ἀσκήσῃ ἐμπράκτως τὸ παιδὶ τῆς εἰς τὴν ἀποταμίευσιν, εἴνε νὰ ἀγοράσῃ ἓνα κουμπαρᾶ τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου τὸν δποῖον νὰ δωρήσῃ εἰς αὐτὸ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ξετούς. Ο Κουμπαρᾶς εἴνε τὸ πρακτικώτερο καὶ ὡφελιμώτερο πρῶτοχρονιάτικο δῶρο. Τότε τὸ παιδὶ μιμούμενον ὃς προείπομεν τὴν φρε-

δωλὴ μητέρα του θὰ ὁίπιῃ εἰς τὸν κουμπαρᾶ του τὰ ἔκάστιοτε ὑπὸ τῶν γονέων του χρονιγούμενα εἰς αὐτὸν χρήματα ἀντὶ νὰ τὰ σπαταλᾶ ἀγοράζον παιχνίδια ή γλυκίσματα.

§ 49. Σχολικὴ ἀγωγὴ.—Τὴν προσπάθειαν τῆς οἰνογενείας ὅπως ἐμπνεύσῃ εἰς τὸ παιδί της τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν οἰκονομίαν καὶ ὅπως συνηθίσῃ τοῦτο εἰς τὴν Ἀποταμίευσιν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐνισχῦῃ καὶ τὸ Σχολεῖον. Οἱ διδάσκοντες θὰ πρέπει εἰς κάθε εὐχαριστίαν νὰ ἔξαίρουν καταλλήλως τὰ ὠφέλιμα διὰ τὸν ἀνθρωπὸν ἀποτελέσματα τῆς Ἀποταμιεύσεως. Νὰ φέρωσι δὲ πρὸς τοῦτο ὡς παράδειγμα εἰς τὰ παιδιὰ συμπολίτας των εὐημερήσαντας ἐξ αἰτίας τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς Ἀποταμιεύσεώς των.

‘Η διὰ τοῦ σχολείου διαπαιδαγώγησις τῶν μικρῶν μαθητῶν εἰς τὴν Οἰκονομίαν καὶ τὴν Ἀποταμίευσιν ἀποτελεῖ σπουδαῖον μέσον πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ ἀποταμιεύτικοῦ πνεύματος ἐν τῇ χώρᾳ.

Τὸ παιδὶ συνηθίζον ἀπὸ τὰ μαθητικὰ θρανία νὰ μετριάζῃ τὴν ἔκπλήρωσιν τῶν ἐπιθυμιῶν του καὶ νὰ φυλάιτη διὰ τὸ μέλλον τὰ ποσὰ τὰ ὅποια δίδουν εἰς αὐτὸν οἱ γονεῖς του θὰ μάθῃ νὰ ἔκτιμα βραδύτερον τὴν ἀξίαν τῆς οἰκονομίας. ‘Η ἡθικὴ δὲ αὕτη ἔξασκησις ἐπιδρᾷ ἀμέσως εἰς τὴν διάπλασιν τῶν χαρακτήρων, ἀναπτύσσει τὸ πνεῦμα τῆς τάξεως καὶ τῆς ἔργασίας. Πειθαρχεῖ τὰς ὁρέξεις καὶ περιορίζει τὰ ἐλαττόματα. Ἰνισχύει τέλος τὴν θέλησιν καὶ προπαρασκευάζει τὸν ἀνθρώπον διὰ τὰς δυσχερείας τοῦ βίου. ‘Ο χαρακτήρας τοῦ ἀνθρώπου πλάνεται καὶ γίνεται ἴσχυρὸς μονάχος στὴν πάλη μὲ τὶς δυσκολίες. ‘Οποιος δὲν ἔμαθε νὰ τὶς ὑπερνικᾷ αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτύχῃ μέσα στὴ Ζωὴ.

Κοινῇ λοιπὸν προσπαθείᾳ τῶν δύο παραγόντων, τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ σχολείου, τὸ παιδὶ θὰ ἀγαπήσῃ τὴν οἰκονομίαν καὶ θὰ συνηθίσῃ εἰς τὴν Ἀποταμίευσιν. Καὶ εἰνε μὲν ἀληθὲς ὅτι τὸ παιδὶ κατὰ τὸ στάδιον τῆς νεαρᾶς ἡλικίας του θὰ ἀποταμεύῃ ἀσυνειδήτως, κατὰ συνήθειαν. ‘Οταν δῆμος σὺν τῷ χρόνῳ ἀναπτυχθῇ πνευματικῶς ἐν τῷ σχολείῳ τότε θὰ ἀποκτήσῃ καὶ συνείδησιν περὶ τῆς πράξεως του ταύτης ἥ ὅποια θὰ γίνεται ἔκτοτε οὖ μόνον κατὰ συνήθειαν ἀλλὰ καὶ συνειδητῶς ὡς μία καλὴ πρᾶξις.

‘Οταν οὗτοι ἀσκούμενον, ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας τὸ παιδὶ ἀποκτήσῃ σὺν τῷ χρόνῳ τὴν ἔξιν τῆς Ἀποταμιεύσεως θὰ διαιτηρήσῃ αὐτὴν καὶ μετὰ τὴν ἐνηλικίωσίν του. ‘Ἐτσι δὲ τοῦτο ὅταν ὡς ἐνήλικος πλέον κα-

τέλθη εἰς τὸν σκληρὸν τῆς βιοπάλης ἀγῶνα θὰ ἔχῃ ἐν τῷ σοβαρὸν ἐφόδιον διὰ νὰ ἀντιμετωπίζῃ ἀποτελεσματικώτερον τὰ διάφορα ἐμπόδια μὲ τὰ ὅποια εἶναι γεμάτη ἡ Ζωή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΤΙΚΟΤΗΤΟΣ

§ 50. Διαφορὰ ἀποταμιευτικότητος λόμω τοῦ πολιτισμοῦ.— ‘Η ἀποταμιευτικότης τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι ἐν παντὶ καὶ πάντοτε ἡ αὐτή, ἀλλὰ μεταβάλλεται. ‘Η διαφορὰ δὲ αὕτη ἔξαρτᾶται ἐκ διαφόρων αἰτίων ὡν θὰ μνημονεύσωμεν τὰ σπουδαιότερα. ‘Ἐν πρώτοις ἡ Ἀποταμίευσις εἶναι διάφορος κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς καθ’ ἃς ὁ βαθμὸς τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἐπίσης διάφορος. Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους κατὰ τοὺς ὅποιους ἀκμάζει ὁ πολιτισμὸς ἡ Ἀποταμίευσις τῶν ἀνθρώπων εἶναι μεγαλυτέρα παρὰ εἰς τὸν παλαιοτέρους χρόνους ὅποτε ὁ πολιτισμὸς δὲν εἶχε τὴν σημερινὴν πρόοδον.

§ 51. Διαφορὰ ἀποταμιευτικότητος λόγω τοῦ κλίματος.— ‘Η ἀποταμιευτικότης δὲν διαφέρει μόνον κατὰ χρόνον ἀλλὰ καὶ κατὰ τόπον καὶ εἰδικώτερον κατὰ τὸ κλίμα αὐτοῦ. ‘Η Ἀποταμίευσις δηλονότι εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη εἰς τὰς χώρας τῶν βορείων κλιμάτων ὅπου ὁ ἐργάτης ἔκτεινειμένος εἰς περισσοτέρας ἀνάγκας καὶ μεγαλυτέρους κινδύνους εἶνε προβλεπτικώτερος. ‘Ἐνῶ τούναντίον εἰς τὰ μεσημβρινὰ κλίματα ἡ φύσις εἶνε ἡπία καὶ ὁ ἐργάτης ἔχει δλιγωτέρας ἀνάγκας διότι θεραπεύει αὐτὰς εὐχολώτερον.

§ 52. Διαφορὰ ἀποταμιευτικότητος μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν.— ‘Η Ἀποταμίευσις ἐπίσης εἶναι διάφορος παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς. Οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Γερμανοὶ ἐπὶ παραδείγματι εἶναι περισσότερον ἀποταμιευτικοὶ τῶν Ἀμερικανῶν καὶ τῶν Ἀγγλῶν. ‘Ἐκεῖνοι οἱ δοποῖοι εἶνε κατ’ ἔξοχὴν οἰκονόμοι εἶνε οἱ Ἐβραῖοι. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον παρ’ ἡμῖν ὁ φιλάργυρος ἀποκαλεῖται «Ἐβραῖος».

§ 53. Διαφορὰ ἀποταμιευτικότητος μεταξὺ τῶν κατούκων μιᾶς χώρας.— ‘Ἐπίσης μεταξὺ τῶν μελῶν ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ λαοῦ ὑπάρχουν διαφοραὶ ὡς πρὸς τὴν ἀποταμιευτικὴν βούλησιν. Μεταξὺ

δηλονότι Ἀστῶν καὶ Ἀγροτῶν ὑφίσταται διαφορὰ ἀποταμιευτικότητος.

Οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων ἀποταμιεύουσι περισσότερον τῶν κατοίκων τῶν χωρίων τοῦτο δὲ διότι ἀφ' ἐνὸς μὲν μεταξὺ τῶν ἀγροτῶν κυκλοφορεῖ ὀλιγώτερον τὸ χρῆμα, ἀφ' ἐτέρου δὲ διότι ἡ προβλεπτικότης εἶνε ὀλιγώτερον ἀνεπιγμένη μεταξὺ αὐτῶν.

Ἐπίσης μεταξὺ τῶν ἀστῶν ὑπάρχει διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν Ἀποταμίευσιν. Οἱ ἐργάται τοῦ πνεύματος εἶνε περισσότερον ἀποταμιευτικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀπλοὺς χειρονάκτας καὶ τοῦτο διότι οἱ πρῶτοι ἔχουσι μεγαλυτέραν συνείδησιν τῶν ὑποχρεώσεών των καὶ ἔναντι ἔαυτῶν καὶ ἔναντι τῆς οἰκογενείας των τὴν δοπίαν προσπαθοῦσι διὰ τῆς Ἀποταμιεύσεως νὰ ἀσφαλίσωσι ἀπὸ τὰ ἀπόδοπτα τοῦ μέλλοντος.

Ἐπίσης ὁ ἐπιχειρηματίας ἀναπτύσσει ἴσχυροτέραν ἀποταμιευτικὴν βούλησιν ἀπὸ τὸν ἡμερομίσθιον ἐργάτην, καθόσον ὁ πρῶτος ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐπένδυσιν τῆς ἀποταμιεύσεως εἰς τὴν ἵδιαν αὐτοῦ ἐπιχείρησιν καὶ τὴν αὔξησιν ὡς ἐκ τούτου τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ του κέρδους, ἐνῶ ὁ δεύτερος δὲν ἀποβλέπει εἰς ὡρισμένον τινὰ σκοπόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΣΥΝΤΕΛΟΥΝΤΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΑΥΞΗΣΙΝ ΤΗΣ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΣ

§ 54. Παράγοντες Ἀποταμιεύσεως.—Οἱ σπουδαιότεροι παράγοντες οἱ δόποι οι συντελοῦσιν εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἀποταμιευτικοῦ πνεύματος μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς χώρας εἶναι οἱ ἀκόλουθοι.

‘Ο πολιτισμός. ‘Η αὔξησις τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος τῶν κατοίκων τῆς χώρας. ‘Η διεθνὴς εἰρήνη. ‘Η πολιτικὴ διμαλότης ἐν τῷ ἔσωτερῳ. ‘Η προστατευτικὴ πολιτικὴ τοῦ κράτους. ‘Η ἐδραίωσις τῆς πίστεως παρὰ τῷ λαῷ. Τὸ σταθερόν νόμισμα. ‘Ο ἴκανοποιητικὸς τόκος. ‘Η ἔχεμύθεια τῶν ὅργανων τοῦ Ταμιευτηρίου. ‘Η εὐγενὴς συμπεριφορὰ τῶν ὅργανων τοῦ Ταμιευτηρίου πρὸς τοὺς Πελάτας. ‘Η χοηστὴ διαχείρισις τῶν καταθέσεων ὑπὸ τῶν Ταμιευτηριακῶν Ὁργάνων. Καὶ τέλος ἡ κατάλληλος καὶ συστηματικὴ προπαγάνδα καὶ διαφώτησις τοῦ λαοῦ. Περὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν παραγόντων τούτων θὰ διληποθεμενὶ διαιτέρως.

§ 55. Ο πολιτισμός.— Αὐξανομένου τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως μιᾶς χώρας αὐξάνεται ἀναλόγως καὶ ἡ ἀποταμευτικὴ κίνησις αὐτοῦ.²⁾ Εξαρτᾶται δὲ ἡ Ἀποταμίευσις ἐκ τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς χώρας διότι ὅσον περισσότερον προχωρημένη εἰς πολιτισμὸν εἶνε μία χώρα τόσον περισσότερον εἶνε ἀνέπτυγμένη ἡ διὰ τὸ μέλλον προβλεπτικότης τῶν κατοίκων.³⁾ Επίσης διότι τόσον ἐντονωτέρα εἶνε ἡ ἀμιλλα καὶ ἡ προσπάθεια τῶν λαϊκῶν ἴδιως τάξεων διὰ τὴν καλλιτέχνευσιν τῆς τύχης των.

§ 56. Η αὔξησις τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος τῶν κατοίκων τῆς χώρας.— Η ἀποταμευτικὴ ἵκανότης τῶν πολιτῶν μιᾶς χώρας ἔξαρται αὐτὸν τῷ μέγεθος τοῦ Κοινωνικοῦ εἰσοδήματος κατὰ κεφαλὴν τοῦ πληθυσμοῦ⁽¹⁾. Όσον τὸ Κοινωνικὸν εἰσόδημα ὑπερέχει τοῦ ἐλαχίστου δρίου συντηρήσεως τόσον αὐξάνει καὶ ἡ ἵκανότης πρὸς Φειδώ. Σημειωτέον διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀποταμεύσεως καὶ τῆς παραγωγικῆς χρησιμοποιήσεως αὐτῆς ἐνισχύεται τὸ Κοινωνικὸν εἰσόδημο καὶ δι²⁾ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀποταμευτικὴ ἵκανότης τῶν πολιτῶν. Αντιθέτως ἡ εἰς χαμηλὰ σχετικῶς ἐπίπεδα διατίμησις τοῦ Προϊόντος τῆς Ἐργασίας « μισθοῦ καὶ ἡμερομισθίου » τῶν μεγάλων λαϊκῶν μαζῶν καὶ ἡ ἔλλειψις ψυθμίσεως ὑπὸ τοῦ Κράτους τῶν τιμῶν γενικῶς καὶ συνεπῶς καὶ τῶν κερδῶν ἐπιτείνουν τὴν ἄνιση κατανομὴ τοῦ Ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ὡς καὶ τὴν μετατόπισιν τοῦ πλούτου καὶ πλήττουν οὕτω τὰς Πηγὰς ἐξ ὧν κατὰ κανόνα ἀντλεῖ ἡ ζωογόνος Ἐθνικὴ Ἀποταμίευσις. Τοιαῦται δὲ πηγαὶ εἶναι κυρίως τὰ βαλάντια τῶν μισθοσυνηργήτων « Υπαλλήλων καὶ Ἐργατῶν.

1) Ο προσδιορισμὸς τῆς ἐννοίας καὶ ὁ τρόπος τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἀποτελεῖ ἀντικείμενον ἔριδος τῶν οἰκονομολόγων. Σημειοῦμεν ἐνταῦθα τὸν ὑπὸ τοῦ Marshall δοθέντα δρισμὸν τοῦ Ἐθνικοῦ Εἰσοδήματος δοτικοῦ καὶ ἐθεωρήθη ὡς ἀποδίδων περισσότερον παντὸς ἄλλου τὴν ἐννοιαν αὐτοῦ. « Οἱ συντελεσταὶ τῆς παραγωγῆς, Ἐργασία καὶ Κεφάλαιον ἐπενεργοῦντες ἐπὶ τῶν φυσικῶν Πηγῶν τῆς χώρας παράγουν ἐτησίως ἓνα καθαρὸν σύνολον ἀγαθῶν, ὑλικῶν καὶ ἀύλων, περιλαμβανομένων καὶ τῶν κάθε εἰδούς ὑπῆρξιῶν. Τὸ σύνολον τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ καθαρὸν Ἐθνικὸν εἰσόδημα » « A. Κυρκιλίση τὸ Ἐθνικὸν εἰσόδημα ».

Τὸ Ἐθνικὸν εἰσόδημα κατανέμεται εἰς τρία οἰκονομικὰ μεγέθη. α) Εἰς τὴν κοινωνικὴν κατανάλωσιν ἡ ὁποία ἀπορροφᾶ τὸ μεγαλύτερον μέρος. β) Εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀποταμίευσιν ἐκ τῆς ὁποίας ἀντλοῦνται τὰ ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν πηγῶν διὰ τὰς ἐπενδύσεις χρησιμοποιούμενα ποσά καὶ γ) εἰς τὴν φορολογίαν ἡ ὁποία ἀσκεῖται ὑπὸ τοῦ κράτους ἡ τῶν ὁργανισμῶν καὶ ἰδρυμάτων.

Γενικῶς δύσκαις τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα εἰς μίαν χώραν εἶναι χαμηλὸν δὲν ὑπάρχει τὸ ἀπαραίτητον ἀτομικὸν Εἰσοδηματικὸν περίστευμα τὸ ὅποιον θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀνάλυγον ἀτομικὴν Ἀποταμίευσιν.

§ 57. Ἡ Διεθνῆς Εἰρήνη.—^oΕφ^o ὅσον ἐπιχρατεῖ περίοδος γενικῆς ἔξωτερικῆς Εἰρήνης ὁ δείκτης τῆς Ἀποταμίεύσεως εἰς τὰς διαφόρους χώρας ἀνέρχεται, ἐνῶ ἀνιιθέτως κατέρχεται ἐν περιπτώσει διεθνοῦς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναταραφαχῆς. Λόγῳ ἀφ^o ἐνὸς τῆς ἐκμηδενίσεως τῶν ἀποστάσεων, κατόπιν τῆς μεγάλης ἀναπτύξεως καὶ βελτιώσεως τῶν ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν καὶ λόγῳ ἀφ^o ἐτέρου τῆς ἔφευροςεως τῆς ἀτομικῆς βόμβας, ἀναταραφὴ εἰς οἰασμήποτε χώραν ἦ πόλεμος μεταξὺ δύο χωρῶν δυνό δονδήποτε μακρὰν τῆς Εὐρώπης εὐρισκομένων, ἔχει ἀντίκτυπον ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἡωῆς τῶν διαφόρων λαῶν τῆς Εὐρώπης. Εὐλόγως συνεπῶς ἔνει ^oἘφημερὶς διὰ νὰ καταδείξῃ τὸν ἐκ τοῦ πολέμου τῆς Κορέας ἐπικρεμάμενον κίνδυνον ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ἀνέγραψεν ὃς τίτλον σχετικοῦ ἀρθρου τῆς «Τὸ σπίτι μας εἰνε διλόκληρος δ Κόσμος».

Ἡ διεθνῆς κρίσις συνεπεία πολέμου ἦ οἰασμήποτε ἐτέρας ἀνωμάλου καταστάσεως ἔχει ὃς ἐπακολούθημα τὴν ἀνθράκων ἀνάληψιν τῶν καταθέσεων ἀπὸ τὰ διάφορα πιστωτικὰ Ἰδρύματα καὶ τὴν χαλάρωσιν τοῦ ἀποταμιευτικοῦ πνεύματος τῶν πολιτῶν. Ἡ κατάστασις δὲ αὕτη ὀφείλεται εἴτε ἀπλῶς εἰς ψυχολογικοὺς λόγους εἴτε εἰς κλονισμὸν τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν Καταθετῶν πρὸς τὰ Πιστωτικὰ Ἰδρύματα.

Τοιαύτη κατάστασις ἐδημιουργήθη εἰς τὰς διαφόρους χώρας κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1939 λόγῳ τοῦ Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου τὸν ὅποιον Μοῖρα κακὴ ἔξαπέλυσεν καὶ πάλιν τότε εἰς τὸν κόσμον ὃ δοποῖος ὑπέστη ἔξ αὐτοῦ ἀνεπανορθώτους καταστροφὰς εἰς ἀνθρωπίνας. ^oΥπάρχεις καὶ εἰς Ὑλικὰ Ἀγαθά.

Στὴν ἀνεμοθύελλα τοῦ πολέμου αὐτοῦ Βιομηχανικὰ Κέντρα καὶ ^oἘργα πολιτισμοῦ ἔγιναν παρανάλωμα τῆς πολεμικῆς ὁργῆς. Χιλιάδες ἀνθρώπων σκοτωθήκανε στὰ πεδία τῆς μάχης ἐνῶ ἄλλες χιλιάδες ὑπέκυψαν στὸ θάνατο ἀπὸ τὶς κακουχίες ἢ καλυφτήκανε κάτω ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῶν βομβαρδισμῶν ποὺ καπνίζουν ἀκόμη σὰν μιὰ διαμαρτυρία κατὰ τῆς κακίας τοῦ ἀνθρώπου ποὺ δὲν διστάζει νὰ γκρεμίσῃ δ, τι μὲ ίδρωτες καὶ μόχθους αἰώνων ἔχτισε.

Παρὰ τὶς τρομακτικὲς αὐτὲς καταστροφὲς σὲ ἀνθρώπους καὶ ἀγαθὰ ἢ ἀνθρωπότης δυστυχῶς δὲν συνετίσθη. Καὶ σήμερον ποὺ γράφονται

οί γραμμές αὐτές γιὰ τρίτη φορὰ ἐντὸς τριακονταπενταετίας ὁ παγκόσμιος οὐδανὸς εἶνε σκεπασμένος καὶ πάλιν μὲ πυκνὰ μαῦρα σύννεφα ἀπειλοῦντα νὰ ἔσπασουν σὲ φοβερὴ καταιγῖδα ἀνυπολογίστου ἐκτάσεως, βαθμοῦ καὶ ἀποτελεσμάτων. Ἀλλοίμονον δύνασται στὴν ἀνθρωπότητα ἀν ἔσπαση ἡ καταιγίς. Τότε ὅτι ἔμεινε ὅρθιο στὸν Κόσμον αὐτόν, ἀπὸ τὸ Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο, θὰ γκρεμισθῇ γιὰ νὰ ταφῆ μιὰ γιὰ πάντα ὑπὸ τὰ ἔρειπια ὁ ὑλικὸς καὶ Μηχανικὸς. Πολιτισμὸς μὲ τὶς καταστροφικὲς ἐφευρέσεις του, αἱ δοποῖαι εἶνε ἡ αἰτία τῶν συμφορῶν τῆς ἀνθρωπότητος.

‘Ἄλλ’ ἂς μὴ ἀπελπιζόμεθα καὶ ὁ Θεὸς εἶνε Μεγάλος. Εἴθε νὰ φωτίσῃ τοὺς Ἰσχυροὺς τῆς γῆς ποὺ κρατοῦν στὰ χέρια των τὴν Εἰρήνη τοῦ κόσμου ὅστε ἀναλογιζόμενοι τὶς τεράστιες εὐθύνες των ἔναντι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων νὰ λύσουν τὶς διαφορὲς τῶν λαῶν μὲ Εἰρηνικὰ μέσα γιὰ νὰ ἀπαλλαγῇ δριστικὰ ἡ Δυστυχισμένη ἀνθρωπότης ἀπὸ τὴν σημερινὴ διαρκῆ δοκιμασία της.

§ 58. Ἡ Πολιτικὴ ὁμαλότης εἰς τὸ ἑσωτερικόν.—Ἡ Πολιτικὴ ὁμαλότης ποὺ ἔξασφαλίζει σταθερότητα εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἡ ἔννομος τάξις τῆς χώρας συντελοῦσιν εἰς τὴν ἐπαύξησιν τῆς Ἀποταμεύσεως καθόσον εἰς τὴν ὁμαλὴν κατάστασιν αἰσθημα ἀσφαλείας ἐπικρατεῖ εἰς ὅλους τοὺς Πολίτας αὐτῆς.

‘Αντιθέτως εἰς χώραν σπαρασσομένην ἀπὸ ἐμφυλίους πολέμους, ἀναρχούμενην καὶ κατὰ συνέπειαν στερούμενην πάσης ἀσφαλείας δὲν εἶναι δυνατὸν ν’ ἀναπτυχθῆ τὸ ἀποταμεύτικὸν πνεῦμα μεταξὺ τῶν κατοίκων αὐτῆς λόγω τῆς ἀβεβαιότητος περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν ἀποταμεύομένων. Τὸ αἰσθημα δὲ τῆς ἀβεβαιότητος εἶναι ὀλέθριον διὰ τὴν Ἀποταμίευσιν. Τὸ συναίσθημα τῆς ἀνασφαλείας ποὺ κυριαρχεῖ εἰς τοὺς πολίτας κατὰ τὰς ἑσωτερικὰς πολιτικὰς διαταραχὰς καὶ ἀνωμαλίας, ἀφοπλίζει αὐτοὺς ἀπὸ τὸ θάρρος τῆς ζωῆς καὶ δημιουργεῖ εἰς αὐτοὺς τοιαύτην ψυχολογικὴν κατάστασιν ἥτις ἔχει ώς ἀποτέλεσμα τὴν στέρησιν τῆς αἰσιοδοξίας καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης των γιὰ τὴν αὔριο.

§ 59. Ἡ Προστατευτικὴ Πολιτικὴ τοῦ Κράτους.—Τὸ Κράτος συμφέρον ἔχει νὰ προστατεύῃ τὴν Ἀποταμίευσιν διότι δι’ αὐτῆς αὐξάνει ὁ Ἐθνικὸς Πλοῦτος. Προστατεύει δὲ τὸ Κράτος τὴν Ἀποταμίευσιν ἐφ’ ὅσον κατὰ τὴν ἐπιβολὴν φορολογίας δὲν πλήττει αὐτήν.

‘Ἀλλοτε κατεδίκαζον τοὺς Φιλαργύρους καὶ δικαίως διότι ἡ Ἀποταμίευσις λαμβάνουσα μօρφὴν θησαυρισμοῦ πολιτίμων μετάλλων ἔβλα-

πτε. Σήμερον ή 'Αποταμίευσις κατατιθεμένη εἰς τὰ Ταμιευτήρια ζωγραφούνται τὴν Παραγωγὴν καὶ τὸ Ἐμπόριον καὶ ἀποτελεῖ Εθνικὴν εὐεργεσίαν.

Τὸ Κράτος συνεπῶς πρέπει νὰ φορολογῇ τὸ δαπανόμενον εἰσόδημα οὐχὶ δὲ καὶ τὸ ἀποταμιευόμενον τοιοῦτον. 'Η γενομένη δαπάνη εἰσόδηματος δ' εἰδη πολυτελείας καὶ ἀπολαύσεις, πολλάκις ἀνωφελεῖς, δίκαιαιον εἶνε νὰ φορολογῆται. 'Η θυσία δύμως προσωπικῶν ἀπολαύσεων ή δποία εἶνε προϋπόθεσις τῆς 'Αποταμιεύσεως πρέπει ἀν δχι νὰ βραβεύηται τούλαχιστον νὰ μὴ πλήττεται διὰ φόρων.

'Η Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἐν τῇ μερίμνῃ τῆς πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ θεμοῦ τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου ἀπαλάσσει τοὺς Καταθέτας αὐτοῦ τοῦ φόρου τοῦ κεφαλαίου. 'Επίσης δὲν ὑποβάλλει τὰ ἀποδιδόμενα ποσὰ εἰς οὐδεμίαν δαπάνην ἢ τέλος χαρτοσήμου. Τὸ ὅρθρον 1 τοῦ Νόμου 4395 ὅριζει. «Τὰ ἔντυπα τὰ βιβλία καὶ αἱ παντὸς εἴδους πράξεις αἱ ἀναγκαιοῦσσαι διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ταμιευτηρίου, καὶ ὑπ' αὐτῆς ἔκτελούμεναι δὲν ὑπόκεινται ἵεις τέλος χαρτοσήμου. Τὰ ἀντίγραφα δύμως τῶν ἐνώπιον Συμβολαιογράφου συντασσομένων πάσης φύσεως ἔγγραφων, τὰ πιστοποιητικὰ τῶν Δημάρχων, Προέδρων Κοινοτήτων καὶ πάσης ἄλλης Δημοσίας Ἀρχῆς ὑπόκεινται εἰς τέλος χαρτοσήμου». 'Επίσης ή 'Ἑλληνικὴ Πολιτεία καίστησε ἀκατασχέτους τὰς ἐν τῷ Ταχ. Ταμιευτηρίῳ καταθέσεις μέχρι ποσοῦ δρ. 5 ἑκατομμυρίων. 'Ητοι τὸ τρίτον τοῦ ἔκαστοτε ἀνωτάτου τοκοφόρου ποσοῦ. Σήμερον τὸ ποσὸν τοῦτο ἀνέρχεται εἰς 15 ἑκατομμύρια δραχμάς. 'Ομοίως λόγω τοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς ὑπὲρ τῆς 'Αποταμιεύσεως ή 'Ἑλληνικὴ Πολιτεία πολὺ δροῦσ, σκοπίμως καὶ δικαίως κατὰ τὴν γενομένην δίς, λόγω ταμειακῶν ἀναγκῶν, πρὸ τοῦ Βου Παγκοσμίου Πολέμου, διχοτόμησιν τῶν χαρτονομισμάτων δὲν ἔθιξε τοὺς Καταθέτας τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου. 'Ατυχῶς οὐχὶ εὐλόγως δὲν ἐπέδειξε τὴν αὐτὴν πρόνοιαν καὶ προστασίον ὑπὲρ τῶν Καταθετῶν τοῦ Ταμιευτηρίου καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς 'Ἑλλάδος ἀπὸ τοὺς Γερμανούς. Τούναντίον διὰ τοῦ νόμου 18 τοῦ 1944 «περὶ νομισματικῆς διαρρυθμίσεως» ἔπληξε αὐτοὺς σκληρὰ διότι ἀπέσιθε τὰς καταθέσεις των τὰς δποίας οἱ πιωχοὶ ὑπάλληλοι, ἔργαται, ὑπηρέτραι καὶ μικροεπαγγελματίαι μετὰ μακροχρόνιους παντοειδεῖς θυσίας καὶ στερήσεις εἶχον ἔξοικονομήσει διὰ νὰ τὰς ἔχουν ὡς ἀποκοῦμπι σὲ μιὰ ἀνάγκη των. 'Η πολιτικὴ δύμως αὐτῇ ἥτις κατέστρεψε τὴν ἀποταμιευτικὴν δραστηριότητα τῶν πολιτῶν ἐτημίωσε καὶ τὸ Κράτος καὶ τὴν Παραγωγὴν διότι ἐστερήθησαν τῶν κεφαλαίων τα-

δόποια προπολεμικῶς κατετίθεντο εἰς τὰ Ταμιευτήρια καὶ ἔχρησιμο-
ποιοῦντο διὰ κοινωφελεῖς καὶ παραγωγικοὺς σκοπούς.

§ 60. Ἡ ἐδραιώσις τῆς πίστεως παρὰ τῷ λαῷ.—Πίστις (¹)
σημαίνει ἐμπιστοσύνην ἐκ τῆς λατινικῆς λέξεως *credere*. Λέγοντες λοι-
πὸν Πίστιν ἐννοοῦμεν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Δανειστοῦ πρὸς τὴν φερε-
γγύιητα τοῦ Ὁφειλέτου περὶ τοῦ ὅτι οὗτος θὰ καταβάλῃ τὰ ὅφει-
λόμενα.

Συνεπῶς διὰ νὰ διαδοθῇ τὸ πνεῦμα τῆς ἀποταμιεύσεως πρέπει
οἱ ἀποταμιεύοντες νὰ ἔχασιν ἐμπιστοσύνην ὅτι αἱ ἀποταμιεύσεις τῶν
κατατιθέμεναι εἰς τὰ εἰδικὰ πρὸς τοῦτο Ἰδρύματα τὰ Ταμιευτήρια εἰνε
ἀπολύτως ἔξησφαλισμέναι καὶ ὅτι δύνανται ν' ἀναλάβωσιν αὐτὰς ὅπο-
τε δήποτε θελήσωσι. «Δαρείσου καλοπλήρωσε, οἳ σὲ ξαναδαρείσουν»
λέγει ὁ λαός.

Ἐνλόγως λοιπὸν δ ἐλάχιστος κλονισμὸς τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν Πο-
λιτῶν πρὸς τὰ Ταμιευτήρια ζημιοῦ μεγάλως τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύ-
ματος τῆς Ἀποταμιεύσεως. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον συμφέρον καὶ ὑπο-
χρέωσιν ἔχει τὸ Κράτος νὰ παρακολουθῇ τὰς ἔργασίας τῶν τοιούτων
Ἰδρυμάτων ὥστε τὸ ίερὸν χρῆμα τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ, τὸ μὲ τόσας
θυσίας καὶ σιερήσεις ἔξοικονομούμενον, νὰ εἴνε ἀπολύτως ἔξησφα-
λισμένον.

Τὰ διάφορα Κράτη πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῆς Πίστεως ἐν τῇ χώρᾳ
καὶ ἔξασφάλισιν τῶν Καταθετῶν ἔλοβον καὶ λαμβάνον διαρκῶς διά-
φορα μέτρα.

Αἱ Τραπέζαι Καταθέσεων δὲν εἴνε κοιναὶ Ἐμπορικαὶ Ἐπιχειρή-
σεις εἴνε Ἰδρύματα Ἐθνικά, Κοινωνικὰ διότι τὸ χρῆμα τῶν καταθέ-

1) Ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως πίστιν λέγοντες νοοῦμεν τὴν παροχὴν χρηματι-
κοῦ ποσοῦ μὲ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ λαμβάνοντος αὐτὸ δῆπος ἐπιστρέψῃ τοῦτο εἰς
τὸ μέλλον.

Ἡ Πίστις ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ Ὁφειλέτου διαχρίνεται εἰς Δημοσίαν καὶ
Ἰδιωτικήν. Δημοσία είνε ἡ Πίστις ὅταν δ ὁφειλέτης είνε πρόσωπον Δημοσίου
Δικαίου. Ἰδιωτικὴ δὲ είνε ἡ Πίστις ὅταν δ Ὁφειλέτης είνε Φυσικὸν Πρόσω-
πον ἡ Νομικὸν τοιούτον Ἰδιωτικοῦ Δικαίου.

Τὸ Ταμιευτήριον προάγει τὴν πίστιν α') παθητικῶς, ἀτε δεχόμενον κατο-
θέσεις καὶ β') ἐνεργητικῶς, ἀτε ἐνεργοῦν πιστωτικάς ἐπενδύσεις. Ἄφ' ἐτέρον
ἡ πίστις ἀναλόγως τοῦ χρόνου τῆς διαφεύγεις τῆς διαχρίνεται εἰς βραχυπρόθε-
σμον πίστιν, ἀν τὰ δάνεια παρέχωνται μέχρις ἔξαμήνου ἡ ἐννεαμήνου, μεσο-
πρόθεσμον ἀν παρέχωνται μέχρι πέντε ἑιῶν καὶ μακροπρόθεσμον ἀν παρέχων-
ται πέραν τοῦ χρόνου τούτου.

σεων είνε χρήμα πλήθους προσώπων πάσης τάξεως και κατηγορίας ή δὲ ἔξασφάλισις τῶν προσώπων τούτων είνε ὑψίστου Ἐθνικοῦ συμφέροντος.

Τὰ Κράτη ἀσκοῦν ἐποπτείαν καὶ ἔλεγχον ἐπὶ τῶν Τραπεζῶν καὶ ἐπιβάλλουν εἰς αὐτὰς ὡρισμένας ὑποχρεώσεις.

Οἱ ἔλεγχοις καὶ ή ἐποπτεία κοινίλουν κατὰ χώραν.

Αἱ ὑποχρεώσεις τῶν Τραπεζῶν συνίστανται κυρίως εἰς τὴν τήρησιν ὡρισμένων καγόνων ὡς πρὸς τὴν ὁριστότητά των καὶ εἰς τὴν ὑποχρεωτικὴν κατάθεσιν ὡρισμένου ποσοστοῦ τῶν παρ' αὐταῖς καταθέσεων παρὰ τῇ Ἐκδοτικῇ Τραπέζῃ. Ἐκτὸς τῶν μέτρων τούτων ἐφηρμόσθη εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἔνα σπουδαῖον μέτρον ἔξασφαλίσεως τῶν καταθέσεων. Τὸ μετρον τῆς τοιαύτης κατασφαλίσεως είνε ή ἀσφάλισις τῶν καταθέσεων εἰς ἔνα Ἀσφαλιστικὸν Ὁργανισμὸν εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦ δποίου συμμετέχουν δλαι αἱ ἀσφαλιζόμεναι Τράπεζαι.

Διὰ τοῦ Νόμου τοῦ 1935 τὸ Κογχρέσον ἕθεσπισε τὴν ἀσφάλισιν παρὰ τῇ Federation deposit insurance corporation ἕκαστου καταθέτον, παρ' ἐκάστη Τραπέζῃ μέχρι τοῦ ἀνωτάτου ποσοῦ τῶν 5000 δολαρίων καθώρισε δὲ τὴν ὑποχρεωτικὴν συμμετοχὴν εἰς τὸν δργανισμὸν τοῦτον τῶν μελῶν Τραπεζῶν.

Οἱ Ὁργανισμὸς οὗτος δὲν είνε Κυβερνητικός. Είνε Ἰδιωτικὸς ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς Κυβερνήσεως ή δποία ἐν περιπτώσει ἀνάγκης ἐπεμβαίνει πρὸς βοήθειαν τοῦ Ὁργανισμοῦ.

Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ δργανισμοῦ ἐδόθη ὑπὸ τούτου βοήθεια εἰς 400 καὶ πλέον Τραπέζας πρὸς πρόληψιν ζημιῶν τῶν Καταθετῶν των. Οἱ τρόποις τῆς βοήθειας ταύτης είνε διττός. Η πληρώνεται ἀπὸ τὸν δργανισμὸν τὸ δφειλόμενον ποσὸν εἰς τὸν Καταθέτην ὅταν η Τράπεζα κλείσῃ, η δργανισμὸς ἔγγυαται εἰς τὴν ἀνάδοχον Τράπεζαν (η δποία διαδέχεται τὴν καταστάσαν ἀναξιόχρεον Τράπεζαν καταθέσεων), δτι ἀναλαμβάνη νὰ καλύψῃ αὐτὴν ἐκ τῶν ὑποχρεώσεων τῆς ἀναδεχομένης Τράπεζης τῶν προερχομένων ἀπὸ τὰς παρ' αὐτῇ καταθέσεις.

Ἐν Ἑλλάδι τὰ τοῦ ἔλεγχου τῶν Ἰδιωτικῶν Ταμιευτηρίων καὶ τὰ τῆς παρακολουθήσεως τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν ὁνθμίζει δ νόμος 2190 τοῦ 1920 (ἄρθρα 51—53) περὶ Ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν.

Η κατὰ τὸν Νόμον τοῦτον Κρατικὴ ἐποπτεία ἀσκεῖται παρὰ τοῦ Υπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας οὐ μόνον ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι ὑποκατατημάτων καὶ πρακτορείων τῶν ἀλλοδαπῶν ἀνωνύμων Ἐταιρειῶν. Η Κρατικὴ

αὕτη ἐποπτεία προκειμένου περὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀνωνύμου Ἐταιρείας, αὐξήσεως τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου αὐτῆς ή τροποποιήσεως τοῦ Καταστατικοῦ, ἀφορᾶ εἰς τὴν ἔξακρίβωσιν α) τῆς καταβολῆς τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου, β') τῆς ἀξίας τῶν εἰς εἶδος εἰσφορῶν καὶ γ') τῆς τηρήσεως τῶν περὶ ἀνωνύμων ἑταιρειῶν διατάξεων.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς λειτουργίας τῆς Ἀνωνύμου Ἐταιρείας περιλαμβάνει α) τὴν τήρησιν τῶν διατάξεων τοῦ Νόμου, τοῦ Καταστατικοῦ καὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν Γενικῶν Συνελεύσεων, β) τὴν ἔξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας τοῦ ἴσολογισμοῦ διὰ τῆς ἔξετάσεως καὶ ἐπαληθεύσεως τῶν ἑταιρικῶν βιβλίων, τῶν ταμείων καὶ τῆς λοιπῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τῆς Ἐταιρείας καὶ γ) τὴν κατὰ τὰς Γενικὰς Συνελεύσεις παράστασιν ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ Ὑπουργοῦ, ὑπαλλήλου τοῦ ἐποπεεύοντος τὰς ἀνωνύμους ἑταιρείας Ὑπουργείου δισάκις δὲ Ὑπουργὸς ἥθελε κρίνη τοῦτο χρήσιμον.

Τὰ τοῦ Κρατικοῦ ἔλεγχου τῶν Ἑλληνικῶν ἀνωνύμων ἀσφαλιστικῶν ἑταιρειῶν ὁ νόμος 1023 τοῦ διποίου ὡς εἰδικοῦ αἱ διατάξεις ὑπερισχύουν δισάκις συγκρούονται πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου 2190 (Βλέπε πλείονα Ἐμπορικὸν Δίκαιον Πετμεζᾶ σελ. 176 τόμος Β). Διὰ τὰς ἐν τῷ Ταχυδρομικῷ Ταμιευτηρίῳ καταθέσεις δὲν γεννᾶται παντάπασιν ζήτημα ἀσφαλείας καθόσον αὐταὶ τελοῦσαι ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐγγύησιν τοῦ Κράτους εἴνε ἀπολύτως ἔξησφαλισμέναι.

§ 71. Ἡ σταθερότης τοῦ νομίσματος τῆς Χώρας.—“Οταν ἡ εἰς χουσὸν ἀξία τῆς δραχμῆς παραμένει σταθερὰ τότε ἔχαστος πολίτης ἔχων ὑπ’ ὅψιν του ὅτι δποτεδήποτε θελήσῃ ν’ ἀποσύρῃ τὸ χρῆμα του τοῦτο θὺ ἔχῃ τὴν ἰδίαν ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν προσθυμοποιεῖται νὰ καταθέτῃ αὐτὸν εἰς τὰ Ταμιευτήρια.

Αντιθέτως ὅταν ὑποτιμᾶται ἡ ἀξία τῆς δραχμῆς οὐδεὶς προσθυμοποιεῖται νὰ καταθέσῃ τὸ χρῆμα του εἰς τὰ Ταμιευτήρια ἀλλὰ σπεύδει νὰ τὸ ἐπενδύῃ εἰς ἀκίνητον περιουσίαν ἢ νὰ τὸ ἀποθησαυρίσῃ εἰς ὑγιές ἔνον νόμισμα. Δὲν διστάζει δὲ νὰ κάμῃ καὶ τὴν μεγαλυτέραν περιττὴν καὶ ἀσκοπὸν δαπάνην ἐκ φόβου μήπως εἰς τὸ τέλος ἡ ἀξία τῆς δραχμῆς ἔξευτελισθῇ παντελῶς.

Πρὸς συγκράτησιν τῆς ἀξίας τῆς δραχμῆς ἐλήφθη πρόνοια ἀπὸ τοῦ 1946 πωλήσεως χρυσῶν λιρῶν πορὰ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος. Ἐπίσης ἰδρύθη ἡ Νομισματικὴ Ἐπιτροπὴ πρὸς οιστηματοποίησιν τῆς πιστωτικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους.

‘Η πολιτική αὗτη τῆς πωλήσεως τοῦ χρυσοῦ παρὰ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος κατατείνουσα εἰς τὴν σιγχράτησιν τῆς ἀνόδου τῆς εἰς δραχμὰς τιμῆς τῆς χρυσῆς λίρας συνεχίζεται ἔκτοτε ἐπιτυχῶς ἀποτελεῖ δὲ ἐν τῶν κυρίων μέτρων πρὸς σταθεροποίησιν τοῦ νομίσματος. Συνεπέιᾳ τῆς πολιτικῆς ταύτης ἐτονώθη καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν δραχμὴν καὶ τὴν Ἀποταμίευσιν, ἥτις ὅως ἐμφαίνεται ἔκ τοῦ κατωτέρῳ σημειουμένου ἀποσπάσματος τῆς Ἐκθέσεως τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος κ. Μαντζαβίνου περὶ τῶν πεπραγμένων αὐτῆς κατὰ τὸ ήμερολογιακὸν ἔτος 1949 ἥρξατο νὰ βελτιοῦται. Ἰδοὺ τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα τῆς ἐκθέσεως.

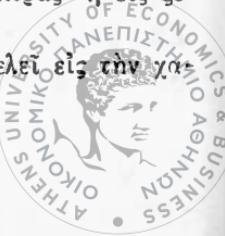
« Αἱ παρὰ τραπέζαις καταθέσεις ἀνέρχονται κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1949 εἰς 1.153,3 δισεκατομ. Δραχμὰς ἔναντι καταθέσεων εἰς τὸ τέλος τοῦ 1948 657,5 Δισ. Δραχμῶν. Συνεπῶς αὐξάνονται κατὰ δραχμὰς 495,8 δισεκ. Ἡτοι κατὰ ποσοστὸν 75,4%.

‘Η αὐξησις αὕτη ἀναλύεται εἰς αὐξησιν τῶν καταθέσεων τῶν Ἐμπορικῶν Τραπέζων ἀνερχομένην εἰς 412,7 Δισεκ. Δοχ. καὶ εἰς αὐξησιν τῶν καταθέσεων τῶν λοιπῶν Τραπέζικων δραγανισμῶν (Ἀγροτική, Κτηματική, Ταχ. Ταμείον Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων κλπ.) ἀνερχομένην εἰς 83,1 δισεκ. δραχ.

‘Ἐκ τῆς ἀνωτέρῳ ἀναλύσεως προκύπτει ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῆς λαϊκῆς Ἀποταμιεύσεως εἰς τὴν πιστοδότησιν τῆς οἰκονομίας βαίνει αὐξησια. Ὅσον καὶ ἂν τὸ ὑψος τῶν παρὰ Τραπέζαις καταθέσεων ἔξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ λίαν χαμηλὸν μόλις φθάνον εἰς ποσοστὸν 62,7% τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας, ἐνῶ προπολεμικῶς ὑπερέβαινε τὸ τριπλάσιον τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας, ἡ κατὰ ποσοστὸν 75% αὐξησις τῶν καταθέσεων παρὰ Τραπέζαις κατὰ τὸ 1949 καὶ ἡ δλονὲν εὐρυτέρα συμμετοχὴ τοῦ Τραπέζικου συστήματος εἰς τὴν πιστοδότησιν τῆς οἰκονομίας ἀποτελεῖ σαφῆ ἐνδειξιν τῆς συντελουμένης ἀναρρώσεως τῆς Πίστεως».

‘Αλλ’ ἡ σταθερότης τῆς δραχμῆς δέον νὰ ὑφίσταται ὅχι μόνον ἔναντι τῆς χρυσῆς λίρας ἀλλὰ καὶ ἔναντι τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν. Ὅσαν αἱ τιμαὶ τῶν ὀγαθῶν αὐξάνονται συνεχῶς διόπτε ύποτειμᾶται ἡ ἀξία τῆς δραχμῆς, τὸ κοινὸν δὲν καταθέτει τὰς οἰκονομίας του εἰς τὰ Ταμείων ἡρια, ἀλλ’ ἐπενδύει αὐτὰς εἰς ἀγαθά, εἰς χρυσὰς λίρας ἢ εἰς ἔξινον συνάλλαγμα.

Κατὰ συνέπειαν ἡ ἀστάθεια τοῦ νομίσματος συντελεῖ εἰς τὴν γάτη λάρωσιν τῆς Ἀποταμιεύσεως.

§ 62. Ο ίκανοποιητικὸς Τόκος.—Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἀποταμιεύσεως συντελεῖ ἐπίσης καὶ ὁ ίκανοποιητικὸς τόκος, διότι προσελκύει εὐκολώτερον τὰς μικρὰς οἰκονομίας. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ γνωμικὰ «τὸ διάφορο ἔχπνάει τὸ Ναύτη». Διάφορο δὲ λέγεται σὲ πολλὰ μέρη ὁ τόκος. Ἐπίσης; «Τὸ ἄγωγι ἔχπνάει τὸν ἄγωγιάτη». Σήμερον ὁ τόκος τοῦ Ταχυδρομικοῦ Ταμιευτηρίου εἶνε 4% διὰ τὰς καταθέσεις τῶν Ἰδιωτῶν καὶ 5% διὰ τὰς καταθέσεις τῶν Νομικῶν προσώπων.⁴ Οτόκος τῶν καταθέσεων Ταμιευτηρίου τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν εἶνε 4%, τῆς Ἀγροτικῆς 3,75% καὶ τῆς Ἐθνικῆς 4%. Ἐνταῦθα κρίνομεν σκόπιμον νὰ σημειώσωμεν δόλιγα τινὰ περὶ τόκου.

Ο δικαιολογητικὸς λόγος τοῦ τόκου εἶναι ὅτι ὁ δανειστὴς στρογγύλευνος τοῦ κεφαλαίου του εἶνε δίκαιον διὰ τὴν στέρησιν ταύτην νὰ λάβῃ ὀρισμένον ἀντάλλαγμα. Ο τόκος ἐστιγματίσθη καὶ ἀπεδοκιμάσθη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπὸ πασῶν σχεδὸν τῶν θρησκειῶν. Αἱ περὶ τόκου θεωρεῖαι συνοψίζονται ὡς ἔξῆς: α) Ἡ θεωρία τῆς παραγωγικότητος τῶν Σμιθ καὶ Ρικάρδο, κατὰ τὴν δοποίαν ὁ τόκος ὀφείλει τὴν ὑπαρξίαν του, εἰς τὴν διὰ τοῦ Κεφαλαίου συντελουμένην αὔξησιν τῆς Παραγωγῆς καὶ εἶνε τρόπον τινὰ ἀμοιβὴ διὰ τὴν αὔξησιν ταύτην. β) Ἡ θεωρία τῆς ἀποκῆς τοῦ Ἀγγλου οἰκονομοιολόγου Σενιόρ, ἡτις βασίζεται ἐπὶ ἡθικοῦ λόγου διὰ ὁ δανείζων ὑφίσταται στέρησιν τῆς Ἀποταμιεύσεώς του, θυσίαν ἀποκῆς, ἡς ἀμοιβὴ εἶνε ὁ τόκος ὡς ἀμείβεται. ἡ Ἐργασία καὶ γ) Ἡ σοσιαλιστικὴ θεωρία τοῦ Μάρκου Ητις βασίζεται στὸν τόκον ὡς ποσοστὸν μὴ πληρωνομένης Ἐργασίας, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἀνήκον εἰς τὸν ἔργατην καὶ οὐχὶ εἰς τὸν ἐκμεταλλευτὴν αὐτοῦ κεφαλαιοῦχον.

Προεξόφλητικὸς τόκος.

Προεξόφλησις εἶναι ἡ ἔξόφλησις ποσοῦ πρὸ τῆς λήξεώς του ἥτοι πρὸ τῆς ἡμέρας καθ' ᾧ εἶναι τοῦτο πληρωτέον. Κατὰ τὴν προεξόφλησιν ποσοῦ τινὸς ὑπάρχουσιν τρία πρόσωπα. Ο ὀφειλέτης ὅστις ὀφείλει τὴν μέλλουσαν ἀξίαν, ὁ πιστωτὴς ὅστις ἔχει νὰ λάβῃ τὴν μὲλλουσαν ἀξίαν καὶ ὁ προεξόφλητης (Scontatore) ὅστις πληρώνει εἰς τὸν πιστωτὴν τὴν παροῦσαν ἀξίαν διὰ νὰ λάβῃ τὴν μέλλουσαν. Ο προεξόφλοιούμενος ὅμως δὲν πληρώνεται διὸ διλόκληρον τὸ ἐν τῷ τίτλῳ ποσόν, διότι ἔξ αὐτοῦ ἀφαιρεῖται ποσὸν ἀνάλογον πρὸς τὸν χρόνον ἀπὸ τῆς προεξόφλησεως μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς λήξεως τοῦ προεξόφλουμένου τίτλου. Η προεξόφλησις ἔφαρμάζεται εὑρύτατα εἰς τὰς συναλλαγματικὰς καὶ ἐμπορικὰ Γραμμάτια. "Ετι δὲ εἰς τὰς ὅμολογίας καὶ τὰ τοκομερι-

δια. Προεξοφλητικός λοιπὸν τόκος καλεῖται ἐκεῖνος ὃ δποῖος ἔκπιπτει λόγῳ τῆς προεξοφλήσεως. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος δρίζει ἑκάστοτε, ἀναλόγως τῆς χρηματικῆς καταστάσεως τῆς ἀγορᾶς τὸν τόκον προεξοφλήσεως. Σήμερον ὃ προεξοφλητικὸς τόκος είναι 12%.

³ Αστικὸν δίκαιον. Τόκος καλεῖται νομικῶς ποσότης πραγμάτων ἀντικαταστατῶν, ἵντις ζητεῖται ὡς προϊὸν ὀφειλῆς Κεφαλαίου ἐξ δμοίων ἀντικαταστατῶν πραγμάτων συγκειμένου καὶ τῆς δποίας τὸ ποσὸν κανονίζεται ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τοῦ Κεφαλαίου καὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν θὰ χρησιμοποιηθῇ τοῦτο. Κατὰ ταῦτα ἡ ὑποχρέωσις πρὸς παροχὴν τῶν τόκων προϋποθέτει ὑποχρέωσιν πρὸς παροχὴν Κεφαλαίου. Εἶνε δηλαδὴ ὑποχρέωσις παρεπομένη. Συνεπείᾳ τούτου αὕτη ἀκολουθεῖ τὴν νομικὴν τύχην τῆς κυρίας ὑποχρεώσεως. ⁴ Εὰν ἡ κυρία ὑποχρέωσις (καταβολὴ τοῦ κεφαλαίου) ἀποσβεσθῇ διὰ καταβολῆς, ἀποσβέννυται καὶ ἡ ὑποχρέωσις πρὸς παροχὴν τόκων, διὰ τὸν μέλλοντα χρόνον. Οἱ ἥδη δμως παραχθέντες τόκοι, ἀλλὰ μήπω καταβληθέντες οἵ καλούμενοι δεδουλευμένοι τόκοι ἐξακολουθοῦσι ὀφειλόμενοι. Οὗτοι, ἀποσβέννυνται μόνον ὅταν ἡ ὑποχρέωσις πρὸς παροχὴν τοῦ κεφαλαίου ἀποσβεσθῇ διὰ παραγραφῆς. ⁵ Η ἀπαίτησις διὰ τοὺς δεδουλευμένους τόκους εἶνε ἀπαίτησις ἰδιαιτέρα καὶ ἀνεξάρτητος τῆς κυρίας ὑποχρεώσεως. Τούτου ἐνεκεν ἡ ἐκχώρησις ἀπαιτήσεως τοκοφόρου ἄνευ εἰδίκης τινος ὁρίσας διὰ τοὺς τόκους περιλαμβάνει μὲν τρέχοντας καὶ μέλλοντας τόκους οὐχὶ δμως καὶ δεδουλευμένους.

Εἴδη τόκου:

⁶ Η ὑποχρέωσις πρὸς παροχὴν τόκου δὲν νοεῖται οἴκοθεν οὔτε εἰς αὐτὴν τὴν σόμβασιν τοῦ δανείου ἀλλὰ γεννᾶται εἴτε δυνάμει ἰδιαιτέρας συμφωνίας, εἴτε διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως, εἴτε ἐκ τοῦ Νόμου. Οἱ τόκοι ὅθεν ὡς ἐκ τοῦ γενεσιουργοῦ αὐτῶν λόγου διακρίνονται 1ον) εἰς συμβατικοὺς ἢ ἐκουσίους τόκους καὶ τοιοῦτοι εἶνε οἱ δυνάμει συμβάσεως παραγόμενοι καὶ 2ον) εἰς νομίμους ἢ ἀναγκαίους καὶ τοιοῦτοι εἶνε οἱ ἐκ τοῦ Νόμου ἀμέσως παραγόμενοι. Οἱ νόμιμοι τόκοι ὑποδιαιροῦνται α') εἰς τόκους ὑπερημερίας καὶ τοιοῦτοι εἶνε ἐκεῖνοι τοὺς δποίους ὀφεύλει κατὰ νόμον ὃ ὑπερήμερος καταστὰς ὀφειλέτης. β') εἰς κυρίως νομίμους τόκους. Τοιοῦτοι δὲ εἶνε οἱ ὀφειλόμενοι ἐκ διατάξεως νόμου καὶ ἄνευ ὑπερημερίας. ⁷ εἰπεῖν ὃ ἀγοραστὴς πράγματος ὀφεύλει ἄνευ ὀχλήσεως τόκον ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ τιμήματος ἀφ'

ἥς ἡμέρας παρέλαβε τὸ ἀγορασθὲν πρᾶγμα χωρὶς νὰ πληρώῃ τὸ τίμημά του. «Ἐὰν ἔκ δικαιοπραξίας ὁφείλεται τόκος χωρὶς νὰ ὁρίζεται τὸ ποσοστὸν αὐτοῦ, λαμβάνεται ὁ νόμιμος τόκος. Οἱ ἔκ δικαιοπραξίας τόκος, ἐφ' ὅσον ἐν αὐτῇ δὲν ὁρίζεται ἄλλο τι, καταβάllεται ἐτησίως» ²⁹⁵ Αρθρον 295 Ἀστικοῦ Κώδικος.

Μέτρον τόκου.

Διὰ τοῦ Νόμου 2849 τοῦ 1929 ὠρίσθη ὅτι ὁ συμβατικὸς τόκος ἐπὶ ἀστικῶν καὶ ἐμπορικῶν χρεῶν δὲν δύναται νὰ εἰνε ἀνώτερος τοῦ 4% πλέον τοῦ ἑκάστοτε προεξοφλητικοῦ τόκου τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ὁ δὲ νόμιμος καὶ ὁ τῆς ὑπερημερίας τόκος ὠρίσθη εἰς 3% ἀνώτερος τοῦ προεξοφλητικοῦ τόκου τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Νόμοις 5108 τοῦ 1931 περιώρισε τὸ 4% εἰς 3% καὶ τὸ 3% εἰς 2%. Κατὰ ταῦτα μέχρι τοῦ 1946 βάσις πρὸς δρισμὸν τοῦ τόκου ἐλαμβάνετο ὁ ἑκάστοτε προεξοφλητικὸς τόκος τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος. ²⁹⁶ Απὸ τοῦ Σεπτεμβρίου ὅμως τοῦ 1946, αἱ περὶ καθοισμοῦ τοῦ τόκου ἰσχύουσαι διατάξεις ἐτροποποιήθησαν διὰ τοῦ Β. Δ. 21/21-9-1946 τὸ δποῖον ἔξεδόθη βάσει τοῦ ἀριθμοῦ 109 τοῦ εἰσαγωγικοῦ τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος ²⁹⁷ Αναγκαστ. Νόμου 2783]1941. Τὸ Διάταγμα τοῦτο δρίζει : «Ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος καὶ ἐφεξῆς τὸ ποσοστὸν τοῦ νομίμου ἡ ἔξ ὑπερημερίας ὁφειλομένου τόκου ὁρίζεται εἰς 12%. Τὸ ποσοστὸν τοῦ ἔκ δικαιοπραξίας ὁφειλομένου τόκου δρίζεται κατ' ἀνώτατον δριον ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος καὶ ἐφεξῆς εἰς 10% συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν πάσης φύσεως προμηθειῶν καὶ λοιπῶν ἀνταλλαγμάτων».

Δὲν δύναται ὅτεν ἐπὶ δανείων πλὴν τῶν ναυτοδανείων νὰ συμφωνηθῇ τόκος ἀνώτερος τοῦ καθωρισμένου. ²⁹⁸ Η παράβασις συνεπάγεται ἀστικὰς καὶ ποινικὰς κυρώσεις. Καὶ αἱ μὲν ἀστικαὶ κυρώσεις συνίστανται εἰς τὸ ὅτι ἡ οὐμβασις δι² ἡς συμφωνεῖται τόκος ὑπερβαίνων τὸ καθωρισμένον μέτρον εἰνε ἀκυρος διὰ τὸ ὑπὲρ τὸ μέτρον τοῦτο ποσὸν τόκου. Αἱ δὲ ποινικαὶ κυρώσεις συνίστανται εἰς τὸ ὅτι ἐπὶ δανείον δ συμφωνῶν ἡ λαμβάνων δπωσδήποτε τόκον ἀνώτερον τοῦ ἐπιτρέπομένου καθίσταται ἔνοχος τοῦ ἀδικήματος τῆς τοκογλυφίας τὸ δποῖον διώκεται κατ' ἔγκλησιν τοῦ παθόντος ἐκτὸς ἐάν πράττηται κατ' ἔπαγγελμα δπότε διώκεται καὶ αὐτεπαγγέλτως. ²⁹⁹ Επὶ τῆς τοκογλυφίας σύγχωρεῖται ἔμπρακτος μετάνοια μόνον ἐφ' ὅσον ἐπεστράφησαν ὡς ἐπὶ πλέον εἰσπραγμέντες τόκοι ἀπὸ τῆς εἰσπράξεως καὶ πρὶν ἡ γιγὴ οἰαδῆ ποτε ἀνακριτικὴ πρᾶξις.

Τὸ ἀριθμὸν 296 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος δρίζει: «Ἐπὶ τόκων πάσης φύσεως ὁφείλεται τόκος ἐὰν συμφωνηθῇ τοιοῦτος ἢ ἐὰν ζητηθῇ δι’ ἀγωγῆς, κατ’ ἀμφοτέρας δὲ τὰς περιπτώσεις ταύτας μόνον δι’ ὁφειλομένους τόκους δλοκλήρου τουλάχιστον ἔτους.

Ταμιευτήρια, Πιστωτικὰ Ἰδρύματα καὶ Τράπεζαι δύνανται νὰ ὁρίσωσι διὰ τοῦ καταστατικοῦ αὐτῶν ἢ νὰ συνομολογήσωσιν ἐκ τῶν προτέρων ὅτι οἱ μὴ εἰσπραττόμενοι τόκοι καταθέσεως θὰ ισχύσωσιν ὡς νέα ἔτοκος κατάθεσις».

Παραγραφὴ τῶν τόκων.

Αἱ ἀξιώσεις ὁφειλομένων τόκων κατὰ τὸ ἀριθμὸν 250 Α. Κ., παραγράφονται μετὰ παρέλευσιν πενταετίας πλὴν ἂν παρεγράφῃ ἡ ἀξιώσις πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ κεφαλαίου ὅπότε παραγράφεται καὶ ἡ ἀξιώσις τῶν ὁφειλομένων τόκων χωρὶς νὰ παρέλθῃ δι’ αὐτὴν ἡ πενταετία. Ἡ πενταετία ἀρχεται ἀφ’ ἣς οἱ τόκοι καταστῶσιν ἀπαιτητοί. Καθίστανται δὲ οἱ τόκοι ἀπαιτητοὶ μετὰ παρέλευσιν ἔτους ἀφ’ ἣς συνεφωνήθησαν ἐκτὸς ἐὰν ὀρίσθῃ ἄλλο τι ἢ ἂν τὸ κεφάλαιον εἴνε ἀποδοτέον ἐνωρίτερον τοῦ ἔτους. Ὁφειλόμενοι ὅμως τόκοι βεβαιωθέντες διὰ τελεσιδίκου ἀποφάσεως παραγράφονται μετὰ εἰκοσαετίαν συμφώνως τῷ ἀριθμῷ 249 Α. Κ.

Μαθηματικά. Ἐπιτόκιον καλεῖται ὁ τόκος τῶν 100 δραχμῶν εἰς ἐν ἔτος. Τὸ ἐπιτόκιον ἐκφράζομεν συνήθως λέγοντες πρὸς τόσον τοῖς ἔκατὸν π. χ. 4 τοῖς ἔκατὸν τὸ δποῦν γράφομεν 4%.

Διὰ νὰ εὑρωμεν τὸν τόκον πολλαπλασιάζομεν τὸ κεφάλαιον ἐπὶ τὸ ἐπιτόκιον καὶ ἐπὶ τὸν χρόνον (τὰ τρία δεδομένα ποσὰ) καὶ τὸ γινόπενον διαιροῦμεν διὰ τοῦ 100 μὲν ἐὰν ὁ χρόνος εἴνε ἔτη διὰ τοῦ 1200 ἐὰν εἴνε μῆνες καὶ διὰ τοῦ 36000 ἐὰν εἴνε ἡμέραι.

§ 63. Ἡ ἔχεμύθεια. — Ἡ ἔχεμύθεια τῶν Ταμιευτηριακῶν ὁργάνων ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα τῶν καταθετῶν καὶ τὰ παρ’ αὐτῶν κατατιθέμενα ποσὰ συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀποταμιευτικοῦ πνεύματος ἵδιως εἰς τὰς μικρὰς πόλεις, τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰ χωρία.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς Ταμιευτηριακοὺς Ὅπαλλήλους νὰ παρέχωσι πληροφορίας εἰς τρίτους περὶ τοῦ ὀνόματος τῶν Καταθετῶν καὶ τῆς πιστώσεως τῶν βιβλιαρίων των.

Ἡ ἕκ μέρους τῶν ὁργάνων τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ταμιευτηρίου τήρησις ἔχεμυθείας παίζει σπουδαιό ὁόλο γιὰ τὴ πρόοδο τῶν ἔοντας τοῦ.

δίδοντες τὴν δέουσαν σημασίαν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐχεμυθείας ἡ κίνησις τοῦ Ταμιευτηρίου ἦτο μικρά. Μόλις δὲ μετετέθησαν οἱ ἀκριτόμυθοι οὗτοι ὑπάλληλοι καὶ ἀντεκατεστάθησαν διὸ ἐτέρων ἔχόντων μείζονα ἐπίγνωσιν τῶν πρὸς τὴν ηρησιν ἐχεμυθείας ὑποχρεώσεών των ἡ κίνησις τοῦ Ταμιευτηρίου τῶν Γραφείων τούτων ηὑξήθη αὐσθητῶς.

‘Ο Πελάτης τοῦ Ταμιευτηρίου δὲν ἐπιθυμεῖ διὰ πολλοὺς λόγους νὰ γνωρίζωσι οἱ τρίτοι διτεῖχει κατατεθειμένα εἰς αὐτὸ χοήματα.

Οἱ λόγοι εἰνε πολλοὶ καὶ εὖνόητοι. ‘Ο σπουδαιότερος δὲ διὰ νὰ ἀποφεύγῃ τὰς ὁχλήσεις τῶν ἔχόντων ἀνάγκην χρημάτων Γνωστῶν του, ἀπὸ τοὺς δποίους ἀπαλλάσσεται μὲ τὴν δικαιολογίαν διτεῖται τοιούτων. Λιὰ τὸν λόγον αὐτὸν πολλοὶ Πελάται τοῦ Ταμιευτηρίου τῶν μικρῶν ἵδια πόλεων καὶ χωρίων ὅταν πρόκηται νὰ προσέλθωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα πρὸς ἐνέργειαν δοσοληψιῶν καιροφυλακτοῦσι νὰ ἐπιτύχωσι τὴ κατάλληλο στιγμή, καθ’ ἥν οὐδεὶς ἄλλος εὑρίσκεται στὴ θυρίδα τῶν συναλλαγῶν.

Κατὰ συνέπειαν δὲ Ταμιευτηριακὸς ὑπάλληλος τῶν μικρῶν ἵδια κέντρων πρέπει κατὰ τὰς κοινωνικάς του συναναστροφὰς νὰ εἰνε λίαν ἐπιφυλακτικὸς εἰς ἀνακοινώσεις περὶ τῶν προσώπων τῶν ἔχόντων καταθέσεις εἰς τὸ Τομιευτήριον. ‘Οσάκις δὲ τῷ ζητοῦνται πληροφορίαι περὶ τοῦ ἄν τὶς ἔχῃ καταθέσεις εἰς τὸ Ταμιευτήριον εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν ἐπιβάλλεται μόνον ν’ ἀρνηθῇ νὰ δώσῃ πληροφορίας, ἀλλὰ πρέπει εὑρίσκων ἀφορμὴν ἐκ τῆς ἐρωτήσεως αὐτῆς ν’ ἀναπτύξῃ καὶ τοὺς λόγους δι’ οὓς ἀπαγορεύεται ἀπὸ τὸν κανονισμὸν τοῦ Ταμιευτηρίου νὰ χορηγῶνται τοιαῦται πληροφορίαι. Οὕτω δὲ πράτιτων ἀφ’ ἔνος θὰ ἐπισύρῃ τὴν ἐκτίμηση τῶν παρισταμένων διὰ τὸ ἀτομόν του, ἀφ’ ἐτέρου δὲ θὰ ἐνισχύσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν ἐμπιστοσύνην αὐτῶν πρὸς τὸ Ταμιευτήριον καὶ τὰ Ὀργανά του.

Πᾶσα παράβασις τῆς ἐχεμυθείας τιμωρεῖται πειθαρχικῶς δυναμένης τῆς τιμωρίας νὰ φθάσῃ καὶ μέχρις ἀπολύσεως τοῦ παραβάτου ὑπαλλήλου ’).

§ 64. Η εὐγενὴς καὶ προσηνὴς συμπεριφορὰ τῶν Ταμιευτηριακῶν Ὁργάνων.—Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀποταμιευτικοῦ πνεύματος καὶ τὴν κατάθεσιν τῶν ἀποταμιευμάτων εἰς τὰ Ταμιευτήρια συτελεῖ ἐπίσης ἡ εὐγενὴς καὶ προσηνὴς συμπεριφορὰ τῶν Ταμιευτηρια-

1) Βλέπε πλείονα περὶ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου εἰς (Κώδικα Τοχ. καὶ Τηλ. Διανομῆς Ε. Παπαδάκι Σελ. 98).

κῶν Ὁργάνων πρὸς τοὺς Πελάτας. Διὰ τοῦτο οἱ Διαχειριζόμενοι τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ταμιευτηρίου δέον νὰ ὑποδέχωνται τοὺς Πελάτας μετὰ προσηνείας, νὰ διευκολύνωσι αὐτοὺς κατὰ τὰς δοσοληψίας των καὶ νὰ παρέχωσι εἰς αὐτοὺς προθυμώς πάσαν αἰτουμένην νόμιμον πληροφορίαν.

§ 65. Ἡ παρὰ τῶν Ταμιευτηριακῶν Ὁργάνων συνετὴ καὶ χρηστὴ διαχείρισις τῶν χρηματικῶν ποσῶν τῶν καταθέσεων.— Εἰς τὴν αὕτην τῶν ἔργασιῶν τῶν Ταμιευτηρίων συντελεῖ μεγάλως ἡ συνετὴ καὶ χρηστὴ διαχείρισις τῶν χρηματικῶν ποσῶν τῶν καταθέσεων παρὰ τῶν Ταμιευτηριακῶν Ὁργάνων τὰ δποῖα πρέπει νὰ ἔχωσιν ὑπ’ ὅψιν τὸ οἰκονομικὸν ἀξίωμα ὅτι δὲν εἶνε ὁ χρυσὸς ποὺ κινεῖ καλῶς τοὺς τροχοὺς μιᾶς οἰκονομικῆς μηχανῆς ἀλλ’ ἡ καλὴ τοποθέτησις καὶ ἐκμετάλλευσις αὐτοῦ.

Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ Ταμιευτηρίου δέον νὰ διαχειρίζωνται μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας τὰ ἐμπειστευμένα αὐτοῖς χρήματα τῶν Ἰδιωτῶν. Τοσοῦτῳ μᾶλλον καθ’ ὅσον ταῦτα ἀνήκοντα κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τῆς Κοινωνίας ἀπεκτήθησαν μὲ τὸν ἰδρῶτα πολυμόρχθον ἔργασίας καὶ μὲ παντοειδεῖς στεργήσεις. Διὰ τοῦτο δὲ ἀποτελοῦσιν παρακαταθήκην ἱερὰν καὶ πρέπει οἱ θεματοφύλακες αὐτῆς νὰ τὴν διαφυλάττωσιν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας.

Τὴν τοιαύτην δὲ διαφύλαξιν ἐπιβάλλει οὐ μόνον τὸ συμφέρον τοῦ Ταμιευτηρίου καὶ τὸ γενικῶτερον ἐθνικὸν τοιοῦτον, ἀλλά, καὶ αὐτὴ αὕτη ἡ ἀτομικὴ εὐθύνη τῶν Διαχειριζομένων τὰς καταθέσεις ὑπαλλήλων. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ Τ. Τ. Τ. ὑπηρεσία, πλὴν ἐλαχίστων εὐτυχῶς ἔξαιρέσεων θὰ πρέπει νὰ σεμνύνηται διὰ τοὺς ὑπαλλήλους τῆς διότι κατὰ μεγίστην πλειοψηφίαν ἀνεδείχθησαν ἀντάξιοι τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν πολιτῶν πρὸς τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον καὶ τὰ "Οργανά του. Εἶνε δὲ ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ σημειωθεῖσα κατὰ τὰ τελευταῖα προπολεμικὰ ἔτη αὔξησις τῶν ἔργασιῶν τοῦ ταχ. Ταμιευτηρίου ὀφείλεται οὐ μόνον εἰς τὰς πρὸ τοῦ Β! παγκοσμίου πολέμου προοδευτικὰς μεταρρυθμίσεις αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπαύξησιν τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν Πολιτῶν πρὸς αὐτό, διὰ τὴν παρ’ αὐτοῦ μετὰ συνέσεως, συντηρητικότητος καὶ τιμιότητος διαχείρισιν τῶν χρημάτων των.

Ἡ πολιτεία ἐπιβάλλει αὐστηρὰς κυρώσεις εἰς τοὺς τυχὸν ἀνακαλυπτομένους ἐπιλήσμονας τῶν ὑποχρεώσεών των Τ.Τ.Τ. ὑπαλλήλους. Πᾶν βεβαιούμενον ἔλλειμμα Διαχειριστοῦ τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου, ὡς

καὶ πᾶσα ὁφειλὴ οἵουδήποτε τρίτου ἐξ οἰασδήποτε αἰτίας πρὸς τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον εἰσπράττεται, κατόπιν καταλογιστικῆς ἀποφάσεως τοῦ Δήτου τοῦ Ταμιευτήριον, ὃποιον Δημοσίων Ταμείων καὶ συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου « περὶ ὁφειλετῶν τοῦ Δημοσίου » καὶ ἀποστέλλεται διὰ χρηματικοῦ γραμματίου εἰς διαταγὴν τοῦ ταμίου τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου (ἀριθμὸν 5 Νόμου 4395).

⁷ Εὰν τυχὸν Διαχειριστής τις τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου καταχρασθῇ χρήματα αὐτοῦ καὶ εὑρεθῇ ἔλλειματίας τιμωρεῖται πειθαρχικῶς ἔλαφρότερον μὲν ἐὰν καταβάλῃ ἀμέσσως τὸ ἔλλειμμα βιρύτερον δὲ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει.

Συγκεκριμένως συμφώνως τοῖς ἀριθμοῖς 60 καὶ 61 τοῦ νόμου 3811 ἐὰν οὗτος ἐντὸς 24ώρου ἀπὸ τῆς σχετικῆς προσκλήσεως δὲν καταβάλλει τὸ βεβαιωθὲν ἔλλειμμα δύναται νὰ ἐπιβληθῇ αὐτῷ ἡ ποινὴ τῆς ὁριστικῆς ἀπολύσεως, ἄλλως ἐπιβάλλεται ὑποχρεωτικὸς ἡ ποινὴ τοῦ προσωρινοῦ ὑποβιβασμοῦ ἡ τῆς προσωρινῆς ἀπολύσεως. ⁸ Επίσης οὗτος τιμωρεῖται καὶ κατὰ τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ Ποινικοῦ Νόμου. Τὸ ἀριθμὸν 394 Π.Ν. δοῖται « ὅστις ἴδιοποιεῖται χρήματα, ἔγγραφα παρεκτικὰ δικαιώματος, ἢ ἄλλα κινητὰ πράγματα, τὰ δποῖα διεπιστεύθησαν εἰς αὐτὸν καθὸ Δημόσιον ὑπάλληλον πρὸς φύλαξιν, διαχείρισιν, διανομὴν, ἡ παράδοσιν εἰς ἄλλην ἀρχὴν ἡ εἰς ἴδιωτην τινα καταναλίσκει ταῦτα ὀλυχλήρως ἡ ἐν μέρει ἡ παραχωρεῖ εἰς ἄλλους ἐπὶ δικαιώματι ἴδιοκτησίας (ἔξαιρουμένων τῶν περιπτώσεων τοῦ 485 ἀριθμοῦ) εἴτε τὰ διαπιστευθέντα χρήματα ἡ πράγματα ἀνήκουσιν εἰς τὸ Κράτος ἡ εἰς ἴδιωτην εἴτε ἡ ἴδιοποίησις, ἀνάλωσις ἡ παραχώρησις ἐπράχθη ἐπὶ σκοπῷ ἀντικαταστάσεως καὶ εἰνε ἔτοιμα τὰ πρὸς ταύτην μέσα, τιμωρεῖται μὲ φυλάκισιν τοῦλάχιστον τριῶν μηνῶν⁹ μὲ εἰρκτὴν δέ, ἐὰν ἡ ποσότης ἡ ἡ τιμὴ τοῦ νοσφισθέντος ὑπερβαίνῃ τὰς πεντάκις χιλίας δραχμὰς καὶ τέλος μὲ δεσμὰ πρόσκαιρα, ἐὰν δὲ δημόσιος ὑπάλληλος, τιμωμένου ἐπίσης πεντάκις χιλίων δραχμῶν τοῦ νοσφισθέντος, ἥθελε τραπῆ ἐν ταῦτῳ εἰς φυγὴν ».

⁹ Επίσης τὸ ἀριθμὸν 485 Π.Ν. δοῖται : « Δημόσιος ὑπάλληλος ὅστις χωρὶς νὰ ἔχῃ σκοπὸν νὰ κάμῃ ἀπιστίαν καὶ χωρὶς νὰ πράξῃ ἀπάτην τοκίζει πρὸς ὁφελός του τὰ εἰς αὐτόν, ὃς τοιοῦτον διαπεπιστευμένα χρήματα ἡ πράγματα ἡ κατ' ἄλλον τρόπον τὰ μεταχειρίζεται πρὸς ἴδιον του κέρδος ἡ παραχωρεῖ εἰς ἄλλους πρὸς χρήσιν, τιμωρεῖται μὲ χρηματικὴν ποινὴν ἑκατὸν μέχρι χιλίων δραχμῶν. ¹⁰ Εὰν ἐντεῦθεν συνεψή-

ζημία εἰς τὴν Ἐπικράτειαν ἢ Ἰδιώτην τινα εἰς τὴν εἰρημένην ποινὴν προστίθεται καὶ φυλάκισις τὸ πολὺ δύο ἐτῶν».

Ο Κωστῆς ἀναπτύσσων τὸ ἀρθρὸν 394 τοῦ Π.Ν. γράφει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἀκόλουθα.

«Ιδιοποίησιν πράττει δ Δημόσιος ὑπάλληλος ὅταν τὰ διαπιστευθέντα αὐτῷ ἀντικείμενα κρατῇ δι^ε ἔαυτόν, εἴτε ἀρνούμενος ἐφ^ε οἰαδήποτε προφάσει, εἴτε ἀναβάλλων ἀδικαιολογήτως τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὸν πρὸς ἀπαίτησιν δικαιούμενον.

Κατὰ τὸν λογιστικὸν νόμον τὸν κανονίζοντα τὰ καθήκοντα ἐν γένει τῶν Υπολόγων Διαχειριστῶν, ἐπιβάλλεται αὐτοῖς ἡ ὑποχρέωσις νὰ καταβάλλωσι τὸ ἐκ τῆς ἐπιθεωρήσεως τοῦ ταμείου προκύψαν ἔλειμμα ἐντὸς 24 ὥρων ἀπὸ τῆς βεβιασθεως αὐτοῦ, παρελθούσης δὲ τῆς προθεσμίας ἐνεργεῖται ἡ καταδίωξις.

Ἐκ τῶν διατάξεων τούτων συνδυαζομένων μετὰ τῶν ὁρισμῶν τοῦ ἀρθροῦ 394, ἔπειται ὅτι τὸ εἰς χρέωσιν ὑπολόγου τινος ἐκ των βιβλίων προκύπτον ἔλειμμα, δὲν ἀποτελεῖ ίδιοποίησιν εὐθὺς ὡς ἐβεβαιώθη, ἐὰν ὁ ὑπάλληλος ἐντὸς τῆς τεταγμένης ὑπὸ τοῦ νόμου 24ώρου προθεσμίας ἀναπληρώσῃ αὐτό. Διὰ τῆς ἀποδόσεως οὐ μόνον ἀναιρεῖται ἡ ὑπαρξίς ίδιοποιήσεως ἀλλ^ε ἐκλείπει συγχρόνως καὶ ἡ ὑπόνοια ὅτι τὸ ἔλειμμα προέκυψεν ἐκ τῆς δολίας προαιρέσεως τοῦ ὑπολόγου, ἥτις ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον ὅρον τῆς ὑπεξαιρέσεως ἐν γένει».

Τὴν ἀνωτέρῳ γνώμην τοῦ Κωστῆ ὅτι ἐφ^ε ὅσον δηλονότι κατεβλήθη τὸ ἔλειμμα παρὰ τοῦ ὑπαλλήλου ἐντὸς τῆς ταχθείσης προθεσμίας δὲν ὑφίσταται τὸ ἀδίκημα τῆς ίδιοποιήσεως, δὲν ἀποδέχεται ὁ "Αρειος Πάγος. Κατὰ τὴν νομολογίαν τούτου (A.A. 187 τοῦ 1899, 55 τοῦ 1905, 309]1934) ἐγένετο παγίως δεκτὸν ὅτι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὑφίσταται τὸ ἀδίκημα τῆς ίδιοποιήσεως. Σημειοῦμεν κατωτέρῳ τὴν τελευταίαν σκέψιν τῆς ὑπ^ε ἀριθ. 309 τοῦ 1934 ἀποφάσεως τοῦ "Αρείου Πάγου ἔχουσαν οὕτω.

«Ἐπειδὴ τὰ ἀρθρα 199, 200 καὶ 209 τοῦ λογιστικοῦ νόμου, δι^ε ὃν δριζεται ὅτι πᾶς ὑπόλογος, εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ὅποιον εὑρέθη ἔλειμμα, διφείλει νὰ καλύψῃ τοῦτο καταβάλλων αὐτὸν ἐντὸς 24 ὥρων ἐπὶ ποινῇ ἀπολύσεως του ἐκ τῆς ὑπηρεσίας, οὐδεμίαν ἀσκοῦσιν ἐπιφροὴν ἐπὶ τῆς ποινικῆς διώξεως τοῦ ὑπολόγου ἐν ἡ περιπτώσει οὗτος συμμορφούμενος πρὸς τὰς διατάξεις ταύτας τοῦ λογιστικοῦ νόμου, ἥθελεν ἔγκαιρως ἀναπληρώσῃ τὸ ἔλειμμα οὐδ^ε ἀναστέλλουσι ταύτην ἐφ^ε ὅσον δὲν ὑπόλογος δὲν ἔκλήθη διοικητικῶς πρὸς κάλυψιν τοῦ ἔλειμματος.

καθ' ὅσον τὸ ἄρθρον 394 τοῦ Π.Ν. τιμωρεῖ τὴν ἰδιοποίησιν καὶ ἀνὴρ ἀνάλωσις ἢ παραχώρησις ἐπράχθη ἐπὶ σκοπῷ ἀντικαταστάσεως καὶ εἶνε ἔτοιμα τὰ πρὸς ἀντικατάστασιν μέσα, ἀσχέτως πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ λογιστικοῦ νόμου καθιερουμένας διὰ τὸν ἐλεγχον τῶν ὑπολόγων διατάξεις».

Κατὰ δὲ τὸν Μπουρόπουλον «αἱ διατάξεις αὗται τοῦ λογιστικοῦ Νόμου δὲν ἀφορῶσιν τὴν ἰδιοποίησιν ποινικῶς κολαστέαν, ἀλλ᾽ εἰς ἀνακάλυψιν χρηματικῶν ἐλλείψεων κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν λογαριασμῶν τοῦ ὑπολόγου καὶ καταβολὴν αὐτῶν ἐντός 24 ὥρῶν καὶ εἰς παῦσιν τοῦ ὑπολόγου οὐδεμιᾶς ἐπελθούσης τροποποιήσεως τοῦ ἄρθρου 394 τοῦ Π.Ν.». Τὸ ἄρθρον 394 τοῦ Π.Ν. ἐτροποποιήθη ὡς ἀκολούθως ὑπὸ τοῦ Ν.Δ. 1441)1942 καὶ τοῦ πρὸς κύρωσιν αὐτοῦ ἐκδοθέντος Ν.Δ. 615)1948. «Δημόσιος ὑπάλληλος παρανόμως ἰδιοποιούμενος χρήματα ἢ ἐτερὰ κινητὰ πράγματα ἀτινα ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ταῦτην ἔλαβεν ἢ κατέχει τιμωρεῖται α) διὰ φυλακίσεως τούλαχιστον ἕξ μηνῶν, ἐὰν δὲ τὸ ἀντικείμενον τῆς πράξεως εἴναι ἰδιαιτέρως μεγάλης ὁξίας, διὰ φυλακίσεως τούλαχιστον δύο ἑτῶν, β) δι' εἰρκτῆς ἐὰν δὲ ὑπαίτιος μετεχειρίσθη ἰδιαιτερα τεχνάσματα». Ο νέος Π.Ν. δὲ ὅποιος πρόκειται νὰ ἴσχυσῃ ἀπὸ τῆς 1ης Ιανουαρίου 1950 ἐπαναλαμβάνει τὴν αὐτὴν ποινὴν τῆς εἰρκτῆς ἥτις ἐθεωρήθη ἀνεπαρκεστάτη διὰ τὸν κολασμὸν τῶν ἑκάστοτε Καταχραστῶν μεγάλων ποσῶν Δημοσίου Χρήματος. Διὰ τοῦτο κατετέθη εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον «περὶ αὐξήσεως τῶν ποινῶν τῶν προβλεπιμένων διὰ τοὺς καταχραστὰς τοῦ Δημοσίου». Τὸ ἄρθρον 1 τοῦ νομοσχεδίου διειπώθη ὑπὸ τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς ὡς ἀκολούθως:

«Εἰς τὸν ἔνοχον τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις 216, 218, 242, 256, 258, 372, 375 καὶ 386 τοῦ διὰ τοῦ νόμου 1492 κυρωθέντος Ποινικοῦ Κώδικος προβλεπομένων ἀδικημάτων, ἐφ' ὅσον ταῦτα πάντα στρέφονται ὅπωσδήποτε κατὰ τοῦ Δημοσίου ἢ Ν.Π.Δ.Δ., τὸ δὲ ἐπιτευχθὲν ἢ ἐπιδιωχθὲν ὅφελος τοῦ πράξαντος ἢ ἡ προσγενομένη ἢ ὅπωσδήποτε ἀπειλθεῖσα ζημία τοῦ Δημοσίου ἢ τοῦ Ν.Π. ὑπερβαίνει τὸ ποσὸν τῶν 50.000 μεταλλικῶν δραχμῶν, ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τῆς καθείρξεως ὁσάκις δὲ συντρέχουν ἰδιζαζόντως ἐπιβαρυντικαὶ περιπτώσεις ἰδίᾳ δὲ ὅταν δὲ ἔνοχος ἔξηκολούθησεν ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔγκληματος ἢ τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ εἴναι ἰδιαιτέρως μεγάλης ὁξίας, ἐπιβάλλεται ἡ ποινὴ τῆς ίσοβίου καθείρξεως ἢ τοῦ θανάτου».

Κατὰ τὴν ἐν τῇ Βουλῇ συζήτησιν ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου, ὁ εἰσ-

γητής τῆς πληοψηφίας τῆς Κοινοβαυλευτικῆς Ἐπιτρόπης εἶπε : « Τὸ νομοσχέδιο σκοπεῖ νὰ ἴκανοποιήσῃ τὴν Κοινὴ Γνώμη ἡ δοποία εἶναι ἀνάστατος ἐκ τῶν ἀποκαλυπτομένων καθ' ἡμέραν σκανδάλων καὶ καταχρήσεων ».

Ἐπίσης ὁ ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης εἶπε : « Διὰ τοῦ νομοσχέδίου ἀποσκοπεῖται νὰ ὅπλισθῇ ἡ Πολιτεία κατὰ τῶν Καταχραστῶν ». Τὸ νομοσχέδιον διὰ τοὺς Καταχραστάς, διὰ τοῦ δοποίου προβλέπεται ἡ ἐπιβολὴ εἰς αὐτοὺς καὶ τῆς Ποινῆς τοῦ Θανάτου, ἐψηφίσθη εἰς τὸ σύνολον ὑπὸ τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 20 Δεκεμβρίου 1950 μὲ τὴν ἔξῆς τροπολογίαν «Προϊστάμενοι ὑπηρεσιῶν ἡ Ἐπιθεωρηταὶ γενόμενοι ἔνοχοι παραλείψεως ἡ ἀμελείας περὶ τὸν ἔλεγχον τῶν ὑφισταμένων των ἡ τῶν εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν αὐτῶν ὑποκειμένων, τιμωροῦνται, εἰς ἡν περίπτωσιν τελεσθοῦν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα ἀδικήματα, διὰ φυλακίσεως τουλάχιστον ἔξι μηνῶν, ἐάν δὲν συντρέχη δεινοτέρα τοῦ νόμου παράβασις.

Ἐὰν διαχειριστής τις τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου ἔκμεταλλευόμενος τὴν πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην τῶν Πελατῶν καὶ πλαστογραφῶν τὰς ἐν τοῖς βιβλιαρίοις καὶ ταῖς ἀποδείξεις ἔγγραφάς, ἥθελε ἵδιοποιηθῆνται ἀμέσως τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον, τὸ δοποίον ὑποχρεοῦται νὰ καταβάλλῃ εἰς αὐτοὺς τὰ ἵδιοποιηθέντα (¹) ὑπὸ τῶν ὀργάνων του χρήματα. Καταβάλλον τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον τὰ ὑπεξαιρεθέντα χρήματα, δύναται εἰ-

1) Τό Δημόσιον ὡς νομικὸν πρόσωπον εἶναι ὑπόχρεον εἰς ἀνόρθωσιν τῆς ὑπὸ τῶν προστηθέντων ὑπ' αὐτοῦ ὑπαλλήλων ἐν τῇ ἔκτελεσι τῆς ὑπηρεσίας των προξενουμένης εἰς τρίτους ζημιάς, κατὰ τὰς περὶ προστήσεως διατάξεις τοῦ Ισχύοντος Ἀστικοῦ Δικαίου.

Ίδον αἱ σχετικαὶ διατάξεις :

“Ο εἰσαγωγικὸς τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος ἀναγκαστικὸς νόμος 2783)1941 ὁρίζει :

Άρθρον 104.— «Ἐνεκα Πράξεων ἡ παραλείψεων τῶν ὀργάνων τοῦ Δημοσίου ἀναγομένων εἰς ἐννόμους σχέσεις τοῦ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου ἡ περὶ τῆς ἵδιωτικῆς αὐτοῦ περιουσίας, τὸ Δημόσιον εὐθύνεται κατὰ τὰς ἐπὶ νομικῶν προσώπων διατάξεις τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος «Α.Κ. 71, 914 καὶ 922».

Άρθρον 105.— «Ἐνεκα παρανόμων πράξεων ἡ παραλείψεων τῶν ὀργάνων τοῦ Δημοσίου κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς ἀνατιθεμένης αὐτοῖς Δημοσίας ἔξουσίας, τὸ Δημόσιον ἐνέχεται εἰς ἀποζημιώσιν, ἐκτὸς ἐάν ἡ πρᾶξις ἡ παραλειψις ἐγένετο κατὰ παράβασιν διατάξεως κειμένης χάριν τοῦ γενικοῦ συμφέροντος. Μετὰ τοῦ Δημοσίου ἐνέχεται εἰς ὄλοκληρον καὶ τὸ ὑπαίτιον πρόσω-

τα νὰ στραφῇ κατὶ τοῦ ὑπεξαιρέτου ὑπαίθρου πρὸς ἀποξημίωσιν, ἐνεργούμενων πρὸς τοῦτο τῶν νομίμων μέτρων (²).

“Υποθέσωμεν νῦν ὅτι Διαχειριστὴς τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου ἐνεργεῖ ἀπόδοσιν ποσοῦ βιβλιαρίου τινος οὐχὶ εἰς τὸν κύριον οὐδὲ εἰς τὸν δεδηλωμένον νόμιμον ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ ἀλλ᾽ εἰς ἔνον πρόσωπον. Ἐρωτᾶται, εὐθύνεται ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ ταχ. ταμιευτήριον; Θά διακρίνωμεν. Ὁταν ὁ ὑπάλληλος διετέλει ἐν συγγνωστῇ πλάνῃ ἡ ἐὰν ἐτέλει ἐν δόλῳ ἡ μεγάλη ἀμέλεια. Καὶ ἐν τῇ πρώτῃ μεν περιπτώσει ἐὰν δηλονότι ὁ ὑπάλληλος ἔλαβε δῆλα τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα τὰ ὄριζόμενα ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ πρὸς ἔξακοβισιν τῆς ταυτότητος τοῦ πρὸς ὃν ἡ ἀπόδοσις καὶ τῆς γνησιότητος τῆς ὑπογραφῆς τοῦ πραγματικοῦ κυρίου ἐν τούτοις δὲν ἥδυνήθη νὰ ἀντιληφθῇ τὴν πλαστοπροσωπείαν καὶ πλαστογραφίαν, ὅπως δὲν θὰ ἥδυνατο νὰ τὴν ἀντιληφθῇ οἶσδήποτε ἐπιμελῆς καὶ διεργάτης ἀνθρώπος, τότε ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν εὐθύνεται ἔναντι τοῦ πελάτου οὔτε τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον οὔτε ὁ ὑπάλληλος. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ὅμως περιπτώσει ἐὰν δηλονότι ὁ ὑπάλληλος εἴτε ἐνήργησε ἐκ δόλου, δηλαδὴ ἐνῶ ἐγνώριζε ὅτι τὸ προσκομίσαν τὸ βιβλιαρίον πρόσωπον δὲν ἦτο οὔτε ὁ κύριος οὔτε ὁ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ ἐν τούτοις ἐν γνώσει καὶ ἐκ προθέσεως δι² ὶδιοτελεῖς

πον ἐπιφυλασσομένων τῶν περὶ εὐθύνης ὑπουργῶν εἰδικῶν διατάξεων Α.Κ.) 71, 914, 922).

Ἄρθρον 106.— Αἱ διατάξεις τῶν δύο προηγουένων ἄρθρων ἔχουσιν ἐφαρμογὴν καὶ ὡς πρὸς τὴν εὐθύνην τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων ἡ ἄλλων. Νομικῶν προσώπων Δημοσίου Δικαίου ἔνεκα πράξεων ἡ παραλείψεων τῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν δογάνων (A. K. 71, 914, 922).

Ἄρθρον 71 Α.Κ.—Τὸ Νομικὸν Πρόσωπον εὐθύνεται ἐκ τῶν πράξεων ἡ παραλείψεων τῶν ἀντιπροσωπευόντων αὐτὸν ὁργάνων, ἐφ' ὅσον ἡ πρᾶξις ἡ παυάλειψις ἔλαβε χώραν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνατεθειμένων εἰς αὐτὰ καθηκόντων καὶ παράγει ὑποχρέωσιν ἀποξημιώσεως. Εὐθύνεται ἐπὶ πλέον εἰς ὀλόκληρον καὶ τὸ οπαίτιον πρόσωπον.

Ἄρθρον 914 Α.Κ.—Ο παρὰ τὸν νόμον ζημιώσας ἄλλον ὑπαιτίως ὑποχρεοῦται εἰς ἀποξημίωσιν.

Ἄρθρον 922 Α.Κ.—Ο κύριος ἡ ὁ προστήσας ἄλλον ἐπὶ τινος ὑπηρεσίας εὐθύνεται διὰ τὴν ζημίαν, ἢν ὁ ὑπηρέτης ἡ ὁ προστηθεὶς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ προυξένησε παρανόμως εἰς τρίτον.

2) Κατὰ τὸ ἄρθρον 33 τοῦ ἀπὸ 4 Ιουλίου 1923. Ν. Δ. Πᾶς δημόσιος ὑπάλληλος εὐθύνεται διὰ πάσαν ἐκ δόλου ἡ ἀμελείας ἐπελθοῦσαν εἰς τὸ δημόσιον θετικὴν (ζημίαν). Ἐπὶ πλειόνων ὑπαλλήλων ἐνέχονται οὗτοι ἀλληλεγγύως.

λόγους κατέβαλε εἰς τοῦτοι ἀιτηθὲν ποσόν, εἴτε ἐνήργησεν ἐν μεγάλῃ ἀμελείᾳ τελῶν δηλονότι καίτοι δὲν ἔγνωριζε τὸ πρόσωπον ὅπότε ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ διαπιστώσῃ τὴν ταυτότητα αὐτοῦ ὅπως θὰ ἐπραπτε κάθε κοινὸς ἄνθρωπος, ἐν τούτοις ἐκ μεγάλης ἀμελείας παραλείψας νὰ λάβῃ καὶ τὰ στοιχειώδη μέτρα πρὸς ἔξακριβωσιν τῆς ταυτότητος ταῦ προσώπου καὶ τῆς γνησιότητος τῆς ὑπογραφῆς τοῦ κυρίου, κατέβαλε τὰ χρήματα εἰς ἔνον πρόσωπον. Τότε εἰς ἀμφοτέρας τὸς περιπτώσεις ταύτας εὐθύνεται ἀμέσως ἔναντι τοῦ πραγματικοῦ Κυρίου τοῦ βιβλιαρίου τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον τὸ δποῖον ὑποχρεούται νὰ καταβάλῃ εἰς αὐτὸν τὰ εἰς τὸ ἔνον πρόσωπον ἀποδοθέντα χρήματα. Είτε δὲ δικαιοῦται νὰ στραφῇ κατὰ τοῦ ἐνεργήσαντος τὴν ἀπόδοσιν δργάνου του.

Πρὸ τῆς ἰσχύος τοῦ Νόμου 1118 ἐὰν ἡ εἰς ἔνον πρόσωπον ἀπόδοσις ἐγίνετο ἔστω καὶ ἐκ συγγνωστῆς πλάνης τοῦ ὑπαλλήλου, τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον δὲν ἀπηλλάσσετο τῆς ὑποχρεώσεως νὰ κατοβάλῃ τὸ ποσὸν εἰς τὸν πραγματικὸν Κύριον. Τοῦτο δὲ διότι ἐφηρμόζοντο αἱ διατάξεις τοῦ Κοινοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου⁽¹⁾). Ἡδη δῆμος μετὰ τὸν Νόμον 1118 ὅστις ἐπεξέτεινε τὴν ἰσχὺν τοῦ ἀρθροῦ 3 τοῦ ἀπὸ 17 Ἰουλίου 1923 Ν. Διατάγματος «περὶ εἰδικῶν διατάξεων ἐπὶ ἀνωνύμων ἑταιρειῶν»⁽²⁾ καὶ ἐπὶ τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου, τοῦτο δὲν εὐθύνεται εἰς τὴν περίπτωσιν συγγνωστῆς πλάνης τοῦ ὑπαλλήλου ἀλλὰ μόνον διὰ τὸν δόλον καὶ τὴν μεγάλην ἀμέλειαν αὐτοῦ. Τὸ ἀρθρον 3 τοῦ ορθέν-

1) Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ἀνοιχτοῦ Δικαίου πρὸς ἀπόσβεσιν ὑφισταμένης ἐνοχῆς (χρέους) μεταξὺ τοῦ πιστωτοῦ Α καὶ τοῦ δφειλέτου Β δέον ὁ δφειλέτης Β νὸ καταβάλῃ τὸ δφειλόμενον εἴτε πρὸς τὸν ἴδιον τὸν πιστωτὴν Α εἴτε πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπόν του, εἴτε πρὸς πρόσωπον τὸ δποῖον εἰνε ἔξουσιοδοτημένον νὰ δεχθῇ τὴν καταβολήν. Ἐάν λοιπὸν ὁ δφειλέτης χωρὶς νὰ εἰνε ἔξουσιοδοτημένος καταβάλῃ εἰς ἄλλον δστις οὔτε πληρεξούσιος τοῦ πιστωτοῦ εἰνε οὔτε ἔξουσιοδότησιν ἔχει νὰ δεχθῇ τὴν παροχήν, δὲν ἀπαλλάσσεται τῆς ὑποχρεώσεώς του καὶ ἀν ἀκόμη ἐκ συγγνωστῆς πλάνης ἔξέλαβε τὸν πρὸς ὃν κατέβαλεν ὡς τὸν ἀληθῆ πιστωτήν. Εἰδικῶς τὸ ἀρθρον 417 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος δρίζει. «Ἡ καταβολὴ ἀπαιτεῖται νὰ γίνῃ εἰς τὸν δανειστὴν ἡ εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ φέπιτεραμμένον ὑπὸ τοῦ Δανειστοῦ ἡ ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου ἡ ἐκ τοῦ Νόμου. Ἡ πρὸς ἄλλον γενομένη καταβολὴ ἰσχύει ἐὰν ὁ δανειστὴς ἔγκρινη αὐτῆς ἡ ἐφ' ὅσον ἐντος ὠφελεῖται ἐξ αὐτῆς». Ἐπίσης τὸ ἀρθρον 418 Α.Κ. δρίζει. «Ἐάν ὁ δανειστὴς ἀπεδέχθη τὴν ἐπὶ σκοπῷ καταβολῆς γενομένην παροχῆν, ἡ ἀπόδειξις δτι ἡ καταβολὴ δὲν ἡτο ἡ προσήκουσα βαρύνει αὐτόν».

2) Ἡ ἐπιστήμη καταχρίνει τὴν διάταξιν ταύτην διότι θέτει εἰς πλεονεκτικὴν θέσιν τοὺς δφειλέτας δσταν εἰνε ἀνώνυμοι ἑταιρείαι ἔναντι τῶν λοιπῶν δφειλετῶν.

τος Διατάγματος δρίζει. «'Η ἐκδότρια ὀνομαστικῆς ὁμολογίας ἡ ἄλλης ἀποδείξεως καταθέσεως χρημάτων Ἐταιρεία ἡ πληρώσασα αὐτὴν ἔξωφλημένην διὰ τῆς ἐπ' αὐτῆς ὑπογραφῆς τοῦ δικαιουύχου, ἀπαλλάσσεται καὶ ἐάν ἡ ὑπογραφὴ ἥτο πλαστή, πλὴν ἐάν ἡ ἐκδότρια κατὰ τὴν πληφωμὴν ἐτέλει ἐν δόλῳ ἡ ἐν μεγάλῃ ἀμελείᾳ.

§ 66. Ἡ κατάλληλος καὶ συστηματικὴ προπαγάνδα.—'Η πρόπαγάνδα καὶ ἡ διαφήμισις παίζει σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν ἐπέκτασιν τοῦ κύκλου τῶν ἐργασιῶν πάσης ἐπιχειρήσεως. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν ἡ ὅποια εὐλόγως δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐποχὴ τῆς διαφημίσεως καὶ τῆς προπαγάνδας ὅλαι αἱ μεγάλαι ἐπιχειρήσεις δαπανοῦν μεγάλα ποσὰ διὰ διαφημίσεις καὶ προπαγάνδαν.

Συνεπῶς καὶ διὰ τὴν ἐπανῆσιν τῆς Ἀποταμιεύσεως συντελεῖ μεγάλως ἡ κατάλληλος καὶ συστηματικὴ προπαγάνδα ἐκ μέρους τῆς ὑπηρεσίας τῶν Ταμιευτηρίων πρὸς διαφώτισιν τῶν λαϊκῶν Ἰδίᾳ τάξεων περὶ τῆς ὀφελιμότητος καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων τῆς Ἀποταμιεύσεως. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον τὰ ταμιευτηριακὰ ἐν γένει ὅργανα καὶ Ἰδίᾳ τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίας ὑπηρετοῦντα πρέπει νὰ εἰνε ἕραπόστολοι τῆς Ἰδέας τῆς Ἀποταμιεύσεως. Εὕλογον δὲ καὶ δίκαιον εἶνε νὰ χρηγῆται ἡθικὴ καὶ ὑλικὴ ἀμοιβὴ εἰς ἐκεῖνα τὰ ὅργανα τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου καὶ τῶν Τραπεζῶν, τὰ ὅποια διὰ τῶν ἐνεργειῶν των, τῆς προπαγάνδας των καὶ ἐν γένει τῶν φιλοτίμων προσπαθειῶν τῶν συντελοῦσι εἰς τὴν αὔξησιν τῶν καταθέσεων εἰς τὰ Ταχ. Γραφεῖα καὶ τὰ ὑποκαταστήματα τῶν Τραπεζῶν εἰς τά ὅποια ὑπηρετοῦν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΩΣ

§ 67. Διάκρισις τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς Ἀποταμιεύσεως. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς Ἀποταμιεύσεως ἐν σχέσει μὲν τὸν ἀποταμιεύοντα διακρίνονται εἰς ἄμεσα καὶ ἔμμεσα. Καὶ ἄμεσα μὲν εἶνε ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἀμέσως ὀφελοῦσι τὸν ἀσκοῦντα τὴν ἀποταμίευσιν. "Ἐμμεσα δὲ εἶνε ἐκεῖνα τὰ ὅποια ὀφελοῦσι τὸν ἀποταμιεύοντα οὐχὶ ἀμέσως ἀλλ' ἔμμεσως ἥτοι ὡς μέλος τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας εἰς τὴν ὅποιαν οὖν τος διαβιοῦ.

§ 68. "Αμεσα ἀποτελέσματα: Διὰ νὰ καταδείξωμεν τὰ ἄμεσα ἀποτελέσματα τῆς ἀποταμιεύσεως σημειοῦμεν κατωτέρῳ περιπτώσεις τινὰς καὶ ὅρισμένα παραδείγματα οὐχὶ φανταστικὲ ἀλλὰ πραγματικὲ εἰλημμένα ἐκ τῆς Ζωῆς, ὑποπεσόντα εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ Γράφοντος κατὰ τὴν πρὸ τοῦ 1940 ὑπηρεσίαν του ὡς Διαχειριστοῦ τοῦ Ταχ. Τα- μιευτηρίου στὰ διάφορα Ταχυδρομεῖα τοῦ Κράτους.

Πρώτη περίπτωσις.

"Η Ἀγροτικὴ τάξης ὡς γνωστὸν πλήττεται περισσότερον ἀπὸ κάθε ἀλλὴ τάξη ἀπὸ τὰς δυσμενεῖς καιρικὰς συνθήκας. Η χάλαζα, οἱ πάγετῶνες, αἱ πλήμμυραι, οἱ σφοδροὶ ἀνεμοί, ἡ ἀνομβρία κ.λ.π. εἰνε παράγοντες ἀσκοῦντες μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν ἔκβασιν τῆς παρα- γωγῆς τὴν δποίαν εἰνε δυνατὸν νὰ καταστρέψωσι τελείως. Συνεπῶς δ Ἐπιμελῆς Γεωργὸς δ δποίος ἔχων ὑπ' ὅψει του τὸ ἐνδεχόμενον τοῦτο ἀπεταμίευε τὰ πλεονάζοντα εἰς αὐτὸν χρήματα κατὰ τὰς ἐποχὰς τῶν παχέων ἀγελάδων, τῆς εὐφορίας, θὰ δυνηθῇ κατὰ τὸ ἔτος των ἰσχυῶν ἀγελάδων, τῆς ἀφορίας, ν' ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὰς ἀνάγκας του. Οὗτω δὲ δὲν θὰ ὑποχρεωθῇ πρὸς ἔξεύρεσιν καταναλωτικῶν ἡ καλλιεργητικῶν δανείων, νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν αἰσχροκερδῆ τοκογλύφον δ δποίος και- ροφυλάκει κάθε περίπτωσιν ἀνάγκης τοῦ Ἀγρότου διὰ νὰ τὸν ἐκμε- ταλλευθῇ δανείζων αὐτὸν μὲν ὑπέρογκον τόκον.

Δευτέρα περίπτωσις.

"Η τιμὴ ἔξ ἄλλου τῶν διαφόρων γεωργικῶν προϊόντων δὲν εἶνε πάντοτε σταθερὰ ἀλλὰ μεταβάλλεται. Καὶ ἄλλοτε μὲν εἶνε ὑψηλὴ ἄλ- λοτε δὲ χαμηλὴ⁽¹⁾:

1) Εἰς τὴν ἀστάθειαν τῶν τιμῶν τῶν διαφόρων ἐν γένει Οἰκονομικῶν Ἀγαθῶν συντελεῖ δ νόμος τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ξητήσεως δ δποίος κανονί- ζει τὰς τιμάς. Όσάκις ὑπάρχῃ μεγάλη προσφορὰ ἐνὸς ἀγαθοῦ καὶ μικρὰ ξή- τησις ή τιμὴ αὐτοῦ εἰνε χαμηλή. Ἀντιθέτως ὄσάκις ὑπάρχῃ μικρὰ προσφορὰ καὶ μεγάλη ξήτησις ή τιμὴ εἰνε ὑψηλή. Καὶ τὴν μὲν προσφορὰ κανονίζει ή παραγωγὴ καὶ ή συγκοινωνία, τὴν δὲ ξήτησιν ή αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ή αὔξησις τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ο πολιτισμὸς ἀφ' ἐνὸς μὲν αὐξάνει τὴν προσφορὰν διὰ τῶν ἐφευρέσεων (μηχανῶν) ἀφ' ἐτέρου δὲ αὐξάνει τὴν ξήτη- σιν διότι ἐπιφέρει αὔξησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ομοίως τὸ νόμισμα συντελεῖ ἄλλοτε μὲν εἰς τὴν αὔξησιν τῶν τιμῶν ἄλλοτε δὲ εἰς τὴν ἐλάττωσιν αὐτῶν. Καὶ εἰδικῶς δταν τὸ νόμισμα ἀφθονῆ εἰς μίαν χώραν (περίπτωσις πληθωρικῆς ἐκδόσεως ἀκαλύπτου χαρτονομίσματος) ἐκπίπτει ή τιμὴ αὐτοῦ ἐνῶ συγχρόνως αὐξάνονται αἱ τιμαὶ τῶν Ἀγαθῶν τὰ δποῖα μετροῦνται μὲν τὸ νόμισμα. "Οταν ἀφ' ἐτέρου στανίζῃ αὐξάνει ή τιμὴ αὐτοῦ ὑπότιμωνεγων τῶν πρὸς τοῦτο μετρουμένων ἀγαθῶν. Ἐπίσης ή Διεθνῆς Ἀγορὰ ἡτὶς μεταπολεμι-

"Οταν λοιπὸν ὁ σῖτος, ὁ καπνός, ἡ σταφίς, τὸ ἔλαιον καὶ γενικῶς τὰ διάφορα γεωργικὰ προϊόντα ἔχωσι χαμηλάς τιμὰς ὁ γεωργὸς δὲν πρέπει νὰ σπεύσῃ νὰ πωλήσῃ αὐτά Ἐλλὰ θὰ πρέπει ν' ἀναμείνῃ τὴν βελτίωσιν τῶν τιμῶν διὰ νὰ πράξῃ τοῦτο. Πρέπει δμως ὁ Γεωργὸς νὰ εἴνε καὶ εἰς θέσιν ν' ἀναμείνῃ τὴν βελτίωσιν τῶν τιμῶν πρὸς πώλησιν τοῦ προϊόντος του. Ἀσφαλῶς δὲ θὺν εἴνε εἰς τοιαύτην θέσιν μόνον έάν ἔχῃ τὸ κομπόδεμά του. Τοῦτο δὲ διότι τότε ἐν τῷ μεταξὺ μέχρι τῆς πωλήσεως τοῦ προϊόντος του θὰ δαπανᾶ ἀπὸ τὰ ἐν τῷ Ταχ. Ταμευτήριῳ ἢ τῇ Τραπέζῃ ἀποθέματά του. Συνεπῶς δὲν θὰ πιέζεται ἐλλείψει χρημάτων νὰ πωλήσῃ τό προϊόν του εἰς χαμηλὴν τιμήν.

'Η ἀποταμίευσις λοιπὸν ἔχει τὴ σπουδαιοτάτη ὥφελεια νὰ ἐπιτρέπῃ στὸν Καλλιεργητὴν ν' ἀναμένῃ τὴν εὔνοϊκὴ τιμὴν γιὰ νὰ πωλῇ τὸ προϊόν του.

Παραδειγματικόν.

'Ο προοδευτικὸς γεωργὸς ΕΠ εἶχε ἔνα μικρὸ κλῆρο τὸν δποῖον ἔκαλλιεργει συστηματικῶς κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῆς Γεωπονικῆς Ἐπιστήμης. Λόγω δὲ τῆς συστηματικῆς καλλιεργείας ὁ κλῆρος ἀπέδιδε ἀρκετά. 'Ο γεωργὸς οὗτος μετὰ τὴν συγκομιδὴν καὶ τὴν πώλησιν τῶν προϊόντων του κατέθετε τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν εἰς τὸ Ταχ. Ταμευτήριον ἀφοῦ ἐκρατοῦσε ἐξ αὐτοῦ ὅ,τι τοῦ ἀναγκαιοῦσε διὰ τὴν συντήρησιν τῆς οἰκογενείας του. 'Ταν δὲ ἔφθανε ἡ καλλιεργητικὴ περίοδος ἀνελάμβανε ἀπὸ τὸ Ταμευτήριον ὅ,τι ποσὸν τοῦ ἐχοειάζετο διὰ τὰ ἔξοδα τῆς καλλιεργείας χωρὶς νὰ εἴνε ἡναγκασμένος νὰ καταφεύγῃ εἰς τοὺς διαφόρους τοκογλύφους τοῦ χωριοῦ οἱ δποῖοι ἀπομιζοῦν τὸν ἰδρῶτα τοῦ πτωχοῦ χωριοῦ.

Καπότε εἰς τὸ μέρος εἰς τὸ δποῖον οὕτος καὶ οἱ ἄλλοι χωρικοὶ εἰχον συγκεντρώσει τὰ σιτηρά των πρὸς ἀλωνισμόν, ἔλαβε χώραν πυρκαϊὰν ὃ δποία κατέκαυσε δλόκληρον τὴν παραγωγὴν αὐτῶν.

Εἰς τὴν ἀτυχῆ λοιπὸν αὐτὴν περίσταση αὐτὸς μὲν κατέφυγεν εἰς τὸ Ταχ. Ταμευτήριον ἀπὸ τὸ δποῖον ἀνέλαβε χοήματα διὰ τῶν δποίων ἐπρομηθεύθη σῖτον ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τὸν ἀρτον τῆς οἰκογενείας του, ἀφ' ἐτέρου δὲ διὰ νὰ σπείρῃ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος. Οἱ περισσότεροι δμως ἀπὸ τοὺς δμοιοπαθεῖς μὲ αὐτὸν χωρικοί, οἱ δποῖοι δὲν εἶχον τὴ πρόνοια νὰ ἔχωσιν οἰκονομίας καὶ οἱ δποῖοι ἐπεδίδοντο εἰς μονοκαλλιέργειαν καὶ οὐχὶ εἰς ποικίλην τοιαύτην, μετὰ τὴν καταστροφὴν κῶς εἰνε λίαν ἀσταθῆς ἔχει ἐπίδρασιν οὐ μόνον εἰς τὸν κανονισμὸν τῶν τιμῶν ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν διάθεσιν τῶν κυρίων ἔξαγωγικῶν προϊόντων μας.

τῆς παραγωγῆς των περιηλθον εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν.

Τρίτη Περίπτωσις.

Εἰς τὴν κτηνοτροφίαν δὲν εἶναι σπάνιαι αἱ διάφοροι ἀσθένειαι αἱ δόποιαι προσβάλλουσι τὰ ζώα. Εἰς μίαν λοιπὸν τοιαύτην περίπτωσιν δὲ Συνετὸς Κτηνοτρόφος δὲ δόποιος ἔχει ἀποταμιευμένον κεφάλαιον θὺ δυνηθῇ δι^τ αὐτοῦ ν^τ ἀντικαταστήσῃ τὰ ἀποθανόντα ἐκ τῆς ζωονόσου ζῶα του.

Τετάρτη Περίπτωσις.

Ο ἐπαγγελματίας ἐν γένει δὲ δόποιος δὲν δαπανᾶ ἔξ δλοκλήρου τὸ εἰσόδημά του ἀλλ^τ ἀποταμιεύει μέρος αὐτοῦ θὺ δυνηθῇ μὲ τὸ σχηματισθόσμενον κεφάλαιον νὰ βελτιώσῃ τὴν ἐργασίαν τοι, ἀγοράζων ἐργαλεῖα ἐὰν εἶναι χειροτέχνης ή μηχανήματα διὰ τὸ ἐργοστάσιον ἑαν εἶναι Ἐργοστασιάρχης.

Παράδειγμα Β'.

«Οταν χιλιάση τὸ μανδρὶ¹⁾ σφάξε καὶ μὴ φοβᾶσαι».

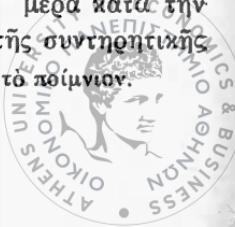
Ο ὑποδηματεργάτης ΑΔ ἡργάζετο ἀπὸ νεαρωτάτης ήλικίας εἰς τὸ κατάστημα ὑποδηματοποιίας τῶν Ἀθηνῶν Δ. Ἡτο ἐργατικὸς καὶ ἐπιμελής εἰς τὴν τέχνην του διὰ τὴν δόποιαν ἐπεδείκνυε ἔξαιρετικὸ ζῆτο. Διὰ τοῦτο κατώρθωσε νὰ ἐκμάθῃ αὐτὴν τελείως καὶ νὰ γίνη ἔνας πολὺ καλὸς Τεχνίτης. Ἐκ παραλλήλου προσεπάθει οὗτος νὰ ἔξικονομήσῃ καὶ τὰ ἀναγκαιοῦντα χρήματα διὰ νὰ δυνηθῇ μίαν ἡμέραν νὰ-ίδρυσῃ ίδικόν του ὑποδηματοποιεῖον.

Ἡ ίδρυσις ίδίου ὑποδηματοποιείου ἦτο τὸ ὄνειρό του.

Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἀπέφευγε πᾶσαν περιττὴν δαπάνην χρήματος. Δὲν ἐσύχναζε οὔτε εἰς τὰ Καφενεῖα οὔτε εἰς τὰ Καπηλεῖα. Ἡτο λιτός εἰς τὴν τροφήν του καὶ οὐχὶ πολυτελῆς εἰς τὴν ἐνδυμασίαν του. Τὸ χαρτοπαίγνιον τοῦ ἥτο ἄγγωστον. Τὸ ξενύχτι τὸ ἐφοβεῖτο. Αἱ διασκεδάσεις δὲν τὸν ἐνεθουσίαζον. Γενικῶς δὲ ἔχων ὑπ^τ ὅψει του τὸ λαϊκὸ ρητὸ «δποιος φυλάει τὰ ροῦχα του ἔχει τὰ μισύ», ἥτο εἰς ὅλα του συντηρητικὸς καὶ σώφρων.

Οἱ συνάδελφοί τοι ἐπεδίωξαν κατ^τ ἐπανάληψιν νὰ τὸν παρασύρουν εἰς τὰς διασκεδάσεις καὶ εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσαν. Διὰ τοῦτο τὸν εἰρωνεύοντο καὶ τὸν ἀπεκάλουν τσιγγούνην καὶ σπαγκοραμμένον. Ἐκείνος ὅμως οὐδεμίαν σημασίαν ἔδιδε εἰς τὰς εἰρωνίας των, ἔχων ὑπ^τ ὅψει του δτι θὰ ἔλθῃ μιὰ μέρα κατὰ τὴν δόποια θὺ ίκανοποιηθῇ πλήρως ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συντηρητικῆς

1) Μανδρὶ η μάνδρα είνε η στάνη εἰς ήν φυλάσσεται τὸ πόδιμνιον.

ζωῆς του, ή δοποία τῷ ἐπέτερε πά καταθέτη καθ' ἔβδομάδα εἰς τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον ἐν οἰονδήποτε ποσόν. Τὴν κατάθεση αὐτὴν συνέχισε κάμποσα χρόνια. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ αἵ καταθέσεις του τοκιζόμεναι καὶ ἀνατοκιζόμεναι ηὔξανον μέχρις ὅτου ἀπετέλεσαν ἵνα σημαντικὸν Κεφάλαιο τὸ δύοτο τὸν διηγούλουν νῦν ἀνοίξῃ ἰδικόν του Κατάστημα. "Ἐτσι δὲ ἐπηλήθευσε τὸ σοφὸν λαϊκὸν γνωμικὸν «Ἀν δὲ γίνη κανεὶς δοῦλος δὲ γίνεται ἀφέντης». Πρέπει δηλαδὴ πά καταθέτη τις ὑπὸ ἄλλους γιὰ πά μάθη πῶς ἀποκτῶνται τὰ χρήματα.

Γενόμενος οὗτος Καταστηματάρχης δὲν ἐγκατέλειψε τὴν προτέραν ἀποταμιευτικὴν τακτικὴν του ἀλλὰ τὴν συνέχισε. Τοιουτορόπως δὲ ἐσχημάτισε νέα κεφάλαια μὲ τὰ δοποῖα ηὔρουν τὰς ἐργασίας τοῦ Καταστήματός του κατωρθώσας τελικῶς πά μεταβάλλῃ αὐτὸν σὲ μεγάλο ἐργοστάσιο ὑποδηματοποιίας. "Ἐτσι ἐπραγματοποίησε πλήρως τὸ ὄνειρό του.

Τώρα πλέον ἔχων ὑπὸ δύψιν τὸ λαϊκὸν γνωμικὸν «ὅταν χιλιάσῃ τὸ μανδρὶ σφάζε καὶ μὴ φοβᾶσαι», ἡθέλησε πά ζήσῃ εἰς τὸ μέλλον ὀνέτως. Ἀπολαμβάνων λοιπὸν τοῦ προϊόντος τῶν πολυετῶν μόχθων του καὶ τῶν οἰκονομιῶν του μετεῖχε σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς κοινωνικῆς Ζωῆς. Ἐπειδὴ δύμως εἶχον οιζωθῆ στὴν ψυχή του ή τάξις, ή συντηρητικότης καὶ γενικῶς αἱ ἡθικαὶ ἀρχαί, τὰς δοποίας ἐκαλλιέργησεν εἰς αὐτὸν ή μακροχρόνιος τακτικὴ τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς ἀποταμιεύσεως, διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς εὐημερίας του οὐδέποτε παρεξειράπει εἰς σπατάλας. Ἄλλος ἔκαμνε ἐν παντὶ καὶ πάντοτε τὴν καλλιτέρα χρήση τοῦ πλούτου του ἐπ' ὥφελείᾳ ἑαυτοῦ, τῆς οἰκογενείας του καὶ τῶν ἑκατοντάδων ἐργατῶν οἵ δοποῖοι ἡγογάζοντο εἰς τὸ ἐργοστάσιόν του καὶ οἱ δοποῖοι εἰς ἔνδειξιν τῆς εὐγνωμοσύνης των πρὸς αὐτὸν κατὰ τὰς διασκεδάσεις των ἐτραγουδοῦσαν τὸ κατωτέρω δίστιχον :

Ἐχίλιασες τὸ μανδρί, πά τὸ διπλοχιλιάσης

πά δώσῃ δὲ θεός κι' ή παναγιὰ πά τὸ διπλομυριάσης.

Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν καὶ τέως συντεχνῖται του οἱ δοποῖοι ἀκριβῶς λόγῳ τῆς κακῆς διαθέσεως τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας των ἔξηκολούθουν ἀκόμη πά ἐργάζωνται ὡς ἡμερομίσθιοι.

"Ἐτσι λοιπὸν ή Ἀποταμίευσις ἀμείβει τοὺς ἀσκοῦντας αὐτήν, Κάμνει τὸν Τεχνίτην Καταστηματάρχην καὶ τὸν Ὑπάλληλον Συνεταῖον εἰς τὴν Ἐπιχείρησιν.

Παραδειγμα Γ'

"Ο σωφρέδος BK ἐφονεύθη ἡμέραν τινα ἐξ ἀνατροπῆς τοῦ ἀντοκινήτου του. Μετὰ τὸν θάνατόν του ή σύζυγός του, καὶ τὰ δύο ἀνήλικα

παιδιά του ήσαν άνίκανα νὰ ἐργασθοῦν γιὰ νὰ πορισθοῦν χρήματα πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν των.

Ἐν τούτοις δὲν εὑρέθησαν εἰς ἀπόγνωσιν, δὲν περιέπεσαν εἰς τὴν ἀθλιότητα οὐδὲ ἡναγκάσθησαν νὰ τείνωσι χεῖρα ἐπαιτείας. Ἀλλὰ κατώρθωσαν νὰ συντηρηθῶσι μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς των μὲ τὰς ἀποταμιεύσεις τοῦ προνοητικοῦ πατρός των. Τὶς ἀποταμιεύσεις αὐτὲς ὁ φονευθεὶς ὅς ἐὰν εἴχε προμαντύσῃ τὸ βίαιο καὶ πρόωρο θάνατό του, ἀποβλέπων εἰς τὸ μέλλον τῶν παιδιῶν του, εἴχε τὴ πρόνοια νὰ κάμη, μὴ ἀκολουθῶν τὸ ἔγωιστικὸν ἀπόφθεγμα « ἐμοῦ θανόντος γέα πυρὶ μιχθῆτω », οὐδὲ τὴ λαϊκὴ παροιμία « ὅταν ἔγω ἀποθάνω μῆλος μὴ γυρίσῃ ἢ φοῦρνος μὴ καπνίσῃ » ἢ « μεθ' ἡμᾶς ὁ κατακλυσμός ».

Παράδειγμα Δ'

« Ὁπως στρώσῃς θὰ πλαγιάσῃς »

Ο ΜΔ ὑπάλληλος ἐστιατορίου προβλέπων ὅτι ὅταν θὰ ἐγήρασκε δὲν θὰ ἥδυνατο πλέον νὰ ἔκτελῇ τὴν ἐργασίαν τοῦ Σερβιτόρου καὶ ἔχων ὑπὸ ὅψιν τὰ σοφὰ λαϊκὰ λόγια « Ὁπως στρώσῃς θὰ πλαγιάσῃς », « Ὁ, τι σπειρόης θὰ θερίσῃς », « Ὁ, τι μαγειρεύεις τρῶς », « Ὅποιος δὲ δουλεύει νιὸς ψωμοζητάει γέρος », κλπ. ἐσκέφθη ὅτι ἔπρεπε κατὰ τὸ στάδιον τῆς νεότητός του νὰ ἔξοικονομήσῃ τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα ἵνα δι' αὐτῶν συντηρῆται κατὰ τὸ γῆρας του, γιὰ νὰ μὴν ἀναγκασθῇ νὰ εἰπῇ « ἀνάθεμα δυὸς πράματα τὴ φτώχεια καὶ γεράματα ». Πρὸς τὸν σκοπὸν λοιπὸν αὐτὸν κατέθετε κατὰ μῆνα εἰς τὸ Ταχυδρομικὸν Ταμιευτήριον ὃσο ποσὸν τοῦ ἐπερίσσευτος ἀπὸ τὰ ἔξοδά του. Τοιωτοτρόπως δὲ κατώρθωσε σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἀνεπαισθήτως νὰ σχηματίσῃ ἔνα κεφάλαιο οὐχὶ εὐκαταφρόνητο μὲ τὸ ὄποιον ἐπέρασε τὰ γηρατειά του χωρὶς νὰ ὑποχρεωθῇ νὰ ζητήσῃ τὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῶν συγγενῶν καὶ φίλων του.

Ἄντιμέτως ὁ ὑπάλληλος τοῦ ἰδίου ἐστιατορίου Μ. Π. ὁ ὄποιος ὅσα ἐκέρδιζε τὰ ἐσπαταλοῦσε εἰς τὸ χαρτοπαίγνιον καὶ τὰ Κέντρα διαφθορᾶς, ἡναγκάσθη ὅταν ἐγήρασεν, ὅπότε δὲν ἥδυνατο πλέον νὰ ἐργάζηται, νὰ γίνῃ ζητιάνος καὶ νὰ ψωμοζητάῃ διὰ νὰ ἀποθάνῃ μετ' ὀλίγα ἔτη εἰς τοὺς δρόμους ἐκ ψύχεως, διότι δὲν εἴχεν οὔτε τὴν πρόνοια νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὸ ἕδρυμα Κοινωνικῶν Ἀοφαλίσεων ὥστε νὰ δικαιοῦται συντάξεως.

Παράδειγμα Ε'

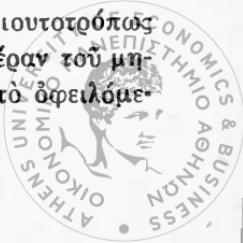
« Τὰ παθήματα πρέπει νὰ γίνωνται μαθήματα »

« Τῶν μὲν εὐτυχούντων πάντες φίλοι τῶν δὲ δυστυχούντων οὐδεὶς »

“Ο ΓΔ ήτο ξνας ἐπαρχιώτης νέος δὲ ποῖος εἶχε ἀνατραφῇ ἀπὸ τοὺς γονεῖς του μὲ τὶς παλαιὲς περὶ ἀνατραφῆς ἀντιλήψεις καὶ διὰ τοῦτο ήτο ἐντελῶς ἄπειρος τῆς κοινωνικῆς Ζωῆς. Εὐθὺς ὡς ἐπεράτωσε τὰς γυμνασιακάς του σπουδὰς εἰς τὸ Γυμνάσιον τῆς ἐπαρχίας του διωρίσθη Δημόσιος ὑπάλληλος καὶ ἐτοποθετήθη εἰς τὴν πόλιν Η. Ἐτσι δὲ νεαρὸς ἐπαρχιώτης ἀπὸ τὴν ἡσυχῇ ζωῇ τῆς ἐπαρχίας εὑρέθη στὴ θορυβώδῃ ζωῇ τῆς πόλεως. Ἀπ’ ἐκεῖ ποὺ ήτο περιωρισμένος στὸ χωριό του καὶ ἐτέλει ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν ἐπίβλεψιν τῶν γονέων του εὑρέθη στὴ πόλη ἔλευθερος ἀνευ ἐπιβλέψεως καὶ μάλιστα μὲ μισθό.

‘Απὸ τὴ πρώτη στιγμὴν ή ζωὴν τῆς πόλεως τὸν ἐνεθουσίασε αἱ δὲ διασκεδάσεις τῆς τὸν προσήλκυν. Διὰ τοῦτο ἐπεδύμησε ἀμέσως ν’ τὰς ἀπολαύσῃ. Δὲν εἶχε δῆμος τὸ ἀπαιτούμενον κοινωνικὸν θάρρος διὰ νὰ μεταβῇ μόνος του εἰς τὰ διάφορα Κέντρα. Κατὰ κακή του τύχη στὴν ἔδια πόλη ὑπηρέτει ἐπίσης ὡς ὑπάλληλος δὲ συμπολίτης του ΜΚ μὲ τὸν διποίον ἐγνωρίσθη. Οὗτος ήτο ξνα κοινωνικὸν ναυάγιο διὰ τοῦτο δὲν ἀπήλαυνε οὐδὲμιᾶς ἔκτιμήσεως οὕτε ἐκ μέρους τῶν συναδέλφων του οὕτε ἐκ μέρους τῶν γνωστῶν του. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὴ γνωριμία του μὲ τὸν Γ.Δ., τὴ κοινωνικὴ ἀπειρία τοῦ διποίου ἀντελήφθη ἀπὸ τὴ πρώτη στιγμή, ἐθεώρησεν ὡς λαχεῖον. Ἀμέσως λοιπὸν ἐπροσήμοποιήθη νὰ τὸν μυήσῃ στὴ ζωὴ τῆς πόλεως καὶ νὰ τὸν ὁδηγήσῃ στὰ διάφορα Κέντρα αὐτῆς. «Ομιλίαι δῆμος κακαὶ φθείρουσι ήθη χρηστά». Τὸ αὐτὸν ἥννόουν ἐπίσης οἱ ἀρχαῖοι ήμῶν πρόγονοι λέγοντες «εἰ χωλῷ παροικήσεις ὑποσκάζειν μαθήσει». Ἡτοι οἱ μετὰ πονηρῶν καὶ φαύλων συναναστρεφόμενοι γίνονται καὶ οὗτοι πονηροὶ καὶ φαύλοι. Ἐκτοτε ήσαν ἀχώριστοι. Εὐθὺς ὡς ἐτελείωνε ή ἐργασία τοῦ Γραφείου ἐτίθεντο εἰς κλήσιν καὶ ἐπεδίδοντο εἰς δλονυκτίους διασκεδάσεις καὶ χαρτοπαιξίαν. Ἐπειδὴ δῆμος τὰ σπασμένα τῶν διασκεδασῶν ἐπλήρωνε πάντοτε δ. Γ.Δ., διὰ τοῦτο δὲ μισθός του ἐξητμίζετο ἀπὸ τὸ πρῶτο δεκαήμερο τοῦ μηνός. Καὶ κατὰ τοὺς πρώτους μὲν μῆνας οὗτος ἐνισχύετο ἀπὸ τὸν πατέρα του στὸν διποίον ἔγραφε δὲν δὲν τὸν ἔφθανε δὲ μισθός του διότι δῆθεν ἥναγκάζετο νὰ ὑποβάλλεται εἰς τὰ ἔκτακτα ἔξοδα τῆς πρώτης ἐγκαταστάσεως. Βραδύτερον δῆμος δὲ πατήστη του πληροφορηθεὶς τὸν ἀσωτὸν βίον του δὲν τοῦ ἔστελλε πλέον οὐδὲ διβολόν. Ἐνεκα τούτου ἥναγκάζετο νὰ συνάπτῃ δάνεια καὶ νὰ προεξοφλῇ τὸν μισθόν του μὲ μεγάλην ἔκπτωσιν. Τοιουτούρπως ἔφθασε σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὸ ἀπροσώρητον. Δὲν ἔτρωγε πέραν τοῦ μηνὸς στὸ ἴδιο ἐστιατόριο διότι δὲν ἥδινατο νὰ καταβάλῃ τὸ ὅφειλόμε-

νον ἀντίτιμον τοῦ φαγητοῦ τὸ δόποιον τοῦ ἔχορηγεῖτο ἐπὶ πιστώσει διὰ νὰ τὸ πληρώσῃ ἀμαρτία τῇ λήψει τοῦ μισθοῦ του. Ἡλλασσε συχνὰ δωμάτια ἀπὸ τὰ δόποια ἔφευγε νύκτωρ, ὅταν εἶχον ἔξαντληθῇ ὅλαι αἱ δικαιολογίαι τὰς δόποιας ἔφεύρισκε ἑκάστοτε γιὰ νὰ δικαιολογῇ τὴν ἀναβολὴν τῆς πληρωμῆς τοῦ ἐνοικίου. Σὲ κεντρικὸ Καφενεῖο δὲν ἐτολμοῦσε νὰ καθίσῃ διότι οἱ ὑπάλληλοι τὸν ἐπίειζον νὰ καταβάλῃ τὰ δόφειλόμενα. Οἱ συνάδελφοί του τὸν ἀπέφευγον διότι ἐφοβοῦντο μήπως τοὺς ζητήσῃ δανεικά. Εἰς τὰ καθήκοντά του λόγῳ τῆς ἀσώτου αὐτῆς ζωῆς του δὲν ἦτο τακτικός. Διὰ νὰ ἔξευμενίζῃ οὗτος τοὺς Δανειστάς του, τοὺς μετ' αὐτοῦ συναλλασσομένους ὑπηρεσιακῶς, ἦτο ἐλαστικὸς ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων του, οὐχὶ σπανίως δὲ καὶ χαριστικὸς πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ ζημίᾳ τῶν συμφερόντων τοῦ Δημοσίου. Διὰ τὰς παρανόμους δὲ αὐτὰς πρᾶξεις καὶ παραλείψεις του ἐτιμωρήθη πειθαρχικῶς κατ' ἐπανάληψιν δίς μάλιστα διὰ προσωρινῆς ἀπολύσεως. Τέλος; λόγῳ τῆς διαγωγῆς του αὐτῆς ἡ Ὑπηρεσία τὸν μετέθεσεν εἰς ἄλλην πόλιν. Ἡ μετάθεσις αὐτὴ ἦτο μὲν ἔνα δυνατὸ κτύπημα διὰ τὸν Γ.Δ. ἀλλ' ἐγένετο συγχρόνως καὶ ἀφορμὴ νὰ ἐπανέλθῃ οὗτος στὸ κανονικὸ δρόμο. Διὰ νὰ ἔξικονομήσῃ τὰ ἔξοδα τῆς μεταθέσεώς του ἥναγκάσθη νὰ πωλήσῃ τὸ κρεββάτι του καὶ τὰ δλίγα ἄλλα ἀντικείμενα τὰ δόποια εἰχε. Μόλις δύμως ἔφθασεν εἰς τὴν νέαν του θέσιν ἥσθενησε διότι λόγῳ τῆς δργιώδους Ζωῆς τὴν δόποια διῆγε στὴν πόλη Η εἰχε κλονισθῆ σοβαρῶς ἡ ὑγεία του. Ἐτσι εύρεθη ἀσθενής καὶ ἀνευ χρημάτων μεταξὺ ἀγνώστων μὴ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίναι. Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἄφιξιν του ἐπειδὴ δὲν εἶχε τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα διὰ νὰ ἀγοράσῃ δλίγο γάλα καὶ νὰ πληρώσῃ τὸ ἔνοδοχεῖον εἰς τὸ δόποιον ἔμενε, ἀπεπιστράθη ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του ν' αὐτοκτονήσῃ ἀλλ' ἀπέτυχε.

Κατόπιν τοῦ διαβήματός του τούτου ἥλθον ἀρωγοὶ οἱ συγάδειφοί του οἱ δόποιοι δι' ἔδανου τὸν εἰσήγαγον εἰς μίαν κλινικὴν εἰς τὴν δόποιαν ἐκοστήκευθη θεραπευθεὶς οὐ μόνον σωματικῶς ἀλλὰ καὶ διανοητικῶς διότι ἀπέβαλε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον.

Ἐξελθὼν οὗτος τῆς Κλινικῆς συνησθάνθη τὸ κατάντημά του καὶ μετενόησε πικρῶς διὰ τὸν μέχρι τότε ἀσωτὸν βίον του ὃ δόποιος τόσων κακῶν τοῦ ἐγένετο πρόξενος. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ἵνα εἰς τὸ μέλλον μεταβάλῃ τακτική, γιὰ νὰ ἀνορθωθῇ οἰκονομικῶς καὶ ηθικῶς. Πρὸς τοῦτο παρουσιάσθη στὸν Διευθυντήν του καὶ κλαίων τὸν παρακάλεσε νὰ τὸν μεταθέσῃ σὲ κανένα ἐπαρχιακὸ Γραφεῖο, ἐβεβαίωσε δὲ τοὺτον διὰ μετέβαλε καθ' ὀλοκληρίαν τρόπον διαβιώσεως.

του διαγνώσας διὰ ἐπρόκειτο περὶ φιλοτίμου ὑπαλλήλου ὃ δόποιος λόγῳ τῆς κοινωνικῆς ἀπειρίας του εἶχε πέσει θῦμα τῶν κακῶν συναναστροφῶν του ἀπεδέχθη τὴν παράκλησή του καὶ τὸν μετέθεσε.

Ἄπο τῆς στιγμῆς ἔκείνης ὃ μέχοι τότε ἀσωτος νέος ἔγινε ὁ πλέον συνετός, ὁ πλέον φειδωλὸς καὶ ἡγχισε μιὰ νέα Ζωή. Ἐκτοτε ἦτο τακτικῶταος καὶ ἐπιμελέστατος εἰς τὰ καθήκοντά του. Εὐθὺς ὡς ἔλαμβανε τὸν μισθόν του μέρος μὲν διέθετε πρὸς ἔξοφλησιν τῶν παλαιῶν του χρεῶν μέρος δὲ κατέθετε εἰς τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον καὶ τὸ ὑπόλοιπο διέθετε γιὰ τὴ συντηρησή του. Τὰ ἔξοδά του περιώρισε στὸ ἔλαχιστο. Ὑπολογίζων δὲ αὐτὰ μετὰ μαθηματικῆς ἀτριβείας δὲν ἔκαμψε οὐδὲ τὴν ἔλαχίστη περιττὴ δαπάνη.

Μὲ τὴν τακτικὴν αὐτὴν κατώρθωσε νὰ ἔξιφλήσῃ ὅλα τὰ χρέη του. Ἐκτοτε δὲ ὀλόκληρον τὸ ποσὸν τὸ δόποιον κατὰ μῆνα τοῦ ἐπερίσσευε ἀπὸ τὸν μισθόν του τὸ κατέθετε εἰς τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον. Σὺν τῷ χρόνῳ κατώρθωσε νὰ ἔξοικονομήσῃ ἔνα σημαντικὸν κεφάλαιον μὲ τὸ δόποιον ὑπεστήριξε τὴν οἰκογένειάν του ἥ δόποια ἐν τῷ μεταξὺ ἀποθανόντος τοῦ πατρός του εἶχε μείνει ἄνευ Προστάτου. Ἐπίσης ἐπροικόδάτησε τὴν ἀδελφή του καὶ συνετήρει εἰς τὰς Ἀθήνας τὸν Φοιτητὴν ἀδελφό του.

Πέρασαν ἔκτοτε ἀρκετὰ χρόνια διπότε μετετέθη πάλιν στὴν πόλη Η. Ἡδη ὅμως τὰ παθήματα τοῦ εἶχον γίνη μαθήματα. Διὰ τοῦτο ἐξηκολούθησε τὴν ἵδια τακτικὴν τῆς συντηρητικῆς Ζωῆς, ὡστε οὐ μόνον ἀντεπεξήρχετο πλήρως στὶς ἀνάγκες του ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπερίσσευον καὶ χρήματα τὰ δόποια κατέθετε στὸ Ταχ. Ταμιευτήριον.

Τώρα πλέον οἱ συνάδελφοί του ὅχι μόνον δὲν τὸν ἀπέφευγον ἀλλ᾽ ἐπεδίωκον μάλιστα τὴ συντροφιά του διότι εἶχε γίνει ὑπόδειγμα καλοῦ καὶ τιμίου ὑπαλλήλου. Ἐτσι ἐν τῷ προσώπῳ του, ἐπηλήθευσαν τὰ γνωμικά: «Τῶν μὲν εὐτυχούντων πάντες φίλοι τῶν δὲ δυστυχούντων οὐδείς». «Ἡ εὐτυχία μᾶς δίδει φίλους ἥ δυστυχία τοὺς δοκιμάζει» Ἐπίσης ἐπηλήθευσε τὸ λαϊκὸ δίστιχο: «Ωσὰ δὲν ἔχει καὶ κανεὶς νὰ σεῖ (κινεῖ) τὴν κεφαλή του, ἀρνοῦνται τὸν κι' οἱ φίλοι τουκαὶ ὅλοι οἱ γι' ἐδικοί του. Ὁμοίως ἐπηλήθευσε τὸ ἀρχαῖο ὄντο τὸ δίς ἐξαμαρτεῖν οὐκ ἀνδρός σοφοῦ». Ἡτοι δὲν συγχωρεῖται νὰ ὑποπέσῃ τις εἰς τὸ ἵδιον παράπτωμα. Ἐπίσης ἐπηλήθευσαν τὰ κατωτέρω σοφὰ λόγια, καταστάλαγμα τῆς μακροχρονίου πείρας τοῦ λαοῦ μας καὶ τῶν μαθημάτων τὰ δόποια ἔλαβε οὗτος ἀπὸ τὰ παθήματα τῆς πολυμόρφου καὶ γεμάτης δυσχερειῶν ἴδιωτικῆς καὶ τῆς πολυταραχάχου Ἐμνικῆς.

Ζωῆς του. ⁹ Ήτοι « Παθήματα - Μαθήματα ». Αἱ ἀτυχίαι τοῦ παρελθόντος σωφρονίζουν τὸν ἄνθρωπο εἰς τὸ μέλλον. « ὁ Παθός Μαθός ». ¹⁰ Ήτοι δοτὶς ἐπαθέ τι ἔχει πλήρη γνῶσιν αὐτοῦ καὶ προφυλάσσεται νὰ μὴ τὸ ξαναπάθῃ.

Μετά τινας μῆνας ἐπληροφορήθη δτι ὁ φίλος του Μ.Κ. ὁ ὅποιος τὸν εἶχε ὥθηση στὴν ἀσωτία καὶ ὁ ὅποιος τὸν ἐγκατέλειψε εὐθὺς ὃς τοῦ ἔλειψαν τὰ χρήματα, ἀπέθανε στὴ φυλακή. Οὗτος πράγματι κατεχούσθη χρήματα τοῦ Δημοσίου καὶ ἐπλαστογράφησε ἔνας ὑπογραφὰς διὰ νὰ καλύψῃ τὸ ἔλλειμμά του. ¹¹ Ανακαλυφθεὶς ὅμως κατεδικάσθη σὲ πολυετῆ φυλάκιση. Εὐλόγως συνεπῶς λέγει ὁ λαϊκὸς ποιητὴς

« ὅποιος ξοδιάξει δεκοχτῷ καὶ
δὲ σοδιάξει τράιτα
οτὴ φυλακὴ τὸν βαζούσι καὶ
δὲ γρωφίζει γιάντα ».

‘Η πληροφορία αὕτη ἐνίσχυσε ἔτι περισσότερον τὸν Γ. Δ. εἰς τὸ νὰ συνεχίσῃ μετὰ περισσοτέρου ζήλου τὴν συντηρητικὴν ζωὴν του, διότι τοῦ ἐδόθη ἡ ὀφορμὴ νὰ ἐννοήσῃ καλλίτερον ἀπὸ τὶ βάραθρον διεσώθη.

Πέμπτη Περίπτωσις

« Τῶν φρονίμων τὰ παιδιὰ πρὸν πεινάσοντα μαγειρεύοντα ».

‘Ο Σώφρων ἐργάτης ἔχων ὑπ’ ὅψει του τὸ λαϊκὸ οητὸ « τῶν φρονίμων τὰ παιδιὰ πρὸν πεινάσοντα μαγειρεύοντα » ἥτοι ὅτι ἡ σύνεσις ἐπιβάλλει νὰ είνε ὁ ἄνθρωπος προνοητικὸς καὶ μὴ ἀκολουθῶν τὸ « μεροδούλι μεροφάρι » ἔνα ποσοστὸ τοῦ ἡμερομισθίου τὸ ὅποιον λαμβάνει ὅταν ἐργάζεται καταθέτει στὸ Ταχ. Ταμιευτήριον. Τοιουτορρόπως δὲ ὅταν δὲν θὰ ἐργάζεται διότι δὲν θὰ ὑπάρχῃ ἐργασία ἔχει τὶς οἰκονομίες του μὲ τὶς ὅποιες συντηρεῖται ἐν τῷ μεταξὺ μέχρις ὅτου ἐπαναλάβῃ τὴν ἐργασία του.

Έκτη Περίπτωσις

« Μακάριος ὁ δοῦλος δν εὑρήσῃ γρηγοροῦντα »

‘Η συνετὴ ὑπηρέτρια καταθέτουσα τὸν μισθόν της εἰς τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον θὰ εἴρεθῇ ἑτοίμη ὅταν θὰ παρουσιασθῇ ὁ γαμβρός, διότι μὲ τὶς οἰκονομίες της θὰ συστήσῃ τὴν προῖκα της. Οὗτω δὲ θὰ καταστήσῃ πραγματοποιήσιμο τὸ γάμο της δεδομένου ὅτι ἡ προὶς σῆμερον εἴνε ἔια σοβαρὸ ἐλατήριο τὸ ὅποιο ὠθεῖ τὸν ἀνδρα στὴ σύναψη γάμου. Καὶ ἔτσι θὰ ἐφαρμοσθῇ ὑπὸ τὴν πραγματικὴν ἐννοια τὸ οητὸ τοῦ Εὐαγγελίου « ἴδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς καὶ μακάριος ὁ δοῦλος δν εὑρήσῃ γρηγοροῦντα ». ¹² Έν τῇ προκειμένῃ δὲ πε-

οι πτώσει γρηγοροῦσα θὰ εἶνε ἡ συνετὴ ὑπηρέτοια ἡ δποία τὸ ἐκ τῆς ἔργασίας της εἰσόδημα δὲν τὸ ἐσπατάλησε ἀλλὰ τὸ ἀπεταμίευσε καὶ ἔτσι κατώρθωσε νὰ ἀποκατασταθῇ διὰ τοῦ ἀποταμιεύματος τούτου καὶ δὲν θὰ μείνῃ ἔξω τοῦ νυμφῶνος λόγω ὀλιγωδίας ὅπως ἔμειναν αἱ πέντε μωραὶ Παρθένοι τῆς σχετικῆς παραβολῆς τοῦ Εὐαγγελίου.

Παράδειγμα ΣΤ'.

«Τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον σώζει σήμερον τὴ ζωὴ τοῦ πατρός σου καὶ τὴν τιμὴ τῆς μητρός σου».

Σ' ἔνα μεγάλο ἐμπορικὸ Κατάστημα γυναικείων ὑφασμάτων τῆς ὁδοῦ Ἐρμοῦ τῶν Ἀθηνῶν ἦργάζετο ὡς Ταμίας ἡ Δεσποινὶς Γ. Ε. Συγχρόνως δὲ ἐτήρει ὡς γλωσσομαθῆς καὶ τὴν ἔξωτερηκὴν ἀλληλογραφία τοῦ Καταστήματος διὸ καὶ ἐλάμβανε ὄπωσδήποτε ἴκανοποιητικὸ μισθό. Ἡτο πολὺ ὡραία σεμνὴ καὶ ἥθική. Ἐπειδὴ δὲ ἡτο ἀφωσιωμένη καὶ στὴν ἔργασία της, εἶχε ἀποσπάσει τὴν ἔκτιμηση τῶν προϊσταμένων της.

Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ μισθοῦ της τὸ διέθετε πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς οἰκογενείας της τὸ δὲ ὑπόλοιπο κατέθετε κατὰ μῆνα εἰς τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον ἀποβλέπουσα νὰ συστήσῃ ἐν καιρῷ τὴν προῖκα της. Τὰς καταθέσεις αὐτὰς εἰς τὸ Ταμιευτήριον ἔνηργει ἐν ἀγνοίᾳ τῶν γονέων της τοὺς ὄποιους εἶχε πείσει διὰ ἐλάμβανε τέσσο μισθὸ δσο διέθετε κατὰ μῆνα διὰ τὴν οἰκογένειάν της. Ἀπέκρυπτε δὲ ἀπὸ τοὺς γονεῖς της τὸν πραγματικὸ μισθό της διότι ἔφοβεῖτο μὴ τυχὸν δ πατήρ της ἐκράτει καὶ τὸ ὑπόλοιπον διὰ νὰ τὸ σπαταλήσῃ εἰς τὰ χαρτοπαίγνια τῶν ὄποιων ἡτο θαμών.

Μετὰ τινα ἔτη ἡσθένεισε σοβαρῶς δ πατήρ της καὶ παρίστατο ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῇ σὲ εἰδικὴ κλινικὴ διὰ νὰ ἔγχειρηθῇ, ἀλλως ἡ ζωὴ τοῦ διέτρεχεν ἀμεσον κίνδυνον. Διὰ τὴν εἰσαγωγὴν του ὅμως στὴν κλινικὴ ἀπητοῦντο χοήματα τῶν ὄποιών ἔστεροῦντο. Διὰ τοῦτο ἡ μητέρα της ἀπεφάσισε ν' ἀποτανθῇ σὲ διάφορα πρόσωπα γνωστὰ τοῦ ἀνδρός της.

Πρὸς τοῦτο μετέβη εἰς τὸ Χρηματιστικὸν Γραφεῖον τοῦ Β. Π. Οὗτος τὴν ὑπεδέχθη μετὰ πολλῶν φιλοφρονήσεων. Ἐπροθυμοποιήθη δὲ νὰ τῆς παράσχῃ κάθε ἔκδούλευση διότι ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ τοῦ ἔπροξένησαν ἐντύπωση αἱ γραμμαὶ τοῦ σόματός της αἱ δποῖαι διετροῦντο ἀκόμη καλῶς.

Κύριε Π. τοῦ εἴπε δ ἀνδρας μου κινδυνεύει ν' ἀποθάνῃ καὶ εἶνε ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῇ σὲ κλινικὴ διὰ νὰ ἔγχειρηθῇ ὄπότε πολλαὶ ἐλπίδες

·διασώσεως του υπάρχουν. Δυστυχῶς ὅμως στερούμενα χρημάτων διὰ νὰ προκαταβάλλωμεν τὰ νοσήλεια στὸ Διευθυντὴ τῆς κλινικῆς. Γι' αὐτὸ σᾶς πρακαλῶ ὅπως εὐαρεστηθῆτε καὶ μᾶς δανείσητε ἐπὶ τόκῳ 10.000 δραχμὲς ἔξιοφλητέες μετὰ ἐν ἔτος.

Ἐύχαριστως κυρία μου ἀπήντησεν ὁ χρηματιστής. Ἄλλù θὰ πρέπει νὰ μοῦ ἔξασφαλίσῃτε τὴν ἔξόφληση τοῦ δανείου δι' ἔγγραφῆς πρώτης ὑποθήκης ἐπὶ τῆς ἀκινήτου περιουσίας σας.

Κύριε, τὸῦ λέγει. Δυστυχῶς ἀκίνητον περιουσίαν δὲν ἔχομεν οὔτε ἔγω οὔτε δ ἄνδρας μου καὶ γι' αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ σᾶς ἔξασφαλίσω δι' ὑποθήκης. Ἐπίσης οὔτε ἀξίας λόγου κινητὴ περιουσία ἔχομεν διὰ νὰ σᾶς τὴν ἐνεχυριάσωμεν. Μερικὰ κοσμήματα τὰ δποῖα είχον τὰ ἐπώλησα διὰ νὰ ἀγοράσω φάρμακα καὶ διὰ νὰ συντηρήσω τὸ σπίτι μου. Δὲν μοῦ ἀπομένει παρὰ μόνον τὸ δαχτυλίδι μου τὸ δποῖο εὐχαριστως σᾶς δίδω ὡς ἐνέχυρο.

὾ οἱραβών σας κυρία μου δὲν ἀξίζει οὐδὲ χιλίας δραχμὰς καὶ δὲν τὸν δέχομαι ὡς ἐνέχυρο. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν μπορῶ νὰ μὴ βιοθήσω μιὰ ὠραία γυναικα σὰν καὶ σᾶς γι' αὐτὸ θὰ τὸ κάμω ἀρκεῖ νὰ μοῦ ὑποσχεθῆπε διτι θὰ ἔλθετε αὔριο στὴν γκαρσονιέρα μου.

Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ τελειώσῃ τὴν τελευταία λέξη καὶ ἐδέχθη ἴσχυρὰ φατίσματα στὴν παρειὰ ἐκ μέρους τῆς πτωχῆς ἀλλ ἐντίμου κυρίας. Ἰδοὺ ἀχρεῖ τοῦ εἶπε γιὰ νὰ μάθης νὰ σέβεσαι τὴ δυστυχία καὶ τὸν πόνο τοῦ ἀλλου, Ἐσπευσε δὲ καὶ ἔξηλθε τοῦ Γραφείου τοῦ ἀνηθίκου Χρηματιστοῦ. Ἐκ τούτου κατηυθύνθη στὸ Γραφεῖον ἑτερον γνωστοῦ τοῦ ἀνδρός της τοῦ ἀρχιτέκτονος Δ. Ε. Ἐπεισεν ὅμως ἡ δυστυχής ἀπὸ τὴ σκύlla στὴ χάρυβδι διότι ὁ νεαρὸς ἀρχιτέκτων εἰχε ἀποπειραθῆ ἐπανειλημμένως νὰ παρασύρῃ εἰς τὸ γραφεῖο του δι' ἀνηθίκους σκοποὺς τὴν ὠραίαν κόρην τῆς κυρίας ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε. Ἡ ἐντιμος κόρη τὸν ἀπέκρουσε μετὰ περιφρονήσεως, πρᾶγμα ποὺ ἔφερε βαρέως..

Μόλις λοιπὸν ἔμαθεν οὗτος τὴν αἰτία τῆς ἐπισκέψεως τῆς κυρίας ἐνόμισεν διτι ἦτο ἡ κατάλληλος εὐκαιρία διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τοὺς ἀνηθίκους σκαποὺς του. Μάλιστα τῆς εἶπε δέχομαι εὐχαριστως νὰ σᾶς δώσω τὶς 10.000 δραχμὲς τὶς δποῖες μοῦ ζητεῖτε ἀρκεῖ νὰ πείσετε τὴν κόρη σας νὰ γίνη ἐρωμένη μου. Ἡ ἀτυχής κυρία ἔχουσα ὑπ' ὅψει τὸ λαϊκὸ γνωμικὸ «Ἡ τιμὴ τιμὴ δὲν ἔχει καὶ χαρά στην ποὺ τὴν ἔχει» ἦτοι διτι ἡ κοινωνικὴ ὑπόληψις εἶναι τὸ πλέον ἀνεκτίμητο ὄγκοδο τοῦ ἀπήντησε περιφρονητικά: Ποτὲ δὲ θὰ γίνη αὐτό. Προτιμῶ νὰ πειθ-

νη ὁ ἄνδρας μου παρὰ νὰ γίνω προαγωγὸς τοῦ κοριτσιοῦ μου. Ἀμέσως δὲ ἔξηλθε τοῦ Γραφείου του κατευθυνθεῖσα εἰς τὴν οἰκίαν της στὴν ὅποια εὑρῆκε τὸ σύζυγό της σὲ χειρότερη κατάσταση.

Μόλις τὴν εἶδε ὁ θεράπων ἵατρὸς τῆς εἶπε. Κυρία μου ἀν αὔριο ἀνυπερθέτως ὁ ἄνδρας σας δὲν εἰσαχθῇ στὴν κλινικὴ διὰ νὰ ἐγχειρηθῇ θὰ ἀποθάνῃ ἀφεύκτως.

Ἡ πληροφορία αὐτὴ τὴ συνετάραξε καὶ κλονισθεῖσα ἔπεισε λιπόθυμος. Μόλις συνηλθεν ἥρχισε νὰ κλαίῃ καὶ πάλιν μὴ γνωρίζουσα τὶ νὰ πρᾶξῃ. Ἐν τῇ ἀπελπίσιᾳ της δὲ αὐτὴ ἐσκέφθη νὰ λάβῃ τὴν ἀπόφαση νὰ μεταβῇ στὴ γναρσονιέρα τοῦ Β. Π. Πρὸς στιγμὴν ἡ σκέψις αὐτὴ τῆς ἐπροκάλεσε τὴ φρίκη ἀλλὰ κατόπιν σκεφθεῖσα ὅτι οὐδὲν ἄλλο μέσον ἐξευρέσεως χρημάτων, διὰ νὰ σώσῃ τὸν ἄνδρα της ὑπῆρχε, ἥρχισε νὰ τὸ σκέπτεται σοβαρῶς (¹).

Στὸ σημεῖο αὐτὸ τῶν σκέψεων της ἐνεφανίσθη ἡ κόρη της ἐπιστρέψασα ἐκ τῆς ἐργασίας της. Τί ἔχετε μαμμά μου καὶ κλαῖτε μήπως ἀπέθανε ὁ μπαμπᾶς;

“Οχι κόρη μου ἀλλ’ ἀν αὔριο δὲν εἰσαχθῇ στὴν κλινικὴ γιὰ νὰ ἐγχειρηθῇ, θ’ ἀποθάνῃ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἔχομε χρήματα γιὰ νὰ προκαταβάλλωμε τὰ νοσήλεια διὰ τοῦτο διάφορες σκέψεις μὲ βασινίζουν καὶ δὲν ἔρω τὶ νὰ κάμω.

Μὴ στενοχωρεῖσθε μαμμὰ καὶ ὁ πανάγαθος θεὸς ἔρχεται πάντοτε ἀρωγὸς στοὺς δυστυχοῦντας. Πόσα χρήματα ἀπαιτοῦνται; 10.000 δραχμαὶ ἀπαντᾶ ἡ μητέρα της.

Τὶς ἔχετε ἀμέσως καὶ τὴν ἐγκατέλειψε διὰ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ δωμάτιόν της; ἀπὸ τὸ ὅποιο κατῆλθε κρατοῦσα ἔνα βιβλιάριο τοῦ Ταχυδρομικοῦ Ταμιευτηρίου τὸ ὅποιο ἐπέδειξε στὴ μητέρα της. Ἰδοὺ μαμμά μου ὁ Σωτήρ μας. Μεταβαίνω ἀμέσως στὸ Ταμιευτήριο νὰ ἀναλάβω τὶς 10.000 δραχμές. Ἐκπληκτός ἡ μητέρα της τὴν ἥρωτησε ποῦ εὐρῆκε τὰ χρήματα. Τότε δὲ τῆς ἔξήγησε ὅτι μέρος τοῦ μισθοῦ της κατέθετε κατὰ μῆνα εἰς τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον καὶ σὺν τῷ χρόνῳ μὲ τοὺς τόκους κατώρθωσε νὰ ἔξικονομήσῃ μέχρι τότε 30.000 δραχμές. Μετὰ τὴν ἔξήγηση αὐτὴ ἡ μητέρα της τὴν ἐνηγκαλίσθη καὶ συγκεκινημένη τῆς εἶπε.

Κόρη μου τὸ Ταχ. Ταμιευτήριον σάζει σήμερον τὴ Ζωὴ τοῦ πατρός σου καὶ τὴν τιμὴ τῆς μητρός σου ἡ ὅποια ὀλίγον ἔλλειψε πιεζό-

1) Τότε δὲν είχε ἴδει οὐδὲν ἀκόμη τὸ Ἐνεχυροδανειστήριον τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου.

μένη ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς ἔξευρέσεως χρημάτων νὰ ἐκυλίετο στὸ βοῦργο τῆς ἀτιμίας γιὰ νὰ προσάψῃ ἀνεξίτηλο στύγμα στὸ μέτωπο τῆς ἐντίμου οἰκογενείας της.

Εἴθε δὲ Θεός νὰ προοδεύῃ πάντοτε τὰς ἐργασίας τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου ἐπ' ὧφελείᾳ τῶν λαϊκῶν τάξεων εἰς τὰς δροὶας περιπτώσεις σὰν τὴ δική μας εἶναι συνήθεις. Εἰς τὸ ἔξης κόρη μου παντοῦ καὶ πάντοτε θὰ διακηρύξτω τὴ μεγάλη χρησιμότητα τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου καὶ θὰ γίνω ἡ φανατικωτέρα προπαγανδίστρια αὐτοῦ.

Ἐκ τοῦ παραδείγματος τούτου συνάγεται γενικῶς ὅτι τὸ χρηματικὸ ἀπόθεμα τὸ δροῖο δημιουργεῖται διὰ τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου ἔξασφαλίζει τόσον τὸ ἄτομον δσον καὶ τὴν οἰκογένειάν του ἀπὸ παντοειδεῖς ἡθικοὺς κινδύνους.

Παράδειγμα Ζ'.

Κάποτε δὲ νιὸς πλουσίου τινος ἥρωτησε τὸν πατέρα του πᾶς κατώρθωσε ν' ἀποκτήσῃ καὶ συγκρατήσῃ τόσον πλοῦτον ὥστε νὰ ξῆ μετὰ τῆς οἰκογενείας του ἀνευ δυσκολιῶν ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τῶν κτημάτων του. «Τίποτε πιὸ εὔχολο» ἀπεκρίθη δὲ πατήρ καὶ ἐγερθεὶς σβύνει τὸ ἐκ τῶν δύο κηρίων τὰ δροῖα ἐφώτιζον τὸ δωμάτιον λέγων. «Νὰ ἀρκεῖσαι εἰς τὸ ἀναγκαῖον καὶ νὰ καίης ἐν μόνον κηρίον δταν δὲν ἔχεις ἀνάγκη καὶ τῶν δύο».

‘Η πρᾶξις αὗτη τοῦ πατρός, ἡ τόσον ἀπλῆ δσον καὶ διδακτικὴ συνετέλεσεν ὥστε νὰ μεταποιήσῃ τὸν εὐφραινόμενον καθ' ἡμέραν λαμπτῷς ἔγγαμον νιόν του, ἀπὸ σπάταλον εἰς οἰκονόμον διὰ νὰ φθάσῃ καὶ οὗτος μετ' οὐ πολὺ εἰς ἦν θέσιν εύρισκετο δὲ οἰκονόμος πατήρ του.

Παράδειγμα Η'.

‘Ο ἀποταμιεύων ἀναντιρρήτως στερεῖται ἐν τινι μέτρῳ, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀποταμιεύσεως ὡρισμένων ἀπολαύσεων. Εἰς τὸ μέλλον δμως ἵκανοποιεῖται ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκ τῶν ἀπολαύσεων τούτων ἀποχῆς του. ‘Ο Μ.Δ. κάτοχος ἐκλεκτῆς κατοικίας τὴν δροῖαν εἶχε ἀποκτήσει μὲ παντοειδεῖς στερήσεις εἶχε τὴν ἔξης ἐπιγραφὴν εἰς τὴν εἰσόδον αὐτῆς.

«Ο ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα οὐδέποτε καπνίσας, τὸ δὲ οὗτος παραγόμενον κατ' ἔτος ἐκτοκίσας.

*Toιοῦτον οἶκον ἀποκτᾶ
κι' ὑγείαν δέκα ἔτη σιδ
βίο του προσθέτει ».*

Γενικαὶ περιπτώσεις

«Τὸ μεγαλύτερον κέρδος τοῦ ἀνθρώπου είνε νὰ ἔξοδεύῃ ὀλιγάτερα τῶν δσων κερδίζει».

Γενικῶς ὁ συνετὸς ἀνθρωπος ἔχων ὑπὸ ὅψει του ὅτι τὸ μεγαλείτερον κέρδος δι’ αὐτὸν είνε γὰ ἔξοδεύῃ ὀλιγώτερα τῶν δσων κερδίζει καὶ διατηρῶν τὰς ἀνάγκας του εἰς κατώτερον μέτρον τοῦ εἰσοδήματός του καθίσταται σὺν τῷ χρόνῳ οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητος δι’ αὐτῆς τούτης τῆς προβλεπτικῆς καὶ συντηρητικῆς τακτικῆς του.

Ἐπίσης ὁ ἀποταμιεύων γίνεται συγχρόνως ἐργατικός, παραγωγικὸς νυχθημερὸν μεριμνῶν περὶ τῆς ἐπαύριον. Ὅσον δὲ οὗτος βλέπει αὐξανόμενα τὰ κεφάλαιά του ἐπὶ τοσοῦτον γίνεται ἐντονωτέρα ἡ ἐπιθυμία του νὰ τὰ αὐξήσῃ περισσότερον.

Οἱ ἀποταμιεύων ἀποκτᾶ τὸ αἰσθημα τῆς σταθερότητος καὶ τῆς ἀσφαλείας ἡ ὁποία τοῦ προσδίδει τὴν ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν ἔκεινην ἡρεμίαν ἥτις είνε ἡ μόνη συντελεστικὴ τῆς προόδου καὶ τῆς ἀποδοτικότητος.

Τὸ αἰσθημα τῆς ἀσφαλείας περὶ τῆς αὔριον, ἡ δημιουργούμενη βεβαιότης τοῦ ἀποταμιεύοντος περὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον προασπίσεως τῆς ὑλικῆς του ὑπάρξεως, ἡ ὀπόλυτος ἥσυχία ὅτι δὲν θὰ εὑρεθῇ πεινῶν καὶ γυμνητεύων, παρέχει εἰς αὐτὸν τὴν οἰκονομικὴν ἐλευθερίαν ἡ ὁποία ἀναντιρρήτως είνε τὸ ἀπαραίτητον θεμέλιον τῆς ἀληθοῦς ἀτομικῆς ἐλευθερίας. Γι’ αὐτὸν καὶ αἱ παροιμίαι «ἔχεις γρόσα ἔχεις γλώσσα». Οἱ πένητες δηλονότι στεροῦνται παροργίας, ἔχουν λίγα λόγια. Ἐπίσης «ἔχεις πλούτη; ᔍχεις γνώση». Ἡτοι οἱ πλούσιοι ἐπιβάλλονται διὰ τοῦ πλούτου των ἔστω καὶ ἀν είνε μωροὶ καὶ λέγουν ἀνοησίες. Ὄμοιώς «ἔχεις χοήματα; ᔍχεις πατήματα». Ἡτοι τὸ χοήμα ἔχει μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν Ζωήν.

Στερεωμένη λοιπὸν ἡ Ἀποταμίευσις ἐπάνω στὴ θυσία πόθων καὶ ἐπιθυμιῶν είνε ἡ προσφορὰ τοῦ πολίτου στὸ βωμὸ τῆς ἀνεξαρτησίας του, είνε δὲ φόρος ποὺ κατέθετε γιὰ τὴν ἐλευθερία του δὲ ὑπερήφανος ἀνθρωπος. Γιατὶ μὴν πῆ κανεὶς ὅτι αἰσθάνεται τὸν ἔαυτόν του ἐλεύθερον ὅταν ζῆ μὲ τὸ φάσμα ὅτι στὴ πρώτη ἐναντιότητα θ’ ἀναγκασθῇ νὰ κρούσῃ τὴν πόρτα τοῦ γείτονος.

Ἐνας κλασσικὸς ποιητὴς τῆς λατινικῆς ἀρχαιότητος εἶπε «ὅταν δὲ καιρὸς συννεφιάσῃ θὰ μείνῃς μόνος». Καὶ πράγματι μόλις ἔλθουν πικρὲς καὶ ἄτυχες ἡμέρες στὴ Ζωή, τότε οἱ φίλοι μᾶς ἔχενον, οἱ γνωστοὶ μᾶς γίνονται ἀγνωστοι, οἱ συγγενεῖς ἀποφεύγουν τὴν ἐπαφή μας μὴ τυχὸν καὶ τοὺς βαρδύνομε μὲ καμμιὰ ἐνόχληση συνδρομῆς. **ΣΑΙΤΑΚΟΣ**

ὅ καῦμένος λένε ὅσοι μᾶς συμπονοῦν· φταιει τὸ κακό του κεφάλι λένε οἱ αὐστηρότεροι.

“Ολα λοιπὸν αὐτὰ ὁ φρόνιμος καὶ προνοητικὸς ἀνθρώπος τὰ προ-λαμβάνει διὰ τῆς Ἀποταμιεύσεως.

‘Ο Λασκαράτος στὸ βιβλίο του γράφει τὰ ἑξῆς γιὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς οἰκονομίας.

«Ἡ οἰκονομία ὁδηγᾶ εἰς τὴν καλητέρευση τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ οἰκονομία φέρνει μαζύ της τὴν εὐταξία, τὴν χαρά, τὴν ὑγεία, τὴν ἀφθονία καὶ τὴν εὐπρόσεπταια. Ἡ οἰκονομία εὐχαριστᾷ ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας καὶ τὰ βασιτὰ ἐνωμένα μὲ τὴν ἀγάπη τὸν γεννηταῖς ἀπὸ τὴν εὐχαρίστηση. Ὄλοι ἀπουκάτου στὸ σύστημα τῆς οἰκονομίας εὐχαριστοῦνται καὶ προσθυμοποιοῦνται διὰ τὸ κοινὸν ὕφελος. Ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ ἀσωτία φέρνουν ἀποτελέσματα διαφορετικὰ ἀπὸ κεῖνα ποὺ φέρνει ἡ οἰκονομία. Ἡ κατάχρησες τοῦτες ἔχουν γιὰ πρῶτο καὶ ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα τὴν δυσαρέσκεια ὅλων τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας.

‘Ἀπὸ δὲ τῇ γενικῇ τούτῃ δυσαρέσκεια γεννηταῖς ἀλλες καταχρήσεις ἡ ὅποιες φυσείρουν τὸ προσωπικὸν τῆς οἰκογενείας καὶ ἀφανίζουν τὰ συμφέροντα τοῦ σπητιοῦ. Κυριάκετε εἰς τὶς οἰκογένειες ὅπου ὑπῆρξε φιλάργυρος ἢ ἀσωτὸς οἰκογενειάρχης καὶ θελ’ ἤδητε στὸ ὕστερο ἀπὸ ταῦτα τὰ δύο ἀντίμετα ἄκρα ἔνα καὶ τὸ αὐτὸν τέλος διαφθορὰ τοῦ προσωπικοῦ τῆς οἰκογενείας καὶ ἀφανισμὸς τῶν ὑλικῶν συμφερόντων».

§ 69. **Ἐμμεσα ἀποτελέσματα τῆς Ἀποταμιεύσεως.** ‘Ἐν τῇ ἐνώσει ἡ ἴσχύς». — Ἡ ἀποταμίευσις ὅμως ἔχει πολὺ μεγαλυτέραν σημασίαν ἀπὸ γενικωτέρας Ἐθνικῆς καὶ Κοινωνικῆς ἀπόψεως διὰ τὰ ἔμμεσα ἀποτελέσματα αὐτῆς.

Αὕτη παρέχει εἰς τὴν παραγωγὴν ἔνα τῶν τριῶν αὐτῆς Συντελεστῶν τὸ Κεφάλαιον. Ἀποτελεῖ δὲ διὰ τοῦτο τὸν κυριώτερον μοχλὸν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Τὰ κολοσσαῖα ποσὰ τὰ δυοῖνα ἔχοντις μοποίηθησαν προπολεμικῶς διὰ τὴν συγκρότησιν τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων ἥσαν κυρίως καρποὶ τῆς ἀποταμιεύσεως χιλιάδων ἀνθρώπων. Αἱ μεγάλαι δὲ ἐπιχειχήσεις αὐξάνουν τὴν παραγωγικήν των δραστηριότητα, παρέχουν ἔργασίαν καὶ πλουτίζουν τὰς χώρας.

‘Ἐπίσης ἡ ἀποταμίευσις ἔχει τὸ ἐπακόλουθον ν’ ὀλιγοστεύῃ τὴν κατανάλωσιν τῶν περιττῶν εἰδῶν τῶν δοπιών πλεῖστα εἰσάγονται ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ καὶ οὗτο δὲν γίνεται ἔξαγωγὴ συναλλάγματος ἐπ’ ὕφελεία τῆς ἀξίας τοῦ Ἐθνικοῦ νομίσματος.

Τὸ ἰσχῦον διὰ τὰ ἄτομα γαλλικὸν ρητὸν «l'union faite-la-force», «ἐν τῇ ἐνώσει ἡ ἴσχὺς» τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὸ χρῆμα. Τὰ διάφορα μικρὰ κεφάλαια ἐνούμενα ἐπὶ τῷ αὐτῷ στὰ Ταμιευτήρια ἀποτελοῦσι ἔνυ μεγάλο κεφάλαιο τὸ διοῖ δύναται νὰ ἐνισχύσῃ διάφορα Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, Δήμους, Κοινότητας, νοσοκομεῖα κ.λ.π. πρὸς ἐκτέλεσιν κοινωφελῶν ἔργων, διὰ τὰ διοῖ ἀφ' ἐνὸς μὲν θὰ ἀπασχοληθῇ μεγάλος ἀριθμὸς ἀνέργων καὶ οὕτω θὰ καταπολεμηθῇ ἡ ἀνεργία, ἀφ' ἐιέρου δὲ θὰ ὠφελήσουν ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ των τὴν κοινωνίαν ὀλόκληρον.

Γενικῶς ἡ Ἀποταμίευσις τῆς διοίας ἡ ἀνυηρότης ἀποδεικνύει τὴν οἰκονομικὴν εὐφωστίαν τῆς Ἐθνικῆς οἰκονομίας μιᾶς χώρας, τροφοδοτεῖ μὲ τὰ ἀπαραίτητα κεφάλαια οὐ μόνον τὸ ἐμπόριον, τὴν Βιομηχανίαν καὶ ἐν γένει ὅλους τοὺς κλάδους τῆς παραγωγῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Κράτος καὶ τοὺς διαφόρους ἐν αὐτῷ δργανισμοὺς Δημοσίου Δικαίου πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργων παραγωγικῶν καὶ τοιούτων κοινῆς ὠφελείας.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ ΠΕΡΙ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΩΝ ΓΕΝΙΚΩΣ

§ 70. Όρισμὸς τῶν Ταμιευτηρίων.— Κατόπιν τῶν ὅσων περὶ Ἀποταμιεύσεως ἐσημειώσαμεν εἰς τὸ Δεύτερον μέρος τῆς παρούσης Μελέτης, εἶνε προφανὲς ὅτι τὰ σχηματιζόμενα διὰ τῆς Ἐργασίας καὶ τῆς Ἀποταμιεύσεως κεφάλαια, δὲν πρέπει νὰ φυλάττωνται εἰς τὰ μπαοῦλα οὐδὲ νὰ κρύπτωνται εἰς κλινοστρωμνὰς διπλας πράττουσι τινὲς καὶ σήμερον ἀκόμη. Διότι εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς ἀφ' ἐνὸς μὲν ὑφίσταται ὁ κίνδυνος τῆς κλοπῆς τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἀπωλείας, ἀφ' ἐτέρου δὲ διότι τὸ χρῆμα μένει νεκρὸν καὶ δὲν ἀποφέρει οὐδὲμιάν πρόσοδον οὐδὲ δύναται νὰ ὠφελήσῃ τὴν Κοινωνίαν. Ἀλλὰ πρέπει ἀντιθέτως νὰ κατατίθενται εἰς τὰ εἰδικῶς ἐπὶ τούτῳ λειτουργοῦντα Ἰδρύματα διὰ νὰ ἀποβαίνουν προσοδοφόρα διὰ τοὺς Κατόχους των καὶ ὡφέλιμα διὰ τὴν Κοινωνίαν δλόκληρον. Τοιαῦτα δὲ Ἰδρύματα είναι τὰ Ταμιευτήρια τὰ ὅποια είναι ἐπινόησις τῶν νεωτέρων χρόνων.

« Ταμιευτήρια καλοῦνται τὰ πιστωτικὰ ἔκεινα Ἰδρύματα τὰ δποῖα δέχονται ἐπὶ ὁρισμένῳ τόκῳ καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους εἰδικοῦ κανονισμοῦ, τὴν κατάθεσιν καὶ ἐλαχίστων ποσῶν καὶ ἐπιστρέφουσι κατὰ βούλησιν τοῦ Καταθέτον τὸ δλον ἢ μέρος τοῦ ποσοῦ τῆς καταθέσεως ».

§ 71. Διάκρισις τῶν ταμιευτηρίων.— Τὰ ταμιευτήρια διακρίνονται εἰς δύο κατηγορίας. Εἰς τὰ Ἰδιωτικὰ Ταμιευτήρια καὶ εἰς τὰ Δημόσια ἢ Ἐθνικὰ τοιαῦτα. Καὶ Ἰδιωτικὰ μὲν είναι ὅσα ἔξυπηρετοῦσιν ἐπιχειρηματικὸν ἴδιωτικὸν σκοπὸν καὶ ἐπιδιώκουσι κυρίως τὸν πορισμὸν κέρδους εἰς τοὺς ἰδρυτὰς αὐτῶν. Τοιαῦτα λειτουργοῦνται ἵδιώς παρὰ Τραπέζαις. Δημόσια δὲ ἢ Ἐθνικὰ Ταμιευτήρια είνε ἔκεινα τὰ δποῖα τελοῦντα ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐγγύησιν τοῦ Κράτους ἔξυπηρετοῦσι δημόσιον σκοπὸν καὶ δὲν ἀποβλέπουσι κατὰ κύριον λόγον εἰς κέρδη

ἀλλὰ σκοποῦσι νὰ προκαλέσωσι τὴν ἀγάπην τῶν λαϊκῶν ίδία τάξεων πρὸς τὴν ἀποταμίευσιν, νὰ ἔξασφαλίσωσι τὰς οἰκονομίας αὐτῶν καὶ νὰ καταστήσωσι αὐτὰς παραγωγικάς.

Τὰ Ἐθνικὰ Ταμιευτήρια καλοῦνται εἰδικώτερον Ταχυδρομικὰ διότι λειτουργοῦσι παρὰ τοῖς κατὰ τόποις Ταχ. Γραφείοις τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν ἐκτελουμένης παρὰ τῶν Ταχυδρομικῶν ὑπαλλήλων.

§ 72. Σκοπὸς τῶν Ταμιευτηρίων.— Σκοπὸς τῶν Ταμιευτηρίων εἶναι ἡ προστασία τῶν λαϊκῶν οἰκονομιῶν τῶν διοίων ἀποτελοῦσι τὸ συλλεκτήριον δργανὸν καὶ ἡ ἐνισχυσίς τῆς ἀνάπτυξεως τοῦ ἀποταμευτικοῦ πνεύματος μεταξὺ τῶν κατωτέρων ίδία τάξεων τῆς Κοινωνίας.

Τὰ Ταμιευτήρια προστατεύουσι τὰς λαϊκὰς οἰκονομίας ἀφ' ἐνὸς μὲν διότι ἔξασφαλίζουν αὐτὰς ἀπὸ κάθε κίνδυνον, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι τὰς καθιστοῦν παραγωγικὰς διὰ τοῦ τόκου τὸν διοῖν παρέχουσι. Ἀλλὰ τὰ Ταμιευτήρια δὲν παρέχουν ἀσφάλειαν πρὸς τὸν καταθέτην φόνον κατὰ τῶν κλεπτῶν ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ ίδίου. Πράγματι τὸ καλλίτερον μέσον πρὸς σωτηρίαν τῆς ἐγ τῇ γεννήσει οἰκονομίας εἶναι ἡ ἀφαιρέσις αὐτῆς ἐκ τῶν χειρῶν ταῦ κατόχου κωλυομένου οὗτω νὰ ἐνδώσῃ εὐχερῶς εἰς τὸν πόθον τῆς δαπάνης.

Ἐνισχύουσι δὲ τὰ Ταμιευτήρια τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀποταμευτικοῦ πνεύματος διότι διὰ τῶν διευκολύνσεων καὶ τῶν πλεονεκτημάτων ἄτινα παρέχουσι εἰς τὸν Πελάτας των, ἐπιδιώκουσι νὰ ἐμπνεύσωσι εἰς τὸν λαὸν τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Οἰκονομίαν καὶ τὴν Ἀποταμίευσιν.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὸν ἀνωτέρῳ σημειοῦμεν ὅτι διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς οἰκονομίας καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος τῆς χώρας δὲν εἶναι ἀρκετὴ μόνον ἡ ἀποταμίευσις τῶν πολιτῶν. Ἀπαιτεῖται καὶ ἔτερος συγτελεστὴς ὅστις θὰ συγκεντρώσῃ τὸ προϊόν τῆς Ἀποταμιεύσεως καὶ θὰ διοχετεύσῃ τοῦτο πάλιν εἰς τὴν χώραν ὑπὸ μορφὴν Παραγωγικῶν Ἐργών καὶ Ἐπιχειρήσεων.

Ἀναμφισβήτητος δὲν ἀπαιτεῖται ἀπαραιτήτως πάντοτε διὰ τὴν διοχέτευσιν τῆς Ἀποταμιεύσεως εἰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις ὁ Δεύτερος Συντελεστής. Διότι εἶναι δύνατὸν αὐτὸς οὗτος ὁ Ἀποταμιευτής νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ προϊόν τῆς Ἀποταμιεύσεώς του, εἴτε ἐπαυξάνων τὰ κεφάλαια τῆς ἐπιχειρήσεώς του, εἴτε ἐπεκτείνων καὶ βελτιώνων τὰς μηχανικὰς ἔγκαταστάσεις τῆς Βιομηχανίας του, εἴτε βελτιώνων τὰ μέσα καλλιεργείας τῶν κτημάτων του, κλπ.

"Επίσης δὲν είνε ἀπαραίτητος πάντοτε διὰ τὴν κυκλοφορίαν τῶν οἰκονομικῶν ἀγαθῶν, μεταξὺ Παραγωγοῦ καὶ Καταναλωτοῦ, ἡμεσολάβησις τοῦ ἐμπόρου, διότι ὁ παραγωγὸς δύναται νὰ θέσῃ τὰ προϊόντα του ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν κατανάλωσιν, τοιουτορόπως καὶ ὁ Ἀποταμιευτής δύναται νὰ μεταβιβάσῃ τὴν Ἀποταμίευσίν του ἀπ' εὐθείας ἀνευ τῆς μεσολαβήσεως τρίτου εἰς ἐπιχείρησιν τινα ὑπὸ μορφὴν Δανείου.

"Οπως δὲν κανόνα μεταξὺ τοῦ Παραγωγοῦ καὶ τοῦ Καταναλωτοῦ μεσολαβεῖ ὁ ἐμπόρος τοιουτορόπως καὶ μεταξὺ τοῦ Ἀποταμιευτοῦ καὶ τοῦ Ἐπιχειρηματίου μεσολαβεῖ τρίτος παράγων τὸ Ταμιευτήριον καὶ αἱ Τράπεζαι.

"Η μεσολαβητικὴ δὲ αὐτὴ ἐνέργεια τοῦ Ταχ. Ταμιευτηρίου καὶ τῶν Τραπεζῶν μεταξὺ Ἀποταμιευτοῦ καὶ Ἐπιχειρηματίου ἔχει σπουδαιότάτην σημασίαν διὰ τὴν Ἀποταμίευσιν. Ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπαλλάσσει τὸν Ἀποταμιευτὴν τῆς μερίμνης ν' ἀναζητᾶ ἐκάστοτε τὰ πρόσωπα τὰ ἔχοντα ἀνάγκην χρημάτων διὰ νὰ δανείσῃ εἰς αὐτὰ τὰς ἀποταμιεύσεις του. Ἀφ' ἐτέρου δὲ ἔξασφαλίζει αὐτὸν ἀπὸ τὸν κίνδυνον νὰ δανείσῃ τὰ χρήματά του εἰς πρόσωπα ἀφερέγγυα τὰ δοποῖα νὰ μὴ δυνηθῶσι νὰ τοῦ τὰ ἐπιστρέψουν:

§ 73. Τράπεζαι.— "Ἐφ' ὅσον τὰ Ἰδιωτικὰ Ταμιευτήρια λειτουργοῦσι κυρίως παρὰ Τραπέζαις σκόπιμον είνε νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα δλίγα τινα περὶ Τραπεζῶν. Τράπεζα (κοινῶς Μπάγκα) καλεῖται ἐν τῷ οἰκονομικῇ Ἐπιστήμῃ τὸ ἐμπόριον ἐπὶ τῶν κεφαλαίων ὑπὸ τὰς διαφόρους αὐτῶν μορφὰς (πιστωτικοὶ τίτλοι ή μετρητά).

"Ο ὅρος οὗτος καθιερώθη ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἀσχήσαντες ἀρχικῶς τὸ ἐμπόριον τοῦ χρήματος ἐχρησιμοποιοῦσαν τράπεζαν (Banko) τοποθετημένην εἰς τὰς γωνίας τῶν δρόμων. Ἐπὶ ταύτης δὲ ἐνήργουν τὰς διαφόρους πράξεις τῆς ἐμπορίας των. Οἱ ἀσχολούμενοι συνεπῶς μὲ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἐκαλοῦντο (Τραπεζικοί). Σὺν τῷ χρόνῳ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἵνα γίνεται εὐκολώτερα ή διάκρισις τῶν ὑπαλλήλων. Τραπεζῶν ἀπὸ τοὺς τραπεζικούς, ἥτοι τοὺς ἀσκοῦντας τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀργυραμοιβοῦ καθιερώθη ὁ ὅρος Τραπεζιτικὸς νὰ δηλοῖ τὸν ὑπάλληλον τῆς Τραπέζης.

"Οἱ ἐμπόροι ἀγοράζουσιν ἐμπορεύματα καὶ πωλοῦσι αὐτὰ ἐπὶ κέρδει. Ἀντιθέτως αἱ Τράπεζαι δέχονται χρηματικὰς καταθεσίες ἐπὶ τόκῳ. Τὰ οὕτω δὲ συγκεντρούμενα κεφάλαια δανείζουσιν ἐπὶ τόκῳ

μεγαλυτέρῳ ἐκείνου τὸν δποῖον πληρώνουσιν εἰς τοὺς Καταθέτας τῶν καὶ οὕτω πραγματοποιοῦσι ὡρισμένον κέρδος. Βασικὴ λοιπὸν ἔργασία τῶν Τραπέζῶν εἶναι δανεισμὸς τῶν κεφαλαίων ὑπὸ τύπον καταθέσεων καὶ χορήγησις τῶν κεφαλαίων τούτων ὑπὸ τῶν Τραπέζῶν εἰς διαφόρους κλάδους τῆς Ἐθνικῆς οἰκονομίας ὑπὸ τύπον Πιστώσεων. Οὕτω τὸ χρῆμα ἀπὸ τοῦ ἀποταμιεύσαντος αὐτὸν προσώπου περιέρχεται εἰς τὴν Τράπεζαν καὶ ἐκεῖθεν εἰς ἐπιχειρηματίας⁽¹⁾.

Αἱ Τράπεζαι συνεπῶς ἀποτελοῦσι τὸ σοβαρώτερον ὅργανον κυκλοφορίας τοῦ κεφαλαίου. Χωρὶς τὴν ἀνάμιξίν των πλεῖστα ὅσα κεφάλαια θὰ πιστέψεναν νεκρὰ ἐφ' ὅσον οἱ κάτοχοι τούτων δὲν θὰ ἔσαν εἰς θέσιν ν' ἀνεύρωσι τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην χρημάτων καὶ ὄντας συγχρόνως ἀξιοχρέους.

Αἱ καταθέσεις εἰς τὰς Τραπέζας εἶναι α) ἐν ὅψει. Αὗται εἶναι ἀποδοτέαί εἰς οἰανδήποτε ἐργάσιμον ὥραν τῶν Τραπέζῶν. β) Μετὰ προειδοποίησιν ὠρισμένης προθεσμίας. Αὗται ἀποδίδονται ἀφοῦ προηγουμένως ἡ Τράπεζα προειδοποιηθῇ παρὰ τοῦ καταθέτου ἐντὸς τεταγμένης προθεσμίας περὶ τῆς ἐπιχειρημένης ἀναλήψεως. γ) Ἐπὶ προθεσμίᾳ. Αὗται ἀποδίδονται μετὰ παρέλευσιν τῆς συμφωνηθείσης προθεσμίας. δ) Διαρκεῖς, ἐνεργούμεναι συνήθως ὑπὲρ νομικῶν προσώπων καὶ ἴδρυμάτων. ε) Ταμειυτηρίου, προωρισμέναι νὰ ἔξυπηρτήσουν γενικῶς τοὺς ἐργαζομένους καὶ τοὺς μικροκεφαλαιούχους.

Αἱ Τράπεζαι παρέχουσιν ἐπὶ τῶν καταθέσεων τόκον ἀντιστρόφως ἀνάλογον πρὸς τὴν προθεσμίαν ἀποδόσεως. Ἐπίσης αἱ Τράπεζαι προ-

1) Ἡ Οἰκον.μικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Ὀργανισμοῦ τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν μελετᾶ τὸ πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῶν ρικονομικῶν ἀνεξελίκτων Χωρῶν. Αἱ διάφοροι δὲ Ἐπιτροπαί, ἡ Γραμματεία τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καὶ τὰ Μέλη τοῦ Οἰκονομικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Συμβουλίου ὑπέβαλον διαφόρους πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον Μελέτας. Μεταξὺ τῶν Μελετῶν τούτων περιλαμβάνεται καὶ μελέτη τοῦ Γεν. Γραμματέως περὶ ὁργανώσεως τοῦ Τραπέζικοῦ καὶ Πιστωτικοῦ Συστήματος τῶν οἰκονομικῶν ἀνεξελίκτων Χωρῶν ὡστε νὰ ἔξασφαλλεται ἡ πλέον ἐπωφελῆς χρησιμοποίησις τῆς ἐγχωρίου Ἀποταμιεύσεως διὰ τὴν ἔξυπηρτησιν τῶν σκοπῶν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Καὶ ἐν Ἑλλάδι μελετᾶται σήμερον, μεταξὺ Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς Ξένων· Ἐμπειρογνωμόνων καὶ Ἑλλήνων Εἰδικῶν, τὸ ζήτημα τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ Τραπέζικοῦ μας Συστήματος ἐπὶ σκοπῷ πιστοδοτήσεως τῆς οἰκονομίας μας ὃσον τὸ δυνατὸν ἐφθηνότερον, διὰ τῆς μειώσεως τοῦ κόστους τοῦ δανείζομενου χρήματος καὶ ὃσον τὸ δυνατὸν παραγωγικάτερον, διὰ τῆς ὁργανώσεως Συστήματος Κατανομῆς καὶ Ἐλέγχου τῆς Πίστεως.

εξοφλοῦσιν ἐμπορικὰ γραμμάτια. Διὰ τὰ ἐπὶ πιστώσει παρεχόμενα ἐμπορεύματα οἱ ἐμποροὶ λαμβάνουσι παρὰ τῶν ἀγοραστῶν γραμμάτια ἄτινα παραδίδουσι εἰς τὰς τραπέζας εἰσπράττοντες ἀμέσως τὸ οἰκεῖον ποσόν. Διὰ τὴν προεξόφλησιν ταύτην παραχρατοῦσιν ὡς ἀμοιβὴν τὸν τόκον ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς προεξόφλησεως μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς λήξεως τῶν γραμματίων. Ἐπίσης αἱ Τράπεζαι χρηγοῦν δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ τίτλων καὶ ἐμπορευμάτων ἢ ἐπὶ ὑποθήκῃ. Ὁμοίως ἀνοίγουσι πιστώσεις εἰς πελάτας των ἐπὶ Προσωπικῇ Ἀσφαλείᾳ ἢ τῇ ἔγγρησει τρίτων φερεγγύων προσώπων ἢ ἐπὶ ἀσφαλείᾳ φορτωτικῶν ἐγγράφων.

Ἐπίσης ἐνεργοῦσι τὴν φύλαξιν κινητῶν ἀξιῶν ἐισπράττονται φύλακτρα ἀναλόγως τοῦ εἰσοδήματος τῶν τίτλων. Ὡσαύτως εἰσπράττονται ἐπὶ προμηθείᾳ διὰ λογαριασμὸν τοίτων γραμμάτια, φορτωτικάς κλπ. Ἡ ἐνέργεια τῶν ὡς ἄνω τραπεζιτικῶν ἐργασιῶν αἵτινες χαρακτηρίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου περὶ ἀδμοδιότητος ἐμποροδικείων ὡς πρᾶξεις ἐμπορικαί, εἶναι ἐλευθέρα εἰς πᾶν φύσικον ἢ νομικὸν πρόσωπον μὲ τοὺς ἔξης περιορισμοὺς οὓς καθορίζει ὁ νόμος 5076 τοῦ 1931.

Τράπεζαι δύνανται νὰ συσταθῶσι καὶ λειτουργήσωσι μόνον ὑπὸ μηδέποτε ἀνωνύμου ἑταῖρείας.

Ἄπαγορεύεται ἢ ὑπὸ Ἰδιωτῶν ἢ ὅμιορθύθμων ἢ ἐτερορρόθμων ἑταίρειῶν ἐνεργουσῶν Τραπεζιτικάς ἐργασίας χοῦσις ἐν τῇ ἐπωνυμίᾳ αὐτῶν τῆς λέξεως Τράπεζα ἢ Τραπεζίτης. Τὸ Μετοχικὸν Κεφάλαιον τῶν Τραπεζῶν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἴνε κατώτερον τῶν 15 ἑκατομμυρίων προπολεμικῶν δραχμῶν.

Πᾶσα Τράπεζα ὑποχρεοῦται ὅπως τηρῇ διαθέσιμα ὁευστὰ εἰς δραχμὰς εἴτε εἰς τὰ ταμεῖα τῆς εἴτε παρὰ τῇ Υψαπέζῃ τῆς Ἑλλάδος ποσὸν ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ 12 % τῶν εἰς δρ. καταθέσεων ὄψεως καὶ Ταμιευτηρίου. Ἄπαγορεύεται εἰς τὰς Τραπέζας ἢ δι^o ἵδιον λογαριασμὸν καὶ κατ^o ἐπάγγελμα δσκησις βιομηχανίας τινος, ἢ κλάδου τοῦ ἐμπορίου. Ἐπιτρέπεται μόνον ἡ συμμετοχή των εἰς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις διὰ ποσοῦ μὴ ὑπερβαίνοντος τὸ πέμπτον τοῦ Μετοχικοῦ κεφαλαίου των. Ἐπίσης ἀπαγορεύεται ἢ εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸν πρόσωπον παροχὴ Δανείων διὰ ποσὸν ὑπερβαίνον τὸ πέμπτον τοῦ Μετοχικοῦ κεφαλαίου τῆς Τραπέζης.

Ἡ πρώτη Τράπεζα ἢ ἰδρυθεῖσα ἐν Ἑλλάδι εἴνε ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἦτις ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Σταύρου τὸ 1841. Αὕτη είχε καὶ τὸ ἔκδοτικὸν προνόμιον μέχρι τῆς παραχωρήσεως αὐτοῦ παρὰ ταύτης εἰς τὴν κατὰ τὸ 1927 ἰδρυθεῖσαν Τράπεζαν τῆς Ἑλλά-

δος ήτις ήρξατο λειτουργούσα τὴν 14ην Μαΐου 1928.

‘Η Ἐθνικὴ Τράπεζα ἴδρυθη μὲ κεφάλαιον ἐκ δραχμῶν 5.000.000 διηρημένον εἰς 5.000 μετοχὰς τῶν 1.000 δραχμῶν ἐκάστη. Μετέπειτα ἔγενοντο ἐκδόσεις νέων μετοχῶν. Τὸ ἔτος 1884 ὅτε συνεπληρώθη ἡ ἐκδοσίς τῶν μετοχῶν, τὸ σύνολον τούτων ἀνῆλθεν εἰς 20.000. ‘Η ἐν γένει ἐπίδρασις τῶν Τραπεζῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς χώρας ὑπῆρξεν ἀναμφισβήτητος εὐεργετική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΩΝ

§. 74. Ἰδιωτικὰ Ταμιευτήρια.—Τὰ πρῶτα Ταμιευτήρια ἴδρυθηκαν περὶ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰῶνος. ‘Ως ἀρχαιότερον θεωρεῖται τὸ τοῦ Ἀμβούργου τὸ δόπιον συνεστήθη κατὰ τὸ ἔτος 1778. Τὸ πρότυπον ὅμως Ταμιευτήριον τὸ δόπιον ἐχρησίμευσε ὡς ὑπόδειγμα τῶν τοιούτων Ἰδρυμάτων συνεστήθη εἰς τὴν Σκωτίαν κατὰ τὸ ἔτος 1810 ὑπὸ τοῦ Δοῦγχον δστις καὶ ἐπωνομάσθη πατὴρ τῶν Ταμιευτήριων.

Ἐλές τὴν Ἰταλίαν τὸ πρῶτον Ταμιευτήριον ἴδρυθη εἰς τὴν Ρώμην ἐπὶ Πάπα Γρηγορίου τοῦ 6ου (1831—1846). Εἰς τὴν Αὐστρίαν τὸ πρῶτον Ταμιευτήριον ἴδρυθη κατὰ τὸ 1819.

Ἐλές τὸ Βέλγιον τὸ πρῶτον Ταμιευτήριον ἴδρυθη εἰς τὰς Βρυξέλλας κατὰ τὸ 1828. Εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ πρῶτον Γαλλικὸν Ταμιευτήριον συνεστήθη εἰς Παρισίους ἐν ἔτει 1818 ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς ἑταρείας τῶν θαλασσίων ἀσφαλειῶν. Ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον Ἰδιωτικὸν Ταμιευτήριον ἴδρυθη ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἐλειτουργησε δὲ τὸν Φεβρουαρίον τοῦ 1845 ἥτοι τὸ τέταρτον ἔτος ἡπέδη τῆς ἴδρυσεως τῆς Τραπέζης.

Σὺν τῷ χρόνῳ ἴδρυθησαν Ταμιευτήρια εἰς ὅλα τὰ πεπολιτισμένα κράτη. Ὅλα ὅμως τὰ μέχρι τοῦ 1861 ἴδρυθέντα Ταμιευτήρια ἦσαν Ἰδιωτικὰ τοιαῦτα.

§ 75. Ἐθνικὰ Ταμιευτήρια.—Κατὰ τὸ ἔτος 1861 ἴδρυθη ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ τοῦ Γλάδστωνος (¹) τὸ πρῶτον κρατικὸν Ταμιευτήριον.

1) Ο Οὐτέλλιαμ Γλάδστων ἦτο διάσημος Ἀγγλος οἰκονομολόγος. Οὗτος

ριον. Τοῦτο συνεστήθη ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ Κράτους ἔχον ὡς ὑποκαταστήματα τὰ εἰς τὰς διαιφόρους πᾶλεις καὶ τὰ χωρία Ταχυδρομικὰ Γραφεῖα. Ἐχοηριμοποιήθησαν δὲ τὰ Ταχυδρομικὰ Γραφεῖα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ὑπηρεσίας τῶν Ταμιευτηρίων καθόσον ταῦτα ὅντα κατεσπαρμένα ἐφ' ὅλου τοῦ Κράτους ἥδυναντο νὰ ἔξυπηρετήσωσιν εὐκόλως ὀλόκληρον τὸν πληθυσμὸν συντελοῦντα εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ πνεύματος τῆς Ἀποταμιεύσεως καὶ εἰς τὸν πλέον μεμακρυσμένον συνοικισμόν.

Τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας ἐμιμήθησαν ἀμέσως καὶ τὰ ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ κράτη ἰδούσαντα τὰ Ἑθνικὰ Ταμιευτήριά των.

Ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον Ταχυδρομικὸν Ταμιευτήριον ἰδούθη ἐν Κρήτῃ τῷ 1900 διὰ τοῦ ὑπὸ ἀριθμοῦ 265 νόμου τῆς τότε Κρητικῆς Πολιτείας¹⁾). Ἐλειτούργησε δὲ μόνον ἐν Κρήτῃ ἀπὸ τῆς πρώτης Ἀπριλίου 1902—μέχρι τῆς 30ης Ἀπριλίου 1915, διότε συνεχωνεύθη εἰς τὸ ἀπὸ τῆς αὐτῆς χρονολογίας λειτουργῆσαν Ταχυδρομικὸν Ταμιευτήριον τοῦ Κράτους. Τὸ δριον τῶν κατάδεσεων ἦτο ἀπὸ 1—2.000 δρ. ὁ δὲ παρεχόμενος τόκος ἦτο 3'/,% ἐτησίως.

Τὸ πρῶτον βιβλιάριον τῶν Κρητικῶν Ταμιευτηρίων (ὑπὸ ἀρ. 1) ἔξεδόθη ἐν Χανίοις τὴν 1 Ἀπριλίου 1902 ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὑπάτου Ἀρμοστοῦ Κρήτης Πρόγκηπος Γεωργίου τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπὸ τοῦ 1915 τὸ Ταχυδρομικὸν Ταμιευτήριον ἐξ τῆς Κρήτης ἐπεξετάθη εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ ἴδιων τικὸς νόμος Γ.Υ.Μ.Σ.Τ. (ὑπὸ ἀριθ. 3446) τῆς 18—11—1909, ὡς οὗτος ἐτροποποιήθη ὑπὸ τοῦ νόμου 495 τοῦ 1914 ἐτέθη εἰς ἐφαρμόγην διὰ τοῦ ἀπὸ 15—12—1914 Β.Δ. «Περὶ ἐκρίσεως τοῦ κανονισμοῦ λεπτομερείας καὶ τάξεως τοῦ Ταχυδρομικοῦ Ταμιευτηρίου».

ὅτε τῷ 1859 ἐσχηματίσθη κυβέρνησις ὑπὸ τοῦ Πάλμερστων, ἀνέλαβε τὸ χρονικόν των οἰκονομικῶν. Εἶχε δὲ τὴν ἀντίληψιν δι τὸ Ὅπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ὅχι μόνον πρέπει ν' ἀντιτίθηται κατὰ πάσης νέας δαπάνης ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιδώκει πᾶσαν δυνατὴν οἰκονομίαν.

Οἱ Γλάδστων ἔγραφε δι τὸ Ταχυδρομικὸν τοῦ οἰκονομικοῦ τοῦ Πιστεύω. Μέχρι τοιούτου δὲ σημείου ἔφθανε ἡ πρὸς τὴν οἰκονομίαν ἀγάπη του ὥστε δὲν ἐδίσταξε νὰ συνιστᾶ καὶ τὴν πλέον μικρὰν οἰκονομίαν. Οὗτος δι' ἐγκυαλίων προέτρεπε τοὺς ὑπαλλήλους νὰ κόπτωσιν ἐξόκις τὰς ἐκ πτερῶν χηνῶν ἐν χρήσει τότε πέννας πρὸ τὰς ἀπορρίψωσιν ὡς ἀχρήστους. «Βλέπε εἰσαγωγικὰ Μαθήματα Δημοσίας Οἰκονομίας Ἀνδρεάδου».

1) Οἱ νόμος οὗτος εἰνεμετάφρασις τοῦ Ἱταλικοῦ νόμου περὶ Ταχυδρομικοῦ Ταμιευτηρίου ὑπὸ ἀριθ. 2779 τῆς 27 Μαΐου 1875.

Δυνόμει τοῦ διατάγματος τούτου ἡρχισε λειτουργοῦσα ἡ ὑπηρεσία αὗτη τὸ πρῶτον εἰς τὸ Ταχυδρομεῖον Ἀθηνῶν, ἐκδοθέντος τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 18001 βιβλιαρίου τὴν πρώτην Μαΐου 1915, ἐπ' ὅνοματι τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου τοῦ ΙΒ. Προπολεμικῶς τὸ Ταχυδρομικὸν Ταμιευτήριον ἔλειτούργει εἰς 600 Ταχυδρομικὰ Γραφεῖα.

Οἱ δργανισμὸς τῆς λειτουργίας τῶν Ταχυδρομικῶν Ταμιευτήριων δμοιάζει ὡς πρὸς τὰς γενικάς του γραμμάτας εἰς δλα τὰ Κράτη. Διαφέρει δὲ μόνον ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας. Προπολεμικῶς τὰ Ταμιευτήρια ἔλαβον τεραστίαν αὐξῆσιν καὶ δλόκληρος ὁ ἐν καταθέσει ἀτομικὸς πλοῦτος εὑρίσκετο ἐν τοῖς Ταμιευτήριοις. Τὸ Ταμιευτήριον προώρισται νὰ παίξῃ μέγιστον ρόλον εὐθὺς ὡς παγιωθῆ ἡ Διεύθυνης Εἰρήνης. Τὰς μεγαλυτέρας τελειοποιήσεις εἰς τὸν δργανισμὸν τῶν Ταμιευτήριων καὶ τὴν μεγαλυτέραν πρόοδον παρουσιάζουσι τὰ Ταμιευτήρια τῆς Ἰταλίας Γαλλίας καὶ Γερμανίας. Κατόπιν ἔρχονται κατὰ σειρὰν τὰ Ταμιευτήρια τοῦ Βελγίου, Ὁλλανδίας Ἀγγλίας, Δανίας Αὐστρίας Ἀμερικῆς κ.λ.π..

Ἐν Ἑλλάδι τὸ Ταχυδρομικὸν Ταμιευτήριον εἶχε σημειώσει κατὰ τὰ τελευταῖα ἴδιως ἔτη, πρὸ τοῦ Δευτέρου παγκοσμίου παλέμου, ἀλλατώδη πρόοδον ὥστε νὰ ἀμιλλᾶται τὰ Εὐρωπαϊκά. Συνέπεια δὲ τῆς πρόοδου ταύτης ἦτο ἡ σημαντικὴ αὐξῆσις τῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ. Μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1937 ἐξεδόθησαν 636.849 βιβλιάρια ἀντιπροσωπεύοντα καταθέσεις 14, 505, 322, 844, 60 Δραχμῶν. Προπολεμικῶς τὸ ποσοστὸν τοῦ συνόλου τῶν καταθετῶν ἐν σχέσει μὲ τὸν πληθυσμὸν ἀνήρχετο εἰς 9,8%. Ήτοι ἀνὰ 100 κατοίκους ἀναλογοῦν 9—10 Καταθέται, τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας λαμβανομένου εἰς 6,500.000 κατοίκους.

§ 76. Διεύθυντος Ἰνστιτούτου Ἀποταμιεύσεως. — Ἡ ὠφελιμότης καὶ ἡ ἀξία τῆς Ἀποταμιεύσεως διὰ τὰ ἄτομα καὶ τὸ σύνολον γενικῶς καταδεικνύεται ἀπὸ τὴν προσπάθειαν τὴν ὅποιαν καταβάλλουν δλα τὰ πεπολιτισμένα Κράτη, ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τὴν δημιουργίαν παρὰ τῷ λαῷ ἀποταμιευτικῆς συνειδήσεως, ἀφ' ἐτέρου δὲ διὰ τὴν διάδοσιν τῆς ἰδέας τῆς Ἀποταμιεύσεως.

Διὰ τὴν συστηματοποίησιν τῆς προσπάθειας ταύτης συνῆλθον εἰς τὸ Μιλάνον τῷ 1924 ἀντιπρόσωποι τῶν Ταμιευτήριων τῶν διαφόρων χωρῶν καὶ ἵδρυσαν διεύθυνη δργανισμόν, «Τὸ Διεύθυντος Ἰνστιτούτου Ἀποταμιεύσεως», δστις δίδει τὰς ἀναγκαίας κατευθύνσεις καὶ τὰς γενικὰς καθοδηγήσεις τῶν ὑπὲρ τῆς Ἀποταμιεύσεως ἐνεργειῶν εἰς τὰ Ταμιευτήρια τῶν διαφόρων χωρῶν τὰ ἀποτελοῦντα μέλη τοῦ Ἰνστι-

τούτου καὶ ὁ ὅποιος διευκολύνει τὴν συνεργασίαν τῶν Ταμιευτηρίων τῶν διαφόρων χωρῶν.

“Οργανα τοῦ Διεθνοῦ Ἰνστιτούτου εἶνε ἡ Γεν. Συνέλευσις τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ ὁ Διευθυντής.

‘Η Γενικὴ Συνέλευσις συνέρχεται ἀνὰ τετραετίαν. Μέλη δὲ αὐτῆς εἶνε τρεῖς ἀντιπρόσωποι ἐξ ἑκάστου ὁργανισμοῦ Ταμιευτηρίων ἀπότελοῦντος μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἔκλεγεται ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνέλευσεως διὰ μίαν τετραετίαν.

‘Ο Διευθυντὴς ὅστις εἶνε μόνιμος διορίζεται ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβούλιον.

Οὗτος ἔκπροσωπεῖ τὸ Ἰνστιτούτον εἰς ὅλας αὐτοῦ τὰς σχέσεις μετὰ Φυσικῶν ἢ Νομικῶν Προσώπων.

‘Ἐκαστον Ταμιευτήριον μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου καταβάλλει εἰς αὐτὸν κατ’ ἔτος χορηματικὴν εἰσφορὰν ἀνάλογον πρὸς τὴν κίνησίν του.

‘Η ἕδρα τοῦ Ἰνστιτούτου δὲν εἶνε μόνιμος ἀλλὰ καθορίζεται ὑπὸ τῆς Γεν. Συνέλευσεως ἀνὰ τετραετίαν.

Σήμερον τὸ Διεθνὲς Ἰνστιτούτον Ἀποταμιεύσεως ἔδρεύει εἰς Amsterdam.

ΤΕΛΟΣ

Π Ι Ν Α Ε Π ΕΡΙ Χ Ο Μ Ε Ν Ω Ν

	σελ.	3
•Αφιέρωσις.....	»	5
Προλεγόμενα	»	5
§ 1. Γενεσιούργδς αἰτία καὶ δρισμὸς τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου.....	»	11
§ 2. Διαφορὰ τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν	»	12
§ 3. Διάκρισις τῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν	»	12
§ 4. Αἱ χρεῖαι τοῦ ἀνθρώπου εἰναι ἀδριστοι τὸν ἀριθμὸν..	»	13
§ 5. Ταχικαὶ καὶ ἔκταχτοι ἀνάγκαι	»	14
§ 6. Ἀνάγκαι ἀπαραίτητοι καὶ μὴ	»	14
§ 7. Ἄγαθὰ	»	16
§ 8. Φυσικὰ ἡ ἐλεύθεροι Ἅγαθα.....	»	16
§ 9. Οἰκονομικὰ Ἅγαθὰ.....	»	17
§ 10. Ἡ ἴδιότης τῶν Ἅγαθῶν εἰναι μεταβλητὴ	»	17
§ 11. Ὑλικὰ καὶ ἄντλα Ἅγαθὰ.....	»	17
§ 12. Διαρχῆ καὶ καταναλωτικὰ Ἅγαθὰ.....	»	17
§ 13. Πῶς δ ἀνθρωπος πορίζεται τὰ οἰκονομικὰ Ἅγαθὰ	»	18
§ 14. Ο δρος Παραγωγὴ καὶ Κτήσις οἰκονομικῶν Ἅγαθῶν.	»	18
§ 15. Συντελεσται Παραγωγῆς	»	21
§ 16. Φύσις	»	21
§ 17. Ἐργασία.....	»	22
§ 18. Διάκρισις τῆς Ἐργασίας.....	»	23
§ 19. Προστασία τῆς Ἐργασίας. Ἐργατικὸν Δίκαιον	»	25
§ 20. Κεφάλαιον.....	»	37
§ 21. Τὸ χρῆμα ὡς ἀνταλλακτικὸν μέσον.....	»	38
§ 22. Τὸ χρῆμα ὡς κοινὸν μέτρον τῶν ἀξιῶν.....	»	38
§ 23. Νόμιμον χρῆμα	»	39
§ 24. Μεταλλικὸν χρῆμα.....	»	39
§ 25. Περὶ νομίσματος	»	39
§ 26. Χαρτονομίσματα.....	»	39
§ 27. Διάφοροι τρόποι κυκλοφορίας τῶν Τραπεζογραμματίων	»	40

§ 28. Δογιστικὸν Χρῆμα	σελ.	41
§ 29. Δικαιολογητικὸς λόγος τῆς Ἀποταμιεύσεως	»	43
§ 30. Προϋποθέσεις τῆς Ἀποταμιεύσεως	»	44
§ 31. Ἀποταμίευσις Τροφῶν	»	45
§ 32. Ἀποθησαύρισις Νομισμάτων	»	47
§ 33. Ἐξελεγμένη μορφὴ τῆς Ἀποταμιεύσεως	»	48
§ 34. Ἀνακεφαλαίωσις Ἰστορικῆς Ἐπισκοπήσεως	»	49
§ 35. Πρόνοια τοῦ Μέλλοντος	»	50
§ 36. Κανονισμὸς Ἰδρύματος Κοινωνικῶν Ἀσφαλίσεων	»	54
§ 37. Φειδὼ	»	58
§ 38. Μέτρον Φειδοῦς	»	60
§ 39. Σπατάλη	»	61
§ 40. Φιλαργυρία	»	64
§ 41. Ὁρισμὸς Ἀποταμιεύσεως	»	66
§ 42. Θυσίαι τὰς ὅποιας ἡ Ἀποταμίευσις ἀπαιτεῖ	»	67
§ 43. Προαιρετικὴ καὶ ὑποχρεωτικὴ Ἀποταμίευσις	»	68
§ 44. Ἡ Ἀποταμίευσις βασικὸς σκοπὸς τῆς οἰκογενείας	»	69
§ 45. Συνήθεια Ἀποταμιεύσεως	»	69
§ 46. Μέσον δημιουργίας εἰς τὸ παιδὶ τῆς ἔξεως τῆς Ἀποταμιεύσεως	»	71
§ 47. Συμβολὴ τῆς μητρὸς εἰς τὴν καλὴν ἡ κακὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας	»	72
§ 48. Ο κουμπαρᾶς μέσον ἀποκήσεως τοῦ παιδιοῦ εἰς τὴν Ἀποταμίευσιν	»	75
§ 49. Σχολικὴ ἀγωγὴ	»	76
§ 50. Διαφορὰ ἀποταμιευτικότητος λόγῳ τοῦ πολιτισμοῦ	»	77
§ 51. Διαφορὰ ἀποταμιευτικότητος λόγῳ τοῦ κλίματος	»	77
§ 52. Διαφορὰ ἀποταμιευτικότητος μεταξὺ τῶν διαφόρων λχῶν	»	77
§ 53. Διαφορὰ ἀποταμιευτ. μεταξὺ τῶν κατοίκων μιᾶς χώρας	»	77
§ 54. Παράγοντες Ἀποταμιεύσεως	»	78
§ 55. Ο πολιτισμὸς	»	79
§ 56. Ἡ αὔξησις τοῦ εἰσοδήματος τῶν κατοίκων τῆς χώρας	»	79
§ 57. Ἡ Διεθνὴς Εἰρήνη	»	80
§ 58. Ἡ Πολιτικὴ διμαλότης εἰς τὸ ἐσωτερικὸν	»	81
§ 59. Ἡ Προστατευτικὴ Πολιτικὴ τοῦ Κράτους	»	81
§ 60. Ἡ ἐδραίωσις τῆς πίστεως παρὰ τῷ λαῷ	»	83
§ 61. Ἡ σταθερότης τοῦ νομίσματος τῆς Χώρας	»	85

§ 62. Ο ίκανοποιητικός Τόκος.....	σελ.	87
§ 63. Η έχεμύθεια	»	90
§ 64. Η εύγενής και προσηγής συμπεριφορά τῶν Ταμιευτηρίων Ὁργάνων	»	91
§ 65. Η παρὰ τῶν Ταμιευτηρίων Ὁργάνων συνετή και χρηστή διαχείρισις τῶν χρηματικῶν ποσῶν τῶν καταθέσεων	»	92
§ 66. Η κατάλληλος και συστηματική προπαγάνδα.....	»	99
§ 67. Διάκρισις τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς Ἀποταμιεύσεως	»	99
§ 68. Ἀμεσα ἀποτελέσματα	»	100
§ 69. Ἐμμεσα ἀποτελέσματα τῆς Ἀποταμιεύσεως	»	114
§ 70. Ὁρισμὸς τῶν Ταμιευτηρίων.....	»	116
§ 71. Διάκρισις τῶν Ταμιευτηρίων.....	»	116
§ 72. Σκοπὸς τῶν Ταμιευτηρίων	»	117
§ 73. Τράπεζαι	»	118
§ 74. Ἰδιωτικὰ Ταμιευτήρια.....	»	121
§ 75. Ἐθνικὰ Ταμιευτήρια	»	121
§ 76. Διεθνὲς Ἰνστιτούτον Ἀποταμιεύσεως.....	»	123

ΠΡΟΣΘΕΤΕΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

- Εἰς σελ. 11 στιχ. 10 ἀντὶ ὅπαρξις ἀνάγνωθι ὅπαρξις,
Εἰς σελ. 12 στιχ. 2 ἀντὶ ἀποραίτητος ἀνάγνωθι ἀπαραίτητος.
Εἰς σελ. 18 στιχ. 14 ἀντὶ ὄρηρεσίαι ἀνάγνωθι ὄπηρεσίαι
Εἰς σελ. 23 στιχ. 17 ἀντὶ § 10 ἀνάγνωθι § 18.
Εἰς σελ. 28 στιχ. 22 ἀντὶ § 71 ἀνάγνωθι § 61.
Εἰς σελ. 64 στιχ. 8 ἀντὶ Ragues ἀνάγνωθι Rogues.
Εἰς σελ. 70 στιχ. 24 ἀντὶ τῶτ ἀνάγνωθι τῶν.
Εἰς σελ. 74 στιχ. 15 ἀντὶ δόποια ἀνάγν. δόποια.
Εἰς σελ. 96 στιχ. 15 ἀντὶ παράβασις ἀνάγνωθι παράβασις ».
Εἰς σελ. 103 στιχ. 27 ἀντὶ ἔχιλιασες τὸ ἀνάγνωθι ἔχιλιασες τὸ τὸ.

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

«Κώδιξ Ταχυδρομικής και Τηλεγραφικής Διανομής»

